

Vatra veche

3

Români din toate țările, uniți-vă!

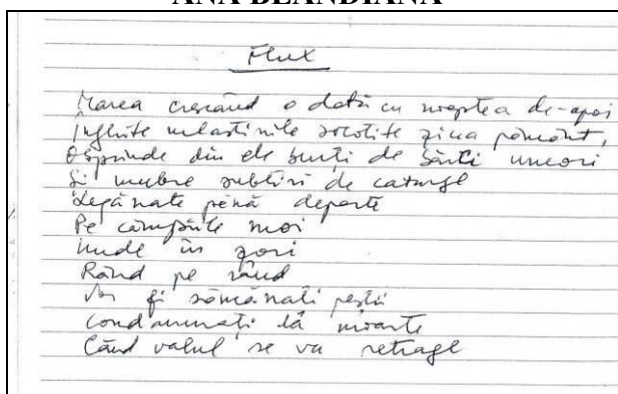
Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IX, nr. 3(99) martie 2017 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Nizar Ali Badr - Siria, „Exod”

O BUNĂVESTIRE A LITERATURII ROMÂNE: ANA BLANDIANA

Antologie „Vatra veche” FLUX

Marea crescând odată cu noaptea de-apoi
Înghite mlaștinile socotite ziua pământ,
Desprinde din ele burți de bărci uneori
Și umbre subțiri de catarge
Legănate până departe
Pe câmpiile moi
Unde în zori
Rând pe rând vor fi semănați peștii
Condamnați la moarte
Când valul se va retrage.

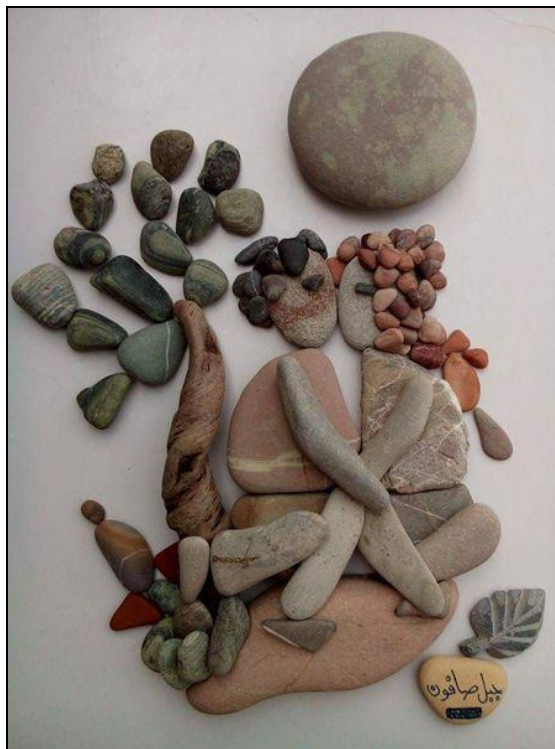
Ana Blandiana

Vatra veche dialog cu George Filip

SUMAR

Antologie "Vatra veche". Flux, de Ana Blandiana /1
 Vatra veche dialog cu George Astaloș, de Titus Suci/3
 Biciul ferecat în cruci, poem de Ioan Baba/4
 Vatra veche dialog cu Paul Goma, de Titus Suci/5
 Vatra veche dialog cu George Filip, de Darie Ducan/6
 Poeme de George Filip/8
 Actuală poezia montrealeză (George Filip), de Mihaela Donciulescu, Darie Ducan/9
 Permanența lui Caragiale, de Dumitru Hurubă/10
 Scandalul în teatrul lui Caragiale, de Nicolae Băciut/11
 Poeme de Elisabeta Isanos/13
 Mihai Sin, unul dintre marii scriitori români ai sfârșitului de secol XX, de Dumitru Hurubă/14
 Ben Corlaci, damnatul pelerin al serilor, de Marin Iancu/16
 Manifest poetic, de Ben Corlaci/17
 Atracția cărării, de Marioara Novac/18
 De la poezia naivă, la poezia modernist-ermetică, de Dumitru Hurubă/19
 Esecu. Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/20
 Poeme de Florin Costinescu/21
 Cronica literară - cartea de poezie.
 Eminescu Șorobetea, de Darie Ducan/22
 Neoclasicismul Alexandrei Medrea, de Silvia Urdea/23
 Transhumanță olfactivă (Miron Tîc), de Mihaela Maria Cazimirovici/25
 Dincolo de luntrea visului (Irina Lucia Mihalca), de Valentina Becart/26
 Poetul timpului (Menuț Maximilian), de Mircea Daroși/28
 Grădina japoneză (Marina Cușă), de Mihaela Savin/28
 Obsesie/obsession (Oana Calusa), de Diana Dobrița Bilea/29
 Catarge peste timp (Mugurel Pușcaș), de Andrea Peterlicean/30
 Cronica literară - cartea de proză.
 Bărduleștii (Gheorghe Jurcă), de Iosif Zoica/31
 Îngerul Linei (Diana Dobrița Bilea), de Mihaela Aionesei/32
 „Luntrea lui Caron” (Lucian Blaga), în germană, de Mircea M. Pop/33
 Cronica literară - eseu.
 Izgonirea din siguranța zilei/Andrei Marga), de Valentin Marica/34
 Drumul spre Itaca (Mihaela Gligor), de Ionel Popa/35
 Valeriu Anania, Memorii, de Geo Constantinescu/36
 Versul trimis de Dumnezeu (Constantin Marafet), de Constantin Stancu/37
 Vasile Andru - „A doua patrie a mea este Raiul”, de Ion N. Oprea/39
 Din Țara Soarelui Răsare (Milena Munteanu) de Ștefan Dumitrescu/40
 Confidențe (Sergiu Branda), de Mihai Batog-Bujeniță/42
 Cărțile lui Aldus (Mircea Brenciu), de Iulian Cătălu/43
 Semnal. Scânteie la gura sobei (Ion Afloriei), de Alexandru Decebal Seul/44
 Documentele continuității. Națiunea în stare de veghe (Mihail Diaconescu), de Aurel V. David/45
 Argument pentru Transilvania sufletului meu..., de Ioan-Aurel Pop/48
 Convorbiri duhovnicești cu I.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/49
 Amvon. Lacrima pocăinței, începutul învierii!, de pr. Gheorghe Șincan/51
 Panorama Sfintei Mănăstiri Oașa. Tinerete fără bătrânețe, de sora Denisa/52
 Poezii de Adrian Botez și Liliana V. Popa/53
 Încercare despre sublim. Dialog cu Mihail Diaconescu, de S. George Săndulescu/54
 Asterisc. Mărtisorul, de Paul Leibovici/55
 Poeme de Georgeta Restaman/56
 Jurnal găgăuz, de Ovidiu Ivancu/57
 Oameni pe care i-am cunoscut. Prof. Anca Sirghie, de Veronica Pavel Lerner/58
 Poeme de Claudia Voiculescu/59
 Picături de Vatră veche. Manualul omului. (Meta)fizic - înțelesuri cosmogonice, de Traian Dinorel Stănculescu/60
 Teatru. Corpul iubirii, de Nicolae Suci/61
 Starea prozei. Ancheta.... o mastică, de Mihai Petre/63
 Scrisori - poeme, de Ilie Gorjan/64
 Meridian. Crâmpie de farmec nipon, de Milena Munteanu/65
 Biblioteca Babel. Jennifer Kwakwaoa, Fata șerpoaică, de George Anca/66
 Biblioteca Babel. Elena Marqués (Spania), Heberto de Sysmo (Spania).
 Traducere de Elisabeta Boțan/67
 Starea prozei. Foaia 14, de Constantin Ciubotaru/68
 Marea, de Ileana Cristina Rogojină/69
 Ancheta „Vatra veche”. Casa Memorială „Alexei Mateevici”, Zaim, Basarabia, de Luminița Cornea/70
 Portret de grup cu Ioana Em. Petrescu, de Dorin N. Uritescu/71
 Catulle Mendez, un scriitor francez la iasi, de Ion N. Oprea/72
 Carte poștală din Canada. Vieti spulberate, de Anica Facina/73
 Starea prozei. Contract viager, de Camelia Mureșanu/74
 Umbra, de Cornel Galben/75
 Ocean întors. Măgelele copilăriei, de Simina Lazăr/76
 Puterea magică a gândului, de Elena Buică/77
 Interviu cu Valentin Voicilă, de Adriana Bulc/78
 Literatură și film. Scrisori ascunse, de Alexandru Jurcan/79
 Plastica. Ileana Rus - Oshibana, arta japoneză a florilor presate, de Iulian Dămăcuș/80
 Un artist și lumea sa: Nizar Ali Badr, de Nicolae Băciut/81
 Poeme de Samuel Daniel Petrilă/81
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 Curier/83
 Concurs „Amândoi în aburul pâinii”/86

În pregătire, Vatra veche 3, Supliment Ana Blandiana,
 și Vatra veche 3, Supliment Nichita Stănescu

Nizar Ali Badr - Idilă

Nizar Ali Badr - De vorbă cu pietrele

Număr ilustrat cu lucrări de Nizar Ali Badr - Siria

Vatra veche dialog

George Astaloș

„Nu înseamnă că noi,ăștia care am plecat, am făcut o alegere bună.”

(II) Inedit

Nicolae Iliescu: Un moment George, un moment. Spuneai ce nu trebuie să suporte, ce nu trebuie să accepte omul. Au fost 22 de milioane de oameni care au suportat, conform unui dicton de-al nostru... *nu-i da Doamne românului, cât poate duce el în spate...* Au suportat, și încă mai suportă cele 22 de milioane de români ceea ce suportă, dar între aceste 22 de milioane de oameni au fost multe milioane care nu au acceptat, dar care au suportat. Noi nu trebuie să înțelegem, așa cred eu, că toți cei care nu acceptă trebuie să plece la Paris...

George Astaloș: Eu nu am spus...

Nicolae Iliescu: Adică a nu accepta este o atitudine personală. Adică să nu accepți compromisul social în tine însuși. Sunt foarte mulți români care nu au acceptat situația din țară timp de 50 de ani, dar au suportat-o... Au fost în schimb inși care au și suportat-o, au și acceptat-o. Ba mai mult au și...

George Astaloș: Ai dreptate. Așa este, ai dreptate. Dar asta nu înseamnă că insul care nu a acceptat, a plecat la Paris. La Paris sau cine știe unde. Oricum, sofistica nu e linia de plutire a carambolajului nostru, a întâmplărilor noastre. Sigur că nu, dimpotrivă. Ce se cade să se rețină, e că vizând ipotetica reușită, nu e recomandat să elimini eșecul. Acolo erai liniștit, te duceai la mătușa și aceasta îți pune ciorba pe masă, unchiul îți plasa discret o sută de lei

că a iubit-o pe mama, că a crescut cu ea, că s-au jucat de-a doctorul sau cine știe ce altceva... Adică acolo aveai ceva în spate, aici nimic. Ai venit, începi să te zbați, mori ori trăiești. Ori, cum spuneam adineauri, ajungi la psihiatrie. Judecând la rece, calea normală e să rămâi acolo. Adică asta nu înseamnă că noi,ăștia care am plecat, am făcut o alegere bună. Ba se poate spune că am făcut una proastă. Însă există un moment... cuvântul sofisticat este *parandărât*, cel comun *vânturat*, sau sintagma *merge Brăila*, cum se spune în barbut. Adică totul e pe masă, dai cu zarurile și i-ai pierdut sau i-ai dublat. E o chestie de joc în cele din urmă. Roger Caillois avea dreptate cu analiza jocurilor.

Titus Suci: *Dragă George, hai să mergem... îndărăt. Să revenim adică la formulările puse în discuție înainte de a hoinări prin grădinile lui Descartes, Socrates, Spinoza... Formulările abandonate sunt: se citea... nu se citește. Revoluția din Decembrie pare să fi schimbat relația pe care românul a avut-o, în general, cu cartea. Pe scurt, acum sunt preferate ziarul, revistele de scandal, emisiunile TV. Să punem această stare de fapt pe seama evenimentelor care încă mai șochează? Există într-adevăr un alt mod de recepționare a literaturii într-o țară de tip occidental? Cum cunoști ambele sisteme sociale...*

George Astaloș: Ai dreptate, hai să mergem cum spui tu... îndărăt. De după 1990 încoace, situația la care te referi e complicată și nu prea, e de

înțeles dar nu ne prea încântă. Iliescu e profesionist al presei, al scrisului, Repan, consumator avizat de literatură – de *scriitură*, că trebuie să folosim termenul cu cea mai mare acoperire – bună. În timpul lui liber îl va citi pe Saul Below, dar probabil că nu va ajunge să-l monteze niciodată, fiindcă Saul Below ori n-a scris teatru, ori nu poate fi adaptat pentru scenă.

Adică chestiunea nu e... Deci el e un consumator. Pentru a-și ține intelectul în priză mereu, el trebuie să *parcurească* ceva ce îi provoacă curiozitatea... Deci avem un producător și un consumator, ca să precizăm corect termenii. Producătorul a glisat de la producția literară spre *producția actualului*, a cotidianului, apelând la jurnale, reviste, magazine...

Adică spre tot ce e legat de *ritm, vizual, senzațional*... consecința firească fiind faptul că românul a început să prefere ceea ce e mai ușor de receptat, abandonând interesul pentru literatură. Asta pentru că aici, în ritm, vizual, senzațional se găsește... *vinul* ce-l satisface și repede și fără efort.

Deci în România, de altfel în toate țările din Est, pentru că nu e doar România în situația asta, schimbările ce s-au produs în ultimele săptămâni, luni, revelațiile asupra unei perioade de ani și ani pe care el n-a cunoscut-o, prezentată de la finele războiului încoace într-un ambalaj...

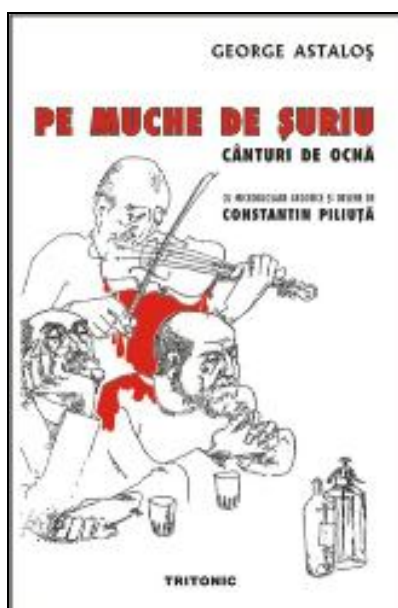
Titus Suci: *Vorbești de ambalaj, dar ne putem exprima ceva mai concis: cunoașterea i-a fost interzisă.*

George Astaloș: Perfect adevărat. Interzisă, deoarece acesta a fost... *consemnul*.

Practic, în zilele noastre, vorbim despre cealaltă față a Lunii. Despre adevărata ei față. Cum s-ar spune, până acum vorbeam despre o Lună *inventată*. Îți propun, vă propun un exercițiu imaginar. O navă cosmică, trei cosmo-nauți cărora, după ce au fost imbarcați, li se cere să aselenizeze... pe Luna inventată. Asta a fost, cam asta a fost experiența, existența oamenilor din Est până în 1989. Publicații în care se vorbea despre **viitorul de aur al României**, știi la ce mă refer, dar când te uital în alimentare, în frigidere...

Când *aterizai* adică în realitate, constatai că... →

TITUS SUCIU

Și-atunci oamenii au renunțat, unii mai repede alții și mai repede, la publicațiile acelea, refugiindu-se în *lumea* sugerată de paginile unei cărți, a alteia, practic în literatură! Dar după 1989, avizi de nou, de noutăți, voind să știm cât mai mult din ceea ce se petrece în jurul nostru, în aceeași măsură din tot ceea ce ne-a fost ascuns...

Titus Suci: *practic dorindu-ne să ne simțim în mijlocul evenimentelor...*

George Astaloș: Da, să ne simțim în mijlocul evenimentelor, pentru că megalomania fiecăruia dintre noi ne împinge – situația electronului față de nucleu – spre *miez!*...

Desigur că în momentul, în momentele în care istoria cunoaște răsuciri de anvergura celei trăite recent în Europa, nu mai ai liniștea, starea sufletească necesară unei lecturi. Te așezi în fața televizorului, cauți sau aștepti știrile, noutățile din actualitate, *sorbi* ultimele informații în mod de-a dreptul patologic.

Al. Repan: Nu aș putea spune că eu personal nu sunt puțin trist din cauza asta. Trist, chiar îngrijorat. Cu toate astea sper că lucrurile se vor aranja. Care era situația în ultimul timp înainte de 1989 în sălile de teatru? Temperatură de patru, cinci grade...

Nicolae Iliescu: Iar acum, la temperatura normală, sălile sunt din ce în ce mai goale...

Al. Repan: Nu mai vine lumea pentru că strada li se pare mai interesantă.

Nicolae Iliescu: Curiozitatea. Asta-i problema: curiozitatea pentru faptul mărunț, cotidian, nu pentru...

George Astaloș: Vorbești de curiozitatea față de actul de cultură, nu?

Nicolae Iliescu: Firește.

Al. Repan: Vrem nu vrem, trebuie să facem precizarea că spectatorii ne-au cam trădat. Dar sper că în Timișoara situația este, totuși, alta. Oricum, din perioada petrecută acolo, am despre publicul timișorean suveniruri de-a dreptul extraordinare...

Titus Suci: *Domnule Repan, prezența dumneavoastră pe scena din Timișoara n-a fost uitată.*

George Astaloș: Să revenim acum de pe *câmpiile Elizee ale Artei*, la viața noastră de zi cu zi.

Aici, în Franța, omul care nu este intelectual, scriitor, profesor, se simte obligat să fie la curent cu... politica zilei. Știți ce înseamnă asta? Citește zilnic, acasă, în metrou, în parc, cel puțin două ziare, o revistă, mă rog, și una de cinema, ca să se distreze, iar în fața televizorului petrece alte două, trei ore. Deci astea ar fi cel puțin patru, cinci ore, de lecturi, de informări, în care, însă, *cultural* nu acumulează nimic. Nimic... Eter! Vid!... Deci citește revistele și ziarele alea, nimic mai mult, asta pentru că în rest muncește și doarme. Deci inflația asta de jurnal și publicații românești postrevoluționare...

Nicolae Iliescu: Domnul Repan vorbește din punctul de vedere al omului de teatru. Ceea ce mi se pare că trebuie să avem în vedere, este **schimbarea**. Trebuie schimbată mentalitatea actorului, a regizorului, a celui care scrie teatru. Concret, în Paris, Beckett nu face săli pline. Cifra medie a spectatorilor – 2-300 de persoane. Ionesco la fel. Deci ceea ce mi se pare important, este dacă acest teatru bulevardier, sau această literatură de consum, va ajunge, cu timpul, să devină într-adevăr literatură.

George Astaloș: Apropo de benefic. Din păcate, se poate întâmpla altceva. Prin acest *antrenament*, la urma urmei *program* al lecturii cotidiene de jurnale, preocupare bezmetică dar, nu-i așa, reală, se poate ajungea la rutină. În consecință, când, să zicem, nu mai există *evenimentul*, nu mai există *tulburarea* cotidiană, omul intră în *criză*. E ceva ce ne face să ne gândim la drog. Numai că, așa văd eu lucrurile, în perioadele de după *criză*, având totuși exercițiul lecturii, te duci... Nu, ce face orice ins bolnav? Ia medicamente pentru a-și recâștiga starea de sănătate. Revenind acum la situația insului de care vorbeam, și sper să nu fiu prea optimist, având exercițiul lecturii și voind să te vindeci de *boala nimicului*, a *derizoriului*... te duci la **literatură de substanță**. Cam așa mi se pare mie că stau lucrurile, după cum, de altfel, au spus foarte bine Repan și Iliescu. Adică și părerea mea este că... *mușchiul lecturii*, folosit deocamdată în *exerciții* aleatoare, să zicem *sezoniere*, încet-încet, dar nu peste

BICIUL FERECAT ÎN CRUCI

Împletit în patru fermecate cruci
Ca o amintire mioritică pe zid
O coadă de ulm trecută printr-un foc
de veghe
Biciul de lână ca martor încremenit

Oile răspândite pe aiurea
Ling igrasia de pe fațadele centrale
Sunt mulse de faliți regimentari
Mieii au murit pe la festinuri
Iar pudelii au crescut în lupi
orientali

Când din amintiri de fluier
Seara se îndoaie-n doliu
Nicio limbă din tălângi
Nu mai răsună în volute
Oierul astronomic
Leit cu Tata
Plutește-n nava lui de nuc

Prin pășunea ieri perenă
Au crescut la cruci albastre
Iar măgarii fără turmă
Parcă sunt pierduți

Cine să dezmierde acum
Biciul ferecat în cruci

IOAN BABA

prea mult timp, va fi folosit pentru **adevărata lectură**. Și chiar dacă mă repet, îmi exprim convingerea că, până la urmă, **literatura** va redeveni pentru om ceea ce a fost până nu de mult. Da, e adevărat, acum teatrul e cam gol, situație dezolantă, însă prevăd că, după ce **teatrul străzii** își va epuiza *dramaturgia*, vom reintra în *normal*, vom reveni în sălile de teatru reluându-ne visele de altă dată, *abandonându-ne din nou*, cu plăcerile din trecut, în vechile noastre *fantasme*, în fantasmile celor ce știu să le creeze pentru noi...

Vatra veche dialog

Paul Goma

„Lecția de demnitate”

(IV)

Titus Suci: *Vreau să vă pun acum o întrebare căreia nu-i găsec răspuns. Am cunoscut într-o țară vecină un român, tatăl românului a fost poet, fiii lui nu știu românește. Ce ne lipsește nouă, românilor, domnule Goma, că dacă nu la prima generație, la a doua ne... pierdem de limba noastră?*

Paul Goma: Răspund imediat, pentru că e o chestiune ce, de când sunt în exil, mă doare și pe mine. În primul an de exil, am fost în America, acolo am ajuns în multe familii de români... Or în majoritatea familiilor, ce se găseau acolo de mai mult de trei ani, copiii nu cunoșteau limba română.

După ce-mi reveneam cât de cât, îi puneam la zid... *Ioane, Ilie, Vasile... păi de ce nu știu copiii voștri românește, oameni buni?*...

Tipuri de răspunsuri... *Păi să vezi, eu sunt la lucru toată ziua, soția la fel... și la școală...*

Răspunsurile mă iritau, dar era, cum să zic... revoltă în gol. Știi ce le spuneam? *Ioane, Ilie, Vasile... când am ajuns în Franța, copilul meu avea doi ani și câteva luni... pe atunci găngăvea pe românește, și-a însușit în continuare româna, apoi franceza la școală, e perfect bilingv... or ai voștri au ajuns aici când aveau 10... 15 ani și acum nu mai vorbesc românește?*...

Dar cum am spus, revolta mea era în gol pentru că ei... Îți dau însă acum un exemplu pozitiv.

Ștefan Baci, căruia i se spunea... *poetul tânăr*, e pe aiurea din 1940. Pe unde a fost nu a stat în mijlocul unor colectivități românești. A fost totdeauna singur. El și soția. A stat în Brazilia, Hawai, Argentina, Mexic... Nici nu mai știu pe unde. Cu toate

astea, vorbește o românească de-a dreptul seducătoare. Mai frumoasă decât a mea, care am plecat din România în 1977. Același situație la Mircea Eliade, care a plecat din România tot în 1940...

Doamna Goma: Paul, nu uita că la 7 jumate....

Paul Goma: Da, în zece minute. Mircea Eliade își scria studiile de istoria religiilor în franceză și engleză, însă proza în românește; Eugen Ionescu, scriitor francez, mare scriitor francez, vorbește o limbă română extraordinară. Și nu sunt singurele exemple...

Atunci care este explicația? După părerea mea următoare: **limba este o profesie.** Inginerul cutare, exilat, folosește limba ca să comunice că vrea mâncare, că vrea nu știu ce. Dar nu o cultivă. Or limba trebuie să o mai cultivi, s-o întreții, să o *strophești*, s-o mai *plivești*, s-o mai întreții, dar mai ales s-o iubești.

Însă pentru nescritor, pentru ne-profesionistul de limbă română, limba este doar un mijloc de comunicare. Ba chiar e *la modă* ca, după un an, doi de exil, să te prefaci că ai uitat limba română.

Păi să mă ierte Dumnezeu, la biserica ortodoxă românească de aici, unde merg din ce în ce mai rar, întâlnesc babe, că altfel nu pot să le spun, soacre, mame aduse cu mari sacrificii de la Atârnații din Vale acum doi ani, foste țărânci, foste muncitoare, foste casnice, care au vorbit românește o viață întreagă, dar dacă le auzi cum vorbesc acum îți vine să dai cu ele de pământ...

Concluzia e evidentă. Înseamnă că pentru ele limba nu a fost ceva important, și în mod firesc copiii lor... Și încă o observație. Asta de-a dreptul interesantă.

Copiii românilor care au făcut mariaje cu evreice, ori ambii părinți sunt evrei de origine română, fie că ajung prin America, Australia, Franța, Germania, chiar și în Israel, știu românește măcar și pentru faptul că, hai să zicem cum zic ei, nu strică să știi și o limbă străină. Dar românii noștri o uită, o uită și copiii, cât despre urmașii urmașilor lor...

Titus Suci: *Vă propun să nu încheiem discuția în această notă. Vreau să vă spun că nu poporul român a luat decizii împotriva dumneavoastră. Poporul român vă iubește, vă admiră, cititorii români vă așteaptă. Câteva gânduri, deci, în jurul acestei idei. Ce lucrați, ce pregătiți pentru edituri?*

Paul Goma: Acum nu lucrez la nimic nou. Sau la ce lucrez nu are, încă, formă cât de cât conturată.

Deci cu ce mă ocup în ultimul timp... Definitiv, re-definitiv, manuscrise de acum zece, cincisprezece, douăzeci de ani.

Recent mi-au apărut două cărți la editura *Humanitas*. *Culoarea curcubeului* e un fel de jurnal – dar jurnal-romanesc –, subiectul având în *centru* întâmplarea din 1977. Textul a fost difuzat la radio *Free Europe* și *Europa Liberă*, în lectura mea din 1976, eu fiind atunci în România.

A doua apariție editorială se numește *Gherla*. Astea au apărut. În vreo lună, două, oricum până la sfârșitul anului, o să-mi apară încă trei cărți. La *Cartea Românească*, romanul *Patimile după Pitești*, subiectul fiind reeducarea de la Pitești; la *Scrisul românesc* condus de Marin Sorescu romanul *Gardă inversă*; și, din nou la *Humanitas* – o continuare... o carte de mărturie căreia nu i-am găsit, încă, titlu.

Deci mărturii, perioada mea din exil, tentativele lui Ceaușescu de a-mi închide gura, încercările Securității de a mă elimina...

A, și la fosta editura *Albatros*, acum *Forum*, o să-mi apară prima carte dintr-un ciclu declarat autobiografic. Se va numi *Din Calidor*.

Calidor e un fel de coridor, de prispă, spațiul copilăriei mele din Basarabia.

Următoarea se numește *Arta refugii*. Ea a apărut în Franța mai de mult, acum va apărea și în România. Subiectul – refugiu în Ardeal...

Deci astea, dar nu doar astea. Eu am scris foarte mult, sunt grafoman. Dar după cum vei fi observat, sunt publicat în Franța, Germania... însă în România...

În fine, nu mă plâng, n-am motive să mă plâng, dimpotrivă. Am scris cărți de actualitate, de atitudine, eseuri, romane... datorită cărora am cititorii mei. Iar scriitorul care are cititorii, este om împlinit. Astea fiind zise... vă mulțumesc...

Titus Suci: *Eu vă mulțumesc. Și nu doar în numele meu, ci al tuturor cititorilor din România. Vă grăbiți, știu, vreau să vă mai rog, totuși ceva. Îmi permiteți să folosesc pentru acest material titlul **Lecția de demnitate**?*

Paul Goma: Lecția de demnitate... Dragul meu, dacă ți se pare potrivit, dacă ți se pare că pentru mărturia mea sintagma este potrivită...

TITUS SUCIU

Vatra veche dialog

George Filip

...Am dormit în gară. Nimeni nu mi-a cerut «buletinul, tovarășe!»

(I)

«Metafore (ne)risipite» Astfel am avut impertinența, deci curajul, să-mi intitulez un volumaș de versuri publicat de regretatul prieten-poet Cezar Ivănescu. La Iași, la Editura JUNIMEA, acum vreo X ani. Și tot atunci mi-a adulmecat urma puștiul poet Darie DUCAN, de pe la Târnăveni, feciorul de drept al poetului Răzvan Dukan și poetul de suflet al sobrului scriitor Nicolae Băciuț. Nu știu ce-o mai fi aflat despre mine, dar eu am aflat îndată că noul meu dificil prieten era la vremea aceea cel mai tânăr membru al Uniunii Scriitorilor din România. Și nu știu ce mi-a cășunat pe puștiul acela blând, pe care întotdeauna l-am tot șicanat. Între timp, el își scria maldărele de cărți cu poeme, teatru, eseuri, critică literară etc. A venit poetul meu la Montreal, l-am plimbat prin locuri minunate, l-am dus la o cârciumă, am mâncat și băut în casa mea, iar *feleșega* mea l-a îndrăgit. Apoi i-am prilejuit o întâlnire cu publicul la care aparentul molcom ardelean s-a luat în clanță cu un înalt prelat...

Prin Montreal, întotdeauna îl recupera verișorul său Nicu și-l revedeam a doua zi. Spre surprinderea mea, Darie avea și o mândruță de sânge românesc, dar idila lor scurtă n-a dat roadele scontate... După care m-am dus eu la București. Darie a venit urgent... de departe, cu un maldăr de cărțuții semnate de el. Mă dureau crunt măduarele. Cred că mi se trăgea de la răul de înălțime din avion, dar mai abitur - de la multele pahare de viziky, apoi de la țuica de Cluj adusă de nepotul meu Gerard FILIP. M-a dus Darie să mâncăm ceva la o braserie în aer liber, în vecinătatea

unor cuști cu galinaceea neaoșe, care dădeau farmec ospitalității românești. Ne-am despărțit prietenește însă... mârâind printre dinți. Eu - dulăul bătrân, îl iubesc pe Darie și-mi place să-l chelfănesc. Instrucție spartană. El - cățălandrul, dă din coadă, mârâie dar nu mă mușcă. Și prietenia noastră merge! Spre a-și demonstra atașamentul, la o lansare de carte la Teatrul Nottara, Darie m-a adulat public, le-a dat lecții de dicție, gestică și oratorie actorilor PURIC și BIRIȘ, apoi s-a descălțat pe scenă, spunând tare că „*în templul poeziei lui Filip se intră desculț și smerit*”. Păi cum dracu' să nu-l iubesc pe poetul Darie DUCAN?! În prezent, vârsta prietenului meu încapă în vârsta mea de două ori și-un sfert. Nu vă spun că Darie are acum treizeci și doi de ani și că-și face un doctorat la Paris. Vă spun însă că a aflat de cărțulia asta a mea cu interviuri și s-a atârnat pe scara ultimului vagon, din mers. Și iată că tânărul doctorand a tăbărit, de departe, cu o scrisoare. Vă pun interviul sub priviri...

*

UN INTERVIU MAI ARTĂGOS

-Dragă George FILIP, pentru că mă aflu la Paris, cu niște chestiuni, de ceva vreme, te-ntreb despre el. Cum era Parisul primului tău exil?

-Pas de tout, Darie. Primul meu exil a început în patria de origine - România, unde timp de partruzeci de ani am fost prigonit, înfometat, margi-nalizat, ademenit de tartorii comu-niști, apoi gonit din țara mea, de la Marea mea cea Neagră. Pe Mare l-au gonit, cândva, și pe fratele Bălcescu, spre exilul etern de la Palermo. Asemănarea mă onorează! Al doilea exil politic l-am trăit în Austria poetului Frantz Grillpartzer, Parisul fiind doar o haltă mai lungă a

lungului meu exil. Fugisem din Austria ca să scap de o pușcărie de trei ani și jumătate. Le spărsesem testiculele și anumiți ochi unor polițiști grași care m-au agresat crunt pentru simplul motiv că le zisesem în limba lor *chaize*, adică căcați, fiindcă și ei mă numiseră *schreiber-buch chaize*, adică scriitor de căcat.

Cum era Parisul exilului meu, mă întrebi? Era «luminos», chiar dacă am ajuns acolo cu un tren de noapte. Aveam în cap doar câteva nume «conspitative» și telefonul scriitorului George Astaloș, care nu m-a primit la el dar «mi-a permis» să-l sun și a doua... treia zi.

Vezi tu, Darie?, eu nu mă dusesem la Paris cu «niște chestiuni și să-mi fac un doctorat...». Ce-i drept, luptători suntem amândoi, dar pe alte straturi energetice ale atomilor reprezentativi. Bașca cei patruzeci și șase de ani distanță între cele despre care povestim.

Vezi tu, Darie? D-aia-mi stropesc eu vorbele cu nițel venin. Să te fac să pricepi că una e să te duci la Paris la un doctorat și alta este să ajungi la Paris pentru a cerși un nenorocit de azil politic... Nu sunt rău cu tine, dar al dracului sunt și voi fi.

-Spune...

...Am dormit în gară. Nimeni nu mi-a cerut «buletinul, tovarășe!» Mi-am spălat mecla, brațele și labele picioarelor într-o căcăstoare ultraelegantă. Dimineața, la o bodegă, am întins laba și am luat un covrig și un pahar cu lapte. Am oferit spre plată o hârtie austriacă. Țăla mi-a făcut semn să plec. Deși eram îmbrăcat elegant se observa din avion că sunt *auslander*, adică fără patrie. M-am dus, cum-necum, în Piața Trocadero. Unde știam că Monica Lovinescu și Virgil Ierunca fac zilnic manifestații antcomuniste, cu mulți români. Minciună! Nici vorbă de așa ceva. Cei doi zdrăngăneau niște tinichele la postul de radio Europa Liberă, umflau dolărașii de la Senatul American și cei din România credeau că cineva luptă pentru ei. Vax! Spre prânz, m-a acostat un iugoslav, care părea «tare cumsecade.» Credeam că mi-a pus Dumnezeu mâna în cap. Într-un restaurant, pe o terasă, Omul a cerut friptane mari și bere multă. Apoi s-a dus la WC... și dus a fost. Ospătarul a înțeles situația mea penibilă și a →

DARIE DUCAN

acceptat plata cu gologani austrieci. Târziu, mi-am dat seama că m-a înșelat de m-a rupt... Într-un carnet pe care îl cam scăldasem în vin, am descifrat adresa unui român – Vasile B. – fost coleg la Casa de cultură din Mangalia. Bani austrieci aveau câcălău, echivalentul a vreo treizeci de mii de d-ăștia, canadieni. Am schimbat o chită în franci franțuzești la o Bancă. Nu-mi era frică de nimic. Cu un taxi am ajuns la adresa lui Vasile.

Am identificat blocul, chiar numărul apartamentului și m-am postat acolo. Trebuie să vină el acasă... mi-am zis. Mai întâi a sosit o doamnă. Dând din mâini i-am explicat că sunt prieten cu Bassile al ei și că sunt obosit. Madama m-a invitat în salonul elegant, mi-a servit o cafea și nu m-a mai băgat în seamă până a venit Vasile. Era spre seară și spre Crăciun. Am coborât cu Vasile și a cumpărat o franzelă... în limba franceză. Din nou în casă, mi-a dat să beau niște licheur bășit.

-Dar niște vodcă n-ai, măi Vasile?

-Hai să cumpărăm.

Și ne-am dus și-am cumpărat una-două litri.

-În familia mea nu se beau țării d-astea, măi Ghiță. Aici suntem la Paris iar nevastă-mea este franțuzoaică *pour laine*... Familia... Suspect sexualul meu fost coleg îmi vorbea despre nevasta lui! Și-mi tot împingea în față niște farfurii cu scoici de mare și-mi spunea că francezii se întrec la sărbătoarea Crăciunului care înghite mai multe... duzine! Terminasem vodca, închițișem câteva scârbe d-alea și eram leșinat de foame

-Dar niște brânză n-ai, măi Vasile?

...Am adormit târziu pe canapea. Pe la șase dimineața, Vasile m-a trezit.

-Haide Ghiță... Nevastă-mea este franțuzoaică *pour saing*. Mă mir că te-a tolerat o noapte la noi. Am băut pe undeva cafea cu respectivul corn și Vasile m-a abandonat în Piața Trocadero. Mi-a lăsat trelefonul de la serviciu și o sută de franci, echivalentul a douăzeci de dolari, pe vremea aia.

-Să mă suni, Ghiță, o să te ajut cum voi putea...

Am rămas din nou în piața unde așteptam să vină „luptătorii” români anticomuniști. Dar de unde...Târziu,

spre seară, m-au băgat în seamă niște doamne foarte vârstnice, îmbrăcate ciudat.

Erau „rusoaice albe”, care știau că România aparține de fosta Rusie, acum stăpâna Europei. De aceea nu s-au mirat că vorbeam rusește, spre marele meu noroc. Fiindcă în franceză le-am explicat că eu caut „Bulevardul Caracule de Degaules” – așa știam noi în lagărul austriac de la *Traiskirchen* că se numea Bv. Charles De Gaules, unde era Biroul de imigrație francez. Acolo unde minunata româncă Doamna Stoicescu îi proteja pe români ca o mamă.

Simpaticele mele doamne m-au dus la o cantină pentru săraci, unde am mâncat niște ciorbă groasă ca păsatul de mămăligă. Bună și-aia... că mă dădusem sărac lipit pământului. Dar îmi venea să beau... Ciuciu! Îngerilele m-au depus într-o cameră triumfiulară, unde o doamnă de cam vârsta mea, plus câțiva ani, ca să fiu sincer, oferea masaje erotice unor madame mai zbârcite la ten.

Am așteptat câteva ore dincolo de o perdea despărțitoare. Annick, proprietara cabinetului, îmi pusese la îndemână o sticlă cu cognac franțuzesc. N-am dat buzna. Am tras tare pe glajă mai târziu, după ce Annick mi-a oferit trupul ei și invers. Firește, în micul ei apartament. Gazda mea m-a scăldat, am dormit regește, dimineața mi-a schimbat țoalele, că aveam. Mi-a dat o hartă, mi-a arătat unde ne aflăm și mi-a zis să mă întorc când doresc. Mi-am lăsat acolo valiza cea roșie, austriacă, dar punga cu gologani am luat-o cu mine.

-Te ascult, diavol bătrân..

-Dragă Darie, mi se părea că eram parizian de când m-a făcut

muica Floarea. Ba, chiar mai mult, aveam senzația, hoinărind pe malul Senei, că eu eram personajul straniu al lui Jean-Jacques Rousseau, din „*Les Reveries du promeneur solitaire*” – mai exact – epoca de aur a regelui Louis.

...După niște zile la biroul de emigrație, două românce-franțuzoaice, venite expres, și-au disputat pretențiile asupra mea. Că mai eram frumușel! Firește, am ales-o, cred, pe-a mai rea. M-a dus la vilișoara ei, pe o colină. Mi-a spus că este văduva unui fost campion de box. Mi-a zis că vrea să-și refacă viața, cu mine, și m-a ntrebat dacă o s-o iubesc și-o să-i spăl chiloțeei precum răposatul. I-am zis că da. Noaptea am dat examenul de soț fidel, am terminat sticla de cognac, fumam ambii ca doi porumbei în noaptea de miere. A doua zi, ea a plecat la salonul ei de coafură, iar eu... am întins-o fără să-i spăl sau să-i pun chiloțeei la uscat.

La biserica românească din cartierul latin, pe strada Jean de Bouvais, l-am întâlnit, nu întâmplător, pe scriitorul Sergiu Grossu. Ce om minunat! El m-a dus la preotul Vasile Boldeanu, fostul legionar, care a tras cu mitraliera după trenul în care fostul rege Carol, cu madam Lupescu, puseseră averi inestimabile, cu care au plecat spre Spania. Dl. Sergiu mi-a oferit o chită de poli franțuzești, la vreo 5-6 sute, și m-a dat pe mâna lui nea Cici, recte Cicerone Ioanițoiu, care se pretindea moștenitorul testamentar al marelui Iuliu Maniu. Spălătorul de vitrine m-a dus la micuța lui garsonieră de pe 18 - Jean Joures. Făceam amândoi politică în nocturnă

-Cade, domnule, comunismul... trebuie să cadă!

-Păi cum să cadă, bre nea Cici? Au fost atât de deștepți că au luat puterea și acum îi credeți așa de proști să dea ciolanul din mână?

-Trebuie să cadă, domnule, o ținea nea Cici pe-a lui.

Să nu uit, lucra la o carte despre crimele comuniste. De fapt, înșiruia povești știute sau auzite. I le dactilografia, fără nicio noimă, un alt luptător, contra douăzeci de franci, (cinci dolari) pagina. I-am mai reparat eu cărțulia și am botezat-o „Morminte fără cruci.” Se pare că a avut succes cu ea. Mie nu mi-a dat-o niciodată, fiindcă m-a auzit odată ocărând-o pe Fecioara, m-a spus și la biserică...

HOMO – BACĂ

m-ascund în niște scoici neșlefuite.
îmi ziceți OM fiindcă respir ca voi.
doar eu mai trag la tărăboanța
pe care ați umplut-o cu gunoi.

haite de îngeri îmi arată calea,
dar eu nu-i cred și-o iau tot pe de
lături.

de-aceea sădesc pomii primăvara
și îi culeg la sfintele omături...

tăcerea și suspinul mă apasă.
la umbra mea și soarele-i bolnav.
m-au dus în lanțuri la reanimare
și legile-au decis că...e caz grav.

îngerii triști au răsturnat porunca.
un sfânt a coborât din crucifix
și clasa bârfitoare-a dat sentința:
ăsta-i un homo sapiens - la fix!

și mi-am sudat în umeri albe aripi.
potcoave ancestrale...am avut,
însă de ce mă-njură universul
acestor trei milenii – n-am știut...

DORINȚE

dați-mi o stepă să mă prigonesc.
aduceți voi cerbi tineri să mă pască.
chemăți muze din cer, să le iubesc.
și maica Floarea iarăși să mă nască.

să vină Marea Neagră s-o sărut.
duceți-mă la oaste – cu arcanul.
din os de curvă să sculptez barbut.
prin târguri să fiu veșnic Barosanul.

m-ați părăsit când nu eram născut,
m-ați botezat 'nainte de-a mă naște,
am colindat prin mlaștini de temut;
azi câinele doar mă mai recunoaște.

mă-nceing cu flori de vise-maghiran,
culese de prin taine de pădure
sunt obosit, dar astăzi, de-un golan
cine s-ar îndura să se îndure?

visez un colț de plajă foarte static
să-mi pun o casă mică și să scriu.
la poartă: aici plânge un sălbatic;
vreau să petrec o clipă...încă viu...

DE-A-MPREUNĂ

n-am păsări albe prin poeme
zeii-n caietul meu nu plâng
culeg metafore din steme
și calc cruciș cu pasul strâmb

am visat o riță – gărgăriță.
se făcea că mă nunteam din nou.
adunam în pumni polen de viță.
strigătul de prunc n-avea ecou.

mi-au zburdat privirile-n zăpadă
pe la vremea Sfintelor-Mării.
nu știam dacă or să mai cadă
peste Mare - norii plumburii...

humulușii-au prevăzut furtună.
velele-u pus aripi pe catarg.
moș-Neptun visase mărăgună
și barcazul a prins drum de larg.

numai noi - în doi, printre poeme,
murmurăm un cântec vechi - nătâng
și împresurați de stratageme,
pe Maria-mea la piept mi-o strâng...

POVESTEA NOASTRĂ

doamnei mele Maria-Sa

doresc de mult să te aud cum plângi
ascunsă-n feregeaua Mării mele,
pe valurile sadice să-ți frângi
luceferii - cu trena lor de stele.

toamna să plângi când dau în pârgh
gutuii,
cu toată zestrea - gata de plecare
spre casa de ecou a nimănuii
care te-așteaptă-n găurile spectrale.

să duci pe umeri amfore de lacrimi
și să stropești cu ele toți stejarii
ce nu s-au îndoit sub cer de patimi
sorbind licoarea multor lacrimarii.

să calci desculță peste stânca dură.
să sorbi din apă rece numai seara.
să te clătești pe țâțe cu prescură.
să nu-ți ajungă-n candelabre ceara.

Marea să-ți pună pește mult în plasă.
grâul de aur să-ți dospească-n pâine.
când trece poșta... tu să fii acasă.
să-mplănim azi - speranțele de mâine.

de clopotele bat la mănăstire
și zeii pun pe fruntea ta stigmatul,
iubito - vreau să plângi de fericire
și lacrima să ți-o șterg eu - bărbatul.

bărbatul tău... mireasă-ntre mirese,
femeia mea - pe veci preamăritată
și-n versul meu să cânte muze-alese
povestea noastră – cea adevărată...

LA ORDIN

ordon...să-mi spuneți ce vă doare.
planeta iar are migrenă
și steaua noastră - căzătoare,
degajă CeO-doi...din trenă.

chiar și regina poeziei
este în criză – temporară.
pe pașiștea democrației
mândre caterpilare ară.

închideți robinetul minții
iar pruncii care se răsfață
să vină mâine cu părinții
să le descânt – de garagață.

soldații să-și îngroape pușca
printre gălceve mondiale.
noi - dănțuind tiri-babușca,
să-nfulecăm mari baclavale.

și steaua noastră – căzătoare,
degajă CeO-doi din trenă.
azi se salvează cine moare;
fugiți!...pe lume e migrenă...

SĂ VĂ RECUNOSC

când mă huliți eu vă privesc în lobi.
de-acolo o iscoadă mă salută.
o recunosc - e unul dintre robi
din dinastia mea abia trecută.

și stăm de vorbă - știe că sunt Om,
așa...după tiparele terestre
și că avem același cromozom
ce-n genă ne-a lăsat aceeași zestre.

purtăm un dialog - fără reproș.
eu mă comport, probabil, omenește,
iar El – iscaritul, vreun strămoș,
îmi ia măsura și mă iscodește.

...din dinastia mea - abia trecută,
mă recunosc într-unul dintre robi,
de-acolo o iscoadă mă salută;
când mă iubiți... eu vă privesc în lobi...

GEORGE FILIP

ACTUALĂ POEZIA MONTREALEZĂ (II)

SOMNUL RAȚIUNII

Volumul *Somnul rațiunii* a apărut la Editura DESTINE din Montreal, fiind al doilea din trilogia în versuri „OAMENI AI PĂMÂNTULUI”.

POEZIA

E PUR SIMOVE

În *Somnul rațiunii* care naște monștri, poetul George FILIP ne pre-vine că „monștrii rațiunii nasc aberații catastrofale”. Reportajele ritmate din versurile aparent anapodist concepute și tot așa așezate în volum au rolul derutant prin care poeul vrea să ne atragă în cacialma!

Observați? De deasupra deasuprelor poetul privește prin oceanelor rațiunii sale, bine cumpătată, ca dintr-o cazarmă în care toți pionii, aparent somnolenți... de fapt, se mișcă.

KINEO este egal mișcare, iar mișcarea înseamnă viață. Așadar, de ce ne-am teme, oameni ai pământului? „Nimic nu se pierde, nimic nu se câștigă – totul se transformă”.

Poetul este și el o victimă inocentă a fenomenului universal. Numai că el se vrea străjerul tuturor armoniilor aritmice și ne cheamă la prudență.

Dar cine este capabil să pătrundă în bunkerul secret al rațiunilor filipene? Eu m-am instruit îndelung, ca recrut al prințului cuvintelor alese – și într-o toamnă mai nebună m-am îmbrăcat soldat și i-am dat raportul acestui șaman de Montreal: lupta continuă!

Și a continuat. *Oameni ai pământului* și-a arogat dreptul de replică, de fapt de ecou prelungit al lui Exupery, care a zis doar „Pământ al oamenilor”. El, George FILIP, a zis „Oameni ai pământului”. Și a adus legile universalității la îndemâna creației OM. Astfel, oferindu-ne șansa că acești HOMO SAPIENS nu vor lăsa destinele micuței noastre planete în mrejele pierzaniei. Mai ales acum, când ghiavolii umblă printre noi cu trăistile pline cu trinitrotoluen.

Nu recomand nici planeta care ne găzduiește nici pe poetul George FILIP la „Premiul Nobel pentru pace”- această stupidă scorneală

mapamondiană! Dar fac afirmația precizând că de PACEA văzutei și nevăzutei se ocupă în exclusivitate Marele Amin.

MIHAELA DONCIULESCU,
poetă – Toronto.

POPAS RELATIV

de unde vii, poete,
prea tânăr cavalier
prin tainele procleto
cu-o taină la rever?

...era un dans cu săbii
ca-n Hacıaturian,
era un cor de vrăbii
sleite pe-un troian?

și s-au pornit puhoai
de mameluci desculți
să tăvălească-n zoaie
meleagul celor mulți

stindardele... stindarde
cu templieri zevzeci
ce-au cutezat a arde
spre veacul douăzeci

aici le-a fost sfârșitul
iar eu am fost refren,
un semn pe începutul
sfârșitului milen...

NU PRIVI ÎNAPOI

nu vedeți? valizele sunt gata
să plecăm de unde am venit.
domnilor: vă rog să faceți plata
pentru dus-întors prin infinit.

nu uitați să-mi puneți în valiză
manuscrisele și toți ciorapii;
unde-o să ajung va fi iar criză,
temenele face-mi-or satrapii.

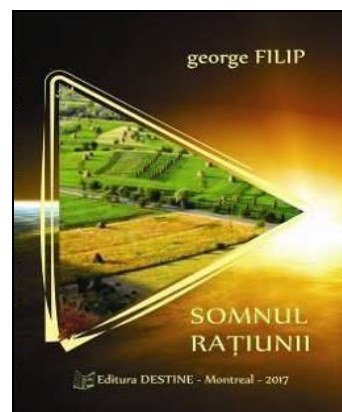
dar să nu uitați să trageți apa,
când detești o turmă de smintiți
este elegant... așa-i răsplata
pentru politrucii scofâlciți.

Omule... te țin pe picioare,
uită clipa grea din care pleci,
dincolo de umbră va fi soare
și vulcanii dorului – mai reci.

TOAMNA PE ST. LAURENT

...și toamnele-au rămas în urmă
cum fac în fiecare an,
ducând cu ele nostalgia
de pe Danubiul-Saint Laurent

și a plecat și poezia
numai poetul a rămas

iar ploile plâneau năprasnic
cu foi îngălbenite-n glas.

la salcia cu plete dalbe
stătea pe gânduri un cocor
și cântărea o serenadă
de nostalgie și de dor.

triunghiurile de pe zare
s-au scurs în alte geometrii,
doar ochii beți de nostalgie
credeau că o să mai revii

c-așa sunt dorurile ninse,
se-ascund prin cuiburi de eter
cântându-mi dintre manuscrite
să nu mă vreau, bătrân – să sper

și sper... speranța-n veci nu moare,
doar toamnele se ruginesc
spre primăvara viitoare
pe aripi mari de timp plutesc...

*

George Filip are următorul dar: că în orice limbă ar fi tradus, el e tot de la Tuzla și tot de la Montréal. În orice limbă de pe pământ urlatul său e afectiv și, prin aceasta, original. Când poezii, în general, se ascund în societăți de finețe, George Filip violează catifeaua și stofta. Versurile lui, paradoxal, au ceva hormonal, acum, la bătrânețe. Și asta îmi place tare la poezia lui. Că nu o scrie din democrație, ci despotie. Că acești hormoni, dinastici, de la carte la carte, se apropie de debut. Nu asta a făcut, într-un fel, și Walt Whitman cândva, cu mult înainte de noi? George Filip nu e legat foarte tare de limbă, nu în sensul academic și de invenție, ci e legat de ea în sens țărănesc, barbar, ca de femeie, care îi face copii, care îl transportă, care îl folclorizează. E un animal traductibil George Filip. Vine din *animal*.

DARIE DUCAN,
Poet – Paris

PERMANENȚA LUI CARAGIALE

(II)

Însă ar fi nedrept să ne oprim la această farsă-incident, fiindcă, se pare, iar cei care l-au cunoscut confirmă, imaginația lui Caragiale era cu adevărat prodigioasă. Astfel, vizitând prima expoziție internațională de pictură din București, în anul 1896, ajuns în dreptul unei picturi semnate de Puvis de Chavannes, a reprodus primul nume al pictorului printr-o paronimă care a făcut să izbucnească în râs vizitatorii mai apropiați, noul cuvânt fiind lesne de ghicit...

Cei care l-au cunoscut spun că autorul celor mai desăvârșite comedii era un om de o sensibilitate și de-o mare tristețe sufletească, ceea ce nu-l împiedica să-și reverse verva satirico-umoristică în orice ocazie... Astfel, odată, împreună cu Goga, îl așteptau acasă la Vlahuță pe Delavrancea și, supărat că acesta întârzia să se arate, pune mâna pe telefon și sună. Răspunde nevasta lui Delavrancea care-l lămurește că soțul ei e bolnav și că are temperatură.

„-Aa! Măgaru' are temperatură!, exclamă el. Spune-i că vreau să-l văd numaidecât, să-mi deie și mie câteva grade; că eu n-am deloc temperatură.”

Apoi, erau bine cunoscute permanentele ciondăneli dintre Caragiale și Delavrancea, mai ales după ce ultimul începuse să scrie piese de teatru. Evident și explicabil, Caragiale nu a scăpat prilejul acuzării autorului de meteorologism în dramaturgia românească, referindu-se la *Viforul*, *Luceafărul*, *Apus de soare*, urmând, după părerea sa, piese cu titlu precum: *Trăznitul*, *Furtuna*, *Ceața*...

Odată ajuns să-și conștientizeze valoarea, Caragiale a început concomitent să sufere pentru nerecunoașterea ei de către contemporanii săi, mai ales cei din zona politicului care, bineînțeles, se răzbunau în acest fel pentru că se vedeau ca într-o oglindă în personajele operei lui. La un moment dat, și-a manifestat dorința să ocupe un loc de deputat, însă a fost refuzat pentru... lipsă de încredere. Ar fi făcut-o și pentru că mijloacele sale de existență erau destul de modeste, de-aceia obișnuia să spună:

„-Am muncit o viață întreagă, mi-am cheltuit averea ca să trăiesc, am dat, în mine, un om celebru pentru

România, dar un om celebru care ar muri de foame dacă ar trebui să trăiască din munca lui.”

Acesta e unul dintre motivele, principalul, se spune, care l-a făcut să refuze sărbătorirea a 60 de ani de viață, autoexilându-se la Berlin...

În general, se cunoaște că autorul *Scrisorii pierdute* era un mare meloman, chiar un fin cunoscător într-ale muzicii. Cella Delavrancea, pianistă, scriitoare și profesoară de pian, povestește că la fiecare din vizitele făcute de Caragiale acasă la tatăl său, Barbu Delavrancea, primul lucru pe care-l făcea era s-o oblige să cânte la pian, începând cu Scarlatti și continuând cu Beethoven, despre care era în stare să vorbească ore în șir. Dar spiritul său critic era neiertător cu Chopin și Cezar Franck, pe ultimul numindu-l, pentru temele sale melancolice, „un cerșetor la colț de stradă, cu terța lui minoră întinsă ca să ne fie milă de el.” Una din marile lui plăceri era să asculte compoziții de Bach, Schumann și, bineînțeles, Beethoven pe care, nu se sfia să mărturisească, îl adora de-a dreptul.

Omul Caragiale era născut pentru teatru. Era un adevărat actor și își interpreta personajele (sau viitoarele personaje) cu o artă desăvârșită, indiferent că acestea erau pozitive sau negative. Trecea cu mare ușurință de la a ridiculiza pe unul dintre ei la un sentimentalism înduioșător atunci când un personaj era, sau urma să fie, omul de rând, obișnuit, aflat sub nedreptățile vremurilor. Ca și în scris, cu prima categorie este necruțător, caustic și nu ierta nimic, mai ales când era vorba despre infatuare, despre oamenii politici sau din administrație. În schimb, fapt mai puțin sesizat și comentat, atunci când personajul este... femeie, atitudinea lui Nenea Iancu devine mai împăciuitoare, ba am putea spune că se simte chiar o

anume gingășie în tratarea reprezentelor sexului frumos, o înțelegere și „aprobare” tacită față de pornirile lor amoroase...

Rezistența creației dramatice caragialiene în timp se datorează în mare măsură, sau în egală măsură cu talentul său, contactului permanent cu realitatea imediată din care își culegea modelele pentru personaje.

Contemporanii săi au lăsat posterității informații ori detalii în acest sens. Se spune că Brașovul era unul dintre orașele preferate de Caragiale pentru... racolarea de tipologii, în speță Piața, unde, cu mare desfătare, se certa minute în șir cu unguroaicele pentru câte un produs fără valoare. Apărea ca un ins cicălit și prost, înfuria la culme vânzătoarele, atrăgea alți cumpărători și lumea din jur iscând un mic spectacol pe care, apoi, îl exploata magistral în crearea tipologiilor umane.

La îndemnul lui Delavrancea, după ce se hotărâse definitiv să plece din țară, Caragiale a făcut o vizită la Paris cu scopul de a se muta în orașul-lumină.

Cu toate insistențele prietenului său și, lucru bizar pentru foarte multă lume, autorul *Scrisorii pierdute* – iubitorul de „lume în mișcare”, de interminabile conversații și contraiziceri, de cunoașterea tuturor cotloanelor sufletului omenesc – nu a suportat agitația Parisului.

S-a mutat la Berlin, într-un cartier de la marginea orașului, cu străzi curate și liniștite și unde, cu mare satisfacție îi povestea lui Delavrancea, i se spunea Herr Doktor. Cella Delavrancea, care l-a cunoscut personal pe Caragiale, povestește că la Berlin acesta era considerat nu doar un scriitor și un dramaturg important, ci și un „om excepțional”.

Una din marile plăceri ale lui Caragiale era cutreieratul cârciumilor, unde găsea la discreție „materie primă” pentru momentele, schițele, nuvelistica sa ori, mai ales, pentru piesele sale de teatru. Că se mai petreceau și abateri... accidentale, era în firea lucrurilor. Astfel, se zice că, în tinerețe, mergea deseori la o astfel de cârciumă aflată undeva în spatele Cișmigiului și unde, îi povestea lui Panait Cerna, era o crâșmăriță de toată frumusețea, căreia, „odată, i-am zis uitându-mă lung și galeș la dânsa:

«- Fie, că strașnici ochi ai, →

DUMITRU HURUBĂ

coană Marghioalo!» Ei, ce crezi că mi-a răspuns?

«— Nu, nu se poate, coane Iancule, că mi-e frică de bărbatu-meu.»

Episodul se petrecea, probabil, înainte de căsătoria sa cu frumoasa Alexandrina Burelly...

Ca mare meloman, Caragiale era îndrăgostit de muzica lui Beethoven și nu scăpa nicio ocazie de a-i asculta compozițiile, mai ales după plecarea la Berlin, unde mergea deseori la concertele organizate la *Gewandhaus*. Asculta cu evlavie, iar uneori scotea exclamații de mare mulțumire sufletească.

Așa s-a întâmplat și la unul din spectacole la care participa împreună cu poetul Panait Cerna și o parte a familiei Delavrancea. Se cânta Simfonia a IV-a când, dinspre locul ocupat de Caragiale, s-a auzit o plescăitură și cuvintele spuse cu voce tare în liniștea de mormânt a sălii:

„— Mă, superbă e!”

Fapta a fost mai mult decât semnificativă: în culmea entuziasmului, Caragiale își dăduse o palmă zdravănă peste frunte...

În general, toată lumea este de acord că majoritatea textelor caragialene demonstrează o ușurință a exprimării inegalabilă în literatura de gen, dar, probabil puțină lume știe că autorul lor era de-o meticulozitate extraordinară, dar și... sâcâitoare, iar pretențiile sale, din acest punct de vedere, erau agasante pentru cei din jur. În context, iată o bizarkerie semnalată de Luca I. Caragiale cunoscut ca... **Luchi** sau **Luca Ion Caragiale** (1893-1921), scriitor și traducător român, aparținând deopotrivă atât simbolismului, parnasianismului, cât și literaturii moderniste.

Luchi-Luca a fost cel de al doilea fiu al marelui dramaturg după Mateiu Caragiale, provenit din căsătoria dramaturgului cu frumoasa Alexandrina Burelly. Așadar, spune acesta: „*Caragiale scria fără plăcere. L-am auzit deseori blestemându-și «meșteșugul ingrat» și afurisând clipa când s-a apucat de literatură.*”

La toate-acestea mai trebuie adăugat că Luca a fost fiul preferat și iubit, care, spre deosebire de Mateiu, nu trebuia să facă mare efort ca să se facă iubit. Alexandrina Burelly a mai dat naștere și surorii lui Luca, pe nume Ecaterina (Ecaterina Logadi), care la bătrânețe, a scris despre cele două familii Caragiale..

SCANDALUL ÎN TEATRUL LUI CARAGIALE

(I)

„Menirea artistului e să scandalizeze”, spune N. Steinhardt¹, judecând „confuzia tragică” a lui Oscar Wilde, în înțelegerea unui astfel de „incontestabil adevăr”, ceea ce a făcut ca el să creadă că artistul trebuie să scandalizeze prin viața nu prin opera sa, chiar dacă susține că „Mi-am pus talentul în operele mele. Geniul mi l-am pus în viață”². O astfel de concepție e considerată de N. Steinhardt nu doar copilărească ci și falsă, scandalizarea trebuind să fie apanajul operei, nicidecum al vieții. Sigur, N. Steinhardt echivalează „să scandalizeze” cu „să uimească, să trezească, să răscolească, să zdruncine, să dezvăluie și să descopere — prin cele ce făurește ca artist”³.

Scandalul era un parametru relevant al vieții publice într-o perioadă încă destul de confuză. Suntem în Europa în care, după războiul franco-prusac din 1870, în Franța s-a instaurat Republica (1879), avându-l pe „nemuritorul Gambetta” „erou legendar”, în spațiul românesc, în 1859 are loc Unirea Principatelor, în 1877 triumfă Războiul de Independență, în 1870 ia ființă „Republica” de la Ploiești, iar criza economică din 1900 — 1901 e urmată de Răscoala din 1907 și, în 1914, de izbucnirea primei conflagrații mondiale. Caragiale „prinde” domnia lui Cuza, dar și pe a lui Carol I. Nici măcar lupta pentru puterea, abil controlată de rege, nu creează însă crize politice și sociale. E adevărat, au apărut, dincolo de alternanțele „dirijate” la putere, și socialiștii, cu ideologii instrumentate de intelectuali precum C. Dobrogeanu-Gherea.

Cel puțin nu e o perioadă foarte tensionată, dar era o liniște relativă, de dinaintea furtunii, dacă e să luăm în calcul ceea ce va urma, cele două războaie mondiale. Și nu cu puțină anomalii: „În Occidentul Europei, instituțiile moderne, întocmirea socială modernă e o creațiune a burghezimei, la noi invers: burghezi-

mea, puterea și cultura ei sunt creațiuni ale instituțiilor. Această diferență fundamentală a trebuit, bineînțeles, să producă niște anomalii speciale țării noastre, niște anomalii necunoscute, altele decât ale Occidentului Europei”⁴.

Societatea românească (parțial în partea ei de „mahala”, căci trebuie să admitem că personajele principale din *O scrisoare pierdută* au alt statut social, chiar dacă, comportamental, pot fi și ele situate în spațiul „mahalalei” — cee ce le unește e faptul că toate țin de o mahala sufletească, toate sunt „stupide”⁵), ilustrată în dramaturgia lui Caragiale e în esență, istoricește vorbind, una liberală, în care se cristalizează puterea liberală, Ion Brătianu instalându-se la putere în 1876, care a și făcut în 1883 o reformă constituțională, după Constituția din 1866.

Însuși Dandanache, „soluția imorală”, în termenii politicii de azi, e un om al puterii liberale!

„Isprăvile” liberalilor în planul educației sunt semnificative: „Numărul școlilor primare a scăzut de la 2000 în 1866, la 1950 în 1883”⁶.

Viața politică, în regimul de monarhie constituțională, era dominată de două partide, cel liberal și cel conservator, care alternează la putere.

Desigur, cu tot realismul operei sale, nu se poate pune semnul egalității între realitatea literară și cea istorică. „În aceste comedii (*O noapte furtunoasă*, *Conu Leonida față cu reacțiunea* — n.n., N.B.), →

NICOLAE BĂCIUȚ

⁴ Dobrogeanu-Gherea, C., *Studii critice*, Editura tineretului, 1957, p.23.

⁵ Garabet, Ibrăileanu, *Spiritul critic în literatura română*, pagina de Internet (Wikisource)

⁶ George, Alexandru, *Caragiale, Glose, dispute, analize*, Editura Fundației Culturale Române, București, 1996, p. 25.

¹ Steinhardt, N., *Prin alții spre sine*, Editura Eminescu, București, 1988, p. 259.

² Steinhardt, N., op. cit, p. 259.

³ Idem.

crede Garabet Ibrăileanu⁷, afară de *De-ale carnavalului*, unde abia apare și politica, scriitorul nostru critică același lucru, politica liberală (mai târziu, în *Momente*, va critica produsele liberalismului). În toate, mai mult în *O noapte furtunoasă* și mai puțin în *Conul Leonida*, el împrumută unor personaje idei și expresii care nu pot fi ale lor (oricât am acorda autorului dreptul legitim al satiricii de a exagera) și care falsifică realitatea zugrăvită și, indiferent de această realitate, distrug consecvența timpului cu sine însuși (...)⁸

Personajele lui Caragiale sunt preocupate de dezacordul dintre viața socială și viața lor interioară. „Caragiale nu vedea în om decât instincte, ambiții și vanități, egoisme satisfăcute indiferent prin ce mijloc”⁹ Adversarii lui Caragiale sunt, crede N. Steinhardt¹⁰, Mitică și Chicoș Rostogan, acțiunile dramaturgului îndreptându-se înspre „depistarea și combaterea miticismului (de orice fel, căci fenomenul e proteic), darea în vileag a frazeologiilor fără conținut real și stârpirea prin ridicol a tipului omenesc fanfaron, fățarnic și nul”, rezumat în Chicoș Rostogan¹¹.

Scandalurile din viața publică se regăsesc cu peste măsură în dramaturgia românească a acelor vremi, a cărei scenă e dominată de teatrul lui Caragiale. El însuși subiect de

scandal din cauza pieselor sale, în special a spectacolului cu *D'ale carnavalului*. Acuzele de atunci nu stărnesc în timp decât un zâmbet înțelegător, îngăduitor cu mentalitățile epocii. Scandalul e simptomatic pentru tot ceea ce se întâmplă/s-ar putea întâmpla. În viața publică, în viața personală.

Teama de scandal e o dominantă și a multor personaje ale teatrului european de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Nu ceea ce fac li se pare probabil, scandalos, ci deconspirarea imoralității. *Hedda Gabler* a lui Ibsen, „ființa aceasta rece, (...) se supraveghează continuu, din spaimă de scandal (s.n.)”¹²

Și atmosfera comediilor teatrului caragialean stă sub imperiul scandalului, personajele teatrului lui Caragiale având o irepresibilă spaimă de scandal, care le ține în stare de alertă continuă voință. Dar și o încredere care determină decizii precipitate, disperate. Oricum, teama de scandal n-o poate concura pe cea a ispășirii păcatului unei crime, nici „groaza remușcării”¹³ pe care o are Dragomir, din drama *Năpasta*.

Cele mai preocupate să nu declanșeze vreun scandal prin descoperirea relațiilor lor adulterine sunt Zoe¹⁴ și Veta¹⁵, pentru că ele vor să-și protejeze și poziția materială câștigată prin mariaje de conveniență, dar nu pot nici renunța la amanți. Pierderea unor privilegii sau unele relații amoroase o fac pe Mița, pe de altă parte, să amenințe cu scandalul: „Trebuie s-o știu, trebuie s-o aflu... și să vedem... O să fie un scandal... dar un scandal... cum n-a mai fost până acuma în „Universul”” (s.n.,

N.B.) Miței Baston, „vlăstar viguros al burgheziei primare (...) îi place însă scandalul; la polul opus, Zoe, reprezentantă a unei burghezii solide, e deja europeană, înrundindu-se cu Hedda Gabler, prin groaza estetică de scandal și ridicol”¹⁷. Nici Didina nu e scutită de spaima de scandal: „Sunt sigură că s-au luat după noi... O să fie un scandal mare... sunt nenorocită”¹⁸. „Veta și Joița au suferit, fără discuție, de teama de a nu fi compromise”¹⁹. Teama de scandal o face pe Zoe să treacă „prin toate spaimile, sub amenințarea divulgării documentului compromițător față de societate, și-a impus voința ca să se salveze de rușine”²⁰. E greu a crede însă că Zoe ar putea avea simțul moralității. Nu e decât un instinct de conservare.

Toate cele trei piese (*O noapte furtunoasă*, *O scrisoare pierdută*, *D'ale carnavalului*) ale lui Caragiale stau sub spectrul scandalului. Scandalul, în dimensiunea sa politică, dar și în cea socială, în cea conjugală, într-o continuă interferență și inter-determinare. Iar în scandal, „scopul scuza mijloacele”.

Arsenalul la care se recurge exclude orice scrupule: șantaj, amenințări, intimidări, ademeniri, compromisuri, farse etc. Nu lipsește nici presa (*Răcnetul Carpaților*, *Universul*) din acest arsenal. Dacă pentru Cațavencu scandalul, în primă instanță, îl pune în ofensivă, pentru Mița scandalul e răzbunare. Suspiciunea „trădării” de către „Năică”, a infidelității, o înverșunează să-și cunoască „conurența”: „Trebuie s-o știu, trebuie s-o aflu... și să vedem”. Până și Ghiță Pristanda, personaj insignifiant altfel, se teme de scandal, în mica sa afacere cu steagurile, și invocă înțelegere („familie mare”) din partea prefectului Tipătescu și protecție din partea Coanei Joița:

„Tipătescu: (râzând) Nu umbla cu mofturi, Ghiță. Nu m-am plimbat eu la lumină în trăsura cu Zoe și cu nenea Zaharia în tot orașul? Tocmai ea, cum e glumeață, zice: „Ia să-i numărăm steagurile lui Ghiță”... →

⁷ Ibrăileanu, Garabet, *Scriitori români și scriitori străini*, Editura Tineretului, colecția Lyceum, nr. 28, 1968, preluat de ediția I.L. Caragiale, *Teatru*, I, Editura Taracart, p. 94-95. Ibrăileanu nu ezită însă să-l facă „mare istoric” pe Caragiale: „Caragiale nu e un satiric din cauza obiectului zugrăvit, ci din cauza firii sale. Dacă era humorist din fire, alegea altă lume, alte subiecte. Dar atunci n-ar mai fi fost marele istoric al unei perioade din România contemporană, pentru că viiile urâte ale unei societăți nu pot fi tratate humoristic. Criticul unei societăți e întotdeauna un satiric (...)” p. 96. Ion Vlad, în *Lecturi constructive*, Editura Cartea Românească, 1975, p.174 -175, vede lucrurile într-un alt orizont, mai nuanțat: „Lecția lui I. L. Caragiale este totală și revelează multiplele posibilități de combinare a accentelor, aspectelor și manifestărilor umane sub specia comicalului, a satirei și a umorului de cele mai neașteptate nuanțe”.

⁸ Ibrăileanu, Garabet, op.cit. „Aceste falsificări, mai spune Garabet Ibrăileanu, - de care suferă unele tipuri - se datorează în cea mai mare parte înverșunării politice a lui Caragiale”.

⁹ Constantinescu, Pompiliu, *Studii și cronici literare*, Editura Minerva, 1981, p.42

¹⁰ Steinhardt, N., *Prin alții spre sine*, Editura Eminescu, București, 1988, p.107

¹¹ Idem.

¹² Vartic, Ion, *Spectacol interior*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977, p. 133.

¹³ Dobrogeanu-Gherea, C., op. Cit., p. 65.

¹⁴ Caragiale, I.L., *Opere*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1952, *O scrisoare pierdută*.

¹⁵ Idem, *O noapte furtunoasă*.

¹⁶ Caragiale, I.L., *Opere*, op.cit., *D'ale carnavalului*, p. 186

¹⁷ Vartic, Ion, *Clanul Caragiale*, Biblioteca apostrof, Cluj-Napoca, 2002, p. 40.

¹⁸ Caragiale, I.L., *Opere*, op.cit., *D'ale carnavalului*, p. 223.

¹⁹ Constantinescu, Pompiliu, op. cit., p. 42.

²⁰ Constantinescu, Pomiliu, op. cit., p. 42

ELISABETA ISANOS

GENEALOGIE

Elisabeta sunt,
și n-am trecut
pe sub adâncă boltă, prea înaltă,
în stare să mă schimbe-n mine
însămi,
deși am fost o viață-ntregă alta.
Iubirea lor, din care m-am născut,
rămasă-n mine ca un scris cu dalta,
în veac de două ori împreunase
rănite buzele de peste Prut,
momentul blând și repede pierdut
aș vrea să nu-mi mai plece de pe oase,
să nu le las sărutul desfăcut.

(Cât timp mai curge sângele prin vase,
istoria e vie-n orice trup.)

GLORIA EPAVEI

Voiam să ies din nou la suprafață
așa cum sunt acum de șlefuită,
mai fină decât ácele de gheață,
cu perla soră în adânc ospită,

pe funia mării aș călca îngust
stârnind aripi, aplauze înalte,
cu spumele țâșnind din valuri sparte
șampaniile s-ar desface brusc,
ce frământare ar începe atunci
pândind ivirea care nu mai vine,
și țărmurile s-ar certa pe mine
zvârlind cu vești din ce în ce mai
lungi,
în sân adâncul îmi înfipse crinii,
mi-am pus pe umăr pescăruș de pază,
șiroaie din mătăsurile mării,
să urc încet spre seara-ncoronării,
rujată viu cu purpura ruginii,

sunt ziua-n care timpul nu lucrează,
îndrăgostită și mereu holteie,
sunt Eva mării, Venus, Galateea,
nici urmă nu-i de mine în oglinzi,
doar bradul de catarg și umeri grinzi,
sunt goliciunea însăși, doar femeia.

DOINA DE JALE

Cu o pădure se adună fumul,
la cap, decapitarea se adună,
la pâine, golul ceasului flămând,
și nimeni, de când pungi cu aur sună,
n-a înțeles că ia adăugând,
haotică e adunarea fugii,
desparte și îmbină totodată,
ciment și cer, arhitectura rugii,
un fier cu ghimpi, o piele sfâșiată,
nici unul să ne dea nu se sfii,
din ce e greu și cu scrâșniri se duce,
ne-năbușim de-atâtea bogății,
tezaure adânci, avem de toate,
și nu ne mai lipsește nicio cruce,
doar învierea de pe urmă, poate...

(Din volumul sub tipar
„Noile poeme din Ombria”)

SCANDALUL....

→Pristanda: (mâhnit) **Îmi pare rău! Tocmai coana Joițica, tocmai dumneei, care de!... Să ne așteptăm de la dumneei la o protecție...**

Teama de scandal îl cuprinde și pe Trahanache, în clipa în care află de scrisoarea lui Tipătescu către Zoe, iar pe Tipătescu îl aduce în culmea disperării, pentru că scandalul scrisorii l-ar compromite total:

„Trahanache: **Măi omule, ai puținică răbdare, zi-i ce i-am zis eu: "Ești tare, stimabile, la machia-verlicuri, tare, n-am ce să zic; dar nu ți-ai găsit omul..." Ei, dacă a văzut că nu i se trece cu mine, știi la ce-a ajuns? Mi-a spus că, dacă nu dau eu importanță lucrului, o să-i dea publicul, pentru că scrisoarea o să se publice duminică la gazetă și o să fie pusă în cercevea, ca s-o vază oricine-o pofți.**

Tipătescu: (turbat) **Îl împușc! Îi dau foc! trebuie să mi-l aducă aci numaidecât, viu ori mort, cu scrisoarea. (se răpede în fund.) Ghiță! Ghiță! Să vie polițaiul!"**

Scandalul îl invocă Trahanache și ca armă a adversarului politic: „De-seară, am aflat că dăscălimea cu

Cațavencu și cu toți ai lor vor să facă scandal". Totul e sub spectrul scandalului, pe care-l invocă fiecare ca armă, dar de care se teme fiecare. Scandalul e deopotrivă formă de atac și de apărare la personajele lui Caragiale.

Sub spectrul scandalului stă și recuperarea scrisorii pierdute de la Cațavencu. Scandalul trebuie să aibă garanția reușitei, nu să fie lipsit de eficiență: „Zoe: **Ghiță, m-ai nenorocit! Scrisoarea o să fie publicată mâine și ai făcut și scandal degeaba. (s-n., N.B.) Dăscălimea o să urmeze înainte cu gazeta și în lipsa lui... Ce-o să zică la București guvernul, când o afla că ai violat domiciliul lui Cațavencu și l-ai arestat în ajunul alegerilor, după ce guvernul era asigurat că toate au să se**

petreacă cu bine și cu liniște?... **Cum o să mai poată rămâne Fănică prefect?"**

Perspectiva publicării scrisorii Zoei către Tipătescu este și ea, la rândul ei, considerată tot "scandal": „Zoe: **În zadar, Fănică; Cațavencu poate muri astăzi, mâine gazeta lui tot o să publice scrisoarea noastră. Dumnezeule! Cum or să-și smulgă toți gazeta, cum or să mă sfășie, cum or să răză!... O săptămână, o lună, un an de zile n-o să se mai vorbească decât de aventura asta... În orașelul ăsta, unde bărbații și femeile și copiii nu au altă petrecere decât bărfirea, fie chiar fără motiv... dar încă având motiv... și ce motiv, Fănică!... Ce vuiet! Ce scandal! (s.n. N.B.)**

Perspectiva scandalului e terorizantă, apocaliptică, fatală:

„Zoe: (retrăgându-se) **Ești nebun? Dar Zaharia? Dar poziția ta? Dar scandalul și mai mare care s-ar aprinde pe urmele noastre?... (s., N.B.)**

Viața ar putea deveni, după un scandal, în concepția Zoei, de neimaginat. Ea ar pune capăt la toate: poziție socială, viitor politic, ar pecetlui soarta familiei, sale, a lui Tipătescu.

MIHAI SIN

unul dintre marii scriitori români
ai sfârșitului de secol XX

(V)

De aceea, am crezut și cred în continuare că trebuie să-și recapete suflul pierdut, încrederea în menirea lor pe lume. Scriitorul a venit din dictatură cu obișnuințe imposibil de susținut în societatea „încifrată” a tranziției. Puterea comunistă, preocupată de felul în care urma să fie înfățișată în creațiile artistice, făcuse cu artistul o târguială, dar au căzut împreună în aceeași capcană și n-au mai putut scăpa unul de altul. S-a întâmplat ca oameni talentați să fie cumpărați, santajați, constrânși să producă ceva pentru dictatură. Ceea ce n-a mai fost cazul după 1989, iar acest lucru le-a provocat un șoc una dintre confrăți.” (...) „N-am suferit niciodată de complexe provinciale. Noi, cei care trăim în afara Bucureștiului, nu suntem "provincia", suntem țara. Dacă scriu despre România profundă este pentru că-mi dau seama că, după 1989, mulți lideri de opinie intelectuală nu au reușit să judece realitatea românească în profunzimea ei. Au venit cu pretenția ridicolă că ei sunt, înainte de toate, "europeni", "cetățeni ai lumii", calitatea de român lăsând-o întotdeauna la urmă. Conceptul de Românie profundă ar putea conduce, pe de altă parte, la salvarea marilor valori naționale, indiferent de locul lor în spațiu (în "provincia" sau în Capitală). Poate că odată cu intrarea într-un circuit de valori europene, nici în România nu va mai fi vizibilă diferența dintre centru și provincie, existentă încă în mintea multora. Până și în Franța, al cărei model îl copiază majoritatea românilor, nu

mai poți spune, cu dispreț, „Parisul și restul țării”. UE se apropie tot mai mult de modelul german, unde Berlinul joacă doar rol de capitală politică, iar marii artiști, scriitori, jurnaliști sau savanți trăiesc fiecare în "capitala lui", fără nicio legătură cu Berlinul.”! (Mihai Sin). Am îndoilei asupra datei când a fost scrisă această-însemnare, de-accea, renunț și pentru că ea reflectă, parcă pentru un întreg concept postdecembrist, un mod care proiectează spre nou un mod - modul de percepe și de a „reconstrui” lumea profund schimbată după '89. În bine? Nu pare. Ca un fel de continuare, pe aceeași copertă IV a volumului *Marea miză*, Mihai Sin reia ideea de mai sus, oarecum pe alt palier, dar în spiritul unei elegante și strict personale profesii de credință: „...paradoxal, în timp ce în alte culturi europene, parcă obosite și copleșite de atâtea opere mari adunate de-a lungul secolelor, romanul se autopastează, anemiata, devenit «joc secund». România are încă nevoie de cărți puternice și de romane mari, «călăuze». (...). Da, iar în acest caz, Mihai Sin radiografiază „telegrafic” o stare de lucruri care, într-o consecință nu prea îndepărtată, se va răzbuna pe ansamblul unei literaturi obligată să facă legătura între un antedecembrism marcat de proletcultismul acerb, de o ideologie drastic și inatacabil-comunistă și tributar al cenzurii și propagandei de partid, cu noua literatură - postdecembristă. Însă, nu doar despre aceasta este vorba în notațiile lui Mihai Sin, ci, mai ales, despre partea de literatură semnată de autori care au lăsat în urmă-le creații de valoare, sub semnul unei tradiții respectate cu responsabilitate. Exact despre acest adevăr este vorba, adică despre integrarea într-un *sumum* de valori naționale și nu a trimite totul înspre „literatură aservită” și chiar spre derizoriu...

Prin aserțiunea sa, ca și cu alte ocazii de altfel, Mihai Sin încearcă un fel de reconciliere între trecutul destul de apropiat și un prezent existând încă sub forma unui conglomerat înăuntrul căruia fiecare face cum vrea. Din acest motiv, Sin se erijează în sfătuitor scriind: „România are încă nevoie de cărți puternice și de romane mari, «călăuze””, numai că pare să fie cu mult mai complicată realitatea practică, fiindcă, mai glumind, putem spune: România are

nevoie de cărți, numai că ele trebuie... scrise. Iar în ceea ce privește „puternicia”, „mărimea” și atributul de „călăuze”, chestiunea, în ansamblul ei, apare nu doar vizând anumite pretenții, dar și cu mult mai amplificată, ci și complicată. Detaliile sunt inutile – se înțeleg de la sine aplicând o simplă translocare spre literatura de după '89, o literatură care, în general vorbind, dă tonul unei creații (mai ales în proză și poezie) a cărei valoare dă de gândit. Excepțiile, destul de rare și puține, dacă raportăm totul, procentual vorbind, la producția de carte. Mihai Sin nu numai că a conștientizat foarte bine și clar acest adevăr dureros, dar a și comentat mai ales în volumul *Marea miză*, o carte a cărei apariție (Editura Nemira, 2008), cât și, oarecum paradoxal, în *Cestiuni secundare – chestiuni principale* (Editura Eminescu (1983))...

Nu lectura, ci relectura, la nivelul anului 2016, celor două volume, constituie o experiență extrem de interesantă care-l individualizează într-un fel de crescendo pe autorul lor.

Exprimarea directă din *Marea miză* se suprapune perfect cu... cititul printre rânduri din *Cestiuni...*, fapt care atestă (permanent, așa zice), preocuparea lui Mihai Sin nu numai de a se crea literatură, ci ea să se integreze viguros într-o tradiție deja componentă importantă a patrimoniului cultural național. „...pe măsură ce au trecut anii, subliniază el, după căderea comunismului, o bună parte a literaturii «subversive» nu ne mai pare atât de subversivă, iar în privința celei «dizidente», autori și opere pot fi și mai drastic puși sub semnul întrebării, dacă nu al contestării.” (*Marea miză*, p. 101).

Cam din tot ce a creat după '89, rezultă cu pregnanță acest deziderat, iar atât *Quo vadis, Domine?*, *Marea miză* cât și *Ispita izbăvirii*, se circumscriu fără probleme în acest context al valorilor exemplar-perene.

Între altele, această pretenție să fi fost unul dintre motivele pentru care Sin a fost destul de clar „exclus” dintre scriitorii noștri importanți de o parte anume a criticii și chiar istoriei literare? Posibil, foarte posibil, dacă mai adăugăm și motivația invocată destul de direct a lui Alex. Ștefănescu în revista *Convorbiri literare*: „În mod surprinzător, după 1989, publică un roman, *Quo vadis, Domine?*, →

DUMITRU HURUBĂ

care încearcă să acrediteze ideea că Securitatea a contribuit la salvarea identității culturale a românilor în timpul comunismului și că a pregătit, într-un mod inteligent și responsabil, instaurarea democrației în România în perioada postcomunistă.”

Personal, mi se pare afirmația „încearcă să acrediteze ideea că Securitatea a contribuit la salvarea identității culturale a românilor în timpul comunismului” nu o acuzație, ci o infamie vizavi nu numai de opera, ci și de omul Mihai Sin. Însă criticul A. Ș. nu se oprește, ci transformă acuzația în diatribă scriind în același text din *Convorbiri literare*: „Timp de câteva luni după apariție, despre surprinzătoarea carte a lui Mihai Sin nu s-a scris și nu s-a spus nimic, nicăieri. Abia în seara zilei de 11 martie 1994, în cadrul emisiunii Simpozion de la televiziunea publică, a avut loc o primă discuție, la care au participat nu critici literari, ci Mihai Sin, Gabriela Adameșteanu (prozatoare din aceeași generație cu Mihai Sin), Sanda Vișan, realizatoare a emisiunii și... Nicolae Ulieriu, purtătorul de cuvânt al Serviciului Român de Informații (instituție care îi preluase pe mulți dintre foștii lucrători ai Securității)”

Nu este suficient de clar că, „dintre foștii” face parte și Mihai Sin? De ce această înverșunare denigratoare – greu de spus. Paradoxul? Apropo de romanul *Schimbarea la față*, autorul a fost învinuit de pactizare cu dușmanii socialismului, iar articolul-calomnie din *Scînteia* subliniază acest lucru fără vreun dubiu! Problema e, însă, alta: în una dintre discuțiile mele cu Mihai Sin, acesta mi-a reiterat că articolul calomnios din organul partidului comunist ar fi fost scris de... același Alex. Ștefănescu.

Nu știu, iar lămurirea acestei grave chestiuni, care scoate din circuitul normal al literaturii române din ultima jumătate de secol pe unul dintre cei mai importanți scriitori români, nu ține de competența mea. Din păcate. În orice caz, știu sigur, din sursă directă că, datorită acestui fapt, Sin, în ultimii ani de viață, a suportat greaua situație trăind o mare dramă a izolării absolut nedreaptă, iar aici includ și faptul că, rămas „ultimul mohican” dintre fondatorii noii serii a revistei *Vatra*, în 1990 a fost înlăturat din redacție (afirmația

lui) pe motivul neverosimil că ar fi făcut parte din... nomenclatura comunistă. De fapt, altă componentă a marelui paradox din viața sa.

Ajuns profesor universitar la Academia de Arte din Tg.-Mureș, după o perioadă de profesor-asociat la Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, Mihai Sin și-a trăit ultimii ani de viață, așa cum spuneam, într-o izolare aproape cvasi-deplină, atât ca om cât și ca scriitor, fapt constatat și de Alex. Ștefănescu: „Lui Mihai Sin îi place să tacă, să fumeze și să privească undeva, departe. Nu-și povestește niciodată viața. Informații – sumare – despre biografia sa găsim numai în dicționare.” (Alex. Ștefănescu, *Mihai Sin sau lupta individului cu Sistemul*, în revista *Convorbiri literare*).

De pe cu totul altă poziție scrie criticul și istoricul literar Ion Simuț referindu-se la Mihai Sin: „Între scriitorii promoției 70, Mihai Sin este destul de bine cotate. Aprecierile cele mai generoase vin de la criticii aceluiși val. Nicolae Manolescu nu-l creditează în Istoria sa, nici mare, nici mică.”

Făcând o trimitere lipsită de dubii, criticul apasă pe aceeași pedală a pledoariei pro Sin, adăugând un argument cel puțin la fel de solid: „Laurențiu Ulici îl așază pe Mihai Sin în elita restrânsă a prozatorilor acestei promoții (’70, n. m., D.H.), alături de Gabriela Adameșteanu, Mircea Ciobanu, Petru Popescu, Gheorghe Schwartz și Eugen Uricaru.” (Ion Simuț: *Mihai Sin sau lupta individului cu Sistemul*, în *Cultura literară*, nr. 502 din 4 febr. 2015). Nu ar fi tocmai greșit să mai citez din pertinentul articol al lui Ion Simuț prin care domnia sa explică altfel și cu mult mai credibil înțelegerea și aplicarea de către Sin în romanul *Quo vadis, Domine?*, a implicării securității la pregătirea Revoluției din decembrie 1989.

Trebuie să fim de acord că, fără amestecul Securității în desfășurarea evenimentului decembrist-românesc, schimbarea de la „democrația... socialist-comunistă” la noul tip de democrație, capitalist, în procesul de eliberare spre libertate, este pur și simplu greu de dedus ce s-ar fi putut întâmpla.

De-aceea, înclin să cred că Mihai Sin a văzut și analizat situația cu detașare și realism, aceasta nu pentru că ar fi pactizat cu Securitatea, cum încă se mai crede, ci pentru a încerca o... descălcire a lucrurilor. De altfel, ca să ne întoarcem puțin în timp, este bine să nu uităm că tatăl său, Dănilă Sin, a fost exclus din Partidul Comunist în anul 1957, când fiul său Mihai avea doar 15 ani, și a murit un an mai târziu, lăsând în urmă o soție casnică și 4 copii.

Astfel, îmi permit să cred că Mihai Sin, chiar la vârsta de 15 ani fiind, nu a rămas în suflet cu o „iubire nețărnută” față de partid și, prin extensie logică, față de securitatea națională. Aceasta este o problemă pe care nu avem dreptul s-o tratăm cu superficialitate, chiar dacă până la nașterea romanului *Quo vadis, Domine?*, trecuseră cel puțin 30 de ani.

Deși, la o lectură, poate cam neatentă, câțiva comentatori de critică literară au reacționat destul de prompt trimițând romanul spre un context nu tocmai favorabil lui Mihai Sin. De ce? N-am găsit o explicație plauzibilă nici măcar după ce am revăzut mai multe pasaje din roman. Dimpotrivă, mi s-a părut un fel de cor interpretând cu patimă o compoziție cu note false, o glosare de tip „tragere la temă” în enigmatică.

Știind sau presimțind acest lucru, Mihai Sin, precaut, și-a luat o măsură de prevedere notând: „Am crezut și cred în destinul acestui roman, care nu e legat neapărat de destinul meu. Și mai cred că, într-o bună zi, poate chiar apropiată, adevăratele motive ale «campaniei» de acum mai bine de un deceniu vor ieși la iveală, dovedind goliciunea, lipsa de scrupule și chiar ticăloșia unor care, din ’90 încoaie, n-au încetat să se autointituleze lideri de opinie, în fapt aparținând unor false «ielite» care a răspândit, cred, multă derută, confuzie și imense cantități de defetism în societatea și în lumea românească.” (*Quo vadis, Domine?*, vol. I, 2007, Cop. IV).

BEN CORLACIU

DAMNATUL „PELERIN AL SERILOR”

Printre scriitorii români afirmați în perioada imediat postbelică, poetul și prozatorul **Ben (Benedict) Corlaci** (– 16. VI. 1981) se situează printre cei care au avut neșansa de a se înfrunta cu un destin dramatic. Coborât din fabulosul Maramureș, fiu al Rozaliei din localitatea Groșii Țibleșului, de lângă Lăpușna, și al lui Nicolae Corlaci, un jandarm venit aici dintr-un sat de prin Munții Apuseni, care, după ce Rozalia rămâne gravidă, este trimis într-o misiune la Galați, unde se naște Ben Corlaci, la data de 6 martie 1924. Din unele mărturii ale celor care i-au cunoscut familia, se știe că „la puțină vreme, după ce se încheie misiunea la Galați”, părinții lui se reîntorc în Groșii Țibleșului, unde, până la vârsta liceului, când merge la studii la București, viitorul poet crește la un unchi, într-un cătun de dincolo de Țibleș. Integrat încă înainte de vârsta majoratului grupului din jurul revistei „Albatros”, tânărul Ben Corlaci duce o acțiune de avangardă, confirmând ca poet startul impetuos, în măsură să îl situeze imediat alături de Geo Dumitrescu și Dimitrie Stelaru, Dinu Pillat, Constant Tonegaru, Ion Carai, Elena Diaconu, Marin Sârbulescu, Tiberiu Tretinescu sau Ovidiu Răureanu, scriitori în măsură să producă o adevărată eferescență literară în epocă. După un stagiul de corector la „Timpul” și redactor la „Frontul plugarilor” sau la revista „Flacăra”, Ben Corlaci își face debutul reușind să-și publice în numărul 5 – 6 (10 – 25 mai 1941) din revista „Albatros” poeziile *Florăresele* și *Cântec sfânt*, versuri îmbinând anarhismul și lirica revoltei cu anticălofilia într-o ipostază eseniană cu o tușă foarte personală. Tot acum îi apar și primele volume de versuri, debutului editorial cu *Tavernale* (1941) succedându-i-se ritmic volumele *Pelerinul serilor* (1942), *Arhipelag* (1941) și, puțin mai încolo, *Manifest liric* (1945), acesta fiind publicat urmare a câștigării unui important premiu al Editurii „Forum”, versuri reprezentând cea dintâi etapă din cariera poetului, „expresie a unei sensibilități cu ecouri avangardiste”, semne ale unei

atitudini de frondă și de bravadă: „Eu sunt poetul Ben Corlaci, / care-am crescut prin mlaștini clocite...” În 1972, îi apar *Poeme florivore* și antologia *Starea de urgență*, ce cuprinde toată poezia sa de până atunci, așezată în ordine inversă, de la ciclul intitulat *Explozia sertar* (1971-1955), urmat de *Postumele* (1967-1945), până la cele patru cărți din tinerețe. De reținut că, în afara volumelor de nuvele și povestiri (*La trântă cu munții*, 1949; *Candidatul*, 1950; *Păinea păcii*, 1951) Ben Corlaci este și un valoros traducător și romancier, cel mai semnificativ dintre romanele sale fiind *Cazul doctor Udrea* (1959), o analiză a „dilemei intelectualului între izolare și egoismul implicării în termenii profesiei și angajarea în termeni sociali”.

Nu departe de Constant Tonegaru, „poate cel mai talentat dintre toți” (Pompiliu Constantinescu), Ben Corlaci este, prin gustul său pentru straniu, pentru insolit, un alt programatic contestatar din peisajul acestui lirism de tranziție, „un rebel al generației sale”, o expresie a aceleiași sensibilități cu reminiscențe avangardiste, amintind, prin acuitatea senzorială puțin comună a imagisticii, de Gherasim Luca: „Când vom ajunge să avem câteva zeci de ani / și când vom fi întocmai ca o mumie, / vom renunța la viața asta de golani / și vom fi prezenți la Academie.”

Într-o schiță de portret realizată lui Ben Corlaci, apropiat ca vârstă de grupul lui Geo Dumitrescu, Miron

Radu Paraschivescu îl descrie pe acesta ca fiind „întal și slab, solemn palid, cu paiul în gură, mistuind în tăcere gânduri adânci, alături de prietenul său nedespărțit, Dimitrie Stelaru.” Practicând acest spirit de boemă, similar cu al colegului său, poezia lui Ben Corlaci păstrează imaginea satanic-decadentistă, ca în poezia ce dă titlul volumului *Pelerinul serilor*: „Un biet pelerin dramatizat, / hilar dramatizat de privirile uscate, / Bacilii râsului purtând în spate, / depărtări striveam, nesăturat.” „Pelerin prin peisajele tristeții, scrie Ion Pop, cu vizibilă predilecție față de țigănci și florărese, aspirând la o clasicizare a inconformismului său boem, Ben Corlaci trăiește experiențe individualizatoare, în cultul beției neîntrerupte din tavernele epocii, menținându-se constant în sfera de influență bacoviană”, cu „decorul nocturn cu lumini bolnave”, cu „femei lunatice”, cu câte „o fată nebună” și „oameni vineți fără plămâni”.

Poetul („născut dintr-un tată lumatic”) își exprimă atitudinea de revoltă în aceeași notă de teribilism caracteristică întregii „generații a războiului” („Dar vă asigur că la viitoarea-nălțare n-am să mai uit / să-i prind lui Dumnezeu, cu un ac, un afiș în spate, / Apoi nu mai vrem decât pâine și pâine, / copiem cu puțină dreptate.” (*Afiș*) Aparenta nonșalanță („Eu sunt poetul Ben Corlaci, / al doilea drac și mai puternic, / umblu cu tălpile pline de smoală, / mereu ursuz și nemernic, /.../ am fost adăpat de o broască râioasă, / culcușul →

MARIN IANCU

Bustul poetului din localitatea Groșii Țibleșului

MANIFEST LIRIC

Oamenii spun că Europa e centrul de gravitație al culturii.

Totuși, eu aș pleca spre Cape-Town sau, în cel mai grav caz, oriunde în afara meridianelor acestui continent.

De altfel oamenii sunt obișnuiți să se creadă – fiecare-n parte – buricul Pământului.

Așa că negreșit realitatea trebuie să fie cu totul alta.

O sticlă de vin, și încă una,
că venim dintre oameni iluștri și bogați
care ne-au spus că nu merităm să fim decât
dezbrăcați

și cărora le este totuna
că dormim pe maidan, lângă o casă
cu șapte etaje și-o servitoare țăfnoasă.

Astăzi am găsit niște bani
pe stradă – sau, dacă vrei, i-am furat;
însă n-am să mănânc, fiindcă scrie
undeva că n-am voie, deoarece-s deocheat
și-mi place să mă joc cu păduchi și țigani.

Mai adu, mai adu, mai adu,
și nu te uita c-am slăbit într-atât;
dacă vrei, poți să mă prinzi și de gât
ori să m-arunci triumfal sub tejghea,

numai adu o sticlă și bea,
ca și cum ai putea să-nțelegi
de unde venim și plecăm zile-ntregi.

Să nu-ți fie frică de moarte,
că nu te cunoaște și chiar de te-ar ști
nu ți-ar surâde și nu te-ar privi,
așa cum doar eu o cunosc și-o dezleg,
nebun, cum mă credeți, și prost,
de mi-e silă de mine, de voi și de câinele
pe care-l iubesc și care-mi curăță mâinile.

Vrei să bei cu mine sau nu vrei?
Îți pot arunca vinul din mila unei femei
care susține că ea
mă iubește și nu e cățea.

Cum plouă, privește cum plouă!
Hai, răzi ca și mine și treci
de te culcă sub masa cea nouă,
să nu-i simți țărâiala și brațele reci.

Venim dintre oameni și-i greu
să fii prăfuit și desculț și plouat;
hai, dormi până mâine, căci mâine
are să te șteargă câinele meu
pe care-l iubesc și îl bat.

(Din vol. *Manifest liric*, 1945)

BEN CORLACIU

→mi-a fost tot o baltă.” (*Fiul mlaștinei*) „se metamorfozează într-o tânguire teatrală, patetismul trăirii atingând un fel de limită a ironiei exasperate parcă de constatarea permanentei ineficacități.” (Ion Pop) „Poezia tavernei, decorul murdar și pestriț al boltelor promiscue cu nori de fum și de alcool, scria în acei ani Geo Dumitrescu în „*Timpul*” (25 februarie 1942), solicită până către cuvântul imediat vibrant, gras-violent. Bacovia însuși în poemele sale unde cântă această atmosferă folosește cuvinte tari și semnificative [...]. Aceste calități s-au atribuit până acum, cu oarecare exclusivism și specificitate, originalei personalități poetice care este Dimitrie Stelaru, indicându-se simultan prezența corosivă a lui Francois Villon. E drept că unele bucăți din *Tavernale* stau sub semnul influenței lui Stelaru.” În primele sale versuri publicate în „*Albatros*”, Ben Corlaci, damnatul „pelerin al serilor”, „mereu călătorul Benedict”,

se păstrează în spiritul aceleiași boeme artistice bucureștene, cu o poezie de atmosferă și de frondă, cu aceleași note de protest împotriva dogmelor și a intoleranței, a alinierii, de unde și imboldul de a mărturisi următoarele într-un interviu apărut în revista clujeană „*Tribuna*” (nr. 15, 1967, p. 5), doar cu aproximativ doi ani înainte de a emigra la Paris: „Am aparținut cu întregul elan al celor șaisprezece ani, abia împliniți, grupării „*Albatros*” și versurile pe care mi le-am publicat în paginile revistei cu același nume suprimată de către cenzură, după numai șapte numere.”

Presiunile permanente din partea sistemului comunist l-au determinat ca în anul 1975 să solicite azil în Franța, unde, în același ton de „rebel și viforos”, își duce viața în condiții foarte grele, la limita supraviețuirii, între izolare și continuă campanie de denigrare susținută cu o asiduitate diabolică din țară de către reprezentanți ai regimului ceaușist,

sfârșind prin a fi împușcat în metroul parizian, posibil de către agenți ai Securității, în vara anului 1981, pe 16 iunie, în condiții rămase și astăzi neelucidate.

Atracția cărării

(I)

Narațiunea e un termen înrădăcinat în teoria literară, care se aplică, la nivel descriptiv și exhaustiv, epichului, fiind echivalat, în terminologia modernă, cu povestirea.

Sensurile indică faptul că opera se articulează din intersecția a două dimensiuni: conținutul narativ, cu timpul lui specific, și discursul narativ, susținut din diferite unghiuri sau "puncte de vedere"¹.

Această dispunere disociată nu este apanajul intervenției teoretice recente, ci decurge din "mimesis" și "diegesis" platoniciene, ca, mai apoi, să parcurgă potențări explicative în timp, precum cea a lui Booth².

El definește dualitatea, prin Showing (spectacolul care curge, cu canavaua specifică) și Telling (modalitatea de narare).

Dincolo de intențiile diverse și avizate de condensare teoretică, ineputabilă parcă, e cert că spunerea artistică beneficiază de bagheta mai mult sau mai puțin discretă, simplă ori elaborată, a unei "fînte de hârtie"³, cu status ordonator al lumii ficționale; o convenție, acceptată tacit de narator, transparentă, evidentă ori doar sugerată, uneori, fapt care determină un efort de dublă deciptare, referitor la "ce se întâmplă" și la "cum se spun întâmplările".

În diacronia sa, literatura europeană cunoaște, în secolul al XIX-lea, prin realism, o simetrie cu Antichitatea epeică, dar forma de spunere capătă o altă complexitate, articulată multiplu, fațetat, prin roman, care, mai ales pe fondul crizei identitare a omului modern, ajunge, în perioada interbelică, să înregistreze mari prefaceri, de tipul pendulări între obiectiv-subiectiv, citadin-rural sau experiențial-social.

Din nevoia permanentă de autenticitate, de verosimilitate a narațiunii și, implicit, a narării, au fost create personaje migrante, cu biografii aparent eliberate de narator, suspendări/ diminuări ale rostului auctorial, relativizări de perspectivă narativă, ajungându-se chiar la utilizarea persoanei a II-a⁴, spre deosebire de cele consacrate.

Segmentarea discursului este, însă, apanajul artei moderne în general, nu

doar al literaturii; pictura lui Kandinsky, Dali, sculptura lui Brâncuși ies din forma clasicizată, se atomizează, se apropie de sensuri nepoetizate, neacoperite atât de gros de fardări ale iluziei și iluzionării, solicitând un efort sporit de descifrare și mult mai multă libertate la nivel de lectură empatică.

Tot astfel, Wagner, expresionismul, criza transcendentului ireperabil, concentrată de avangardiști și de existențialiști au potențat aceste sensuri, consecința realului și a ficționalului se deschid bizare glisări în oniric, în prozaicul cotidian, marcat de micime, absența eroismului și a neobișnuitului ca temelie a noii experimentări literare.

Astfel, arta se îndreaptă către un alt drum, tatona modalități de comunicare paradoxale, dense și aerate, în egală măsură și simultan aproape.

Pe acest fundal, neo-, post- și neopostmodernismul fundamentează un alt tip de scriitură, cu breșe în biografia autorului, al cărui glas e împrumutat de un narator sfios sau burlesc, uneori.

Fenomenul se propagă și în roman; astfel, se produc disocierea, felierea în episoade aparent dezlănate, în povestiri autonome, debusolante prin "lipsa" de acuratețe auctorială care construiește (el sau altcineva) cu o voce alienată bucăți de mozaic ce a-

deră greu, doar după ce naratorul intră debusolat într-un labirint ideatic și capătă rolul lui de instanță narativă auxiliară, grijulie să nu gliseze atât de agresiv prin contextul ficțional.

Defragmentarea narativă nu este un val care trece precum briza modei, ci e deja expresia unei sincronizări cu pendulările din realitatea imediată în irealitatea mediată de artă, este modul în care fabula (derularea eveniment-țială) și subiectul (prezentarea acestei ordini) se redimensionează de parcă s-ar naște hibrizi prin inginerie genetică.

Aparenta micșorare a spațiului narativ, a planurilor de organizare se repercutează și în specii narative scurte, precum povestirea, în care statusul narațional este mult mai transparent.

Ca spațiu mozaicat, ea capătă pondere în literatura contemporană, universală (de exemplu, Anna Gavalda) și română (la Adriana Bittel ori Mircea Cărtărescu).

În consecință, se suspendă cronologia, se construiesc intervenții cvasisimultane (nu de puține ori degenerând într-o adevărată estetică a urâtului), desprinderea de poetic și de eroic, în favoarea unei tipologii și diegeze incerte, copleșite de incertitudinile timpului fără paciență.

MARIOARA NOVAC

¹ Lintvelt, Jaap, *Încercare de tipologie narativă. Punctul de vedere: teorie și analiză*, Editura Univers, 1994;

² Booth, Wayne, C., *Retorica romanului*, Editura Univers, 1976;

³ Barthes, Roland, *Romanul scriiturii*, Editura Univers, 1987;

⁴ Butor, Michel, *Renunțarea*, Editura pentru Literatură Universală 1967;

DE LA POEZIA NAIVĂ LA POEZIA MODERNIST-ERMETICĂ

Nu cu multă vreme în urmă, cineva afirma cu seriozitate, responsabilă cred, că, la noi, raportat la numărul de locuitori, se scrie și se publică mult prea puțină literatură beletristică. Mai ales poezie! I-auzi!, mi-am zis convins fiind că a tresărit până și scutul de la Deveselu depistând o asemenea năstrușnicie. Adică, da, cineva, lovit brusc și ferm de o atare iresponsabilitate, dublată de-o sămânță amnezică, poate avea șansa și posibilitatea reală a integrării într-un afront deosebit de grav adus autorilor, fără a mai ține seama și de valoarea creației acestora. Pentru că, desigur și firesc, o parte dintre ei sunt chiar valoroși, contrar multor așteptări, ba aș zice, cu un pic de malițiozitate, chiar surprinzător...

Însă, dimpotrivă, a nu conștientiza că, zi de zi și oră de oră, se deversează uriașe cantități de producții literar-lirice spre ochii, mintea și sufletul cititorului român, înseamnă că destinatarul *n-are ochi să le vadă, minte să le priceapă și suflet să și le apropie*. Motivele sunt multiple, și ar fi total greșit să nu invocăm aici însăși... democrația ajustată „patriotic” și solidar de către sfânta și, poate, mult prea generoasă *libertate* lirico-postdecembristă. Astfel, cu voieșie, forță de muncă și ici-colo talent, suficient de mulți autori și-au amintit brusc, dar cu ajutorul lui *herr Google!*, de *Horațiu*, care se adresează robului său *Davus* cu celebra formulă: „*Age, libertate decembri... utere*, și așa a început uriașa producție beletristică. Adevăr care a și fost executat pe loc de inspirația de-a dreptul debordantă și nu mai puțin fabuloasă a unor poeți, mă rog, ceva mai... *poetaștri!*, dând apă la... nu: declanșând averse de *tsunami*-apă la moara acestui gen de autori.

Dar aceasta fiind o cu totul altă poveste.

Și nu pot trece mai departe fără a „mă ajuta” cu un citat fix pe... problemă: „*Fane, «fostul copil al străzii», devine Etienne, «copil al cetății», revoluționar (cu carnet) al poeziei, post-modern, autenticist, oho!, tremist (...). Ce dacă-i gângav și diftongul ie îi rămâne străin?* Exact: personajul se aliniază și se integrează perfect în contextul nostru, pentru că el este cel „care confundă troheii cu traheii” (...). (Magda Ursache: *Noi vrem cuvânt!*, sau *alte feluri de cenzură*, Editura Eikon, 2015, p. 244). *Dixit!*

Paradoxul(?) e că, de fapt, cu cât se scrie mai mult, cu atât se citește mai puțin. Întrebarea care se naște rapid este: se scrie prea mult și fără valoare, sau, tocmai din această cauză, se citește prea puțin? E foarte adevărat, să o recunoaștem, că, în general după 1989, numărul celor care mai simt chemare către lectură a scăzut și scade direct proporțional cu trecerea timpului, ca să nu spun că scade vertiginos. Realitatea e că doritorul de informații de orice fel, inclusiv literar-poetic, găsește tot ce-l interesează, pe *Google* – la *un clic distanță*, cum se spune cu optimism infantil, însă aproape exacerbat – în timp ce producătorul de literatură are la îndemână cea mai primitoare și cu cel mai uriaș tiraj, „revista” *Facebook* în ediție cotidiană și tiraj nelimitat. În „paginile” sale se dezlănțuie o producție literară în cantități aproape greu de imaginat, în special dacă vorbim despre poezie.

Cu proza e ceva mai greu...

Din fericire? Din nefericire?

Partea cea mai interesantă din acest spectacol nu o dată trist, este că *Facebook*-ul nu comentează, nu are limitare de spațiu tipografic, nu cenzurează și e mai binefăcător/primitor pentru *poezie* decât orice altă „ieșire în lume” cu produse lirice sub formă de literă tipărită. În plus, nu are nici măcar o... „Poșta redacției”!

Oarecum, într-un spațiu mai... restrâns sau, adesea, cu mai multă discernere – mă refer aici la autorii cât de cât mai responsabili aflați față în față cu actul de creație –, altfel stau lucrurile când este vorba despre litera tipărită. Oarecum, spuneam, fiindcă miile de edituri naționale produc zi de zi tone de maculatură cu pretenție de creație literară. Nimeni nu mai cenzurează nimic: cenzura nu mai există – uraaa! – iar autocenzura e blocată de înalta și aroganta cunoaștere de sine, de fapt, a harului și a *minunii* de a fi... poet. Concret: nu o dată am auzit sintagma amenințătoare, ca o culme a infatuării și a prostiei supreme: „*Eu sunt poet român!*”, calitate care se dovedește prin fapta scrisului, a valorii creației, dacă aceasta există, iar dacă nu... Expresivul

și liniștitorul dicton lansat de Descartes la apa memoriei universale *cogito ergo sum* a fost repede „înfiat” și obligat să sune *cogito ergo... scriptio*. Astfel, pe terenul proaspăt defrișat de mangrovele subculturii, sau cât de cât defrișat, a încolțit și s-au dezvoltat rapid germenii poeziei naive evoluând spectaculos prin unele locuri și zone geografice spre poezia postmodernă, modernistă și chiar ultramodernistă, hălăduind viguros-alambicat sub acoperișul hangarului pe care scria, primejdios pentru cititori, dar salvator pentru creatori: *poezie ermetico-filozofică*.

Unii cititori mai cu sânge de strămoși în vene și chiar comentatori zămisliți din plămădeala postdecembristă, și-au vârât tentaculele degustătoare în noile produse lirice, au dat de unele poeme-ghiveci cam în formă primar-naivă și, aplicând verdicte mai mult aiuristice decât corecte, mai cu voie, mai fără voie, mai cuminiți sau mai recalitrânți, au etichetat creațiile ca fiind o etapă intermediară între naivitate și ermetism încifrat, conchizând că, din atare creație, adesea, autorii înșiși nu mai pricepeau mare lucru...

Dar era creație lirică? Era! Vers clasic? Nuuu, Doamne-fereste! Vers alb, modern, fără cine știe ce încorsetări gramaticale și fără cine știe ce nivel de cultură generală, cea poetică fiind o chestie numindu-se conspirativ talent/inspirație... În acest fel, saltul de la poezia naivă, care nu e cea oral-populară, să ne înțelegem! (multe dintre textele folclorului actual fiind o altă catastrofă...), ci una încuscrită cu însăilările prostești la așa-zisa, dar pretinsa poezie filozofică, nu ne mai apare atât de spectaculos când reducem referirea la „producătorii” nu la creatorii de poezie adevărată.

Vreo câțiva comentatori au cutezat să fie categorici spunând/scriind: „*Din moment ce există pictură naivă, de ce n-ar exista și poezie naivă?*”

Sigur, întrebarea este doar în parte retorică, dar suntem nevoiți să ținem seama că, în vreme ce „pictura naivă” s-a instalat de-a lungul timpului într-un fotoliu important din zona artei, poezia naivă a fost și rămâne, cel puțin deocamdată, o (de)cădere grav-compromițătoare în interiorul creației lirice autohtone, cel puțin. Din nefericire. Pentru că, în realitate, de cele mai multe ori, poezia naivă nu respectă, totuși, niște canoane, altfel normal de rigide, ci le încalcă și le terfelește cu o dexteritate de-a dreptul fermecătoare, dacă n-ar fi nerațională din partea mulțimii *fabricanților* de... poezie.

DUMITRU HURUBĂ

AMURGUL IUBIRII

(XL)

După 8 ani și jumătate, spre 10 ani, apare o altă etapă de evoluție: copilul începe să poată oferi ceva mamei și tatălui, iubirea începe să poată fi obținută sau produsă prin propria activitate.

În istoria psihanalitică a fiindului se produce o descentrare a subiectului care suntem, se petrece o deplasare de la egocentrism spre altruism. Odată cu această etapă de evoluție, persoana cealaltă, mama sau tatăl, încetează să fie în primul rând un mijloc de satisfacere a propriilor nevoi ale copilului și începe să se treacă de la iubirea infantilă la o iubire matură.

Iubirea infantilă este o iubire în care copilul iubește pentru că e iubit, e o iubire ce poate fi redusă la formula "te iubesc pentru că am nevoie de tine", chiar dacă în spatele ei se află ideea "sunt iubit pentru că exist".

În iubirea matură, situația se răstoarnă: "am nevoie de tine pentru că te iubesc" și în spatele ei se află ideea "sunt iubit pentru că iubesc".

Iubirea matură se instalează în dependență de modelul iubirii paterne, pentru merite, pentru ceea ce poți face, fiind o iubire condiționată, motivată: "te iubesc pentru că...". Diferit de iubirea maternă, ea este nesigură în ceea ce privește durata și intensitatea, implică supunere și dă senzația că ești utilizat, folosit, deși ea este cea care introduce disciplina, exigența, responsabilitatea. Pozitiv este însă faptul că poate fi câștigată, poate fi obținută prin fapte. Am putea spune că, patern, suntem iubiți pentru calități, matern pentru (împotriva, cu toate că avem) defecte. Cele două instanțe ale mecanismului oedipian pe care le-am interiorizat, mama și tatăl, devin cele două voci distincte din noi care ne spun: "orice ai face, tot doresc să fii fericit, orice ai face, tot te

iubesc", așa cum există în noi cineva care spune: "ai procedat greșit, trebuie să te schimbi ca să-mi plăci".¹⁶

Acesta este deci punctul de plecare, contextul modelator pentru ceea ce este iubirea în viața noastră.¹⁷

Datorită acestui context de comunitate familială în care iubirea ia naștere și se modelează, trebuie să recunoaștem o dată mai mult că iubirea este de domeniul feminității, pentru că noi suntem formați sentimental-erotic-apetitiv în această mașinărie comunitară a familiei și modelul profund al iubirii este pentru noi iubirea necondiționată a mamei, adică iubirea pentru a fi, nu pentru a face sau pentru a avea.

De aceea, cu toții, indiferent de gen, căutăm, în spatele iubirii tatălui, iubirea mamei.

Iubirea condiționată, motivată de ceea ce faci, a tatălui, este o formă primă și mascată a raporturilor de forță. Ea este o primă apariție în ontogenia fiindului care suntem, a luptei (de tip hegelian) pentru recunoaștere.

Această iubire paternă, condiționată, este de fapt o formă efeminată, o aducere în iubire a raporturilor de forță, este o formă afectuoasă de recunoaștere.

Pe când iubirea maternă, cea care ne spune: "ființa ta este aceeași cu ființa mea", devine sursa tuturor empatiilor noastre sentimentale și modelul erotismului unitiv din miezul iubirii-pasiune. De aceea modelul ultim al iubirii rămâne un model feminin, nu unul masculin.

AUREL CODOBAN

16.) Am fost multă vreme tentat de o analiză a spiritualității poporului român (ceva în genul: reprezentarea sacrului în spiritualitatea românească, însoțită, evident, de consecințele ei de mentalitate) în care există această dimensiune psihanalitică, a diferenței dintre iubirea maternă necondiționată și iubirea paternă, pentru ceea ce faci. Poporul român mi se pare, ca popor, lipsit de ceea ce psihanaliza numește supraeu.

Supraeul, consecința iubirii paterne condiționate, a iubirii-pentru-merit, este instanța castratoare, dar este și legea, instanța morală, instanța responsabilizatoare. Absența supraeului este consecința unui exces de iubire maternă și a unui deficit de iubire de tip patern. Modelul familiei românești este de tipul "doamnei Chiajna", al femeii puternice, care produce un matriarhat spiritual peste raporturile de forță instalate, destul de

violent la noi, de masculinitate. Familiile românești sunt în mod forțat feminizate spiritual. În aceste familii, socializarea copilului se petrece preponderent, dacă nu exclusiv, în temeiul iubirii materne, care funcționează de-responsabilizând, pentru că "suntem iubiți indiferent ce facem", suntem iubiți pur și simplu pentru că existăm. La nivel de mase, iubirea maternă este cea care modelează stilul de raportare specific românesc la ceilalți, la alteritate, impunând ideea că "numai ceilalți sunt vinovați" sau că "numai ceilalți sunt răi", disculpând egoul nostru. E adevărat că astfel se construiește în planul psihicului individual o foarte bună și inocentă imagine de sine, care dă un avantaj extraordinar la integrarea românilor în alte tipuri de culturi și civilizații. Românul se descurcă neașteptat de bine în străinătate, pentru că vine cu o bună imagine de sine pentru a intra într-un joc social cu reguli bine stabilite. Dar în absența unui model accentuat al iubirii paterne, propria cultură și civilizație este lipsită de rigurozitatea necesară regulilor unui bun joc social, general avantajos. (Desigur, aici intervine și o puternică dimensiune religioasă: faptul că, în pofida a ceea ce se crede de obicei, poporul român s-a născut gnostic, nu creștin, cum am încercat să explic altundeva.)

17. Jung propunea un alt model, cel al individuației: la început să iubim în femeie *femeia*, în generalitatea ei, și abia mai târziu să ajungem să iubim *o femeie*, în unicitatea ei. Ideea romantică a lui Balzac este inversă: el susține că pe prima femeie o iubim în totalitate ca pe *o femeie* și abia după aceea ajungem să iubim *femeia* sau *feminitatea* dintr-o femeie, în generalitatea ei. E destul de greu de decis teoretic între cele două perspective care se opun, cu atât mai mult cu cât mai putem adăuga astăzi o diferență de gen: bărbații sînt interesați în tinerețe de erotism și mai târziu de persoana celei pe care-o iubesc, pe când femeile încep în tinerețea lor să fie mai întâi interesate de personalitatea celui pe care îl iubesc și mai târziu de erotism. Probabil că diferența este mai degrabă o chestiune de istorie existențială individuală decât de structură general umană și chiar că sunt mai multe variante ale combinatoricii decât acestea două: sunt posibile nu numai senzualități incipiente și pocăințe târzii și, invers, asceze inițiale și senzualități târzii, dar și constanța atitudinii sau constanța alternărilor atitudinii. Dacă am căuta un principiu general de evoluție, atunci cazurilor individuale de iubire, așa cum sunt ele tratate romanesc, dar și celor existențiale, li s-ar potrivi mai degrabă regula care este cea a evoluției iubirii în Occident: la început nu iubim femeia, ci iubim iubirea sau ne iubim pe noi, pentru ca spre sfârșitul vieții să iubim mai degrabă pe celălalt în persoana lui.

Ceea ce n-am văzut niciodată

Încă privesc ceea ce n-am văzut
niciodată –
stau nemișcat de teamă să nu se
clatine adâncul lucrurilor
transparent ca irisul Fecioarei Maria
privind Pruncul,
prin care umblă – săgeți -, pești
strălucitori,
zvâcnesc meduze de culoarea
văzduhului
și ard corali în tremur continuu.

Noi n-am putut vedea începutul
lumii,
dar ni-l aducem aminte precum de
ziua de ieri,
cu soare, cu fluturi, cu iarba
făcând tumb primăvăratice
prin aburul primelor nașteri.

Am stat tinerețea întreagă la pândă,
să pot privi ceea ce n-am văzut
niciodată –
nu știu de câte ori am adormit la
porțile de aur
ale celor care nu se văd
pentru că sunt prea aproape sau prea
departe,
nemărginite în taina lor rugătoare....

Voi sta toată viața de veghe
să pot privi cândva ceea ce n-am
văzut niciodată,
ceea ce nu se aseamănă cu nimic
din ceea ce vedem totdeauna ori doar
câteodată.

Lacrimă dilatându-se

Mă înveți
să construiesc într-o lacrimă
mai mult decât imaginația mea
ar putea zămisli
într-un întreg univers...

Tu, rouă a sufletului
și a cărnii –
neiertarea de fiecare zi
a trecerii pe sub arcadele
netrebnicei utopii

îmi spui:
construiește în acest spațiu
tremurător,
inventează orașe minuscule
și poduri peste râuri inexistente,
desenează
drumuri imaginare
pentru pasul tău
așteptând până la istovire

Astfel vei trece veacul...

Mă înveți
să construiesc într-o lacrimă...
“Până mâine” – adaugi,
“Până mâine” – repeți,

Și lacrima, dilatându-se
pe marginea îngustă
a sfârșitului de mileniu
gata să cadă dincolo...

Doar cu ochii închiși

Dacă acum vine primăvara
fulgul acesta târziu de zăpadă
din ce văzduh a căzut?

Nu-mi răspunde, iubito,
doar cu ochii închiși poți să-l vezi
rătăcind prin respirația ta,

Bea-l ca pe o apă trecută
prin sitele cerului,
nectar trimis ție
de ultimul înger al iernii...

Ascunși într-o colivie (sau secvență dintr-o tinerețe trecută...)

Suntem foarte liberi, iubito, să folosim
parcurile
publice, să trecem cuminți prin
mireasma
florilor savant răsădite,
ca printr-un nor invizibil de levănțică
presată,
să ascultăm
în tăcere desăvârșită cântecul ascuns al
păsărilor,
care se sparge, câteodată, în oglinda
lacului;
putem să ne oprim din când în când în
fața unor statui
și să rememorăm viața ilustrelor
personaje
îndemnându-ne
să călcăm pe glorioasele lor urme;
putem să ne închipuim noi înșine
viitoare statui,
stând câteva clipe în nemișcare, dar
numai dacă nu călcăm pe iarba,
nu ne scrijelim numele pe copaci și

vom fi politicoși cu bătrânii
cedându-le locul la concertul din
foișor;
sunt atâtea culori în parcurile publice
încât pietonii întârzie până seara
ca să le poată memora,
ca apoi să le sădească acasă
în glastrele de pe balcon...

Suntem foarte liberi, iubito, să folosim
parcurile publice,
întregul lor inventar, inclusiv coșurile
de gunoi,
în afară de iarba și flori pentru
care există lanțuri suav colorate-
o, cât de liberi suntem, iubito,
hai să ne-ascundem într-o colivie...

Capăt de lume

Capăt de lume.
Ființe de ceață.

Adorm în albastru
ca sfinții
cu durerea pe față.

Jur – împrejurul,
mă ține legat,
de-o greșală,
de-o vină.

Lumea,
cândva verticală,
priviți-o:
corabie spartă
de marele val
se-nclină...

Strig.
Răspunde neantul
cu cenușă și
frig.

Depărtări.
Neajungeri.
Port scufundat.
Niciun far.
Vânt.
Explozii.
Pulberi.
Amar.

Capăt de lume.
În amvonul prădat
oficiază Sfârșitul.
El - noul Stăpân
proclamat în vacarm
de ovații,
biruind:
Asfințitul...

2016

FLORIN COSTINESCU

Cronica literară - cartea de poezie **Eminescu-Șorobetea,**

ductilitate și spectru în forma de sonet

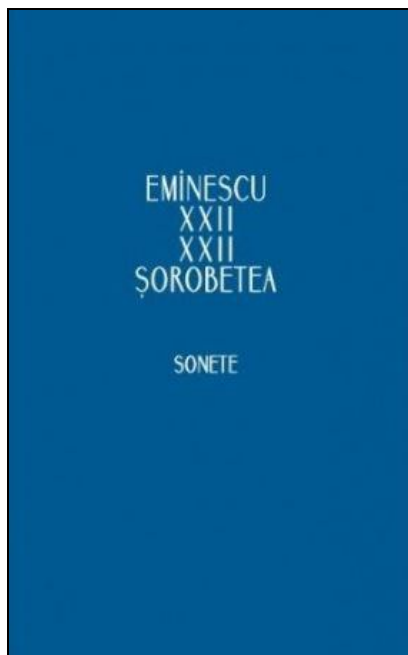
Aurel Șorobetea (n. 1946) revine în literatura română, după o absență editorială semnificativă, cu un volum mai mult de poetică decât de poezie, atât prin statutul textelor, cât și prin paradigma, dacă nu inedită, în orice caz rar atinsă de poezia noastră contemporană. **Eminescu XXII XXII Șorobetea** (Fundăția Triade, Timișoara, 2016) e un volum de dialog și de omagiere a lui Eminescu, dar o omagiere provocatoare, cumva împotriva *poeziei leneșe*, despre care scria cândva Ion Barbu, și pe care, mai ales când e vorba despre omagii, o siluiesc destui.

Rescrierea celor mai reușite (sau măcar celebre) sonete eminesciene de către un poet din altă generație, cu implicarea tehnică adecvată, fără ca aceasta să obtureze stilistic desfășurarea eminesciană, e un demers poetic de o deosebită finețe conceptuală, un omagiu printr-o paradoxală jertfă de plusvaloare. Mulți autori ar fi tentați să transforme într-un complex aproape karmic aparentul deficit de originalitate pe care îl impune scrierea unei asemenea poezii *parazitare*.

Poezia e parazită, nu însă și poetică. Înainte de a dezvolta câteva observații asupra raporturilor poetice, să îi dăm autorului cuvântul, reproducând concisa (chiar sincera) sa prefață :

“Am adunat în carte 22 de perechi de sonete.

Fiecare pereche se compune dintr-un sonet eminescian și o re-scriere a sa, prin condeiul meu, o transformare a sonetului într-unul nou: aliaj încare intră maximum jumătate din textul vechi și minimum jumătate de text propriu. Pentru a înlesni deosebirea contribuțiilor respective, Eminescu | Șorobetea, am diferențiat grafic textele: tot ce este scris de el s-a tipărit cu litere bine conturate, pline; tot ce-i scris de mine s-a tipărit cu litere estompate. Împreună, purtând un singur titlu, cele două sonete pereche stau umăr la umăr; al lui Eminescu pe o pagină cu număr par, din stânga, urmat, pe pagina cu număr impar, din dreapta, de sonetul meu. Cu alte

cuvinte, câte două sonete “pedalând” în tandem, douăzeci și două de tandemuri. „

Prefața, după cum vedem, e o descriere curată, neimplicată a unui act de poetică originală. Câmpul tactic al comparatisticii ar putea fi așezat în apropierea lui Raymond Queneau, prin gesticulația cantității grafice sub raportul apartenenței, dacă nu ar fi mai apropiat de universul târziu al negativismului douămiist, tocmai sub raportul modificării prin cantitate a relevanței spectrelor grafice.

Dacă Raymond Queneau miza mai mult pe variabilitatea automată a metricii versului-tip, care să provoace variabilitatea unei emoții, Aurel Șorobetea negociază un simulacru și mai interesant (deloc politic, cultural prin excelență), acela al continuării personale a unui fenomen foarte particular al filologiei românești: *variantologia eminesciană*.

Nimeni nu a exploatat mimetic, până la Aurel Șorobetea, procesualitatea eminesciană, astfel încât să ne dea impresia că s-au descoperit variante noi ale unor sonete eminesciene. E un fapt de contemporaneizare prin acord, dintre cele mai fericite.

Conștiința *discriminării* textului eminescian prin temperarea și asumarea propriului ego e una critică prin selecție și una exegetică prin proximități. Sonetele lui Aurel Șorobetea se lasă eminescianizate, la fel cum Eminescu își lasă îmbogățit tezaurul variantelor, printr-un proces privat (dacă nu am lua în calcul convenția, am crede că de însuși Hasdeu !).

Artificialitatea demersului e aceea a unui folclor asumat, fără a avea nimic vulgar, ci doar repetitiv prin proximitate.

În lucrările sale în care imita folclorul fără să îl citeze, George Enescu folosea sintagma *în caracter popular românesc*, anume ca să nu îl numească alții *în stil popular*.

Asemănarea e una evidentă, Enescu însuși imitând folclorul urban (sau, în orice caz, urbanizat), aproape cu autor (câtă vreme termenul *urban* restrânge cercul), în timp ce Aurel Șorobetea imită nu un autor, ci urbanul multiplu al unui autor (*orașul furnicar* al variantelor), altfel spus un construct cultural : permeabilitatea actelor de încercare (sonetul-eseu), prin definiție antisacralizantă.

E motivul din care variantele din *100. 000 de miliarde de poeme* (1961) de Raymon Queaneau reprezintă doar secundar un fapt cultural, prevalând cel mecanic.

În schimb, variantologia eminesciană, pe care Aurel Șorobetea o parazitează benign, reprezintă, prin tratare/editare/raportare unul dintre cele mai semnificative fapte de maturitate ale culturii române. Poetica lui Aurel Șorobetea e una a orei exacte a numerelor mari ale culturii române : *stilul* (așteptarea, omagiul) și *caracterul* (durabilitatea prin individuație și discriminare) se întâlnesc.

Lipsită de mistică (raportul parimpar nu e suficient pentru una, nici chiar ca numerologie), dar nu lipsită de mitologie, poetica sa nu poate fi tratată ca fiind una de imitații, ci ca fiind una de înțelegere și de acord. Diferitele tonuri grafice ale claviaturii sunt, cum spunem, ale proprietății. Semnalarea paternității versurilor e, mai degrabă, a cromaticii decât a partajului. Aici se face trecerea de la *variantă* la *variațiune*. E locul unde Aurel Șorobetea atinge niveluri valorice comparabile cu Michelle Grangaud și Paul Hoover, depășindu-le uneori prin chiar particularitatea demersului : imitația nu e a poeziilor, ci a unui fapt cultural provocat de ele prin recepție și prin inerția recepției.

Para-poezia sa are tendința să devină poezie abia atunci când autorul uzează de o anumită ductilitate (un fel de flexiune) care credibilizează construcția și îi elimină orice posibilitate de rigiditate. Mecanica e depășită prin înnobilare. →

DARIE DUCAN

Lirismul transpare prin *stilul* epocii și (cumulard) prin *caracterul* ei:

“EMINESCU

Părea c-așteaptă s-o cuprind în brață
Și fruntea mea cu mâinile s-o ieie,
Ca să mă pierd în ochii-i de femeie,
Citind în ei întreaga mea viață.
Când s-o cuprind, ea n-a voit să steie,
Ci, într-o parte-ntoarse dulcea față;
Pândind, cu ochii mă-ntreba isteafă:
Să-mi deie-o gură ori să nu-mi mai deie?
De-astfel de toane veșnic nu te sature,
Oricât o rogi, ea tot se dă în laturi
Ș-abia la urmă parcă tot se-ndură.
Împotriviri duioase-a frumuseții
În lupte mici desfac uritul vieții,
Dar n-au amar, fiindcă au măsură.

ȘOROBETEA

Părea că vrea s-o strâng, s-o țin în brață,
să-mi prindă capu-n **mâini**, ușor **să-l ieie**,
să-și piardă-n ochii-mi ochii-i de femeie;
să stăm așa - mereu - **uniți pe viață**
...
Am dat **s-o țin**, dar **nu voi să steie** ...
sfios **întoarce-n stânga dulcea-i față**,
pândind furiș, din colț de **ochi**,
isteafă,
să-mi deie-o gură ... ori să nu îmi deie?
De jocul ăsta pururi **nu te sature**,
pe cât încerci, pe-atât **se dă în laturi**
ș-abia-abia - târziu, încet - **se-ndură**
...
dar nu-i doar joc ... e lupta
frumuseții
cu golu' slut din suflet - al tristeții -
și-a morții hîde neagră făcătură. „

Para-poezia lui Aurel Șorobetea e, cum spuneam, și o formă de critică, autorul parazitând cât să compare și reformulând cât să devină parte a umbrei unui fapt.

Punctuația (*Părea c-așteaptă, Afară-i toamnă etc.*) nu se supune neapărat metricii, cât traducerii, topica fiind ea însăși un topos cultural personal (nu personalist, întrucât autorul nu trage cu ochiul în chip ironic, ci laxifiază, poartă pantofii unor sonete spre a arăta cât de ușor se lasă, cât de ușor permit un evantai de spectre).

Punctele de suspensie sunt și ele o marcă a spectralității, de data aceasta în plan, iar faptul că se repetă cu obstinație nu face decât să le valideze valoarea morfologică.

Când un vers precum „*Când s-o cuprind, ea n-a voit să steie*,” devine „*Am dat s-o țin, dar nu voi să steie ...*”, imperfecțiunile aparente devin curate progrese esențiale.

Ele se găsesc în perfect acord nu doar cu stilul și caracterul, ci cu însăși originalitatea de gândire a lui Eminescu față de nivelul poezie românești de până la el.

Rimele imperfecte pe care i le reproșau lui Eminescu contemporanii evident nu se datorau amatorismului, ci siluirii deliberate a limbii pentru a o radicaliza (clarifica) benign, nu prin soluții *ușoare*, ci prin unele de *rost*, termen drag lui Constantin Noica, nu întâmplător o personalitate care s-a preocupat cu pasiune de variantele eminesciene.

Aurel Șorobetea continuă particular aceste gesturi de pasiune și maturitate filologică, lăsând poeziei rolul ei fundamental, acela de a sta la îmbinarea lucrurilor, fără a fi minoră și, cu atât mai puțin, ocazională.

Toposul reglator al punctuației nu aparține forme de sonet (deși o are în vedere prin presiunea formală) cât gândirii ansamblului însuși. Efectul de spațiu, de spectralitate potențială și mai mare decât chiar al variantelor exercitate, e acela utilizat în arhitectura clasică prin coloane și oglinzi.

Spațiul se mărește, cupola include sonetul, nu doar că se sprijină pe el. *Estompatul* (imparul) e curtea *plinului* tipografic (parului), *estompatul* e ezitarea, reținerea, dar *posibilitatea*, o stare timidă grafic, dar negociind vizualul *întru* simbolic.

A căuta poezia filologiei e nu un post-adevăr, ci o formă de înțelegere a adevărului, mai cu seamă a avea toate datele și a lucra cu ele.

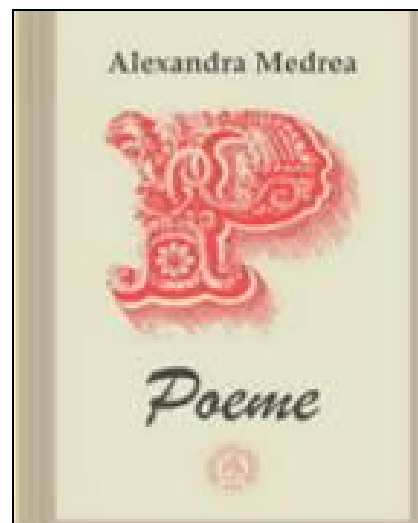
O poezie gestionată din punctuație (peste polifonia paternității și parității) e un resort logic extraordinar, cu o arhitectură și o modulație a formei pe măsură.

Dacă un astfel de demers e unul durabil poetic, rămâne de văzut.

Poate aștepta în laboratorul ciudă-teniilor literare sau se poate transforma într-o veritabilă lecție despre armonie și contrapunct.

Mizez pe a doua variantă.

Neoclasicismul Alexandrei Medrea

Lirismul Alexandrei Medrea este marcat de vocația unei suferințe ascunse ca o comoară, din care se hrănește poemul dăltuit în linii simple cu o remarcabilă economie de mijloace. Poeta manifestă o anumită tandrețe față de propria-i suferință, evitând s-o trezească de pe tărâmul oniric unde se află. Dar ea există vie, îngropată printre *elipsele sufletului*, trimițând reflexele ei în întregul univers al volumului *Poeme* (Cluj-Napoca, 2016). Înțelegem că cenzurarea trăirii se explică prin teama de subjugare emoțională, care ar împiedica geneza poemului, precum și prin dorința de păstrare a echilibrului anevoie cucerit. „*Mă port/ cu o anume/ delicatețe/cu multele cuvinte/care sădesc durerea/în adânc/refuz să le rostesc/căci mănuiesc/cu stângăcie/ sufletul...*” (*Cuvinte*, p. 83). Trăirea este stratul germinativ, punctul de plecare și de continuă întoarcere. Poeta a descoperit însă un alt tărâm al aventurii ei, la fel de fascinant ca și cel al miraculoasei existențe și anume existența în cuvânt, în care ea intuiește o posibilă cale spre mântuire. Ea se bucură la fel de mult de frumusețea lumii ca și de aceea a cuvântului, de armonia amândurora. Astfel că volumul evoluează pe reflecția asupra sferei existențiale și a celei semiotice, care o interpretează pe prima. Meditațiile asupra artei cuvântului abundă, relevând bucuria descoperirii vocației lirice: „*înaintând/ prin elipse/ cu muzica/ireductibilă/a sufletului meu.*” (*Vertij*, p. 105). Avem de-a face cu o poezie a suferinței și o poezie a cuvântului care o transpune. Poeta oficiază sacerdotal atât pe altarul emoției cât și al creației, în viziunea ei poetul fiind „*pecete a travestirii divine*”, iar cuvântul ascunde „*incontrolabila*” →

SILVIA URDEA

pasiune/ din glasul/auzit de profet” (Umbră, p.121). Teama de a se dezvălui se manifestă prin răsfrângere în sine și disimulare: ”Exilată/în sufletul meu/nu fac decât/să pun în scenă/un alter ego/ efemer/” (Alter ego, p. 80).

Peisajul poemelor este ca la George Amiel o ”stare de suflet”. El se compune auster din elementele primordiale, între care *marea* ocupă un loc central. Sub influența unei călătorii în Grecia pe urmele lui Nikos Kazantzakis, autorul pe care poeta l-a tradus cu har, dar și a unei opțiuni personale, constatăm că Elada cu altarele zeilor păgâni e spațiul ei electiv. Marea albastră, coloanele albe, mireasma de verbină sau de rășină picurând din văzduh, măslini cu frunze de argint, lămâi și leandrii compun spațiul simbolic în care evoluează ”elipsele” fluidului emoțional. Stilul Alexandrei Medrea este parcimonios, oprind din start confesiunea lirică să curgă. Imaginile par mai degrabă niște semnale care ne trimit la sensul poetic. În loc să se desfășoare, gesticulația lirică se înfășoară, se răsfrânge spre interioritate ca pentru a păstra ermetic înțelesul. Uneori este chiar prea multă discreție, ceea ce împiedică fluxului liric să se dezvolte.

Mișcându-ne printre *rune*, simțim combustia lirică strunită, dincolo de care pasiunea e vie și întreagă. Fiorul erotic atinge ”marea tremurând/ cu trupul/cuprins de mari fierbințeli” (Noapte de mătase, p. 28), ”trupul/ îndărătnic/arcând/în apele mării”, (Rug, p. 30), ”vântul îndărătnic/meninând/de iubire (Cântec, p. 33), ”în mere/se coace ispita/ca în trupul femeii neli-niștea.” (Neli-niște, p. 62), ”urma pașilor tăi/pe nisip/fiecare val o sărută (Thalassa, p. 27). Suferința, la care ne-am referit ca la un zăcământ liric de primă mână, are dimensiuni cosmice: ”ca o femeie de mii de ani îndoliată” ”marea/ azvârle pe nisip/ incurabila sa/ neagră cerneală” (De parte, p. 69). Imaginile simbolice vorbesc de ”marea trecere”: ”Mărire ție în veci/nestatornică mare” (Mărire ție, p. 23), ”viața/.../ litere trasate/pe apa râului/cu toate/ cele cinci degete/stângace/ale mâinii/de lângă inimă” (Râu, p. 72). Veșnicia ne e dată doar în clipe de viață, ”Raze de lumină/ scrijeluri împrăstiate/ale veșniciei/cad/.../în umila uitare”(Uitare, p. 81); avem și imaginea sui generis a clepsidrei: ”pe trupul meu/curg clipe/ de nisip (Plajă, p. 24). Prețuirea clipei îi inspiră poetei consemnări lirice precum *Café Florian* sau *Café de Cluj*, care pot fi comentarii la picturile impresionistilor. Poate mai mult decât

orice alt simbol, *marea* trimite la zăcământul incandescent al pasiunii, acela păstrat cu discreție în profunzimea eului liric. Noi trebuie să descifrăm *runele* poemelor. În acest sens să amintim că *marea* are ”tălpile însângerate” (Thalassa, p. 27), ”arde pe rug/marea/în mireme înalte/de frunze amare”(Asfințit, p. 34). Marea are valoarea unui *memento*, ”marea/ înseamnă adânc/aduceri aminte/, dar trupul nu se mai lasă prins în mrejele acelor tempi passati, pentru că a descoperit resemnarea, ”trupul își trage ancorele/încărcate cu alge/amare. (Corăbiile toamnei, p. 32). Merită citat în întregime pentru frumusețea lui elegiacă, izvorâtă din resemnare, poemul *Adagio*: ”Aidoma păstorilor/lui Poussin/ mă plec/ peste indescifrabilul/adagio/al înțeleptului:/ Et în Arcadia ego!/ochiul meu/ sagital/pătrunde/literă cu literă/ tainica resemnare...” (p. 89).

E cu totul remarcabilă în acest volum forța sugestivă a simplității extreme a rostirii poetice. Unele poeme sunt doar succinte enunțuri despre un fapt de viață, un instantaneu prins în câteva cuvinte alese cu grijă. Aici intervine talentul autentic, care transmite incandescența trăirii: ”Un cântec/sfășie/misterioasa noapte /ca un suspin/cine să fie/ împătimitul/ care îmi alungă/somnul/numai cu trei no-te/din al său/lamentu?” (Corsica, p. 88).

Mi-au atras atenția în mod deosebit piesele care evocă spațiul transilvănean ”unde Dumnezeu/umbă descult/pe lângă gardul/din grădină/ unde/ fulgerul/ luminează/poruncile divine/din frescele/ albastre/de la Voroneț”(Un loc, p. 101). În acești ani scurși de la revoluție încoace, când valorile naționale au fost pocite în fel și chip, când atâția trepăduși cu școală multă s-au ”învrednicit” să ”vomească cu condeiul”, vorba lui Petru Maior, împotriva pământului sacru al țării care-i mai rabdă, trebuie să recunosc că imaginile esențializate ale spiritului național, transcrise cu har de Alexandra Medrea direct din suflet pe hârtie, de acea mână de lângă inimă, m-au emoționat profund, m-au bucurat până la exaltare. În sfârșit, am auzit pe cineva care se referă la țară nu din vârful buzelor, nu din însuflețirea buzunarului, ci din adâncă dragoste față de plaiurile miraculoase din lutul cărora am fost zămisliti cu toții. **Îți mulțumim Alexandra Medrea că te-ai păstrat necontaminată de mode și că ne-ai amintit de duhul României, nu al Românicăi.** Acest duh trăiește prin cumințenia tandră a bunicilor, care-și deapănă viața, așteptând zorile: ”vorbeau îndelung/în întuneric/despre oameni și locuri”(Așteptare, p. 91) sau se perpetuează prin frumusețea ulcicăi cu măgheran de pe

colțul mesei (Ulcică, p. 115). Poeta se confesează despre relația ei inextricabilă cu ”grădina magică/a copilăriei /retrasă/în sufletul meu” (Murmur, p. 125). Este grădina aceluși părintești de la Ighiu, despre care acum patru decenii mi-a vorbit de multe ori ca despre un tărâm între realitate și vis.

Meditația asupra procesului de transgresare a realului în creație este o dimensiune importantă a acestui volum. La fel de misterioasă ca viața este reflectarea ei în cuvântul menit să o fixeze. (Fluviu, p. 105). Nu mă îndoiesc de stăruința poetei asupra cuvintelor pentru a ajunge la șlefuirea impresionantă a expresiei. Poetul taumaturg (”Descânt cuvintele” (Vertij p. 113), poetul ”pecete a travestirii divine”, poetul vânător al cuvântului ”Se aude săgeată/ de gând prăbușit/ în văzduh” (Inefabile, p. 49), iată tot atâtea ipostaze ale eului creator. (Nikos Kazantzakis privea și el lupta cu cuvântul ca pe o vânătoare.) E surprins momentul inefabil al genezei poemului, având o violență intrinsecă, violența oricărei faceri: ”Un gând/ nestatornic/inima-mi săgeată/în rostire” (Deșertul albastru, p. 45). Nu este cumva ”deșertul albastru” acel *no man's land* unde are loc procesul de germinare a ”semințelor”, care vor rodi în vers? Nu întâmplător, Alexandra Medrea își intitulează primul ciclu al volumului *Semințe*, echivalente ale codului genetic care generează viață. Fruntea poetului este arca de unde vor ieși poemele, precum odinioară - un nou început de viață după potop (Arcă, p. 12). Artele poetice, care au o pondere considerabilă în acest volum, exprimă credința comună atâtor creatori în perenitatea acelei *ars longa*: ”fruntea ta/arcă încrezătoare/pe deasupra /potopului timpului” (Arcă, p. 12).

Neoclasicismul volumului *Poeme* rezidă nu doar în decorul solar mediteranean, dar și în laminarea expresiei la flacăra potolită a lucidității, într-un elan vizibil de a elimina orice ar putea fi balast, verbozitate. Între rațiune și sentiment poeta alege pe cea dintâi, fără a văduvi însă versurile de emoția reținută, care ne impresionează tocmai pentru că e disimulată. Șlefuirea cuvintelor conduce la expresii aforistice de tipul: ”Cuvântul/trăiește mult/și moare/ ase-menea șarpelui/numai de moarte violentă” (De cuvânt, p. 44). Uneori, rar de altfel, concizia filozofării sfârșește în platitudine: ”veșnic rămâne/ dorul/nu iubirea.” (Dor, p. 59).

Poemele Alexandrei Medrea fac dovada unui creator matur cu un îndelung exercițiu în alchimia cuvântului, stăpân pe arsenalul său.

Transhumanță olfactivă

Miroase-a iarnă... Și rămân cu ochii închiși pentru impregnarea cu sentimentul provocat, mai degrabă, de amintiri decât de realitate. Fiindcă regia urbanului statuată pe retină nu prea-mi oferă șansa unei vindecări în fața griului de fiecare zi.

Și totuși, există oaze care ne readuc din preaplinul acelei substanțe lăuntrice cu iz pur, românesc, de revenire la rădăcini. Printre acestea se situează și poemele dlui Miron Țic, adunate în volumul „Cuvântul în Sfânta Lumină”.

Iar dac-ar fi să-mpletesc bucuria acestei reîntâlniri a țărâni, în care se ascund comorile sufletului meu, cu vocea, care este legătura mea telefonică și reală cu autorul, aş spune că ele, poemele, și creatorul lor formează un întreg nedestrămabil și unic în autenticitatea sa, în timp ce „Izvoarele poetului sunt adânci și înalte/ De-a pururi dedicate sărbătorii inimii/ Și a gândului Domnului.” (*Am început să mă rog*).

Așadar, fără să vreau am devenit colecționară de izuri cu antet pur de evlavie, „Ne aplecăm către Tatăl Ceres/ Și-l Slăvim/ Cu puterea și miracolul rugăciunii.” (*Taină*), puritate sufletească și remarcabilă tradiție păstrată cu stoicism, cu emoție și sublim. Literalmente sublim, în veridicitatea trăirilor poetului, în cea mai adâncă îmbălsămare în credința ortodoxă.

În comuniune cu aceasta, poetul ne dezvăluie întreaga sa înțelepciune; o pedagogie spirituală venită din propria sa experiență de viață în credință: „A-L căuta pe Dumnezeu este să nu trăiești doar pentru tine/ Ci să te gândești la toți cei ce apelează la ajutorul tău.” (*A-L căuta pe Dumnezeu*). Și mergem mai departe, „Având grijă de fiecare clipă/ [...] fiecare clipă să ne fie de folos” (*Gândul meu e o rugăciune*), deoarece rugăciunea poetului nu poate fi decât continuă, de la un capăt la celălalt al volumului, precum de la un capăt la celălalt al vieții, în forța înțelegerii că „Toți ne putem considera egali în fața lui Dumnezeu” (*Rugă*).

De altfel, se scrie totul fără nevoia de argumentare, pentru că naturalitatea sentimentelor interzice orice fel de contradicție; doar sporește, ini-

maginabil, simțirile și aduce tălpile la locul lor: pe pământul oaselor străbunilor, care ne susțin greutatea pornirilor învățate din cotidianul imperfect; „[...] ne-am săturat de defăimare”, aducând o notă socială poemului „Biserica de lumină”, dimpreună cu versul: „Și dăm săracului, din cele ce avem peste nevoi.”

Și revenim la ideea anterioară, pentru că, de fapt, la aceasta trebuia să ajungem, la trăirea perfecțiunii din noi prin chemarea, înapoi, în inimă, a lui Dumnezeu, căci „Azi e ziua Învierii Mântuitorului Hristos” (*Sfințirea apelor*).

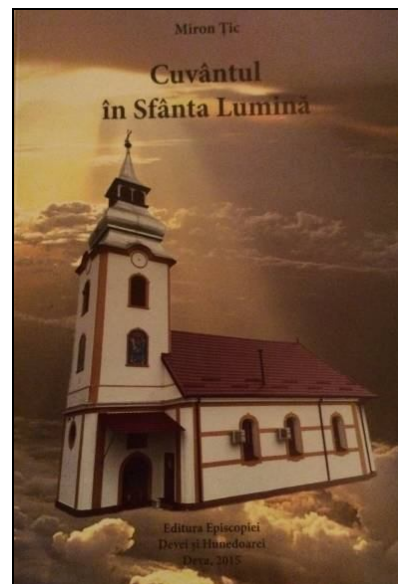
Fiindcă aceasta se situează chiar mai presus de tradiții: „Doamne, ce iubire mai mare poate să-ți umple sufletul/ Dacă nu cea a Tainelor și a rânduielii” (*A crede în Dumnezeu*), ducând spre însăși menirea sa, pe care o recunoaște în: „Eu sunt poetul apropiat de Dumnezeu” (*Eu sunt poetul*) și care-și stabilește țeluri înalte: „Eu doresc să preschimb necinstea în cinste/ Vreau să îmbrac cu Slavă neslava/ Vreau să-mi arăt chipul virtuții” (*Să-mi păstrez dragostea*); totul cu smerenie întru cuvânt.

Într-un loc aparte în sufletul său sensibil se află copilăria, pe care ne-o descoperă în poemul „Ziua Sfântă de Crăciun” și, amintindu-și de propriii părinți, are certitudinea mântuirii acestora: „Ard cercurile anilor, ce dau vârsta arborilor/ Privesc chipul părinților, mântuiți de păcate.” (*Ard cercurile anilor*).

De asemenea, am scoate aici în evidență poemul „Păsări în zbor”, care reprezintă o demonstrație de forță în dezvoltări stilistice remarcabile pe fondul rugăciunii către Maica Domnului.

Și ne referim cu deosebire la cele două construcții: „[...] privim peste clepsidra ce respiră” și la „Zilele își leagă foșnetul cuvintelor ce aleargă prin viață”, dar și la reușitele alternanțe între simțuri: vizual, olfactiv și gustativ, apoi auditiv, vizual și, din nou, auditiv; o bogăție de emoții care se încheie cu o rugăciune înălțătoare: „O, Maică precurată, pururea Fecioară/ Pacea lumii tale lângă inima mea.”

În plus, autorul nu-și revendică tehnici lirice necunoscute și nu senlănțuie-n divagații inutile, ci vine cu tot sufletul pe față. Ne pregătește

călătoria, prin universul acestui volum, cu evlavie intrării-ntr-o biserică a propriului cord, unde nu există noțiunea de teamă sau neîncredere sau suspiciunea vreunei năluciri. Totul este precis, hotărât și demn. Așa cum e seva pur românească de acolo, de la izvorul ei definitiv și inexpugnabil. Pentru că „Averea noastră-i Dorul și Limba Română/ Roua căzută peste dimineața de floare/ Graiul de neam - pururea rămână/ Binecuvântată fie a Cerului Înălțare.” (*Aer curat de colind*).

Această biserică, pe care poetul a construit-o din cerul gândului direct pe hârtie, cuprinde atâtea semnificații încât volumul său este un poem-rugăciune în sine, un întreg, iată, din nou; pentru că partea este cuprinsă în întreg, dar și întregul se află-n parte. La fel, „Îndumnezeirea pe care mi-o doresc în suflet”, spune poetul în „Cu bucurie”, nu este numai o dorință pentru propria persoană, ci și pentru însăși creația sa, tot într-o unitate indisolubilă: „[...] îndumnezeire a tuturor/ Cuvintelor ce-mi inundă sufletul.”, în poemul „Apa fântânii”, apă ce vine să spele griul orașului în care citesc, cu emoție crescândă, despre odihna sufletului prin rugăciune, respirând astfel un aer ceva mai pur, cu iz de speranță și, de ce nu, cu smerenie.

**MIHAELA-MARIANA
CAZIMIROVICI**

(Miron Țic, *Cuvântul în Sfânta Lumină*, poezii, Ed. Episcopiei Devei și Hunedoarei, 2015, 72 p.)

Dincolo de luntrea visului

"ca visul din vis, ca ochiul din lacrimă,/ Viața-i o poveste, o stare, o emoție, un vis!"

Înainte de a pătrunde în universul liric al poetei Irina Lucia Mihalca, voi face o mică prezentare a drumului său spre cetatea cuvântului. Mă voi opri asupra unor publicații (selectiv), lăsând cititorului bucuria de a descoperi "întregul": **Aliterația timpului** - Irina Lucia Mihalca, volum de poezii on-line, Însemne Culturale, 2012; *„Însemnele unei tăceri”* - antologie de poezie, Ed. Rovimed Publishers, Bacău; **Autograf pentru m(ă)ine, Antologie** „Însemne culturale”, Adjud, Armonii culturale; **Antologia de poezie „Arta sfâșiată”** - 73 poeți contemporani- coordonator **Valentina Becart, Editura ARHIP ART – Sibiu**. Publicații în reviste: **Armonii culturale; Basarabia literară; Caiete silvane; Cronica; Constelații diamantine: Ex Ponto; Melidonium; Izvoare codrene etc.**

Volumul de poeme **Dincolo de luntrea visului** a apărut la editura Mușatinia, Roman, în anul 2016. Iată ce ne spune Adina Dumitrescu în prefața cărții: *„Scrierile Irinei Lucia Mihalca sunt curajoase nu prin părăsirea rimelor stas, ci prin miza metafizică, morală și aș putea spune, esoterică a lor. Stilul ei reflectă o dăruire intelectuală ce liază suflete, eliberându-se de dogmatismul laicului, dar și de stridențele, vulgaritățile moderniste și postmoderniste.”*

Versurile din acest volum ne așază în fața ochilor un univers variat de sentimente, de simboluri, de taine ascunse în strigătul unei conștiințe care duce o luptă ingală cu destinul, mereu răvășită de neliniștile existențiale. *„Toate mor. Pe unde vei trece noaptea / vei auzi șoaptele străzilor pustii, / a caselor părăsite, a ferestrelor nedeschise.”* (**Într-un cuvânt încape întreaga lume**).

Poeta Irina Lucia Mihalca se întreabă, adesea, de ce toate cuvintele *„tac și plâng”*... când ar putea să devină emoție, să devină poezie. Fire sensibilă, cu o viguroasă forță contemplativă, poeta se sustrage simțurilor „uzitate”, cotidiene și se situează adesea în zona extazului, zonă unde trasfigurarea e posibilă, poezia căpătând astfel, valențe luminoase, realitatea imediată rămânând pe o treaptă inferioară.

Din când în când, se mai auzea *„o tristă melodie”* care *„voia să câr-*

pească viața / acolo unde sunetul o sfâșiasc./ La stânga sunetului era noaptea;/ la dreapta lui era ziua,/ univers presărat cu picături de apă și prezenturi.” (**Celălalt trup – o nouă viață**).

Din păcate, odată ce ai fost „aruncat” în lume și ai fost însemnat cu un destin, nu te mai poți sustrage frământărilor, bucuriei și pericolului de a fi, de a suporta țărnișurile existențiale: *„suntem rug, flacăra, scânteii, zâmbet, lacrimă, vis, gânduri, / cuvinte în delir, fapte, raze de soare sau lună, zefir, furtună, castel de umbre, corolă de lumină”...* (**Suntem**).

Indiferent de locul în care ne poziționăm *„arta se adaugă vieții”*, ne spune poeta – care încearcă să-și creeze, contureze un ideal cu ajutorul visului, iluziei, fanteziei creatoare. În clipele de beatitudine sufletul se lasă cuprins de cea mai pură și minunată emoție.

Fuga de real e o necesitate pentru Irina Lucia Mihalca. Numai în acest mod se poate salva de zbucium, de efemerul clipelor, de *„mâna”* timpului care *„vinde”* totul fără urmă de milă.

O altă mână, din umbră, simte nevoia să-i mângâie obrazul, să-i alunge teama atunci când *„nisipul din clepsidra noastră se scurge impasibil”*: *„Mâna ta, Teah, mi-a cuprins disperarea,/ cărarea râdea, ochi-ți zâmbeau, ochii-ți plângeau,/ Te iubeam dincolo de viață și de moarte”/ Nu se auzeau nici măcar șoapte,/ doar foșnetul clipelor și sângele buzelor.”* (**Șoaptele timpului, subtil parfum de iasomie**).

Conștientă că *„există un timp pentru toate”*... poeta încearcă să păstreze *„copilăria”* în suflet, acest refugiu neprefuit, locul în care *„norii grei și deznadejdea”* nu vor putea ajunge. În fiecare zi, când tumultul lumii o copleșește, caută un loc mai retras și-i ascultă *„tainica șoptă,/ lumina caldă,/ candelă vie/ nestinsă de niciun vârtej!”*... (**Refugiu în lumina unui zâmbet**).

Întoarcerea la anii copilăriei, acest timp al poveștilor, al purității și al marilor speranțe – devine un ax vertical de care se reazemă în clipele de mare cumpănă, în imensa agitație a lumii.

Poeta nu pierde contactul cu realitatea obiectivă, chiar dacă se abandonează adesea visului... doar o reface, o reconstruiește, *„prin ochii copilului se revedea pe el, redevenea... fulg, zbor de fluturi, vis, stea, răsărit, lumină sacră, infinit!”* (**Prin ochii copilului, fulg în devenire**), dându-i o dimensiune metafizică, loc de refugiu și extaz și, mai ales, de regăsire a esenței sale.

Întreaga coloană de sprijin a volumului de poezie **Dincolo de luntrea visului** este reprezentată de timp, de dorința de evadare din acest spațiu, acest val uriaș care te cuprinde, te învăluie și te aruncă în adâncul uitării: *„Oprește clipa, călătorule!/ E timpul schimbării,/ trezește-te / să te întâlnești, la colț de viață, cu tine!/ Trăiește azi, respiră adânc clipa, / alungă-ți teama/ nu amâna mereu altă zi.”* (**Oprește clipa, călătorule!**).

Îndemnul poetei este foarte clar, aproape ferm, aceasta simțind cu acuitate ticăitul asurzitor al timpului, sufletul înfiorat grăbindu-se să trăiască și să slăvească fiecare clipă *„printre bucurii și lacrimi”*. Tot ce n-ai trăit astăzi este pierdut pentru totdeauna. Nu trebuie să te oprești din drum chiar dacă obstacolele apar la fiecare pas. Și, da... *„pășește, pășește ușor,/ în zbor prinză amintirile presărate / de cântecul privighetorii.”/ „La ceas de seară / lumina ta pâlpâie încă!/ Am gura plină cu litere sângerânde./ O baladă a durerilor negre sunt, / dulcea ei asperitate / pentru a-i simți atingerile de catifea!”* (**Cât strigătul luceafărului ce se stinge în mare**).

Momentele de blazare și disperare fac parte din structura sensibilă a poetei. Lirismul ia naștere dintr-un amestec de seninătate și chin, impresionând prin tonalitatea profundă, intensitatea trăirilor captive între *„zidurile”* unui trup care va cunoaște surparea și moartea: *„La început, Cuvântul a fost / și cuvântul s-a luminat în Om.”*

Odată cu această iluminare, omul a fost plasat pe o treaptă superioară a conștiinței, a judecății și a moralității. Cu ajutorul cuvintelor, gândurile neexprimate, asemenea unor ape line, furtuni, creste, prăpăstii, au căpătat formă și au putut să-și strige grandoarea și speranța. Și iată ce ne mărturisește poeta Irina Lucia Mihalca: →

VALENTINA BECART

"cuvintele au început să zboare / spre cer și înspre soare." După ce au înțeles "jocul", în lumina aspră a amiezii, după ce au cunoscut zborul, mirajul și prăbușirea... "treptat cuvintele s-au stins / prin gări, în spitale, / pe fronturi, în războaie. / dar, dar..." "au mai rămas amintiri / și umbrele lor / în inimi / în cânturi, / în povești, în balade și doine, / mici felinare / în zboruri de fluturi, / petale de lotus, priviri de copil, / gânduri-poeme / în muguri de floare, în raze de soare..." (La început - Cuvântul).

Aș completa cu: "nimic nu moare, totul se transformă".

Plecând de la această expresie, valabilă, acceptabilă, ajung la o altă formulare extrem de interesantă și de profundă: "Lumea în întregul ei, este o frază în curs de rostire." (Andrei Pleșu).

Uneori, avem impresia că totul a fost spus, că totul s-a consumat și nimic nu mai poate schimba acest lucru. E doar o concluzie a momentului. Orele se rostogolesc, asumându-și rimuri noi și alte dimensiuni ale cuvântului, noile sensuri vin să ne contrazică. Cuvântul va dispărea odată cu omul, această "dumnezeire" incompletă – lăsată la cumpăna dintre lumină și umbră, dintre bucurie și durere, dintre lacrimă și speranță. Așa cum râurile își caută noi izvoare, tot astfel, poeta Irina Lucia Mihalca se abandonează labirintului interior al frământărilor, smulge vâlul de pe lucruri, căutând alte semnificații, noi adevăruri, noi raporturi în alchimia elementelor: "în fașă sunt toate, / paleta de gânduri, / cuvintele toate, / faptele toate, / inocență, ispită, / păcate, / toate misterele vieții."... (În visul copilului).

Dacă totul este înscris în codul genetic al ființei, nu ne rămâne decât să căutăm adevăruri în straturile profunde ale sinelui, acolo unde divinitatea a ascuns misterul devenirii noastre și întoarcerii spre adevăratele origini.

Sentimentul care face viața mai suportabilă, aproape frumoasă... este acela al iubirii, al contopirii cu sufletul pereche. Irina Lucia Mihalca iubește viața, caută dragostea... fiind convinsă că există un suflet pereche pentru fiecare. Iată ce afirmă: "Iubirea – salvarea sufletului gol."

Chiar dacă suntem "mereu vulnerabili în fața iubirii", cine ar renunța la această "imensă flacără", această "sursă de lumină", de bogăție sufletească!! "În orice

labirint lăuntric există / adâncul drum spre exilul singurătății / și drumul salvator spre țărnul iubirii / - singurele ceasuri de fericire." (Iubind acum vei înțelege Cerul și Infernul).

Exemplele care urmează subliniază această căutare nesfârșită, dorită: "mă cauți, te caut / prin adâncă privire / oglindită în apa din noi..." O "taină a inimii" așteaptă să te întâlnească în "noaptea albastră", în suspinul înflorit "chiar dacă nu poți prinde / liniile din palma iubirii noastre, / chiar dacă nu poți prinde / urmele pașilor noștri." (Visul).

Alte expresii aduc în lumină partea suavă și rafinată a trăirilor, sufletul poetei atingând note diafane, luminoase atunci când iubește, când este iubită: "o primăvară este gândul tău!"; "pe cărarea albastră te voi întâlni"; "luminezi acolo unde nu-i lumină" etc. Sau: "ascultă, ascultă și vino / la marginea apelor timpului! / El este cel care cheamă, / el este cel care plânge-ascultă? / Te iubesc, te iubesc! – îți sune. / Să nu întârzie! – doar atât îți mai spune." (Un cântec a trecut prin zidul de piatră).

În iubire nu trebuie pierdută clipa, acel "început de poveste / scrisă prin cuvintele inimilor noastre!".

Lirismul poetic este trecut prin toate stările, de la extaz la agonie, de la flacără la cenușă, poeta privind mereu peste umăr, cu teamă, cu mirare...

Versurile, jocul cuvintelor se desfășoară de la polul plus până la polul minus al trăirilor.

La polul minus putem găsi expresii în care este concentrat zbuciumul poetei: "buncărele fricii", "ceața timpului", "sufletul sleit de putere", "nisipul deșertului", "delirul literelor", "drum înghețat și pustiu", "dureri rostogolite", "Întotdeauna frica desfigurând", "plânge vioara", "Inima rănită" etc.

La polul plus găsim alte stări, pline de entuziasm, senin, visare: "lumina blândă a soarelui", "Salbă de stele", "tăceri de lumină", "petale de vis", "poeme de stele", "ceas al liniștii albe", "parfumul atingerii", "într-un alb desăvârșit", "Mireasma începutului" etc.

Această pendulare neobosită vine să sublinieze o anumită trăsătură emoțională a Irinei Lucia Mihalca, poeta fiind într-o permanentă căutare a sinelui, a înțelegerii propriei sale existențe.

Efemeritatea lucrurilor îi accentuează neliniștile și, mai ales, suferința de a fi o ființă superioară, înzestrată cu sentimente și conștiință, dar supusă degradării timpului și dispariției: "Amăgitor destinul te trimite / spre porți închise / iar mai târziu, / după momentul zero, / spre frigul ce te va cuprinde." (Lacrima unei fete ajunsă într-un poem).

Toate aceste stări – încorporate în acest semn al puterii care este cuvântul - conferă gravitate și profunzime poeziei, aceasta (poezia) fiind transformată într-un spațiu al "bătăliilor" privind varietatea semnificațiilor.

Lirismul, expresiile poetice profunde, eliberate din rigorile tiparului, dar încărcate de lumină (uneori) sau dramatism (alteori), se revarsă neconținut peste acest flux vital, peste acest miracol existențial.

Făcând o introspecție calmă a vieții, poeta Irina Lucia Mihalca înțelege că numai cu ajutorul cuvintelor poate să-și descătușeze eul, să-și comunice bucurile și zbuciumul.

Astfel, se așază în fața hârtiei albe și scrie...

"scriu pentru că așa simt, din iubire, din lacrimă, din dor, din durere, din razele de lumină sau umbrele împrăștiate de norii cercului lăuntric."

"scriu din dorința de a evada, eliberând lanțurile durerii sau temerii adunate în străfunduri."

"scriu pentru că avem nevoie de noi și, doar, prin energia cuvântului, oamenii se pot întâlni, în această realitate." (Și dincolo de neființă).

Cuvintele... "de întinzi mâna le vei simți"... cititorule! Nu ezita!

POETUL TIMPULUI

Înainte de a fi un jurnalist de excepție, Menuț Maximinian e un poet modern, un iubitor al esențelor lirice. Poezia sa conține puternice reflecții existențiale în care proporția sentimentală se află în echilibru cu cea contemplativă. Volumul de poezii intitulat metaforic „Trenul vieții” e o ediție bilingvă, română-albaneză, rod al maturității sale creatoare, energice și entuziaste, animată de o considerabilă candoare.

Menuț Maximinian este un talent cultivat, un poet cu o reală vocație pentru acest gen de literatură, un călător în lumea versului liber, încărcat de sensuri și conotații lăuntrice prin care emană sensibilitate și emoție inconfundabilă. Exercițiul său spiritual se află într-o continuă căutare a tonului poetic, a exprimării îngrijite, a unei gândiri mature și echilibrate : „Căutările / Au trecut gardul./ Peste stânci/ E viață albastră/ Dacă mergi / Dincolo de cărări/ Întâlnești oameni./ Dacă vrei./ Dincolo de viață/ Îți găsești calea” (*Dincolo*). Întâlnim în acest volum versuri care ilustrează o răsturnare a lucrurilor firești, încercare stilistică mai puțin întâlnită: „Păsările își caută cuibul/ În pământul mamă./ Ramurile copacilor cresc în jos./ Rădăcinile prind viață spre cer”. (*Rădăcini din cer*)

Povestea unui bibelou rămas stinger pe raftul bibliotecii devine pentru poet un motiv de mare sensibilitate: „Printre cărți e casa ei/ De 20 de ani stă pe aceeași poliță./ Când se plictisește îi trage cu ochiul lui Eminescu/ Sau lui Coșbuc/ Sau la alții

din Biblioteca pentru toți” (*Balerina bibelou*). Tema rurală este oglindită în poezia „Satul din ilustrată”: „Faceți loc/ În rândul din față !/ Vin bătrânii mei./ Simpli și tăcuți./ Chipul lor e brăzdat de sunetul anilor./ Hainele lor sunt din fân și mere./ Ochii lor au intrat în nesfârșire/ Îi aștept ca pe sfinți./ Sunt calea spre amintiri”. Poemul are valoarea unui îndemn, a unei porunci prin care, întâietatea prețuirii revine celor înveșniciti în această lume. Sunt versuri simple, izvorâte din puritatea cuvintelor și încărcătura lor emoțională. Menuț e un poet fascinat de idei îndrăznețe, pe care le pune în tiparul său sufletesc. Drumul lui e în timp, nu atât în spațiul real, cât în spațiul imaginar: „Stau pe o creangă de Cer/ Cu mâna pe stele/ Cu alta pe inimă./ Sfâșiat în două/ Trupul dă ultima lumină”. (*Revedere*)

Majoritatea creațiilor sale sunt scurte, construite pe fundalul unor imagini deosebit de sugestive. Fiecare poem este un cerc închis și toate între ele comunică prin același spirit, care le străbate. Poetul ne introduce într-un mediu propriu, de unde provine și originalitatea sa: „Pe dealul cu flori/ Soarele a obosit să urce./ Doar picioarele căprioarelor/ Străbat poteca./ Din pragul pădurii/ Izvorul coboară./ Despărțind tărâmurii” (*Dealul cu dor*). Sunt evidente aici, dar și în alte creații, figurile de stil, în special metaforele, care dau culoare și frumusețe versurilor sale.

În diversitatea tematică a poeziei lui Menuț, un loc aparte îl ocupă iubirea, sinceră, caldă și fără răsfăț. El cântă ființa dragă și bucuriile simple ale vieții: „Ne-am întâlnit pe puntea lacului./ Mi-ai dat apă și un struț de cireșe/... Ne-am întâlnit în sărut./ Mâna ta era prelungirea mâinii mele.../ sau : „Pe o aripă e speranță/ Pe alta e iubirea/ La mijloc de trup o inimă/ Care bate pentru El” (*Sufletul pasăre*). Pe un alt palier se află ideea credinței, ca un pilon al dăinuirii existențiale: „Am plâns /La stâlpul în formă de Cruce/ Până sârmele i-au ruginit” (*Ruga*) ... „Am luat o palmă de lumină./ Am sădit-o/ Și lumea a privit-o cum crește./ Apoi am luat și întuneric/ L-am pus în pământ./ Dar mi-a înghițit lumina./ Am udat lumina cu apă din Cer...” (*Vremea păcatului*)

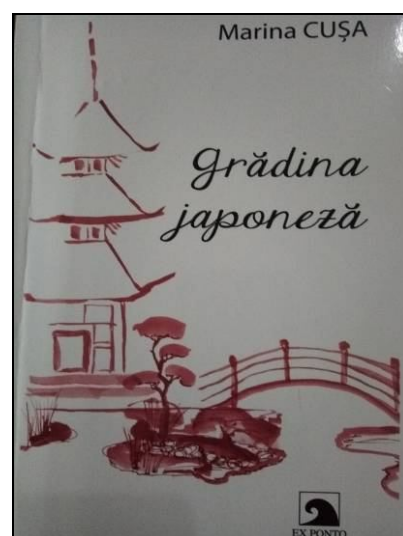
Menuț Maximinian este un poet al timpului său, mistuit de întrebări și neliniști: „A nins până la ușa sufletului. / Am încercat să dau nămeții deo-

parte./ Pentru ca inima să fie la adăpost”. Ideea o regăsim și în poeziile „Timp”, „Vreau clipele noastre”, „Ceasul”, „Oglinda apei” și altele. Întreaga sa creație poetică e străbătută de un suflu modern, original, care se simte, nu numai prin conținut, ci și prin autenticitatea limbajului folosit.

Prin sănătatea mesajului său optimist, cald și vibrant, Menuț Maximinian, reprezentantul generației în blugi, este poetul care arde ca o flacără vie pe altarul cuvântului scris.

MIRCEA DAROȘI

Grădina japoneză

Haiku, Tanka, Haiga sunt concepte ale spațiului cultural japonez păstrate și extinse în lunga lor istorie, desemnând un ansamblu de forme literare variate în ciuda extensiilor din spațiul românesc. Marina Cușa, în lucrarea *Grădina japoneză*, apărută la Editura ExPonto, Constanța, 2017, a reușit să conserve capacitatea unificatoare și caracterul constant datorită ideii de formă, aspect care se poate observa încă de pe coperta întâi.

Sigura abatere intențională o constituie titlul, scris intenționat pe coperta I cu literă mică, invitând cititorul către un tărâm al visării.

Autoarea construiește un text metaforic, născut dintr-o îndulgență a slăbiciunii limbii române, care nu posedă suficienți termeni pentru a numi toate stările poeziei japoneze. Mai mult, autoarea recurge la expresii standard *brăzdat de, sub un cer care, de sus, de pe etc.*, pentru a transforma desfătările retorice, *Ofranda* →

MIRELA SAVIN

muntelui-/fericiri simple,/familiale., Vântul în/ grădina de cremene deșteaptă/ doruri tinerești., Într-un cătun uitat,/ lângă mormintele părinților-/ zidind cu palmele raiul. sau Lacul Bâlea-/ ochiul muntelui/ scrutează cerul.

Textele prezentului volum, intitulat sugestiv, *Grădina japoneză*, sunt produsul unei operații logice, de regăsire a unei lumi care umple sufletul de voie bună și căldură, *Puncte albe/ pe fond cenușiu-oițele/ sfidând piscul sau Dimineată înno-rată-/copilul de-o șchioapă/ te-mbie cu fragi.* Aparent, totul pare un simplu transfer de noțiuni, *De sus, de pe creastă,/ în ocră și aur-/ Transilvania, Cascadă-nspumantă/ la fereastra hotelului -/ sunetul vremii,* produsul unei stări prelogice, *Creasta muntelui-/ mă naș pe vârfuri/ să pipăi cerul,* caracterizând un tablou filosofic *Turme de oi/ printre faruri, noaptea-/ breșă în timp, Pretutindeni covoare/ de flori – doar muntele ascultă/ de un alt timp, Șuvoaie de apă/ din creștetul muntelui-/ își plânge nemoartea?*

La prelectură, deducem faptul că autoarea este înclinată să denumească aspectele universului prin texte cheie, *Limba florilor-/ numai tata știa/ s-o asculte, Tata lipind/ bibeloul spart- abia/ acum înțeleg, Turn verde din Pisa-/ cruciada Frumosului,/ câștigată.*

La o lectură semiotică, descoperim faptul că Marina Cușa transformă limbajul figurat în imperfecțiunea spiritului ancestral de a crea propuneri, *Eoliene-/ Don Quijote le-ar crede uriași; / eu le cred îngeri., Noapte în Delta-/ fluviul parcă a dispărut/ sub cerul fără stele.*

În plus, abstractizarea limbajului presupune de-realizarea concretului, *Bătaia vâslelor/ pe canal- pelicanii/ intră în alertă, Imponderabilitate-/ pe luciul apei, tânțarii/ cu picioare lungi, Stol de lișițe/ dând roată în zori-/ lecții de zbor?, o nouă formă, Seară caldă-/ paulownia ține la distanță/ tânțarii,* prin aptum accomodatam, *Lumini și umbre pe/ canalul cu sălcii-melancolie/ de toamnă, Nuferi în amurg-/ între re-grete și împăcare,/ lujerul timpului, Plase întinse pe pari-/ acela-i pescarul/ ori un rest de copac?*

Textul din *Grădina japoneză* se constituie drept un melanj al trăirilor contradictorii, un spațiu limitrof

între realitate, veridicitate și autenticitate. Astfel, orice deviere ornamentală devine o improprietate senzorială, *Țipătul cocoșului sfâșie/ noaptea – răspunde sirena/ primului vapor.*

Lucrarea Marinei Cușa poate fi împărțită în patru părți: asemănarea stărilor, corespondența trăirilor, conexiunea real-ireal, opoziția trecut-prezent. Raportată la finalitate, lucrarea Marinei Cușa presupune instruire într-un domeniu vag cunoscut spațiului românesc, plăcerea de a descoperi noi universuri și nex-uri ce nu pot emoționa. Mai mult decât atât, în *Grădina japoneză* autoarea se folosește de un eu liric-narativ pentru a se juca cu timpul povestirii, *Unchiul ne invitase, ca în fiecare vară, într-o drumeție la munte,* timpul existenței reale a memorialisticii, *La cei optzeci de ani rămăsese un pasionat al lui, după cum eram eu îndrăgostită de mare.,* cât și cu timpul povestit, cel trecut, în care este plasat textul, *Mereu un pom sau o vietate din curte îi cere prezența.* Astfel, alternanța liric-narativ permite distanțarea cititorului față de un tablou ideal, schimbarea perspectivei asupra întâmplărilor relatate, *De mii de ani/ Dunărea-și schimbă culoarea-/ la fel și viața.*

Scopul Marinei Cușa este de a relata întâmplări trăite, de a comunica impresii, *Regăsesc, după un an, treptele de pământ care coboară spre plajă. Acum sunt mai late și mai bine definite, semn că cineva s-a ocupat să facă mai funcțional acest drumeag sălbatic ce pare clandestin. Soarele de iulie și seceta ultimelor săptămâni au ars toată iarba de pe deal, dându-i un aspect de fire subțiri, cânepii, ce se pleacă în bătaia vântului.*

Limbajul devine comunicare, conținând elemente ale trăirilor artistice. Totodată, transmite informații și comentarii ale unor întâmplări la care a fost martoră, *Venind spre casă/ aud sfada ciorilor-/ ora-i aceeași.*

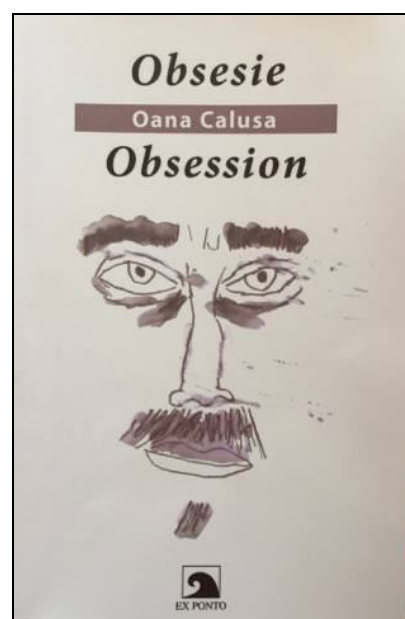
Textul se clasifică în categoria speciilor de graniță, memorialistica fiind citită din punctul de vedere al relatării factuale, dar și al celei ficționale. Pentru prima abordare, referentul are corespondent în realitate, pentru al doilea este doar imaginar. Stilul și registrele diferite întâlnite în

Textele din *Grădina japoneză* sunt, de fapt, modalități de exprimare a unei viziuni despre lume specifice. Cea cosmică implică un limbaj nuanțat, *Încă nu s-a luminat și ceasul deștep-*

tător mai are câteva minute până să sune. În cazul celeilalte viziuni, notăm sobrietatea stilului, nostalgia amintirii, *Șir de luminițe/ urcă autostrada/ dintre câmpuri goale-/ armonie ori poate/ drumul spre rai?*

Prin urmare, lucrarea Marinei Cușa, *Grădina japoneză*, poate fi văzută drept o formă de reînviere a unor imagini ale trecutului, referitoare la persoane, imagini, stări. Marina Cușa este, înainte de toate, sinceră. Nu caută un anume efect literar, ea se aduce pe sine, stările ei, ideile ei pentru a crea impresie, emoție și sugestie.

Obsesie/Obsession

Volumul de poezie „**Obsesie**”/ „**Obsession**” (Editura Ex Ponto, Constanța, 2016), apărut bilingv (română și engleză) e o autoexorcizare *sui-generis*, pe mai multe tonuri și în prezența culorilor, dacă e să ținem seama și de ilustrațiile cărții, picturi realizate de însăși poeta Oana Calusa.

Cartea se deschide cu un autoportret (*Cactus înflorit*) finisat, aparent greu sau imposibil să i se mai adauge o nuanță sau, și mai mult, să fie retușat, ca și când ar fi fost realizat după un cod irevocabil al sinelui. Și tot aparent, reiese că nici n-ar fi nevoie de vreo schimbare, de vreo ieșire din labirintul interior, de vreme ce sufletul este „de fier”, iar „plăcerile carnale se ridică la cer”. Două elemente trădează această falsă împăcare cu sine: „lacrimile de sânge” de „pe obrazul Fecioarei” și „țepii →

DIANA DOBRIȚA BÎLEA

limbii aspre (observăm exprimarea pleonastică cu rolul expres de a potența mesajul, n. n.) înfipți în trupul fraged”. Dezicându-se astfel de (pseudo)confortul interior, poeta începe drumul complicat prin propria ființă, care trebuie să aibă ca scop final (re)cunoașterea adevărului *eu* și acceptarea acestuia. De multe ori, procedeul implică și raportarea la un *el* proeminent, care fie îi accentuează latura ludică – „Citesc și scriu invers/ de când m-ai desenat cu capul în jos./ Mi-a coborât inima la picioarele tale./ m-am închinat și ți-am sărutat tălpile./ Tu m-ai privit cu susul în jos/ și te-ai îndrăgostit de numele meu”. (*Anao*) –, fie pe cea apolinică: „Mă ține tânără dragostea ta./ Vârsta e doar o cifră/ într-un ocean de numere/ amestecate la întâmplare./ ordonate apoi de mintea bolnavă/ a unui demon/ ce a fost cândva înger” (*Obsesie*).

Pentru a înțelege pe deplin o stare sufletească, Oana Calusa are nevoie de reprezentări. Iată derulându-se un film aproape picaresc în poemul *Depărtare*: „Inima ta (...) cerșește la colț de drum/ în frig.../ Poartă haine ponosite/ și nu vorbește cu nimeni./ Plânge./ (...) A adormit pe catafalc/ și are coșmaruri”. Poeta apelează inclusiv la șiretlicuri femeiești când dorește să câștige neapărat, creând iubitelui înstrăinat iluzia că i-ar face o favoare: „Învește-ți inima/ cu iubirea mea”.

Prin periplul sinuos, actantul liric rătăcește drumul, timp în care are ocazia să constate că ea, Oana, nu și-a trăit viața așa cum și-ar fi dorit, neînțeleasă fiind inclusiv de ceea ce credea a fi fost propriul *eu* și poate tocmai de aceea condamnată la singurătate. Revelația e dureroasă și de aceea cere ajutor, dar, pentru a merge mai departe, acceptă că totul a fost până la urmă o sumă de alegeri și schimbă total macazul, persiflând subtil trecutul, viața, destinul – „Am uitat ce voiam să zic...” –, acceptând inclusiv arderea până la capăt, întru purificare: „Scoate-mă din cutia de carton/ plouă infernal/ și îmi topește gândurile/ (...) Am uitat ce voiam să zic.../ Unde sunt? Cu cine?/ Doar eu/ cu mine/ în cutia de carton” (*Cutia*).

Același periplu prin sine cere împăcarea cu ființa cea mai apropiată, care capătă aici valențele

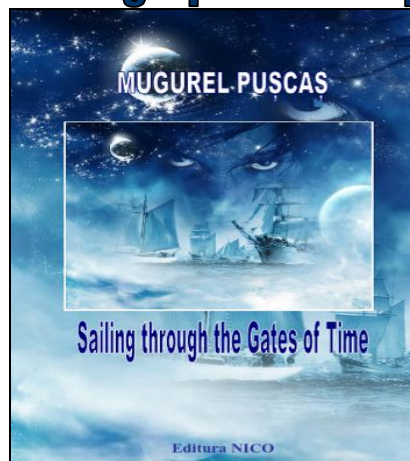
unui alter-ego; „Singurătatea țipătului tău/ mă face să plâng./ dă aripi suferinței mele/ și mă coboară în mine/ cu tine/ de mână” (*Liniste*). Când sensul vieții pare să fie pierdut, poeta mai are o soluție: renașterea prin intermediul unui ritual introspectiv: „Când te simți pierdut./ întoarce-te în adâncul sufletului tău./ străbate deșertul ființei tale/ (...) Decide dacă apa-salvarea ta e aproape/ sau/ Fata Morgana te ademenește” (*Pasărea Phoenix*).

Nu lipsește hazul de necaz în lirica poetei: „Și așa oamenii mai toți nu mă plac./ (...) Foarte singură/ și sigură pe mine/ de aia nu mă plac/ pentru că vor./ dar nu pot” (*Triunghi*).

Tropii din discursurile lirice mai lungi ale Oanei Calusa conferă imaginilor parfum („să îți spun minciuni cu aromă dulce”) și culoare („văzduhul sugrumat de plumb”; „ochii săi albaștri vorbeau”, „te-am zdrobit sub ploaia unor gloanțe albe” – poezia *Gând*). Când discursul este scurt, concentrat, poeta operând cu simboluri, imaginile artistice își păstrează acuratețea, profilându-se ca niște secvențe cinematografice. Un exemplu în acest sens este poezia *Balans*, titlu sinonim – în virtutea lecturării poemului – cu echilibru, balanță: „Mi-ai așezat o coroană de spini/ peste vârful inimii./ Mângâierea s-a făcut scut/ înfipți în țepii ascuțiți”.

Despre Oana Calusa vom mai auzi cu siguranță. Are sensibilitate, forță creatoare și un chef nebun să scrie.

Catarge peste Timp

Poezia reduce distanța dintre limbaj și trăire. Dorințele, imaginația și credința reprezintă liantul ce ne apropie de semenii noștri iar demersul poetului activează ferestrele memoriei unde sunt arhivate experiențele noastre, pe drumul spre desăvârșire. Sec-

țiunile *Credo*, *Cabana iubirii*, *Vârste*, *anotimpuri*, *Poemele cetății* conturează formele volumului scris de Mugurel Pușcas, tradus în limba engleză de doamna Rodica-Ioana Bândilă, profesor de limba engleză la Centrul de Limbi Straine *Eureka* din Reghin.

Volumul conturează o lume încărcată de sentimente, zbateri și frământări, filtrate prin trăirile celor doi (co)creatori, o lume ce poate părea ușor inaccesibilă și neconfortabilă tuturor celor care caută cunoașterea la nivel pur cognitiv.

Imaginația poetului ne poartă în timp înspre vremuri ce se pierd în timp. Ziua și noaptea se împletesc în încercarea de a defini un demers lăuntric atemporal: „Vine noaptea, iubito... Inorogi poartă-n coarne/ (Renăscuți din cenușa unor vremi dispăru-te...)” “Night comes, baby... Unicorns carrying on their horn / (Reborn from the ashes of a long gone world...)”

Volumul propune un traseu spre interior, iar gândurile, interogațiile alcătuiesc, poate, o parte a biografiei poetului (*Lună plină*): „Tâmpla mea de aur ninge / Fulgi de lacrimi mari, de sânge/ Frunze cad, despică-n noaptea./ Ale tale calde șoapte./ Lună plină, cabotină.../Cine oare e de vină? “ ” My grey temple pouring down/ Big flakes of scarlet blood .../Leaves fall down, splitting / your warm whispers./ Into the night./ Fool moon, hammy moon –/ Sending rays of silver blue ”.

Poetul evocă locurile fermecate de care se leagă amintiri de rouă (*Valea Râșnoavei*, *Prințesă cu ochii de rouă*). Experiența dragostei neîmpărtășite lasă o urmă de tristețe pe fila timpului și un iz de deșertăciune sau o undă de optimism prin orizontul toposului veșnic deschis pentru magie: „Prințesă cu pântec de rouă./O briză adie veral./ Potecile vechi te așteaptă –/ În noul și-eternal Predeal “.” “Princess with eyes of dew,/A vernal breeze gently blows./ The old trails are waiting for you – / In the new and eternal Predeal ”.

Echivalarea sensurilor legate de experiențe din spații ardelenești este provocarea traducătorului, făcând posibil accesul vorbitorilor de limba engleză spre poezie și mesajul ei, universal prin temele abordate: dragoste, natură, trecerea timpului, creație, religie, viață socială.

ANDREA PETERLICEAN

BĂRDULEȘTII

Atât de incandescentă dintr-o dată, de se-nvolbură de la văpaia aducerii-aminte și se-nrâncenă de bătaia gândului, cartea, în drumul ei către cititor, ca prin minune, se stămpără, se așază și deschide inimii, ademenitor; seduce, pune stăpânire, după care tace sfelnic, misterios, alb. Ca o domniță din vremea aceea, scăpată în lume dintre zidurile vreunei mănăstiri. De se-aude doar adierea/târcoale a *duhurilor* celor ce nu mai sunt; iar timpul, și el, de-atâția ani de trecere abia mai răsuflă. Și așa, risipei unei liniști grea de-atâta noimă, ca de început și ca de sfârșit de lume, se dedă florarul ceresc pogorât în raiul cu dor al pământului moțesc, înainte de a-și porni *stihii* inimii și, de-a valma, *cuvintele iubirii* (...)

Cartea (roman disimulat autobiografic, apărut la Cluj-Napoca la Editura Școala Ardeleană, în 2 vol., 2016) este, așadar, un imn, un dor, un dar, chipul unei lumi sparte și împrăstiate în cele patru vânturi; și atâtea lacrimi câte patime, despre trecute vremi, „*fefelegite*”, bănuite de valve și alte arătări, în care sufletul celui ce a scris era ca zarea, că, cuprindea în el toți munții. Și toate cele muze hameșe, care ațâțau, stârneau și *botezau* în rit oniric, apoi *miruiau*, cu cântecul lor de inițiere, destinul de peregrin incurabil (de-atâtea ori răpit cu duhul și înălțat cine știe la al câtelea cer, în tărâmul-minune al slovei încă netrădate de timp) al unui tânăr deprins a-și citi în stele rostul, după forma pe care o avea jocul lor și al ielelor; și după lumina pe care moartea lor o întorcea pământului, să le primească căderea. Tocmai de aceea, dar, „e-atât de greu de deslușit înțelepciunea și subînțelesul privite pe sub caierul vremurilor”, din foaierul și cotloanele concupiscentei Detunata, din visul unui copil, din blândețea și puterea de duranță a unei mame, din caracterul, vorba și firea, ca de stană, ale bărbaților, fără să fii, tu însuși, prins cu legământ de crezul de viață al bărduleștilor de odinioară, rostit, ca să vezi, de-o unguroaică aprinsă de cele focuri locuind în inimă ca-ntr-un chivot al legilor uimirii: „*slavă Domnului, trăim atât*

de bine că n-avem de ce să murim”.

Altcum, de-ar fi să-l asemuim pe scriitor unui regizor (în fapt e, cel mai adesea), care, permanent propune vieții, *opera magna*, scenariul iluziei (ideaticului, pestepământescului) ei bine, și el trăiește la „o răspântie de paradoxuri”. Asta pentru că – îi este scris în soartă – ab initio, inertial, deliberat, scriitorul e acceptat și înțeles de toți cei care au cât de cât legătură cu minunea salvării prin frumos a lumii (frumosul cuvintelor în care „soarele se mută din zori la asfințit”). Dar și curtat, flatat, cultivat și *lucrat* de oportuniști, neaveniți, diletanți, părelnici, frustrați, amatori; care, subit, din rațiuni la fel de licheliste, urlă, contestă și cer punerea pe crucea oprobriului a idolului lor de până mai ieri. Poate pentru că – *rezervatio mentalis* – în cauza lui Gheorghe Jurcă, lumea *Bărduleștilor* fiind în oglindă, aproape, „în curgerea timpului și simbolul drumului”, miza dramelor și ascunzișurilor sufletelor, ușor inițiatice, ale personajelor *ionagârbicene*, care primesc acum, iată, răspuns mai bun și mai drept măcar la o parte din problemele, din *de ce*-urile lor de viață, se pornește, spre a străfulgera, de prea multă vreme ținută în plan strategic, puterea urii, din negru-cerul minții lor.

Tocmai de aceea, dar, într-o lucrare prin excelență subliminală, el, scriitorul, trebuie să aibă profilul unui *suveran* al condescendenței, al rostirii și *transsubstanțierii* cuvântului (în accepțiune și exercițiu axiologice); câtă vreme, în orice altă dispunere socială îi sunt îngăduite, cu limitele de rigoare, accente, aspirații și chiar nevinovate conspirații mundane. Apoi, se zice că, pentru a-și împlini destinul cu un rezonabil *confort al conștiinței* și cu o rezonabilă *intransigență interioară* scriitorul trebuie să „înaiteze mereu pe o cărare îngustă dintre două câmpuri”. Dintr-o parte, îi cere viața, adevărul, firescul, profilul, solemnitatea, mirabilul condiției, scriitorul musai să fie un claustrat, un înșingurat care se dă lumii în *comuniunea cuvintelor*. Dinspre alte zări, stranii, dubitative, pâcloase, răsu-

nă „cântecele de sirenă ale gloriei”; capcană periculoasă, topoganică, sinistră, urâtă, nedemnă și, pe deasupra, profund *antiepifanică*.

Mai apoi, orice scriitoriat se vrea a fi ceva eminamente reformator, aducător de nou și de mai frumos, evident, în sufletul oamenilor și al lumii. Pe bună dreptate, de aici pornind, scriitorul își proclamă rostirea/scrișul ca fiind inextricabile și cvasi-infailibile, prin aceea că, purced din darul, dorul, neliniștea, liniștea propriului spirit; dar și pentru faptul că sunt, neîncetat, sub oblăduirea visului de cursă lungă. Spirit și vis, care „desăvârșite, pure, stau de pază lângă duhul vremii, cu chip angelic și dor nedefinit, căci lor le revine misiunea încă neștiută, dar din veac hărăzită, de a se împotrivi urâtului și întunerului, cu mijloace, iată, blânde și daruri pline de puterea luminii”. Și așa, dacă prozaicul (puterea urâtului), în general, „seamănă cu un cod care se tot autoreproduce și autocomplică la infinit, fără să se schimbe în fond”, îi revine puterii frumosului (de reprezentativitate scriitoricească) să rămână curată în cronică vremurilor și în „ordinea subtilă a lumii”. Și să lucreze altfel. Adică, tocmai în *puterea și altfelul* cuvintelor, să se simtă la adăpost și salvat frumosul, până la capătul tuturor consecințelor (până la capătul vremii și al lucrurilor). Doar așa, puterea și altfelul cuvintelor e totuna cu puterea și altfelul visării, înțelegerii, slujirii. Și pentru unele ca acestea, scriitorul primește *bonus* de la Dumnezeu darul de a înțelege lumea în chipul ei simbolic, și de a exclude numaidecât „fatalitatea din conturarea timpurilor”.

Negreșit, locurile, oamenii, întâmplările din roman, pe lângă tușa lor de ficțional și alegoric, sunt la fel de adevărate, cum adevărate rămân, până la hotarul vremii, cuvintele de basm, de dor, de durere, de credință/mărturie, de poveste, de iubire, de uimire (chiar dacă, lăsate în colțurile unei memorii secate de emoție, cuvintele sunt nevoite să se uite la noi cu smerenie, prin „velințele ca de ceață” ale limbii agresiv stălcite și neologizate). Și așa, dincolo de imagini și forme, mucenicite de tăcere și uimire, din cele tănuite *pătimiri*, Gheorghe Jurcă își va fi descătușat, angajat, mobilizat și transmis nouă rostirea/ scrișul/ cuvintele, spre a le întâmpina →

Pr. IOSIF ZOICA

primariatul, sfiala, neliniștea și dorul. Și a înțelege că trăirea frumosului de stirpe și rost *triadic* (a visului, a credinței, a gândului), este, dacă vrei, *fața albă a timpului*, văzută prin „dibuirea sensurilor unor înțelesuri de demult”.

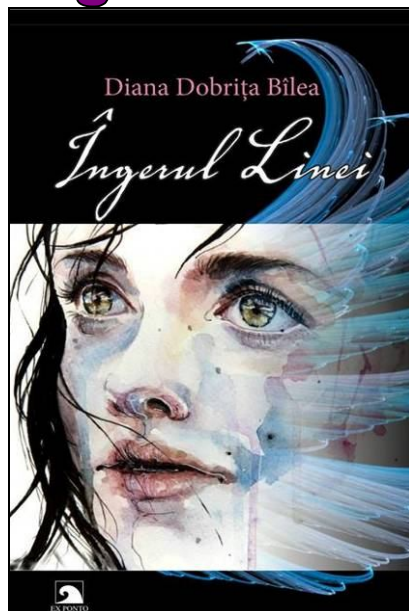
Bărduleștii e tratatul devenirii scriitorului, în aleasă companie cu ceea ce a mai rămas din esența tainică a lumii românești din satele Apusenilor; dar și cu acea convingere și finețe intelectuală în stare să adune risipa și să dea noimă judecății „nedezlipite de timpul și omul înțelept, ca destinul de viață”. De aceea, dar, se întâlnește în carte, ițit din paciența istoriei, din patimile, dorurile, nădejtile și disperările moșilor de odinioară, dar nu numai, excursul identitar, în minunate, fără seamăn, admirabile, absolut originale și atât de „savuroase comentarii”. Îmbrăcat în „peripluri și licențe culturale fermecătoare”, scriitorul induce (abia sugerat) mina de poem în proză, cu accente mitologice, tocmai spre a alterna „un joc naratologic” unei lumi minunate și de poveste, ea însăși; nu e o noutate, apoi, priceperea cu care se contextualizează subînțelesuri metafizice și onirice. Tocmai pentru că romanul celebrează în intervenții pertinente, în evocări și contemplații transcendente și în fermentul și recurența fericitei regăsiri, *rânduiala* inefabilului/tainei. Este limpede, iată, de ce Gheorghe Jurcă postulează subliminal că, „fără taină, destinul omului ar fi fost tăvălit în banalitate, sordid și fals și despuat de orice noblețe; că, fără taină, viața omului n-ar mai căpăta niciodată nici iluminare misterioasă, nici facultatea clarului de gând, nici statutul de ființă veghetoare, nici curajul și știința de a alege să fie curat și liber”.

Scriinul cu vise tinere și la *tâlc* curate deschizându-se și risipindu-se îi rămâne autorului, ca, „în semnele frumuseții și slovei” și în „sensurile răscrucilor propriei devenirii”, să redescopere alte povești în care să trăiască la fel de frumos; și la care să revină, tocmai pentru ca sufletul lui să mai poată visa „sub cerul lăcrimat și sfânt ca dorul”(…) Și dacă i s-a vândut casa părintească, adică tot ceea ce a ales să mai cânte cu drag, dincolo de lacrimă, i s-a smuls din piept noima; și din noimă doina; și din doină copilăria; și din copilărie

pădurea; și din pădure jocul; și din joc sorocul. Și a mai rămas doar chemarea celor sfinte cruci din satul cu năluci.

Romanul e mult mai complex, e de un rafinament stilistic și de precizie restituivă, care revelă o *hartă* a sufletului punctată cu interogații, amintiri și chipuri dragi și sfinte autorului. Este spațiul unei efervescențe scriitoricești unice, a unor judecăți de valoare, care, în planul ordinii și originii regăsite, adaugă vocației și competenței înalte „arhaicitatea și bucuria izvoarelor de viață autentice”. În ce ne privește, am încercat doar să facem cunoscută apariția unei scrieri „adulmecând minuni”, dinspre vremi de care doar *dorul* și *zborul* (paserii măiastre) mai întreabă, din nefericire.

Îngerul Linei

Îngerul Linei al Diane Dobrița Bîlea din Constanța, roman apărut la Ed. Ex Ponto, 2016, e povestea tulburătoare a Angelinei Călin, o mogâldeată de fată care cunoaște gustul infect al decăderii, cu toate implicațiile ei, după ce printr-un concurs de împrejurări nefast, rămâne singură pe lume. Prin speranță, ambiție, inteligență, reușește să treacă prin toată agonia cu un vis: acela de a deveni scriitoare, ceea ce se și întâmplă. Extazul împlinirii visului care vine la pachet cu alte daruri neașteptate, un fel de răsplată pentru tot chinul îndurat atâția ani, încheie frumos un roman care e o lecție de voință, de a răzbi într-o societate în care, din păcate, când ești jos, nu ți se dă nicio șansă. Un roman scris parcă dintr-o suflare, fără metafore, fără

înflorituri, care antrenează cititorul, îl duce în canalele și pe străzile Bucureștiului, îl face să simtă frigul, foamea, spaima, drogurile, bolile. La polul opus mizeriei, urâtului, stă frumusețea sufletească, dovedind că lumina divină poate străluci și în locuri întunecoase. Solidaritatea comunității în ceea ce o privește pe Angelina, despre care se dusesse vestea că-i place să citească, e copleșitoare. Imaginați-vă doi intelectuali, unul pilot, celălalt actor, care printr-o glumă proastă a vieții ajung să trăiască în acele canale. Mai faceți un efort și vedeți cum stau cu mâna întinsă la cerșit pentru a face rost de bănuți să-i plătească tinerei ore de engleză, română, matematică etc., convinși fiind că într-o zi va ajunge „cineva”, destul de puternic să lupte în locul lor pentru un drept decent la viață.

Îngerul Linei te pune față în față cu cerșetorul, dar și cu propria conștiință în fața acestuia. Un roman pe care l-aș recomanda ca lectură obligatorie parlamentarilor, în speranța că mai au un gram de conștiință față de societatea în care trăim și poate, printre lăfăielile în vilele și vacanțele de lux, își fac timp să găsească și soluții pentru acești amărâți, sau măcar să răspundă la câteva întrebări în locul nostru: „De ce, omule, îți uiți omenia, când văzându-mă de la depărtare, te duci repede pe cealaltă parte pentru că miros urât, sunt murdat, bolnav și transfig în realitatea, mai blândă, a drogurilor? De ce, omule bun, te oprești uneori din drumul tău să-mi dai un bănuț și apoi pleci mai departe grăbit, cu conștiința împăcată că azi ai făcut o faptă bună? Oare numai astăzi mi-e foame? Numai acum îmi este frig? Doar în noaptea asta nu am unde dormi? Pentru că sunt al nimănui...”

Felicit autoarea care prin subiectul abordat, nu expune doar o situație, ci propune și soluții pentru a ieși ca nefărul deasupra mocirlei, ceea ce face din *Îngerul Lirei*, un roman motivațional, dincolo de mizeria vieții...

Diana Dobrița Bîlea, o autoare care prin profunzime și originalitate, a reușit să câștige nu doar admirația cititorilor, ci și aprecierea criticii, ceea ce îi confirmă un drum luminos către podiumul literaturii române. Închei cu admirația și cu bucuria că am descoperit un autor de care sigur vom mai auzi.

MIHAELA AIONESEI

„Luntrea lui Caron” în germană

După ce în 2012 cu titlul „A Barca de Caronte”, romanul lui Lucian Blaga publicat postum, apare în traducere în portugheză, efectuată de Fernando Klabin, în a doua jumătate a lunii august 2016 e publicat în traducere germană cu titlul **Die Fähre des Popen Charon**, la Books on Demand, în Norderstedt.

Traducătorul cărții este Friedrich Engelbert, născut la 3.1. 1939 în Silezia, stabilit în Schleusingen, Landul Thüringen, de profesie inginer electrotehnic, care între anii 1975-1978 studiază la fără frecvență limba și literatura română la Institutul de Literatură din Leipzig și începând din 1980 efectuează mai multe vizite în România, cunoscându-i pe sibianul Joachim Wittstock și pe bănățeanca Herta Müller. El este autorul mai multor volume de versuri și proză în limba germană, dintre care patru au apărut la Sibiu și București.

Încântat probabil de secvența din roman despre destituirea preot ortodox și profesor de teologie Vasile Olteanu și de soția acestuia, poeta Octavia, precum și de ocupația acestuia ca brodnic, care simbolizează traversarea plină de sacrificii a multor altor destine în „Hades”, traducătorul preferă titlul „Luntrea popii Caron”.

De fapt, în roman se notează: „*Brodul mai este, apoi, pentru mine, ca o aluzie la barca lui Caron, în care umbrele trec de pe tărâmul vieții, dincolo de împărăția morții. Cum brodnicul este de astă dată un fost profesor de teologie, apropierea de barca și de figura lui Caron se impune mai mult închipuirii și simțirii mele*” (p. 220).

Romanul e scris la persoana întâi, personajul narator este poetul și profesorul de estetică Axente Creangă, cel care în cele din urmă își găsește împlinirea într-o dragoste târzie pentru Ana Rareș. Asistăm însă la dihotomia propriei personalități a lui Blaga, în două ființe care se întregesc, fratele „geamăn” al lui Axente fiind profesorul de filosofie de la Iași, Leonte Pătrașu, cel care, în semn de protest, își va pune capăt zilelor în prăpastia de la Răpele Roșii.

În roman se vorbește despre trecutul istoric, despre prezent și despre dragoste, implicate în țesătura lui fiind o serie de destine și este scris de un om înțelept, care înțelege bine cursul vremii și care nu acceptă sub nici o formă să se înhame la teleaga roșie ce se profilează la orizont.

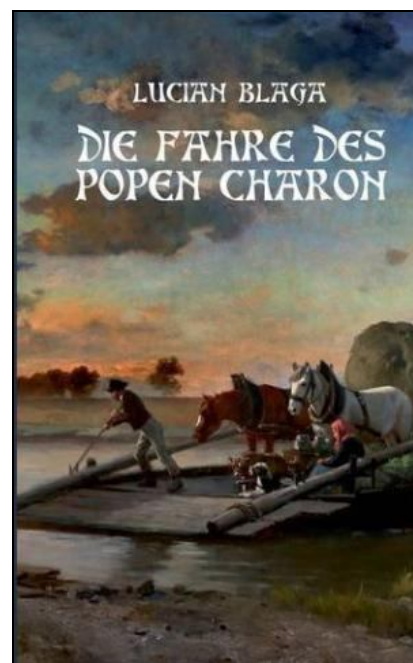
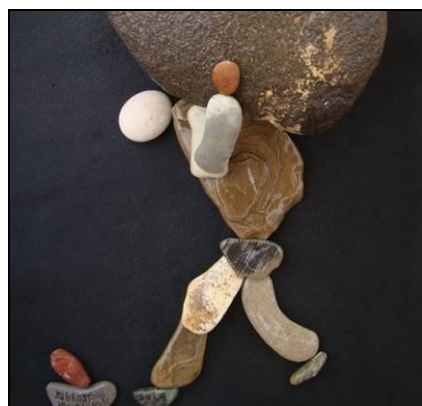
Iată ce putem spicu din carte: „*Marea minciună începea să-și desfășoare ilara frazeologie cu ajutorul căreia se pregătea, sub forma „eliberării”, reducerea unui popor la cea mai cruntă și mai tragică robie*” (p.59). Autorul prevedea că: „*Așa zisa „linie” va lua locul libertății spirituale, lozinca va lua locul conștiinței, partidul va lua locul lui Dumnezeu*” (p.74). Mai aflăm: „*Calitatea oamenilor nu va mai fi judecată după criterii spirituale, ci după necesitățile și criteriile vieții de partid. De PARTID, scris cu majusculă*” (p. 115).

Deoarece însă despre acest roman s-a scris mult și în 1990 la apariție, precum și în 1998, când a fost reeditat complet, nu ne vom referi la conținut și semnificații, ci vom căuta să ne mărginim doar la câteva observații cu privire la traducerea lui în germană.

Harnicul traducător inserează nu mai puțin de 107 note la subsol, cuprinzând lămuriri. Cum însă în roman apar o serie de regionalisme, precum: „podmol”, „brod”, „gol-nap”, „progadie”, „laviță” etc., desigur că traducerea nu a fost ușoară.

Traducătorul folosește cuvinte românești, precum: „Cătun”, „Căsuța”, „Pridvor”, „Cuptor”, „Plai”, „Stână”. Iată însă că „Șipotul” este tradus „Schaff” (p. 429), care înseamnă „ciubăr”, iar „lăcașul meu de bârne” – „Ort unter Bäumen” (p. 429), care înseamnă „loc de sub copaci”.

Sintagma „Joia focului” este tradusă „Joia dem Feuer” (p. 431). „Și

încep rar” e tradus „*Und ich beginne distanziert*” (p. 420) – în loc de „langsam”. „*I-au zdrobit fluierul*” (picioarelor – n.n.) este tradusă, în neștiință, „*Sie haben ihn fertig gemacht die „Fluieren*” (p.437). Jos, la subsol, cuvântul „Fluieren” este explicat: „*Ratten“ oder ähnliches Viehzeug*”. Am sesiza și o greșeală de tipar: dacă la pag. 460 apare „*Zodia Cumpenei – Sternkreis der Waage*”, la pag. 461, unde este redată poezia în traducere, apare „*Zodia Cumpenei – Der Tierkreis der Waage*”.

Poemul „Grădiște” începe cu versul „*Sunt ostenit ca drumul și uscat ca praful*”, care este tradus astfel: „*Sie sind ermüdet wie der Weg und ausgetrocknet wie der Staub*” (p. 523), adică „Ei sunt osteniți...” și nu „Eu sunt ostenit...”, „și din unde” (ale apei-n.n.) este tradus „...und woher” (p.525) care înseamnă adverbul „de unde?, din ce parte?”. Versul „*Comorile-ngropate-n matca râului ceresc*” e tradus „*im Flussbett der vergrab’nen Schätze bitten*” (p. 525), epitetul „ceresc” – himmlisch fiind omis.

Desigur, nu sunt acestea scăpări grave și de altfel la o nouă ediție pot fi lesne corectate, sau poate chiar acum, având în vedere editura...

Meritul lui Friedrich Engelbert este și rămâne acela de a fi primul traducător în germană al consistentului op blagian, de peste 500 de pagini.

MIRCEA M. POP

Izgonirea din siguranța zilei

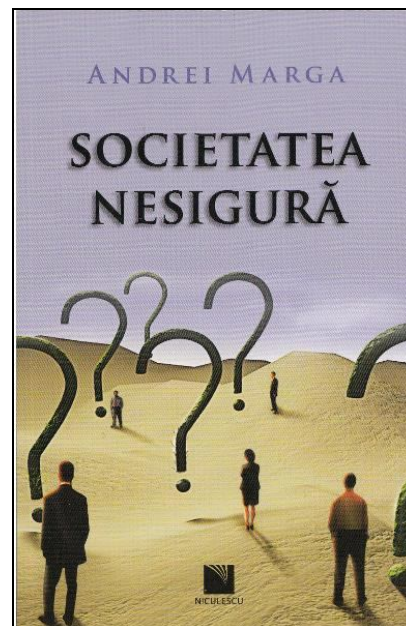
Erodându-se *siguranțele*, apar, insistent, *nesiguranțele*. Vechi și noi, acestea se reunesc în corpul societății nesigure, „a societății modernității târzii, în care se trăiește acum”. Este ideea volumului de eseuri *Societatea nesigură* a lui Andrei Marga, apărut la Editura Niculescu, 2016, paginat pe patru ample și sugestive capitole: *Diagnoze ale societății actuale*, *Societatea nesigură*, *Surse actuale de nesiguranță* și *Ieșirea din nesiguranță*.

Nesiguranțele au marcat mereu viețile oamenilor, numai că acum ele trec *prea în față*, urcând peste celelalte realități, ajungând chiar în vârful realității. E și pentru faptul că speranțele s-au îmbrăcat în decepții, se dezbate ceea ce a fost, nu ce se trăiește, se extinde debusolarea, își află autoritate *somnul rațiunii*: “în locul unei economii a competenței a venit forța covârșitoare a marilor companii; în locul construcției democratice a venit democrația condiționată a unui tehnocratism descărnat; în locul culturii cetățeanului a venit străduința de performanțe vandabile; în locul celor mai calificați la decizii au venit grupurile dirijate din cercuri oculte; în locul alianțelor pentru o lume mai bună a intervenit lupta pentru sfere de influență”. Astfel, nesiguranța s-a ridicat deasupra tuturor. Timpul politic nu are viziune, liderii sunt înlocuiți de *șefi*, familia e supusă atacurilor, munca se fărâmițează, rațiunea științifică e dizolvată, evaluarea creației nu se mai face în funcție de originalitate ci după rețete formale, democrația parlamentară este înlocuită cu democrația forțelor difuze ale adunărilor străzii, neîncrederea în instituții creează *emigrația masivă*, speranțele puse în 1989 sunt risipite. Sunt evidente – detaliază Andrei Marga în *Societatea nesigură* – situațiile ce nu sunt în regulă, dar intervențiile sunt amânate, neexistând curajul deciziei, intrându-se “într-o societate în care nimeni nu mai stăpânește întreaga situație”. Societățile de azi se confruntă cu pasivitatea civică, apatia politică și indiferența juridică, trăind o stare de individualism și egoism ce trece drept victorie. Suntem într-o societate a riscului,

diagnostighează Andrei Marga pe urmele lui Ulrich Beck care vorbește despre pășirea în risc prin intoxicare, dezinformare, înșelare. Autorul *Societății nesigure* preia și idei din W. Reinhardt, istoricul care argumentează cum am intrat într-o *societate a minciunii* în care întrebarea *ce este de fapt adevărul* se pune tot mai rar. Andrei Marga citează și din scrierile filozofului spaniol Daniel Innerarity, care admite că suntem într-o *societate invizibilă* în care viața fiecăruia depinde de o încrengătură a unor forțe ascunse ce dirijează lumea.

Punând accentele strict pe România, autorul volumului *Societatea nesigură* crede că suntem într-o navigare nesigură, fără să deținem, după decenii, un proiect de țară, având, în schimb, dezbateri publice lacunare, o împotmolire a reformelor, o selecție eronată a decidenților, o destrămare a familiei, un patos al dezinformării și un impas al justiției. Autorul, după ce detaliază pe tema diagnozelor societății actuale și a surselor actuale ale nesiguranței, conturează și ideea de ieșire din nesiguranță. „E vorba de cunoașterea a ceea ce este, de angajarea pentru valori, de transformarea în temă a ceea ce lipsește, de recuperarea religiei propriu-zise, de reconfigurarea stilului de viață, de emergența de politicieni veritabili și de reorganizarea Europei.” Cu alte cuvinte e importantă revenirea la esențial, la datele profunde ale vieții. Onoarea și creația rămân de o importanță crucială în ziua noastră.

Analiza lui Andrei Marga nu se îndepărtează de ceea ce înseamnă misiunea filozofiei de la Aristotel încoace, aceea de a arăta cum se a-

junge la nivelul binelui în societate și viața omului.

Mesajul operei lui Brâncuși, argumentează Andrei Marga, poate fi cale de izbăvire, pornind de la reflecția pe tema *eliberării*.

Dar nu doar prin *tema eliberării* poate fi urmat Brâncuși, ci și prin crezul său că nu se poate face artă, politică, meserie fără tenacitate și inteligență, date ce salvează omul.

Prin diagnozele sale, Andrei Marga nu vrea să descumpănească, ci să argumenteze, să ne facă să înțelegem, spre a privi apoi lucrurile în profunzime, pentru a le scoate din obositoarele prejudecăți, ca apoi acestea să însemne căutări în adâncime, responsabile; într-o lume în care doar cunoașterea nu e de ajuns, simțindu-se nevoia înțelepciunii, a comunicării alături de comunicație, a convergenței religiilor ca pacificare; într-o lume, subliniază Andrei Marga, *a supunerii, a asimetriei, a vidului valorilor, a structurilor invizibile, a haosului, a cinismului, a mediatizării, a minciunii, a manipulării extinse a indiferenței, a infantilismului, a turbulenței, a riscului, a narcisismului, a cleftocrației*.

Incitante și reverberante pagini, spulberând perdele de erori, lacune, falsuri.

Bunăoară, nu poți să nu zăbovești, spre a te dumiri, la paginile ce consemnează, negru pe alb, că „integrarea țării în Uniunea Europeană nu are de-a face cu cei ce o revendică la noi”.

Este doar un exemplu...

VALENTIN MARICA

DRUMUL SPRE ITACA

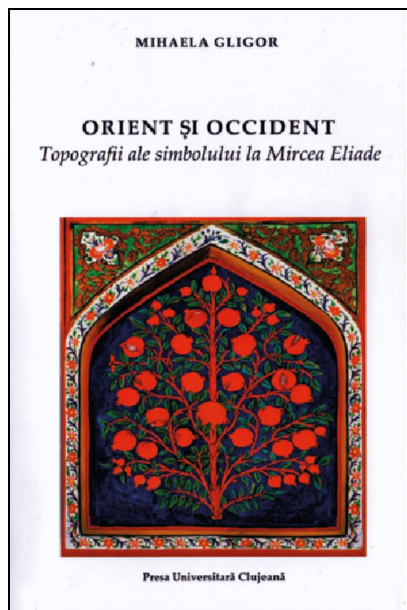
Din convorbirile lui Mircea Eliade cu Claud Henri-Rocquet (*Încercarea labirintului*, 1990, p.175) am extras următoarea idee (convingere) a lui Eliade: viața e un mare labirint făcut dintr-o sumă de alte labirinturi. Ca un Ulise, omul, călător prin el, caută ieșirea pentru a ajunge în Itaca sa. În această postură **daimonul** lui Mircea Eliade a fost dorința, trecută în voință, de împlinire prin creație, prin spirit.

În cartea sa **Orient și Occident. Topografii ale simbolului la Mircea Eliade**, Presa Universitară Clujeană, 2016, Mihaela Gligor a urmărit identificarea și descrierea “nodurilor și semnelor”, numite *Topografii ale simbolului*, care au jalonat evoluția umană, intelectuală și spirituală a autorului *Istoriei credințelor și ideilor religioase*.

De la început trebuie să spun, spre beneficiul potențialului cititor profan, că această carte nu este o simplă reconstituire factologică a biografiei savantului și scriitorului Mircea Eliade.

În *Introducere*, cu inserții autobiografice, autoarea justifică alegerea subiectului și explicitează modul de tratare al lui: drumul labirintic al lui Mircea Eliade de la “adolescentul miop” la cel care “a mușcat din eternitate”. Se pot menționa cu folos multe din mărturisirile autoarei, dar mă opresc doar la cea din final prin care subliniez că cercetătoarea Mihaela Gligor a ajuns în Itaca: “Construit în jurul *simbolului*, prin tematica abordată și modul de expunere a trăirilor și a principalelor direcții de cercetare asumate de Eliade, am convingerea că volumul *Orient și Occident. Topografii ale simbolului la Mircea Eliade* va facilita o mai bună înțelegere a *mitului Eliade*.”

După cum spuneam, etapele spre *centru* nu sunt simplă cronologie, ci răscruci de experiențe majore existențiale, științifice și literare, într-un cuvânt de creștere spirituală. Însuși Eliade e conștient – simte, că aceste răscruci sunt esențiale pentru scopul existenței sale: vieții trebuie să-i dai un sens. Jurnalele, Memoriile, publicistica, corespondența și opera științifică și literară conțin, explicit sau implicit,

sintagme și propoziții care exprimă acest crez. În *Jurnalul călătoriei spre India*, tânărul Eliade notează următoarele: “dacă mă întreb și reflectez, adânc și sincer, în solitudine: care este sensul existenței? Întrebare cu un singur răspuns: de a-i găsi un sens.” La începutul sec. XX, un alt înalt spirit românesc gândea la fel: “După ce descoperi că viața n-are nici un înțeles, nu ne rămâne altceva de făcut decât să-i *dăm* un înțeles!” (L. Blaga).

Aventurile și experiențele vieții trăite de Eliade sunt echivalente ale unui proces de inițiere și cunoaștere, ce pot fi simbolizate, demonstrează autoarea cărții, de următoarele *topografii*: India, Bucureștiul interbelic, Lisabona, Paris, Chicago. Ele configurează harta geografico-spirituală care structurează materia cărții în cinci capitole la care se adaugă: “Introducere”; “Concluzii”; “Indice de nume”. Fiecare capitol e flancat de lista bibliografică. Nu rezum capitolele, las cititorului intactă bucuria lecturii și dorința de informare, punctez doar câteva aspecte care dau valoare studiului. Autoarea subliniază importanța *popasurilor* eliadiene pentru munca de documentare a savantului. La Londra și Lisabona Mircea Eliade a fost atașat cultural și de presă. În această calitate a desfășurat o intensă activitate de promovare a culturii și spiritualității românești. Ajuns la Paris, apreciat ca istoric al credințelor religioase, e invitat să conferențieze și să țină cursuri la Sorbona. Până atunci numai Iorga a avut această cinste și recunoaștere din partea Sorbonei. Urma să fie numit profesor la vestita universitate franceză. Conform legilor

Franței s-a cerut *angrementul* guvernului român. Prin intervenția (nu folosesc alt cuvânt) lui Stoilov, guvernul român (se cunoaște calitatea ideologică și politică a guvernului român din 1945) refuză acordarea *angrementului*, prin urmare Eliade nu poate fi numit profesor la Sorbona. Ceva echivalent va păți Vintilă Horia, altă personalitate a exilului românesc anticomunist. În 1960, Academia Goncourt acordă premiul său francez *unui străin*: Vintilă Horia pentru romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*. Din momentul propunerii, regimul comunist de la București sub îndrumarea neprecupețită a Kremlinului și secondat cu sârg de comuniștii francezi, dezlanțuie o virulentă campanie de denigrare a lui Vintilă Horia. Acesta pentru a menaja Academia Goncourt *nu-și ridică* premiul. Fără comentarii!

Un alt aspect, cu semnificații, din biografia lui Mircea Eliade, pus în relief, sunt relațiile sale umane și intelectuale cu o mulțime de personalități (filozofi, istorici, scriitori, personalități academice și oficiale) ale vremii. Numele lor sunt menționate în carte, menționez că se poate alcătui cu ele un *dicționar explicativ*. Pornind de la afirmațiile colegilor și colaboratorilor, unii foști studenți, autoarea cercetării subliniază faptul că Mircea Eliade a creat și oferit un vocabular de specialitate (devenit bun comun, universal) și un anumit mod de a gândi problema credințelor religioase, și a formulat un adevărat set de *teze* pentru studiul comparat al religiilor și pentru conceptul de *noul umanism*. Iată o posibilă listă: *fapt religios, religie cosmică, homo religiosus, homo symbolicus, coincidenția oppositiorum, model-arhetip, hierofanie, centrum, veșnica întoarcere, ritmuri cosmice, geografie sacră, orce pământ natal alcătuiește o geografie sacră, in illo tempore, în orce cultură există un mit central care revelă și care se găsește în toate marile sale creații, sacru-profan*. Unele sunt mai “bătrâne” decât Eliade, dar el le aprofundează și le rafinează.

Reconstituind biografia intelectuală și spirituală a autorului lui *Sacral și profanul* menționând marile opere științifice și literare, Mihaela Gligor nu cade în capcana - labirintul, poncifelor și clișeeleor “critice” care nu fac decât să “camufleze” →

IONEL POPA

necunoașterea și goliciunea de idei; ea dă dovadă de discernământ, detașare, obiectivitate; lasă documentul să vorbească; e străină de tendențiozitatea pro sau contra prezentă în *măruntelile* pagini despre Eliade, și care distorsionează adevărul. Autoarea are știința alegerii citatului, fie el din opera lui Eliade, fie din bibliografia consultată. Importante sunt notele și indicarea corectă a trimiterii bibliografice, acest aspect, pentru unii un aspect neglijabil, susține ținuta academică, dar și pentru bagajul lor informativ și explicativ pentru ideile și opiniile pe care autoarea le pune în pagină.

Fiecare etapă și episod își au importanța, semnificația și specificitatea lor în biografia lui Eliade, și cu toate acestea autoarea nu cade în păcatul verbalismului, discursivității și al proximității.

Mai menționez echilibru dintre capitole, dintre informație și interpretarea/explicarea ei.

De reținut și faptul că în nici unul din cazuri, autoarea nu ocolește episoadele dificile și delicate din biografia lui Eliade (v.episodul "Politica" din cap "București"), ci se oprește asupra lui reconstituindu-l și explicându-l cu răbdare și fără *parti-pris-uri*.

Studiul poate fi pus sub semnul simbolului scării: cronologia (timpul) este spațializată (spațializat), pe primul fușteu se află "adolescentul *miop*", pe ultimul cel care "*a mușcat din absolut*".

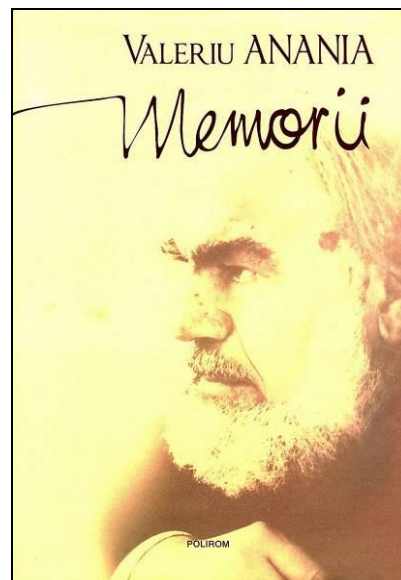
Acum, la final, ca învățăcelul, pun o întrebare: perioada primei tinereți nu putea fi luată în calcul ca un capitol despre perioada de *geneză*? Punând această întrebare am în vedere *Intinerariu spiritual* (197), *Scrisori către un provincial* (cele scrise în intervalul decembrie 1927- august 1928). La revenirea în țară din India, printre toate celelalte activități, Eliade își reia activitatea revuistic-eseistică materializată în *Oceanografie*, *Fragmentariu* sau rămasă doar proiect, *România în eternitate*. Această nouă eseistică îmbogățește și aprofundează teme și idei din prima tinerețe, și le multiplică perspectivele. Oare nu acum se pun primele pietre pentru templu? Oare nu acum se aruncă sămânța care timp de o jumătate de veac va rodi?

Valeriu Anania, Memorii

Volumul de *Memorii* al scriitorului, militantului creștin ortodox dar și al omului de acțiune neobosit pentru verticalitatea spiritualității românești în cumplite vremuri de cumpănă, care a fost Valeriu Anania (volum apărut la Editura Polirom, 2008) constituie o pagină vie de istorie apropiată și contemporană suferită și trăită, care se adaugă celorlalte opere salvate de îndărătnicia și absurda cenzură comunistă.

Regretatul Valeriu Anania s-a simțit de mic atras de valorile eterne ale omeneșului, de absolutul aspirațiilor umane, când inerția, degradarea și ruina amenințau permanent. E vorba de istoria cumplită a secolului trecut, în preajma celui de-al doilea război mondial, când România s-a văzut sfâșiată dureros de marile imperii, iar mileniiile de civilizație ale întregii omeniri puse la grele încercări de supraviețuire.

Atunci, adolescentul de 15 ani a aderat la ideile de frățietate și sacrificiu ale ființelor tinere, exprimate de frățiile de cruce ce animau elevii români, ale căror idealuri se vedeau întinate de forțele oarbe ale întinericului puterilor înconjurătoare, ce amenințau viața și construcția unei Românii mai aproape de ființa biologică a neamului. Cu timpul, însă, aceste idealuri au fost nu doar întinate, ci și pervertite de ființe josnice și profitoare care doar mimau virtutea celor chemați și o deturau în folos propriu, nedându-se în lături nici de la cele mai abominabile crime. În fața unei asemenea realități, adolescentul Valeriu Anania mărturisește: "M-am dus acasă, am dezbrăcat cămașa verde și din ziua aceea n-am mai pus-o niciodată". Dar ecourile acelor fapte îl vor urmări pe autor toată viața. Pentru că mișcarea legionară a fost pângărită de fanatism, ipocrizie și crime, iar cei ce s-au apropiat de celelalte idealuri ale ei vor plăti cu vârf și îndesat. Vor supraviețui moral cei ce nu s-au lăsat tăvăliți de vârtejurile conjuncturilor superficiale, false, dezumanizatoare. Cei ce vor duce cu cerbicie condiția de oameni liberi, cu fața mereu deschisă către cer, în condițiile când lumea mărunță de primprejur își va apleca grumazul spre simpla supraviețuire individuală, stingheră, piezișă, lașă. Atât în vremurile dictaturilor carlistă și antonesciană, dar mai ales în cea a

dictaturii de inspirație bolșevică, Valeriu Anania va cunoaște din plin condiția *omului fișă*: "Această fișă avea să mă urmeze de-a lungul unei vieți, implacabilă ca o fatalitate, într-un secol în care individul devine omul fișă, omul dosar, omul cazier, omul amprentă digitală". Dar, cum va dovedi omul Valeriu Anania, chiar în lanțurile neputinței de a fi a unei societăți totalitare omul va supraviețui și va ieși mai întărit dacă s-a ridicat până la gândire. Pentru că satrapii puterilor din totdeauna erau privați de o asemenea facultate a depășirii propriei condiții de larve.

Asta deși la 2 februarie 1942, "de ziua Întâmpinării Domnului", Valeriu Anania alesese calea călugăriei, dar nu pe cea a contemplației pure, ci pe cea a acțiunii pentru a pune în aplicare și a sădi între semeni izbânda duhului "comunitar, spiritul de dăruire, dragostea nefățarnică". Asta o va face la Cluj, unde în toamna anului 1945 Universitatea românească "Ferdinand I" revenise la matcă, iar un an mai târziu, muncitorii de origine maghiară de la Dermata au luat cu asalt căminul studentesc "Avram Iancu". A fost vorba de o agresiune iredentistă, pusă la cale chiar de conducerea comunistă din oraș, alcătuită doar din alogeni. Din nefericire conducerea comunista de la București, în loc să facă dreptate a căutat să mușamalizeze evenimentele, continuând teroarea barbară împotriva creierelor românești gânditoare. Aici Valeriu Anania (student la medicină) și-a dovedit calitatea de lider, ducând o luptă inegală, dar victorioasă pentru →

GEO CONSTANTINESCU

câtăva vreme și cu valoare eternă pentru istorie, cu satrapii bolșevizării României.

Următoarea etapă a vieții și activității organizatorice, științifice și de cult a lui Valeriu Anania s-a concentrat spre redobândirea demnității naționale a Bisericii Ortodoxe Române, veșnic amenințate de regimul concentraționar.

Activitatea va fi întreruptă de o nouă arestare în 1958, când se va încerca asupra omului orientat spre semenii și spre Dumnezeu tehnica aplicată cu sânge de Securitate de "măcinare zilnică a sufletului, distrugerea lui, depersonalizarea".

Lucru nereușit, pentru că Valeriu Anania și l-a menținut veșnic viu prin creația literară și memorizarea ei prin exerciții spirituale ale căror eficiență va îmbogăți literatura română și va transforma acțiunile barbare ale zbirilor securiști într-un simplu coșmar al istoriei.

Mărturisește autorul: "Sentimentul izbucirii îmi lumina sufletul: munca aceasta un era numai o sustragere de la anchetă și o umplere a timpului gol, ci și un act de creație în sine, care mă împlinea.

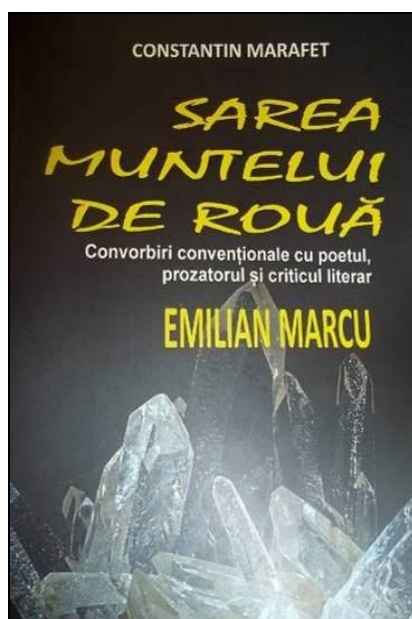
Am lucrat astfel cu regularitate și îndărătnicie, zi de zi, vreme de șase ani, oriunde m-am aflat și am ieșit din închisoare purtând în memorie două piese de teatru complete și o mulțime de poezii totalizând aproape douăsprezece mii de versuri".

Timpul libertății l-a consacrat tot întăririi spirituale a ierarhiei ecleziastice de la noi și din străinătate, traduceri Bibliei în limba română actuală și scrisului literar ca misiune și împlinire individuală.

Prin urmare, cartea de *Memorii* a lui Valeriu Anania constituie mărturia unei vieți consacrate luptei și creației umane din totdeauna, pentru conservarea și dezvoltarea culturii și civilizației românești în context internațional, și mai ales pentru păstrarea demnității ființei când forțele distructive se unesc și capătă iluzia că sunt atotputernice.

Mai mult decât oricând această carte poate fi un imbold pentru mlădițele neamului de a nu se lăsa intimidare de noile forțe ale întunericului care își fac loc tot mai mult pentru amenințarea valorilor vieții, ale luminii și eternității omenescului.

Versul trimis de Dumnezeu

„Sunt și unii oameni care își doresc să fie scriitori, fie că au avut în familie scriitori, fie că au cunoscut de mici un scriitor, și asta cu siguranță că i-a provocat, le-a indus dorința. Și mulți dintre aceștia reușesc să se impună drept nume importante, de obicei, prin manevre de culise, prin diverse anturaje, cu trafic de influență și multă îngăduință” (p. 85).

Sunt afirmațiile lui Emilian Marcu, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din România, cronicar perseverent, atent la operele colegilor, la fenomenul literar. Ele sunt inserate în cartea *Sarea muntelui de rouă – Convorbiri convenționale cu poetul, prozatorul și criticul literar Emilian Marcu*, un dialog serios și pertinent între acesta și Constantin Marafet, scriitor și el, editor, director al Editurii Rafet din Râmnicu Sărat.

Constantin Marafet, cunosător al fenomenului literar actual, a realizat o carte despre un om important, Emilian Marcu, un portret literar despre destinul scriitorului în lumea actuală, despre drame și bucurii. Convorbirile sunt dense, atent dozate, cei doi sunt conștienți că în joc este istoria literară cu personajele ei dinamice.

Cartea este rezultatul unei activități de un an, poate și mai mult, este îndrăzneala de a intra în viața unui om, cu lucruri pozitive sau negative, cu dureri și bucurii. Emilian Marcu este un personaj complex, viața și opera unui scriitor dezvăluie mai mult

decât o spovedanie, este oglinda unei epoci. Iată ce mărturisește Constantin Marafet: „Cu smerenie și sfială am dus la capăt această îndrăzneală a mea de a umbla desculț prin subte-ranele unei vieți de poet. Emilian Marcu trebuie citit acum, dacă nu cumva l-ați citit ieri” (p.7).

Călătoria prin viața scriitorului, pe aripile cuvintelor luminoase se face atent, serios, cu rigoare. Peisajul se schimbă elegant, se trece fără gravitație de la anii de lumină la opera scriitorului, copilăria, școala, facultatea, prima carte... Sunt enumerați prietenii, inamicii literari, se potențează aventura cunoașterii prin poezie.

Vălul de vorbe este dat la o parte, scriitorii sunt mai mult decât ceea ce află publicul, sunt oameni cu slăbiciunile lor, cu angoasele care le marchează destinul.

Povestea lui Emilian Marcu atrage povestea literaturii române în vremuri complicate. Destine frânte, destine luminoase. Haloul care înconjură revistele, cărțile, întâlnirile scriitorilor cu lumea este dezmembrat în mii de părți. Cu greu se mai pot reasambla și forma întregul. Adevărul pare pierdut, lipsesc energiile pozitive. Totul, iată, se leagă prin aceste convorbiri convenționale...

Peste Emilian Marcu au trecut multe valuri înalte, a fost asaltat de jurnaliști referitor la viața de dinainte de mișcare din 1989, pentru că era la modă, pentru că se căutau turnătorii la Securitate, era o abnegație dusă la limită. Minciuna sau zvonul, adevărul sau ideea înaltă se amestecau, echilibrul impus de valorile solide era rupt, cum ruptă era viața literară. Povestea lui Emilian Marcu ne poartă prin România, prin culisele redacțiilor de reviste, prin birourile editurilor, prin viața filialelor Uniunii Scriitorilor din România, prin magma cărților scrise în această perioadă, prin dramele scriitorilor.

Vremurile au zguduit conștiințe, unii nu au rezistat timpurilor care au venit ori care s-au topit.

Constantin Marafet are răbdare, pune întrebările cu atenție și curiozitate. Știe că dincolo de răspunsuri există un munte special, *muntele de rouă*. Viața lui Emilian Marcu s-a legat de Iași, de Bacău, de București, conexiunile sale s-au realizat cu →

CONSTANTIN STANCU

scriitorii despre care a scris cu atenție și responsabilitate în revista „Convorbiri literare”.

În anul 1974, în revista „Familia”, Ștefan Augustin Doinaș îl prezenta pe Emilian Marcu. Erau vremuri dificile, prezența unui scriitor într-o revistă se realiza cu greutate. În decembrie 1974, poeta Constanța Buzea scria despre Emilian Marcu în revista „Amfiteatru”: „Citindu-i poemele, câștigi fără să vrei și fără să aclami, pentru tine însuși, idei precum aceasta, că animalele pădurii sau cele care-și trăiesc viața printre stânci sunt mult vulnerabile, sunt naive, sunt stâlpii de lirism și taină numai ai celor care se nasc la munte” (p.67-68).

Vremurile s-au schimbat, Emilian Marcu a intrat în scenă, alături de mulți scriitori importanți. Cartea debutului, carte furtunii: *Nunta în sâmbure*. O carte inclusă într-o antologie, *Zece poeți tineri*, o rețetă pentru a se putea publica în acele vremuri. Libertatea scriitorului era o iluzie în acea epocă, se căutau soluții, unii le-au găsit, viața literară pălpăia în societate. Cărțile respirau în aerul greu al vremii.

Spre deosebire de alți poeți, Emilian Marcu nu s-a refugiat în experimente literare la modă pentru scurtă vreme. El a rămas lipit de natură, de istorie, de credință, singurătate, de mirajul anotimpurilor, de temele grele ale artei, de dramele oamenilor, de misterul care marchează societatea.

În ciuda unor perioade întunecate, scriitorul a reușit să reziste ispitei de a renunța la scris. Trebuie să înțelegem că în viața unui scriitor apar și astfel de momente, momentul sfâșierii. Emilian Marcu răspunde provocărilor de catifea: „Am simțit de multe ori nevoia renunțării la scris, numai că nu depindea de mine să pot renunța sau nu. Exista, undeva în sufletul meu, acel ghimpe care mă înțepa, acel imbold care mă făcea și mă face ca, atunci când sunt bântuit de un vers, să opresc mașina pe dreapta și să notez imediat versul trimis de Dumnezeu...” (p. 84).

Emilian Marcu declară că a refuzat mimetismul, a preferat modele literare solide, a preferat modelele care stau de dispoziție unui scriitor în limba română.

Scurt, clar, pertinent, patriotism implicit.

Citind atent titlurile cărților sale, te izbește sinceritatea în fața istoriei, sunt idei, teme, paradigma vremurilor: *Țăranul zidit; Fețele insomniei; Muzeu de sate; Mormânt în metaforă; Dansul pe eșafod etc.*

Constantin Marafet a fost generos cu cititorii cărții de față, a pus în lumină și pasiunea lui Emilian Marcu pentru cărțile confrăților, realizată în volumul de critică și istorie literară *Vitrina cărților*, un demers care ne relevă o altă față a literaturii române. Peste vremuri vom înțelege efortul de a citi, de a promova o carte. Cartea a fost, este și va fi o vietate specială.

Un palier important al cărții de față este destinat aprecierilor pe care mulți critici ai vremii le-au făcut în raport cu opera lui Emilian Marcu.

Adrian Dinu Rachieru nota despre poet, cu referire la antologia sa *Sfera de apă* (Editura Princeps Edit, Iași, 2012): *Ca poet veritabil, inconfundabil, un „pelerin în visare” și atent „culegător de semne”, invocând logosul-stâlp și cinstind arhealul țăran-împărat (arând „câmpul cerului”), el ne deschide bucurios „sipetul candorii”* (p. 223).

Cele câteva rânduri definesc crezul lui Emilian Marcu, temele care l-au bântuit o viață, secretele scrisului său. Așadar, un poet inconfundabil!

Convorbirile dintre Constantin Marafet și Emilian Marcu ne prezintă, la final, câteva date esențiale despre scriitorul născut la 28 septembrie 1950 la Heleșteni, județul Iași, premiile sale literare, cărțile publicate, tra-

ducerile cărților sale, romanele, critica literară, numele celor care au scris despre Emilian Marcu, o listă lungă și semnificativă. Sunt reținute sumar portretele literare în diferite istorii, analize, comentarii.

În prefața cărții de față, Constantin Marafet notează sincer și simplu: „Reîntors la Râmnicu Sărat, fidel promisiunii făcute, am început să citesc, să recitesc cărțile semnate de Emilian Marcu.

O teamă s-a așternut ca o pânză de păianjen peste încrederea mea. Cu cât citeam mai mult, cu atât îmi dădeam seama că nu cunoșteam mai nimic din opera lui Emilian Marcu” (p. 6).

După o viață de scris, rămân relațiile cu oamenii, amprentele spirituale, prietenii. Emilian Marcu mărturisește: „Am cultul prieteniei, dar nu am știința de a-mi alege prietenii. De foarte multe ori, m-am înșelat amarnic. Poate că e și vina mea din toată această eroare” (p. 147).

Convorbirile convenționale i-au permis lui Emilian Marcu să depășească momentul memorării întâmplărilor din viața sa, a primit energia de a putea să numească pe cei care i-au fost apropiați și dragi, de a mărturisi tainele vremurilor.

Întrebările lui Constantin Marafet din cartea de față plutesc, sunt pertinente, așteaptă un al scriitor pregătit să-și pună gâtul sub ghilotină.

(Constantin Marafet, *Sarea muntelui de rouă – Convorbiri convenționale cu poetul, prozatorul și criticul literar Emilian Marcu*, Râmnicu Sărat: Editura Rafet, 2016)

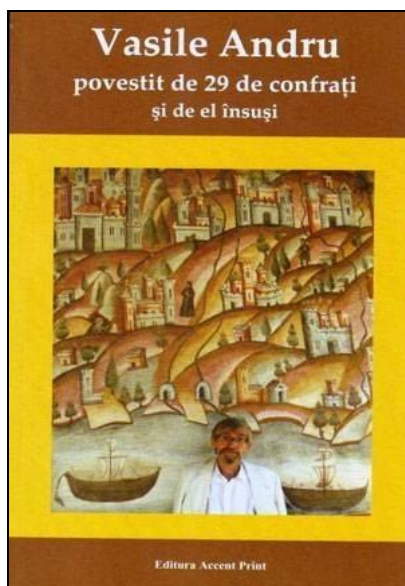
Vasile Andru, A doua patrie a mea este Raiul!

Am citit *Vasile Andru povestit de 29 de confrăți și de el însuși*, Editura Accent Print, Suceava, 2014, la îngrijirea volumului, 246 de pagini, au contribuit Iulia Mihăileanu și Constantin Blănuș, care se deschide cu o cronologie care pornește de la 22 mai 1942, când se naște scriitorul Vasile Andru, devenit cunoscutul Vasile Andru, în satul Bahrinești, lângă Cernăuți, și până în ianuarie 2014, când publică volumul *Povestiri antume*, când Centrul de practică isihastă începe să funcționeze sub denumirea Asociația Pacifici, adică Făcătorii de pace, până în februarie 2014, când publică volumul *Amintiri din hristoferă*.

Cronologia are amplasată în față portretul lui Vasile Andru, văzut de Dorina Bugariu Petre, 2000, volum îngrijit de Iulia Mihăileanu, născută în 1955 în Mihăileni, Basarabia, cu studii universitare la Chișinău, astăzi cadru universitar la Universitatea Victor Babeș din Cluj-Napoca, muzeograf la Rădăuți, autoare a mai multor cărți (*Mitul la geto-daci în literatura română*, 1999, *Credințe și practici magice în Bucovina*), de Constantin Blănuș, născut în 1940 la Cornu Luncii-Bucovina, membru al USR din 2008, autor de proză și critică literară care au convins.

Cuprinzând patru părți, care de care mai interesante, o dezvoltare a ceea ce eu am scris în *Dacii la ei acasă*, Editura Pim, Iași, 2014, p. 62-75, în ea ne întâlnim cu ce au de povestit despre bucovinean cei 29 anunțați de pe coperta cărții oferită în dublu exemplar de sora autorului (Elena Alina Andrucoș) lui Ioan Grămadă la 18 iulie 2016, când i-a vizitat Muzeul etnografic din Câmpulung, un exemplar primitiv mi l-a dăruit mie.

Vorbesc despre Vasile Andru: **Marian Popa** dintr-o Epistolă-prefață la romanul *Păsările Cerului*, de Vasile Andru, ediția a II-a revăzută, 2011; **Nicolae Breban** – *Trecerea printr-un infern criptizat*, alocuțiune rostită în Sala Oglinzilor a Uniunii Scriitorilor, mai 2006, text publicat și în *Viața Românească* nr. 8-9/2006; **Gheorghe Grigurcu** -

Reverii antropologice, Viața Românească nr. 3/1990; **Al. Protopopescu** – *Împăratul... „c-est moi”*, în *Viața Românească* nr. 8-9/1979; **Marin Mincu** – *Un prozator european*, Alocuțiune rostită în Sala Oglinzilor a Uniunii Scriitorilor, text publicat și în *Viața Românească* nr. 8-9/2006; **Gheorghe Crăciun** - *Silueta transparentă a scrisului, Viața Românească* nr.8-9/2006; **Valeriu Cristea** – *“Cartea mică a clipei” și „marele tunet”, Fereastră criticului*, de Valeriu Cristea Edit. Cartea Românească, 1987; **Marian Popa** - *Și totuși, un om luminat...*, Prefață la romanul *Muntele Calvarului* de Vasile Andru, ediția a II-a revăzută, Edit. Emia, 2003; **Manuela Gheorghe Balcarek** - *Ritualuri de inițiere în romanul Mirele*, fragment din studiul monografic *Hotare în mișcare. Imagini de inițiere creștină și forme ale discursului literar în proza lui Vasile Andru*, traducere din limba engleză de autoarea studiului; **Maria-Ana Tupan** - *Martor și călăuză, Viața Românească* nr. 3-4/1996; **Mirela Roznoveanu** - *Vasile Andru cel mioritic și cel vedantin*, comentarii preluate de pe Blogul Scriitorilor Româno-Americani din New York, redactat de Mirela Roznoveanu; **Leonard Gavrilu** - roman cu „șopârle” consacrat de Vasile Andru Împăratului Traian, Din volumul Leonard Gavrilu, *Judecăți critice* vol. VI, iulie, 2006, Editura Moldopres, Pașcani, 2007; **George Anca** - *Yaatra lui Vasile Andru*, cuvânt rostit la Bookfest, București, 1 iunie 2012; **Lidia Dimkovska** - *Cum am tradus Păsările cerului în limba macedoneană*, prezentare rostită în

ziua lansării romanului *Păsările cerului*, la Veles/Macedonia, noiembrie 2001, traducerea în limba română a textului aparține autoarei; **Mario Barindi** - *Una storia tragica di moderni eroi: „Uccelli del ciclo” di Vasile Andru*; **Theodor Damian** - *Viața-n cutreier*, din revista „Lumină Lină/Gracious Light” nr. 2, New York, 2012; **Ioan Pinte** - *De la Vasile Andru se poate învăța, Însemnările unui preot de țară*, în *Convorbiri literare* nr. 8/2006; **Constantin Virgil Negoită** - *Un mare scriitor filocalic*, „Origini/Romanian Roots” nr.6-8/2005; **Petru Ursache** - *Primul român la Dalai Lama*, *Convorbiri literare* nr.5, mai 2007; **Ovidiu Moceanu** - *Pelerinul român*, în *Cuvinte și cărți*, Editura Univ. „Transilvania” din Brașov, 2006; **Paul Sârbu** - *Mărgăritare isihaste*, extras din romanul *Vremea chiropterelor*, de Paul Sârbu, apărut în anul 2013, la editura Ex. Ponto; **Mircea Săndulescu** - *Andru, paznic de taine*, New York, 10 februarie 2006, *Adevărul literar și artistic*, 29 aprilie 2006; **Dan Stanca** - *Impactul Andru, Luceafărul*, 21 ianuarie 1998; **Liviu Ioan Stoiciu** - *“Jurnal” cu Vasile Andru*, cu mențiunea că Stoiciu a scris vreo 10-12 tablete despre Andru în *Cotidianul*, apoi altele, din iunie 2010 - noiembrie 2011 pe blogul său, autorii Mihăileanu și Blănuș preluând și oferind aici câteva.

Dintre cei 29 povestitori despre Andru, cartea îi mai prezintă și pe alții, toți, cred, cu fotografiile pe coperta a IV-a: **Aurelian Scrima** - *Terapia destinului: Jurnalul conștiinței extinse, Viața Românească* nr. 6-7, 2005; **Radu Comănescu** - *Timpul doctorilor spirituali, Viața Românească*, aprilie 1995; **Constantin Blănuș** - *Cartea unui veac feroce, Crai Nou*, 12 martie 2012, un eseu monografic de **Iulia Mihăileanu** - *Vasile Andru, de la scriitor la isihast itinerant*, un studiu cuprinzător cu note de subsol, care explică, fericit, una sau alta despre Vasile Andru și unii dintre confrății săi.

Partea a V-a a cărții se încheie cu două interviuri, unul în compania lui **Lucian Vasiliu**, celălalt cu **Mihail Gălățanu**, despre... viață și, mărturisirea făcută de interviuat: a doua mare patrie a lui Vasile Andru e Raiul, consemnată în revista *Finme-dia* martie 2012. O premoniție sau ce?

ION N. OPREA

Din Tara Soarelui Răsare

„Să rostești cuvântul pe măsura celor ce te ascultă”.

(proverb japonez)

Știam că românul este născut poet și iată că descoperim uimiți și cu bucurie că românul este născut și reporter. Altfel spus, este capabil să creeze opere de mare valoare și în specia reportajului, așa cum a dat capodopere în poezie. Întâmplarea a făcut să recitim de curând cartea de călătorii în Extremul Orient a Spătarului Milescu și să descoperim, acum cu ochii scriitorului matur, că prima carte de reportaj din istoria literaturii române este o bijuterie, un crâng de frumuseți estetice, o delicatose artistică, ce are un stil plin de poezie și muzicalitate, una dintre marile cărți din literatura universală de călătorii. Cartea Milenei Munteanu ne poartă prin spațiul fascinant al Japoniei, cu o sete de cunoaștere, cu o deschidere afectivă extraordinară, ca și cum sufletul ei ar vrea să se plieze pe realitatea infuzată de spiritul japonez inconfundabil, de parcă ar absorbi toate impresiile cu toți porii deschiși:

„Cartea de față este izvorâtă din șansa unor excursii în Japonia și a unei întâlniri față în față cu oamenii ei. Fără să fiu expert în cultura și civilizația japoneză, relatez despre minunățiile ce mi s-au relevat pe drumuri nipone. Ichigo ichie – o întâlnire, o dată. O experiență unică, de poveste”.

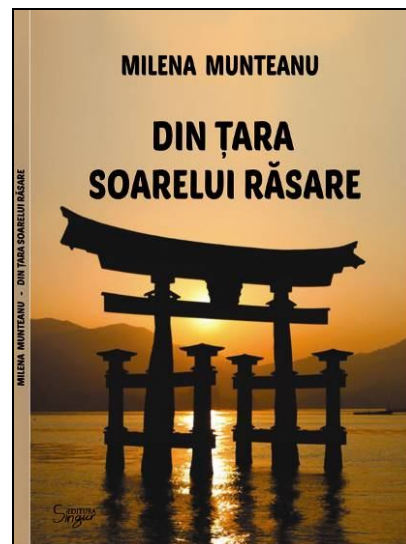
Abia după ce am lecturat întreaga carte și am avut în minte viziunea de ansamblu a călătoriei autoarei, povestea epică a mersului ei prin spațiul lumesc japonez, ne-am dat seama că una din notele care fac valoroasă această carte este tocmai noțiunea de *întâlnire* (de *întâlnire-comunicare* totală, profundă, cu lumea japoneză) a spiritului românesc, cu care autoarea percepe, asimilează realitatea spirituală japoneză, rezultatul fiind o carte care redă profund această poveste extraordinară a istoriei umane, care este Japonia văzută ca ”lume”. Prin această dimensiune de poveste, de experiență unică, redată cu minuție, dar și cu tușe groase, în care pune emoție și sete de aventură, cartea se apropie de ro-

manul ulisiac, și are o notă de originalitate aparte.

Lumea Orientului îndepărtat li s-a părut europenilor o lume exotică, aflată la celălalt capăt al pământului, diferită total de lumea lor. De aici și atracția și fascinația Orientului îndepărtat... Dacă spătarul Milescu a călătorit către această lume exotică, guvernată de alte reguli, având alte filozofii, dinspre vest înspre est, ei bine, autoarea cărții călătorește către Japonia venind dinspre est înspre vest. Ca la o întâlnire peste veacuri. Se vede că suntem într-o altă epocă istorică, pentru că spătarul Milescu a bătut distanțele cu pasul.

Călătoria Milenei Munteanu începe cu un paradox: „*Drumul spre Tokyo, făcut spre Apus, începe azi și se termină a doua zi. Mai interesant e că între azi și mâine nu avem noapte, căci noi mergem tot spre Apus cu soarele. Altfel spus, mergem în sens invers direcției de rotație a pământului. Ziua de azi ni se prelungește așadar cu încă vreo 12-13 ore, ajungând să aibă 36-37 de ore în total!*”

Cartea are o dimensiune educațională, fapt care îi dă un plus de valoare, dar și de frumusețe, pentru că fiecare capitol începe cu un proverb, cartea fiind scrisă în subtext cu intenția ne-declarată ca noi, românii, să învățăm ceva de la japonezi. Autoarea îmbrăcată în salopetă de reporter nu caută doar frumusețe și mărețiile peisagistice, care de cele mai multe ori sunt create de Dumnezeu, ci merge ca un salahor al reportajului peste tot: la piață, la bursă, la licitație, la temple, dornică să înregistreze întreaga realitate. Ochiul ei avid observă totul, filmează comportamentul oamenilor în momentele grele, uimită că în timpul unui cutremur o femeie japoneză își face datoria ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Milena Munteanu ne redă cu talent panorama străzii, are ochiul exersat pentru dinamica și plastica mișcării, fiind în același timp sensibilă la detaliul uman. Ea face portretul japonezului, redând gesturile lui filmic, cu încetinitorul parcă. Fragmentul pe care îl redăm mai jos este antologic, rămâne în literatura română. Autoarea are vocație de pictor pentru portretul ființei umane, a japonezului: „*Mă uitam la imaginea străzii în Tokyo, care, peste săptămână, e înșesată de oamenii muncii. Pe slujbaş îl vezi alergat și preocupat, îndesat cu mâna să intre cât mai bine în trenurile ce îl duc eficient la lucru, să încapă câți mai*

mulți ca el în fiecare vagon. Arată ca un licean. De obicei mic și slab. Are o servietă în mână și e îmbrăcat stas, de parcă ar fi în uniformă: pantaloni negri și cămașă albă. Pantof negru, curea neagră, foarte puțină variație, nicio fantezie. Bărbatul japonez nu prea are timp să petreacă cu copiii lui: dimineața se trezește prea devreme să îi sărute înainte de plecarea lor la școală și se întoarce de la serviciu seara, după ce copiii i s-au dus la culcare. În weekend e prea obosit să mai facă ceva, și apoi trebuie să se odihnească, să mai reziste încă o săptămână în același ritm. I se citește munca pe față; omul muncii e tare muncit. I se vede preocuparea pe față, căci răspunderea familiei stă doar pe umerii lui. Omul muncii nu are decât o alternativă. Să tragă. Tot înainte. Probabil că a învățat asta din arta războiului, care spune să nu-i dai luptătorului decât o șansă: să câștige! Să nu aibă alte opțiuni. Să nu aibă cale de întors. El trebuie să facă treabă. Bine.”

Iată ce clar și frumos e acest portret psihologic făcut japonezului. Înțelegem cât se poate de bine de ce Japonia, deși așezată de Domnul în calea cutremurelor și a valurilor, e una din marile puteri economice ale lumii.

Creat cu un talent literar și pedagogic uimitor, acest fragment literar este parcă o lecție pentru noi. Acesta ține de dimensiunea educațională a cărții, fiind unul din meritele ei: „*Generației de japonezi de după război i-a fost dată o țară în ruină, după ce i s-a închis gura cu două bombe nucleare. Cu toate acestea, în câteva decenii Japonia a revenit pe locuri*→

ȘTEFAN DUMITRESCU

fruntașe în lume. Lucrurile acestea nu se întâmplă doar, nu vin la întâmplare, se muncesc. Cu dedicație și fără încetare. Natura n-a fost prea darnică, ba dimpotrivă. Pământul este extrem de limitat și sunt circa 130 milioane de suflete pe câteva insule. În afară de taifunuri și tsunami, au cutremure extrem de dese. Natura le amintește zilnic că oricând s-ar putea să trebuiască să o ia de la început. Japonezul știe această realitate ce face parte de acum din materialul lui genetic. Citeam că unul din primii factori de succes este "grit"-ul, dorința de a reîncepe, de a nu te lăsa, indiferent ce se întâmplă. Japonezul știe să reconstruiască și să se reinventeze dacă trebuie. Strânge din dinți și o ia de la capăt. Fără vorbă. N-o face cu jumătate de măsură, ci știind că nu e cale de-ntors, că nu poate merge decât înainte. Străbunii lui nu i-au dat totul pe tavă. Japonezul modern nu a primit o țară cu totul la cheie, ci una ce trebuia reconstruită. Japonezul nu are timp să fie blazat, el e prea ocupat pentru asta." Pasajul este prea frumos ca să nu-l redăm întreg.

Fascinați de talentul de portretist extraordinar al Milenei Munteanu ce redă realitatea umană și socială a Japoniei, profilul psiho-moral inconfundabil al japonezului, cum o prefată are limitele ei, riscăm să nu punem în evidență cealaltă față a Japoniei, realitatea ei religioasă și istorică, sacralitatea și atmosfera de legendă și de vis a mănăstirilor, a locurilor sacre, frumusețile ei naturale, locurile sfinte, pline de măreție. Cât de frumos redă autoarea atmosfera de legendă și sacralitate care ne încântă și ne fascinează: „Există ceva sfânt la Nikko, și aici nu vorbesc doar de temple, podul sacru, fântâna sacră etc. Locul are o vibrație senzațională. Dantelăria fără egal a templelor se adaugă, sigur, la magia locală. Dragoni și animale de tot felul răsar din plafoane, șerpi se încolăcesc pe stâlpii templelor, mai-muțe înțelepte sugerează cumințenia celor ce nu aud, nu văd și nici nu grăiesc de rău. La fântânile lor sacre te purifici prin procedeul elaborat al spălării. Câte o scorbură de copac devine și ea un templu, unde lumea își pune mâinile împreună și se roagă. Văd răvașe lăsate la intrările în temple, mă gândesc că

sunt dorințele trecătorului lăsate la ușa templului, spre îndeplinire.”

Nici arta culinară, lumea gusturilor, a mâncărilor japoneze nu-i este străină autoarei. În timp ce citești textul îți simți papilele lăcrimând în gură: „Am început cu tuna grasă, carnea nu era roșie, ci mai albicioasă. Nu știu cum s-a dus pe gât, parcă era unsă. La început, mi-am propus să număr câte feluri și ce fel de pește am încercat, am început cu tuna grasă (mai bună decât tuna semi-grasă, care e mai bună decât tuna obișnuită), apoi snipper, apoi sea urchin (un fel de ghem cu țepi ce stă pe fundul mării), sea eel - țipar, despre care aud că are niște proprietăți electrice, strălucește în apă, apoi icre de somon, apoi sushi, apoi creveți, apoi mackarrel spaniol, apoi clam (o moluscă, parcă era o bucată de cauciuc, iar tentaculele îi mișcau când am înghițit-o), apoi o altă tuna grasă, de această dată pârpalită în flacără. Te luau pe sus gusturile și senzațiile de tot felul. Plecai încântat, nu mi-a mai trebuit mâncare toată ziua următoare, n-am mâncat decât la prânz a doua zi.”

Reportajul de la Hiroșima e o întoarcere în timp, o închinare și o cutremurare în fața suferinței și a absurdului care poate lovi societatea umană, o intrare în atmosfera momentului dezastrului, ca și cum ai intra într-un templu al morții și al absurdului. Și acest pasaj este memorabil, de aceea îl reproducem aproape în întregime: „Am mers la Hiroshima cu o strângere de inimă. Au fost mulți care ne-au sfătuit să nu mergem acolo. Fusesem însă la Pearl Harbor în Hawaii și mi se părea corect să auzim amândouă perspectivele înainte de a cântări lucrurile.

Ca și la Pearl Harbor, vizita de la Hiroshima a fost una puternic emoțională. Am oprit la A-bomb Dome, domul bombeii atomice, un schelet de

clădire rămas în picioare, în ciuda bombeii care explodase la 600 de metri în aer, pe data de 6 August 1945, la ora 8:15, într-o dimineață senină. Po-dul Aioi pare să fi fost ținta atacului, un pod în formă de T care unește cele două maluri cu o insulă din centrul râului.

Pe insulă, mai multe monumente care îți umezesc ochii, de la gongul grav al unui clopot japonez, pe care ești invitat să-l bați, antrenând o frânghie ce face un lemn orizontal să lovească un clopot, până la monumen-tul copiilor care au pierit acolo. O fetiță mică, să fi avut doar trei-patru ani, bătea gongul și apoi se ruga cu mânuțele împreunate, după ce clopo-țise. M-a impresionat. La memorialul copiilor era altă frânghie pe care o trăgeai, ce producea alt sunet. Acolo, fetița și-a adunat din nou mânuțele împreună, aplecând capul. Erau co-lecții întregi de cocori, păsări de hârtie multicoloră împăturită. Se spu-ne că dacă împătorești o mie de pă-sări de hârtie, sufletul îți supraviețu-iește o mie de ani. Auzisem povestea lui Sadako într-o grădină japoneză din San Francisco. Sadako era mică atunci când a fost bombardată Hiroshima, dar a supraviețuit exploziei. Mai târziu însă, avea să facă leucemie. Ea a sperat să poată să împătorească o mie de păsări, dar nu a reușit să împătorească decât vreo șase sute înainte de a se sfârși. Alți copii au continuat împăturitul hârtiei colorate, în speranța că sufletul fetei dispărute va reuși să trăiască mia de ani. A devenit astfel un simbol al copiilor dispăruți ca urmare a efectelor secundare ale bombelor atomice. Îi povestisem Victoriei (nepoțica mea), și mi s-a părut că și-a înghițit lacrimile. În Japonia, povestea e învățată la școală. Înțeleg și de ce. Memorialul copiilor are în vârf o fetiță care pare să fi prins aripi de la cocorul pe care ea îl ține cu mâinile ridicate. E sugerată înălțarea fetei în zbor, pe aripile împrumutate de la pasăre”.

Urcarea pe munte Fuji, acest munte Olimp al japonezilor, pregătită cu mult înainte de către autoare e eroică și seamănă cu asaltul asupra unei cetăți inexpugnabile și fascinante.

„Plecarea spre vârful muntelui urma să se facă noaptea (pe la ora trei), să cucerim muntele Fuji pe întuneric. Aveam, ca minierii, lanterne pe frunte, care să ne lumineze calea.→

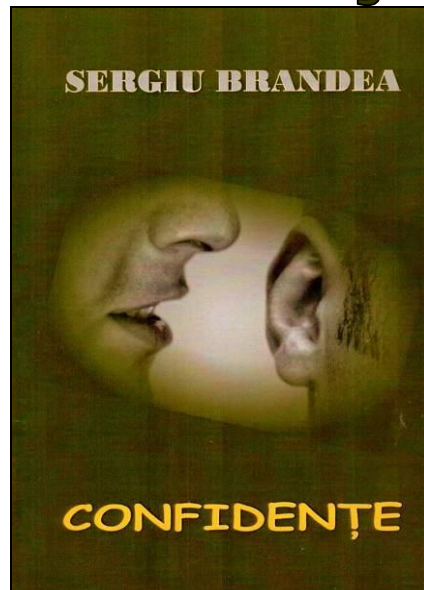

Planul era să admirăm răsăritul soarelui de pe culmea muntelui. La ora două dimineața se aprind niște lumini puternice în ochi și aflăm că vremea e din ce în ce mai proastă. Furtuna urla la ferestre. Înconjurați cum eram de nori și ploaie, am ratat la mustață întâlnirea însoțită pe vârful cel mai înalt al Țării Soarelui Răsare.”

Cartea se citește ușor și cu mare plăcere, pentru că este scrisă de un om de știință care este și un scriitor dăruit cu harul cuvântului care curge clipocind viu și care clădește. Ajuns aproape de sfârșitul cărții, cititorul și-ar dori ca autoarea să mai meargă în alte orașe, să mai cunoască alte locuri pe care să ni le descrie, deși această carte de reportaj ne dă o imagine bogată, complexă și profundă despre civilizația și lumea japoneză, așa cum există ea acum, la începutul secolului XXI.

Pentru că toate capitolele cărții au un fir epic, care alcătuiesc o poveste românească, povestea unei călătorii, a unui român (care poartă în el cultura, mentalul, sensibilitatea pe care i-o dă sufletul românesc!) în țara mirifică, legendară, fascinantă a Soarelui Răsare, ne-am întrebat dacă nu am putea privi această carte de reportaj ca pe un roman. Privită din această perspectivă, cartea este romanul unui personaj însetat de cunoaștere și de călătorie, ca formă a manifestării, ieșire din sine a ființei! Personajul romanului este un român, a cărui personalitate, sensibilitate și mod de a cunoaște este format în cultura română, care continuă peste secole excursul în lume al spătarului Milescu. Mersul autoarei prin această lume fascinantă a Țării Soarelui Răsare nu este o întoarcere acasă (nu este deci un roman ulisiac), nu este nici fuga de realitate, o pierdere în altă realitate, ci este mai degrabă un pelerinaj epistemologic și religios la o altă Meccă, la un alt Munte Sfânt, de unde ne întoarcem mai bogați, mai buni, mai înțelepți. Ne căutăm pe noi, creștem și ne îmbogățim, mutând mai departe, cu pașii făcuți de experiența noastră intimă, marginile lumii cunoscute. În final spunem că ne găsim în fața unei autoare înzestrate și a uneia dintre cele mai bune cărți de reportaj din literatura română.

Confidențe

Îl „cunosc” pe Sergiu Brandea de acum câțiva ani, din vremea când am citit, cu mare plăcere, romanul *Strâm-ba*, prima sa carte apărută în 2010. Titlul, relativ ciudat, e de fapt numele unei străzi din orașul natal, Bârlad, și se constituie, prin calitatea informației, într-un document istoric de valoare, iar prin calitatea scrierii ca un eveniment literar demn de a fi remarcat. Întreaga construcție romanească are drept fundal realitatea socio-economică, dar și culturală a acestui oraș, rămas drag autorului, încă din perioada interbelică aceea în care se îmbinau în mod armonios tradițiile culturale ale urbei, influențată în toate planurile de comunitatea evreilor, una puternică din toate punctele de vedere și bine reprezentată în toate segmentele sociale ale orașului Bârlad. De fapt, această suprapunere și interconectare de tradiții culturale, excelent prezentată în piesa *Tache, Ianke și Cadâr* de Victor Ion Popa, bârlădean și el, va conduce în timp la apariția unei efervescențe culturale în acest oraș din Moldova de mijloc, efervescență ale cărei urme benefice le găsim și în prezent. Măcar prin faptul că în România funcționează asociații ale oamenilor de cultură bârlădeni la Iași, Galați, Suceava sau București, iar multe din numele membrilor sunt nume de referință în fenomenul cultural contemporan.

De curând însă, am primit de la Sergiu Brandea o altă carte, un volum de reportaje, domnia sa fiind recunoscut ca un redevabil corespondent al mai multor publicații de limbă română din Israel. Aceasta fiind și specialitatea sa

literară de bază: reportajul. O specialitate dificilă pentru care trebuie să ai nu numai cultură, spirit de analiză și sinteză ci, mai ales, acea „iuteală” de condei care nu lasă evenimentul să se răcească aducându-l prompt și corect la cunoștința publicului larg. Și nu numai evenimentul ci și discuțiile sau interpretările convenite ori ce se ascunde în spatele faptelor.

Destul de greu și mai ales complicat de pus pe hârtie având în vedere că nu emoțiile sau afectele tale contează, ci adevărul și corectitudinea prezentărilor, chiar dacă afectate în mod firesc de un inevitabil subiectivism.

Volumul intitulat *Confidențe* a fost editat la Iași (ed. 24:ORE 2016) se bucură de o pertinentă analiză făcută în prefață de criticul Ion Holban, iar eu, datorită acestor evenimente, dar și a bunăvoinței doamnei Martha Eșanu, cea care mi-a dat cartea, mă aflu ca fericit cititor, printre primii.

Structurată pe cinci capitole, fiecare cu specificul său încadrabil într-o temă mai largă, conține 86 de articole care au văzut lumina tiparului de-a lungul timpului în diferite publicații. Ca un preambul doresc să-l citez pe autor cu două înțelepciuni din: *Cuvânt înainte*. A trecut implicațiile financiare la capitolul pierderi, iar satisfacțiile compensatorii venite de la cititori prin cuvinte de laudă într-un viitor incert. Cum știm cam toți cei care ne îndelețnicim cu scrisul că acesta este reprezentă un adevăr ce tinde să devină axiomatic nu putem decât să ne bucurăm de prezența unui confrate lucid în rândurile noastre.

Exact această luciditate, uneori dureroasă, străbate întreaga scriere, fiindcă în marea lor majoritate articolele, de fapt analize profunde ale unor evenimente cotidiene din Israel, fac lectura de-a dreptul pasionantă deși acest termen pare incompatibil cu noțiunea de articol destinat publicării într-un ziar. Și totuși, prin dinamismul scrierii, dar și prin nota de originalitate, ori a interogațiilor ce se nasc după lectură cred că acesta este cuvântul potrivit.

Dar despre ce scrie S. Brandea? Firesc despre țara sa, Israel, o țară cu un trecut milenar, dar și cu un prezent atât de incitant încât subiectele fierbinți nu lipsesc deloc. Și dacă ne gândim că orice eveniment care se →

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

petrece în această zonă are implicații planetare atunci vom vedea că interesul cu care citim fiecare articol e cât se poate de justificat. Nu voi intra în amănunte pentru că nu doresc să răpesc nimic din curiozitatea cititorului față de aceste scrieri. Doar că am fost deosebit de uimit să aflu cum minciuna și manipularea opiniei publice, sub lozinca „politically correct”, dă rezultate uimitoare chiar împotriva oricărei logici. Voi aminti două articole. Acela în care se scrie despre un terorist care atacă soldați aflați în misiune și îl rănește pe unul dintre aceștia, deși intenționa să-l ucidă, dar când e, absolut firesc în condițiile luptei, eliminat, se declanșează un teribil scandal în urma căruia militarul care-și făcuse datoria ajunge în pușcărie, conducerea armatei face declarații aberante, iar mama teroristului îi cere imperativ prim-ministrului să își ceară scuze publice.

Sau articolul referitor la un ofițer cu mari merite în slujba țării, care, la vremea când aceste merite urmau să fie recunoscute, este acuzat de un grup de venerabile doamne că, în urmă cu cincizeci de ani, ofițerul le făcuse propuneri indecente sau chiar le hărțuise sexual. Și chiar dacă ofițerul a reușit să demonteze acuzațiile, cariera sa a fost compromisă. Pare incredibil! Exact așa ne spune și Sergiu Brandea în alt capitol al cărții: „dacă acest circ n-ar avea consecințe tragice, poate m-ar distra și pe mine, deoarece faptele seamănă mult cu cele relatate în fabulele lui La Fontaine”.

Mai sunt articole în care autorul dezbate problema existenței statului Israel în actualul teritoriu. Pare puțin straniu acest subiect, considerat de oamenii cu bun simț ca un gest reparatoriu, chiar dacă foarte târziu, față de poporul evreu. Numai că reporterul aduce în discuție controverse cât se poate de actuale pe această temă, iar unele nu vin de la cei mai înverșunați opozanți, aceia considerați tradiționali, ci de la oficialități din occident la care nici nu te aștepti. Ciudat! Dar Sergiu Brandea are și meritul de a ne atrage atenția asupra faptului că oricând putem avea surprize mari referitoare la controversele pe această temă, una cu un uriaș potențial exploziv, așa cum am mai afirmat, pentru întreaga lume.

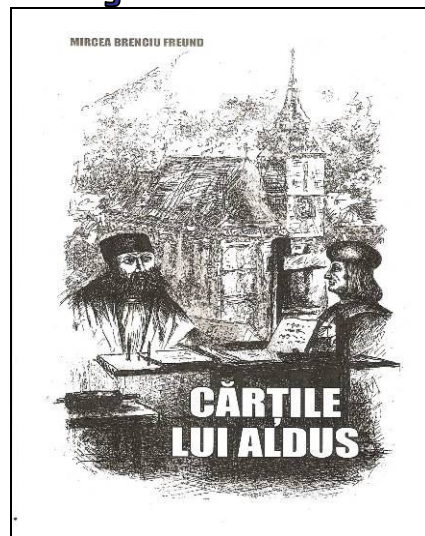
Regăsim cu mare încântare firea de ironist bonom și elegant a lui S. Brandea în textele despre cum și-a petrecut concediile sau cum au reușit cei din Rosh Pina, o așezare întemeiată de olimii originari din România, să „construiască” un muzeu al tradițiilor specifice lor. Cât despre rădăcinile bărlădene, aduce în pagină adevărate saga ale unor familii, iar faptul că numește România patria mamă e de natură să impresioneze mai ales acum, când o mulțime de români autentici își reneagă originea atunci când se află pe alte meridiane. Avem de învățat o lecție de demnitate!

Mă voi referi pe scurt și la ultimul capitol al cărții, **Însemnări**, acolo unde găsim o mulțime de articole care ne pun în contact cu oamenii de litere de limbă română din Israel. Nume unul și unul, întâlnite acum în presa scrisă din toată lumea, oameni care deschid noi orizonturi pentru orice cititor, dar mai ales pentru cei din România.

Am încheiat lectura cu sentimentul că am parcurs filă cu filă o parte din istoria fabuloasă a Israelului, aflând fapte cotidiene, acele fapte considerate mărunte, dar care sunt, precum roțile unui ceas retro, componentele marii istorii, cele fără de care aceasta din urmă nici nu se poate defini astfel.

Ceea ce mă face să am un gând bun pentru autor și să-mi doresc să mai citească și alte cărți ale sale.

Cărțile lui Aldus

Dincolo de un volum-omagiul despre o femeie-anticar de excepție (Astrid Hermel din Brașov), *Cărțile lui Aldus*, de Mircea Brenciu, e și un microman-eseu cu elemente religioase, filosofice, istorice, antropologice, de isto-

ria tiparului și tipăririi cărților etc. Cartea e împărțită în 7 capitole, purtând titluri asemănătoare romanelor clasice și îndeosebi secolelor XVII-XVIII, ca de exemplu: Cap. 1 – „În care se face o scurtă pledoarie pentru cuvântul tipărit (subtitlu: „semidialog cu un alter-ego”); Cap. 2 – „În care vom afla cum este să iubești cartea în ciuda tuturor vremelniciilor”; Cap. 3 – „În care facem cunoștință cu cel mai frumos oraș al României”; Cap. 4 – „În care aflăm că timpul (nu) prea există”; Cap. 5 – „În care aflăm lucruri neștiute despre Aldus Manutius”; Cap. 6 – „În care facem cunoștință cu persoana care l-a adus pe Aldus în curtea lui Honterus”; și Cap. 7 – „În care aflăm noutăți despre contemporaneitate”, ca într-un roman de Samuel Richardson, Tobias Smollett sau Henry Fielding, cu al său roman comico-picaresc *Tom Jones*. În primul capitol, autorul pleacă, precum Umberto Eco, de la zicerea biblică: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la D-zeu și D-zeu era Cuvântul”, într-o pledoarie fierbinte pentru Carte și cuvântul tipărit, și într-un stil neobaroc, luxuriant, potopian-mărqezian (că tot e amintit autorul columbian), una dintre idei fiind aceea că singurul factor, obiect spiritual, vehicul al lui D-zeu care poate salva umanitatea de la un posibil harakiri planetar e, desigur, Cartea. În același capitol, e adus un frumos omagiu și oamenilor care iubesc cartea, o colecționează și o păstrează cu o dragoste aproape maternă, ei fiind niște Aleși ai Domnului, un omagiu pentru profesiile de scriitor, bibliotecar și anticar, o pledoarie, în fond, pentru protagonista acestei cărți, Astrid Hermel. Capitolul al 2-lea este un microeseu-pamflet despre anticariate și anticari, despre cum să rezisti cultural în regimuri dictatoriale cu ajutorul anticariatelor, vitregiile pe care le întâmpină Cartea și cuvântul tipărit în societăți totalitare, în speță cel comunist românesc care, de fapt, disprețuia cartea, în ciuda editării marilor clasici și nu numai, de pildă, în tiraje impresionante chiar și pentru occidentali. Mircea Brenciu analizează pe scurt acel fenomen controversat numit „rezistența prin cultură”, care a devenit controversat nu numai imediat după 1989, ci și în prezent, în sensul în care în țări foste comuniste central și est-europene ca Polonia, →

IULIAN CĂTĂLUI

Cehoslovacia și Ungaria protestau pe față împotriva regimurilor comuniste care le violaseră și se tipărea o literatură de tip samizdat paralelă cu cea oficială, în România se practica „cititul ca sport național”. Aici, ideea este că un anticariat, dincolo de ipostaza de unitate comercială care oferă spre vânzare cărți vechi sau obiecte vechi de artă, a vândut în tipul societății socialiste multilateral dezvoltate aflată spre comunism în zbor, libertate și că însăși Revoluția română din Decembrie 1989 ar fi fost pregătită și în anticariatele din România, bineînțeles din punct de vedere cultural și spiritual.

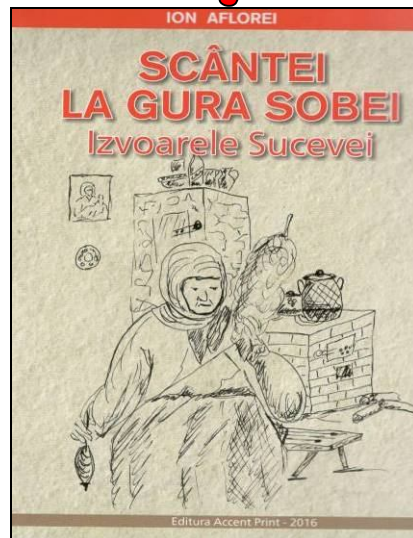
Capitolele 3 și 4 sunt focalizate pe Brașov și istoria „celui mai frumos oraș din România”, în care sunt prezentate numeroase date și evenimente istorice, pe scurt, plus oamenii săi de cultură, scriitori, filozofi, artiști, preoți și chiar tipografi din cele trei culturi care au domionat și domină Transilvania și Brașovul: germană, română și maghiară. Totodată, autorul brașovean analizează caracterul și caracteristicile populației germanice, al sașilor, de fapt, din rândul căreia provine anticarul Astrid Hermel, germani care au fost chemați în Evul Mediu de către regii Ungariei ca să populeze, să construiască orașe și cetăți și să apere de barbari Transilvania, dar și calitățile și însușirile românilor și maghiarilor ardeleni. Cele două capitole se încheie prin apariția „femeii îndrăznețe” care i-a pus la aceeași masă pe cei doi corifei ai Umanismului și Renașterii italiene și europene, Aldus Manutius (cărui îi este dedicat întreg capitolul 5) și Johannes Honterus, d-na Astrid Hermel. Capitolul 6 în care facem cunoștință mai în detaliu cu femeia curajoasă care l-a adus pe Aldus Manutius în curtea lui Honterus, Astrid Hermel, capitol care reprezintă și un fel de micro-novelă autobiografică a autorului Mircea Brenciu, care povestește cum a făcut cunoștință, nu cu gheața, ci cu cartea sau cărțile de tot felul, inclusiv cu cele de obstetrică și ginecologie, în Șcheul său natal, dar facem cunoștință și cu iubirea pentru carte a viitoarei librărese și anticărițe, Astrid Hermel.

În capitolul 7, și ultimul, aflăm că numele de Aldus a apărut în viața lui Astrid Hermel încă din anii 1980, sub forma unei ediții, realizate chiar la tipografia maestrului venețian și datată din secolul al XV-lea! De aici și până la deschiderea oficială, pe 10 iulie 1991 a tipografiei și editurii ce poartă numele marelui umanist italian, Aldus, nu a fost decât un pas, fondatorii acestei instituții private fiind Astrid Hermel, Roland Hermel (soțul lui Astrid) și cei doi fii, întreprinzătorii Arthur și Edmond, prima carte publicată la „Aldus” fiind *Pauză de respirație*, debutul din 1991 al celor patru autori care au constituit „Grupul de la Brașov” în poezia română, Andrei Bodiu, Caius Dobrescu, Simona Popescu și Marius Oprea. Un succes important al Editurii Aldus a fost prezența acesteia la Târgul Internațional de Carte de la Leipzig din 1998, unde brașovenii au fost singurii pe acest profil din România, dintre cele 71 de edituri din întreaga lume prezente acolo.

Concluzia *Cărților lui Aldus* e că o femeie cu spirit ales și-a dat întâlnire cu doi reprezentanți importanți ai Logosului, Aldus Manutius și Johannes Honterus, aducându-i împreună, după 500 de ani, în același spațiu, la Brașov, în curtea Bisericii Negre, cea mai importantă construcție religioasă gotică din estul Europei.

Semnal

Scânteii la gura sobei

Fănică stătea la masa din colț cu ziaru-n față.

-Ce mai scrie la gazetă, vecine?

-S-a răsturnat un tren! El, săracul, citea ziarul cu josu-n sus. Se poate și așa. Cum la noi multe sunt cu josu-n

sus, mai poți să nu-i dai dreptate! Am ales „la întâmplare” una din numeroasele ziceri cu tâlc sau „cu duh”, cum le numește autorul Ion Afloriei „presărate din belșug”, în cele 55 de pagini ale noii sale apariții editoriale „Scânteii la gura sobei”, Editura Accent Print-Suceava-2016.

„Cărticica”, cum ar fi spus T. Argezei, e compusă din două părți. Partea dintâi „Scânteii la gura sobei”, partea a doua „Vorbe cu duh”.

Să rețin și dedicația din pagina 5: „Dedic aceste gânduri printre rânduri, colegilor într-ale geografiei, care au asudat pe ogorul școlii mai bine de 38 de ani, aflați pe toate tărâmurile țării, absolvenți ai Universității Alexandru Ion Cuza-Iași, promoția 1978.

Grafica excelentă a volumașului aparține pictorului profesionist-loco Vasile Hutopilă.

Coperta 1 e observabilă în recenzia mea și atent privită poate impulsiona cititorul la procurarea cărții, iar coperta 4, ca și în pagina 5, prezintă în grafică o fotografie și un text în care este vorba chiar de prof. I. Afloriei care, cu mulți ani în urmă, ajuns la Izvoarele Sucevei cu serviciul, a devenit „om al paradisului meleag!”

Acum, încercând să fac o radiografie a slovelor dintre coperte, nici nu știu cum s-o încep și cum s-o termin.

Deoarece o mare parte din scriere este un mănunchi de pilde cu învățătură în stilu-i inconfundabil.

Dacă în prima parte sunt cu tâlc, în partea a doua sunt axate pe legătura indestructibilă dintre autor și viața satului în care s-a împământinit.

Exemplific, în special cugetarea regretatului poet sucevean Ion Cozmei: „Cine lasă limba-n uitare/Acela suflet nu are” și o strofă de poezie compusă de Vasile Hutopilă „Se lasă toamna-n Bucovina/Mai rară-i frunza în stejari/Și nu dau azi pe nimeni vina/Că anii trec și sunt mai rari”.

Modestă fiind lucrarea comentată (dar foarte condensată prin zicerile cu tâlc!), subsemnatul o recomandă acelor doritori de vorbe cu înțelepciune cu iz humileștean, locul de baștină al autorului acestei mici capodopere din bibliografia sa.

A zecea sa carte din palmares este o realizare care, după opinia mea, și cred că și a altor scriitori, va reține atenția ce i se cuvine.

ALEXANDRU DECEBAL SEUL

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

NAȚIUNEA ÎN STARE DE VEGHE

NOTE ȘI COMENTARIILE SOCIOLOGICE LA ROMANUL MARI UNIRI

23. Națiunile - liantul „civilizațiilor”

Faptul că Mihail Diaconescu evocă realități istorice de la începutul secolului al XX-lea, adresându-se lectorului de azi, respectiv publicului contemporan, este evident pe fiecare pagină din romanul *Sacrificiul*. El înțelege evenimentele care au dus la Marea Unire a românilor din perspectivele oferite de știința istoriei, de sociologie, de psihologia persoanei, de culturologie, de psihologia maselor, de teologia dogmatică ortodoxă, de principiile politologiei și diplomației, ale etnografiei, ale etnologiei, ale științei militare și ale axiologiei.

De aceea a fost comentat de personalități de mare autoritate, afirmate în variate domenii ale științelor umane.

Este un roman scris cu erudiție calmă și cu o rafinată știință a construcției epico-artistice, bazat pe o documentare imensă.

Calmul expunerii l-a ajutat pe romancier să evoce epic, în pagini de neuitat, amploarea excepțională a legăturilor strânse între români, cehi, polonezi, slovaci, sârbi, croați, bosniaci, sloveni, în lupta pentru demolarea Imperiului Austro-ungar opresor. La lupta contra Imperiului participă activ și în variate moduri națiuni diferite, creatoare de culturi și civilizații diferite, de valori diferite, unite însă prin țeluri politice și istorice identice.

Citim în romanul capodoperă *Sacrificiul* pagini acaparante despre specificul satelor și orașelor românești de pe Valea Crișului Negru. Citim, de asemenea, descrieri ale străzilor, bulevardelor, cartierelor, parcurilor, monumentelor și piețelor publice ale unor orașe precum Beiuș, Oradea, Budapesta, Viena, Praga, București, Râmnicu-Vâlcea, Sibiu, Iași, Arad, Alba-Iulia.

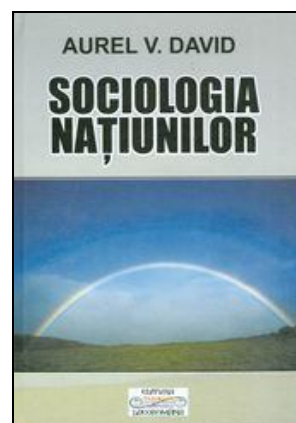
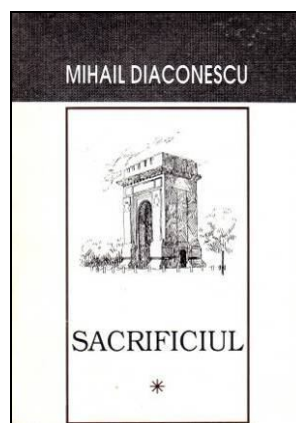
Citim, de asemenea, pagini despre unele evenimente specifice, datini calendaristice, sărbători și tradiții înscrise, în mod firesc, în modul de viață al unor națiuni diferite, dar și unite în lupta lor pe viață și pe moarte cu Imperiul bicefal opresor, care și-a propus să le distrugă cât mai repede și mai eficient cu putință.

Mihail Diaconescu ne spune astfel, cu mijloacele specifice oferite de arta narativă, că națiunile sunt *liantul civilizațiilor*. Aceasta este, desigur, o problemă artistică legată de importante descrieri, evoluții evenimentiale, aspecte compoziționale, evocări conflictuale, portrete, rezolvări stilistice. Fără o vocație epică puternică și vizionară, asemenea descrieri și evoluții n-ar fi posibile în cuprinsul relatărilor pe care le găsim în roman.

Evocând modul cum națiunile se manifestă ca *liant al civilizațiilor*, Mihail Diaconescu se manifestă nu numai ca romancier, ci și ca sociolog, așa cum am mai spus în comentariile noastre. Se manifestă și ca politolog.

Acest aspect al artei sale epice impune un comentariu special realizat din perspectivele teoretice și aplicative oferite de sociologia națiunilor.

Precum îndeobște este acceptat și consemnat în diverse dicționare, *civilizația* (lat. *civis* = cetățean) consti-

tuie ansamblul cunoștințelor și experiențelor umane, totalitatea „achizițiilor” spiritului uman, nivelul înalt de dezvoltare materială și spirituală a unei societăți, a unui popor, a unui stat, într-o epocă istorică dată. La acestea se adaugă cultura materială sau spirituală, fapt ce conferă „civilizației” rolul de etalon de imagine la care a ajuns, de regulă, un popor. De regulă, din definițiile emaneate din minți impregnate de ideologii este eludat rolul națiunilor, ca organizări sociale, în crearea și întreținerea civilizației umane.

Așa se explică de ce, din antichitate și până astăzi, unul dintre obiectivele principale ale statelor expansioniste a fost exercitarea influenței politico-ideologice și religioase pe spații cât mai vaste și modelarea, prin proceduri mecanice a „spiritului” națiunilor integrate cu forța într-un spațiu controlat și dominat, pe care l-au botezat „civilizație”.

În acest sens, au lucrat și mercenarii ideologi de la Viena și Budapesta, care au dorit ca raporturile Imperiului bicefal cu națiunile oprimate să se prelungească la infinit.

Acești mercenari ideologi sunt adecvat caracterizați de Mihail Diaconescu mai ales în capitolul al VII-lea al romanului său, în care este relatată întâlnirea tinerilor Romulus Brad și Dr. Nicolae Bolcaș cu filosoful și omul politic Thomas Masaryk, în locuința sa de la Praga.

„Starea de civilizație” a omenirii este întreținută de națiuni - unitățile sociale ale civilizației universale - și se manifestă multidimensional sub semnul peren al etno-spiritualității națiunilor. Fiecare națiune generează o civilizație proprie, ca expresie a capacității de a asimila, conserva și afirma valorile culturale pe care este capabilă să le producă. Prin această capacitate, fiecare națiune contribuie la clădirea civilizației universale. Umanitatea încorporează civilizațiile generate de națiuni prin viețuirea în același areal, cu caracteristici geo-fizice similare și prin relațiile de conlucrare întru satisfacerea necesităților comune.

Criteriile de caracterizare a „civilizațiilor” sunt expresii ale modalităților de procesare a informațiilor, iar neechivalențele în definirea acestora sunt consecințele implicării ideologiilor în acest proces. De la apariția lor pe scena politică a lumii și până în zilele noastre, ideologii au construit mereu civilizații imaginare, pentru a induce oamenilor o anumită „stare de spirit”. Astfel, s-a creat și s-a întreținut ideea falsă conform căreia diferența cea mai importantă între civilizații nu este nici rasială, nici națională, ci religioasă. Fiecare națiune generează o civilizație proprie, ca expresie a capacității de a asimila,

AUREL V. DAVID

conserva și afirma valorile culturale pe care este capabilă să le producă.

În sociologia românească, ale cărei evoluții, personalități și realizări teoretice și aplicative sunt bine cunoscute de Mihail Diaconescu, adepții *viziunii organiciste* au apreciat că „*poporația în stare de civilizație formează nația*”, care își exprimă, astfel, puterea naturală de a crea civilizație, prin „*naționalitate*”.

Ideologii, care n-au reușit niciodată să se desprindă de cadrul impus de structurile de putere care i-au creat, continuă să afirme că națiunile sunt cauza așa-numitului „*conflict al civilizațiilor*”. Dezbatere ideologică purtată mai ales după destrămarea Imperiului sovietic și după finele „*războiului rece*”, care au marcat o nouă epocă în relațiile internaționale, au adus în discuție așa-numita „*ciocnire a civilizațiilor*”, reieșită din gândirea lui Samuel P. Huntington. Acesta a avertizat că „*nucleul*” în jurul căruia se vor produce în viitor cele mai dure conflicte în politica mondială este *cultura*, ca expresie a capacității națiunilor de a crea „*civilizație*”. „*Cele mai periculoase dușmării* – a afirmat acesta - *apar în jurul liniilor de falie dintre marile civilizații ale lumii*”.

Gândirea sa este una de politician și nu de sociolog, căci ocolește de multe ori rolul sociologiei pentru a-l înlocui cu cel al „*consilierului politic*”. Abordând problema civilizațiilor din punctul de vedere al interesului unei puteri politice, acesta consideră că sursa principală a conflictelor în lume nu este, în exclusivitate „*ideologia*”, nici resursele economice sau opoziția politică între state, ci diferențele existente între civilizații. Greșeala lui fundamentală și foarte gravă constă în confundarea națiunilor cu statele, deci a organizărilor sociale cu construcțiile socio-politice.

De aici s-a născut sintagma ideologică de „*stat-națiune*”. Samuel P. Huntington a prezis că grupuri sau „*state-națiuni*” aparținând aceleiași civilizații (occidentale, creștine) se vor uni, probabil, în viitor, în conflictele internaționale, în timp ce civilizațiile „*asiatice*” (confucianiste și islamice) se vor uni pentru a se opune civilizației occidentale, într-o confruntare care poate fi rezumată de maniera următoare: „*Vestul contra restului Lumii*”. Cauza fundamentală a acestei ciocniri a fost identificată în diferențele „*de sens*” ale valorilor și intereselor Occidentului față de cele ale „*statelor-națiuni*” non-occidentale. Gândirea lui falsă de ideolog activ prevede, însă, că acest conflict imaginar s-ar putea transforma într-un război mondial, dar nu întrevide ca modalitate de

prevenire decât „*soluția politică*”, de reglare a problemelor omenirii prin raporturi de forță. El a confundat, astfel, națiunea americană cu statul și a preconizat că strategia pe termen lung a politicii externe a S.U.A. trebuie să urmărească întărirea cooperării între statele occidentale, menținerea unor puternice forțe militare în punctele strategice ale lumii, o alianță cu Rusia, cu Japonia și cu Europa de Est în scopul slăbirii și distrugerii națiunilor „*confucianiste*” și „*islamice*”. Fără să observe, sau poate în mod voit, din rațiuni ideologice, acesta a incitat statele puternice să agreseze națiunile din arealul asiatic, numai pentru că acestea au dat „*alt sens*” valorilor sociale pe care le-au produs.

Diferențele de gândire creează, astfel, conflictul de interese, și nu conflictul între civilizații. Prin acestea se evidențiază tendințele de dominare, iar metodele sunt aceleași din timpuri istorice apuse, adaptate la realitățile prezente. Astfel, el a sugerat o „*strategie pe termen scurt*” de creare a unei mari disensiuni între civilizațiile islamice și confucianiste, pentru ca Statele Unite, alături de celelalte state occidentale („*civilizația creștină*”) să devină principala forță în demersul de restabilire și consolidare a poziției dominante a Occidentului în lume.

În teoria lui Samuel P. Huntington, națiunile sunt implicate, fără voia lor. Imaginara „*ciocnire a civilizațiilor*” nu este opera națiunilor, ci a politicianilor și a „*centrelor de putere*”, care sunt actorii principali ai relațiilor internaționale. Ideologii, politicienii și „*centrele de putere*” sunt cei care accentuează diferențele de cultură dintre națiuni, iar ideologiile violente nu fac decât să mascheze interesele lor conflictuale în spatele diferențelor culturale. Ideologii se folosesc de diferențele dintre „*civilizații*”, pe care le amplifică pentru a crea și perfecționa instrumentele necesare promovării intereselor „*centrelor de putere*”.

Este de domeniul evidenței faptul că „*civilizațiile*”, care sunt creația națiunilor, nu controlează statele, ci statele care dezvoltă presiuni expansioniste sunt cele care-și arogă dreptul de a controla „*civilizațiile*”.

Istoria, chiar cea recentă, confirmă faptul că alianțele politico-militare se clădesc din interes geopolitic și nu pentru a servi o anumită civilizație.

Acest fapt este bine reliefat de Mihail Diaconescu în romanul *Sacrificiul*. Statul imperial bicefal dezvoltă presiuni expansioniste, nicidecum națiunile oprimate, înglobate în frontierele sale. Împăratul de la Viena și contele criminal István Tisza, un bandit internațional cu comportament paranoic, au declanșat războiul care le va aduce în final alungarea lor definitivă din politică și istorie.

Conflictele cele mai sângeroase pe care le-a cunoscut omenirea începând cu epoca modernă s-au iscat în interiorul aceleiași „*civilizații*”.

Războiul din Golf din anul 1991 și apoi cel din Asia Centrală au opus numai aparent „*civilizații*” diferite, cauza principală fiind impunerea unei „*noi ordini internaționale*” prin raporturi de putere.

Chiar în perioada „*războiului rece*”, conflictele nu s-au purtat între „*civilizații*”, adică între națiuni, ci din motive politice și economice, nefiind diferită încheștarea sângeroasă din cel de-al doilea război mondial, când lozinca statelor care au creat organizația „*națiunilor democratice*” a fost lupta împotriva fascismului. →

Există diferențe între „civilizații”, întrucât fiecare areal de manifestare a acestora produce și menține procese sociale organizante specifice, însă, raporturile identitare nu sunt generatoare de conflicte, întrucât „civilizațiile” sunt marile unități sociale ale procesualității sociale globale. De pildă, chiar în cazul națiunii chineze, tradițiile culturale se adaptează la „civilizația modernă”, fiind permissive stabilirii unui dialog cu Occidentul, iar în India, statul laic nu cedează locul patriotismului hindus. În lumea islamică, națiunile musulmane, departe de a se uni pentru a face față Occidentului, sunt divizate în funcție de interesul puterii politice care le guvernează. Unele se aliază pentru a se opune occidentalizării, altele se aliază cu Occidentului, care este considerat modelul pe care doresc să-l urmeze.

În pofida diversității întreținute de națiuni, coabitarea „civilizațiilor” susține progresul științific și tehnologic, revoluția în domeniul informației, precum și cultura ca suport al integrării mondiale. Așa-numita „civilizație occidentală” poate fi luată doar cu precauție ca model în privința democrației. Însă, statele din centrul și răsăritul Europei, în care s-a schimbat esența regimului politic, au luat acest model după dezagregarea Uniunii Sovietice și schimbările dramatice din Europa de Est. Numărul așa-numitelor „națiuni libere” a crescut, iar regimurile totalitare sunt pe cale de dispariție. Însă, bunăstarea acestor națiuni este dependentă de modalitățile în care se repartizează resursele energetice (bunurile materiale).

Națiunile cele mai bogate în resurse, în speță petrolul și gazul metan, au devenit în scurt timp națiunile cele mai sărace. Aceasta nu s-a întâmplat din cauza diferențelor de „civilizație”, ci din cauza acumulării agresive și prin raporturi de putere a avuției produse social. Deci, civilizațiile „confucianistă” și „islamistă” nu se aliază contra civilizației occidentale pentru a stăpâni resursele, ci ideologii și „centrele de putere” sunt cei care creează pretexte pentru agresiuni, târând națiunile în războaie sângeroase. Lumea nu este divizată astăzi în cele 7-8 civilizații „croite” pe hârtie de Samuel P. Huntington. „Civilizația slavo-ortodoxă” (cuprinzând Rusia, Belarus, Ucraina) face parte din „civilizația occidentală”, iar conflictele îndelungate între „est și vest” au fost, deci, conflicte în interiorul aceleiași civilizații.

Și conflictele din primul război mondial, descris foarte atent de Mihail Diaconescu în plină desfășurare, cu toate ororile sale, s-a desfășurat la început în cuprinsul aceleiași civilizații europene.

„Civilizația latino-americană” este născută din civilizația europeană occidentală. A considera „civilizația japoneză” ca o civilizație aparte, în timp ce ea este larg influențată de confucianism, este o eroare.

Deci, „civilizația” reprezintă idealul transformat în realitate, care acumulează, menține și dezvoltă energia socială necesară „spațiului social”, în care satisfacerea necesităților sociale devine identică cu realizarea „binelui social”. Oamenii devin, astfel, „ființa socială” capabilă să se elibereze de forța constrângătoare a acesteia. Din vremuri imemorabile, „societatea” a menținut oamenii ca „ființă socială” în funcție de capacitatea sa de a se implica în procesele sociale, prin depășirea barierelor spațiale și temporale. Astfel, necesitățile sociale nu constituie doar premisa sau consecința unui „determinism social”, care influențează în mod sensibil modalitățile

concrete de manifestare ale omului. Ele au *caracter de universalitate definită prin umanitate*.

Romanul *Sacrificiul* scoate în evidență un moment semnificativ și sugestiv în care „poporul român” – creație a *națiunii române*, a fortificat neamul nostru în lupta cu imperiile și i-a conferit capacitatea de a se identifica prin „geneză”, limbă, religie, obiceiuri, aspirații și „patrie”.

Astfel, chiar în condiții de pierdere a unor părți din vatra neamului, „poporul român” a reprezentat starea definitivă a „conștiinței colective” și subiectul acestei conștiințe comune generate de națiunea română, ca organizare socială. Prin această conștiință s-a redefinit sentimentul apartenenței etnice, iar oamenii au luat act „de sine”, ca putere morală și socială, ca instanță prin care s-a desăvârșit omenirea prin civilizație.

Mihail Diaconescu scoate în evidență faptul că în acele momente de destrămare a unui imperiu, în speță Imperiul austro-ungar, națiunea română, alături de celelalte națiuni robite s-a afirmat ca liant al „civilizațiilor”, întrucât prin etno-spiritualitatea ei a întreținut „starea de civilizație” a omenirii și s-a manifestat ca unitate socială a civilizației universale.

Prin frescele sale sociale de mare amploare, romanul *Sacrificiul* confirmă faptul că cel mai elocvent indicator de evaluare, dar și de „stare” a unei națiuni, este *cultura* creatoare de civilizație, întrucât omul „cultivat” este, prin excelență „ființă socială”, creatoare de valori sociale. Astfel, cunoștințele, credințele religioase, arta, morala, obiceiurile și toate celelalte capacități și obiceiuri pe care o națiunea română le-a dobândit în calitate de unitate socială în diversitatea procesualității sociale, au fost definitorii pentru imaginea națiunii române.

Romancierul a argumentat că națiunea română însăși este așezată pe o „falie de civilizație”, fiind deci predispusă, în primul rând, agresiunilor informaționale, simbolice.

De asemenea, a transmis și un avertisment demn de luat în seamă: producerea, prin violența simbolică, a subculturilor, întemeiate pe diferențe regionale, religioase, etnice sau de statut social, a contribuit la exacerbarea sentimentului național și la scindarea națiunii în „societăți paralele”, context în care în corpul său apar două „lumi” diferite.

Romanul „*Sacrificiul*” se constituie astfel într-o cronică a așa-numitei „crize de civilizație” – proclamate de analiști politici.

Scriitorul sesizează faptul că aceasta este o *criză indusă* de menținerea raporturilor de putere, *provocată* de presiunile „centrelor de putere” care urmăresc instituirea controlului asupra națiunii române.

Transilvania, starea noastră de veghe

(VII)

Școala Ardeleană și națiunea română din Transilvania în Secolul Luminilor

Școala Ardeleană – un curent cultural iluminist de mare anvergură – s-a afirmat în a doua parte a secolului al XVIII-lea până spre 1821, când se vedeau urmările benefice ale depășirii „crizei conștiinței europene”, ale redimensionării continentului prin „trecerea de la mica la marea Europă”.

Imaginea completă a unei epoci este foarte greu de surprins în puține cuvinte, iar secolul al XVIII-lea a fost mult mai complex decât cele anterioare. Europa Occidentală – devenită modelul principal de cultură și civilizație după secolul al XV-lea (cucerirea completă a Bizanțului de către otomani) – trecuse prin experiența Renașterii, Reformei și Contrareformei (și a Reformei Catolice), a erudiției individuale (în secolul al XVI-lea), a erudiției colective (în secolul al XVII-lea) și se afirma, începând din preajma anilor 1700, drept o lume a barocului și apoi a luminilor. Toate aceste orientări și curente au avut ecouri, mai vizibile ori mai timide, și în țările și provinciile care aveau să formeze ulterior România.

Modelele apusene devin, pe măsura trecerii timpului, tot mai pregnante, deși se afirmă în interferență cu vechile influențe bizantino-slave, cu ortodoxia și slavonismul, care-și pusese rămpăntul puternic asupra evoluției spirituale a românilor.

Modernizarea societății românești din secolul al XVIII-lea a avut loc tocmai prin influxurile occidentale, venite pe diverse filiere, acestea conducând spre formarea și afirmarea națiunii, tot în acord cu modelul occidental.

Evoluția națională a românilor s-a produs în strânsă legătură cu soarta vecinilor, iar în Transilvania și Banat (1), cu viața grupurilor privilegiate (națiunilor) de - acolo – maghiari, sași, secui, sârbi, șvabi. Și „națiunile” din Transilvania propriu-zisă au privit cu insistență tot spre modelul apusean, stimulate de

vechea lor tradiție medievală catolică și de îmbrățișarea confesiunilor protestante, dar în condiții diferite față de români. În primul rând, ele veneau din postura de grupuri și „religii” recunoscute prin privilegii („națiuni” oficiale), pe care austriecii nu au făcut decât să le confirme, să le accepte cum erau. Aceasta înseamnă că ele, prin acest statut național și confesional preferențial, se aflau la putere, în vreme ce românii erau în postura de supuși. În al doilea rând, accesul la putere se dovedea complet disproportionat, mai ales în acest secol al proporțiilor, din moment ce românii, adică două treimi din populația totală, erau conduși de minoritatea privilegiată. Coeziunea națională modernă începe să se facă vădită în cazul tuturor grupurilor etnice ale Transilvaniei, cu accente individualiste și exclusiviste destul de puternice.

Încă de pe la 1600, vechea națiune medievală începuse să capete caracteristici moderne, grație importanței câștigate de limbă, origine, confesiune, tradiții în conștiința colectivă, datorită urmărilor unirii Țărilor Române înfăptuite de Mihai Viteazul și în acord cu noile orizonturi europene. Secolul al XVII-lea a dus la acumulări multiple pe tărâm național și i-a determinat și pe români să-și pună convingerea unității, vechimii și romanității lor în serviciul luptei pentru emancipare națională. Națiunea modernă intră în scenă prin acțiune, prin mari mișcări, care vor contopi până la urmă (la

1848 - 1849) intelectualitatea și poporul, conducând la geneza statului național unitar.

Formele luptei naționale erau variate, dar pot fi grupate în politice, religioase, sociale și culturale.

În plan confesional, se înscriu unirea cu Biserica Romei și mișcarea petiționară condusă de episcopul greco-catolic Inocențiu Micu - Klein (cea din urmă are și vădite conotații politice); în plan politic cert, se află mișcarea petiționară din Transilvania, condusă de reprezentanții Școlii Ardelene și numită uneori „mișcarea Supplex-ului; planul social este ilustrat de către răscoala lui Horea (și aceasta, presărată de semnificații politico-naționale); planul cultural se identifică prin iluminismul militant, reprezentat mai ales de activitatea erudită și literară a cărturarilor Școlii Ardelene.

Firește, această diviziune a fațetelor luptei de emancipare națională a românilor transilvăneni are un pronunțat caracter didactic, fiindcă planurile enumerate interferă, se topesc unele în altele, se transformă, modelate de marele ideal al libertății de grup, predominant atunci în Europa Centrală și Sud - Estică.

Acad. IOAN AUREL POP

1) Vom folosi cel mai adesea termenul de *Transilvania* în sens generic, pentru a desemna provincia intracarpatică, Banatul și *Partium* (Crișana, Sătmăru, Maramureșul etc.).

Excepție vor face situațiile în care ne vom referi în chip special la unele din aceste teritorii, prin sublinieri anume făcute.

Ioan al Banatului

„A iubi este o poruncă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, mi se pare foarte interesant cum, ascultându-vă predicile, simt că noi, credincioșii, ne regăsim în fiecare pericopă evanghelică. Desigur așa este firesc să fie, având în vedere valabilitatea învățăturilor biblice, după ce au trecut atâtea sute de ani. Știu că ați fost plecat din țară dar acum că ați revenit, vă rog să continuăm convorbirile și să vorbim despre pilda samarineanului milostiv.

Î.P.S. Ioan: Așa este, am fost plecat în alte locuri unde m-am întâlnit cu creștini de pe alte meleaguri, care, chiar dacă nu grăiesc în limba noastră, și ei îl slăvesc pe Dumnezeu, pe Sfânta Treime Dumnezeu. Are Dumnezeu fii și fiice pe toate meleagurile.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, pilda samarineanului milostiv este cunoscută de credincioși (Luca 10, 25-37). Ea face parte din cele șapte evanghelii care sunt rostite la slujba sfântului maslu, de aceea poate o cunoaștem mai bine. Apostolul și evanghelistul Luca ne relatează cum la Mântuitorul vine, cu gând de ispitire, un învățător de Lege și-L întreabă ce trebuie să facă pentru a dobândi viața veșnică. La rândul său, Mântuitorul îl întreabă pe învățătorul de Lege ce scrie în Legea evreilor în ceea ce privește viața veșnică. Învățătorul de Lege îi răspunde Mântuitorului că pentru a dobândi viața veșnică trebuie să-L iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta și din tot sufletul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuși.

Mântuitorul l-a încredințat că a răspuns bine. Evanghelistul Luca ne spune mai departe că învățătorul de Lege dorea să se îndrepteze pe sine și să priceapă mai bine cuvântul acesta din Lege, de aceea îl întreabă pe Mântuitorul cine este aproapele. Atunci Mântuitorul îi prezintă pilda cunoscută de noi sub numele de pilda samarineanului milostiv.

Mântuitorul ne spune cum un om a fost prădat și bătut de tâlhari, apoi a fost lăsat la marginea drumului „aproape mort”. Pe drumul acela a trecut întâi un preot, apoi un levit.

Amândoi au trecut nepăsători pe lângă semenul lor. „Iar un samarinean, mergând pe cale a venit la el și, văzându-l, i s-a făcut milă” (Luca 10, 33). Merge spre el, îl îngrijește, legându-i rănilor, cu untdelemn și vin. Îl duce la o casă de oaspeți pentru ca cei de acolo să-i poarte de grijă. Îi dă gazdei doi dinari, spunându-i că tot ce va mai cheltui cu acel bolnav îi va da înapoi când se va întoarce. Terminând această pildă, Mântuitorul îl întreabă pe învățătorul de Lege care dintre cei ce au trecut pe lângă cel bolnav, lovit și rănit, este aproapele lui. Învățătorul de lege îi răspunde că cel care a avut milă de el. Mântuitorul îl îndeamnă, în final, „Mergi și fă și tu asemenea.” (Luca 10, 37) Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să comentați această pildă.

Î.P.S. Ioan: Pilda este mărturisirea cuvântului lui Dumnezeu. Acestea au fost și rămân cuvintele Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Mai întâi să începem cu titlul duminicii. Cum scrie în calendarul nostru ortodox că se numește duminica când se citește această pildă? Citim în calendar: *Duminica samarineanului milostiv*. Să vedem dacă nu vom mai adăuga ceva...

Parabola aceasta este izvorâtă în urma unui dialog între un rabin și Mântuitorul nostru Iisus Hristos. Rabinul acela se considera că, în știința Sfintelor Scripturi, este peste Iisus Hristos. Acel rabin, acel învățător de Lege, de bună seamă cunoștea viața lui Iisus, de unde este, unde a copilărit, cu ce se ocupa, până ieri, Fiul Teslarului din Nazaret. Văzându-L că învață poporul, și-a spus: ia să-L pun eu la un examen pe Fiul Teslarului din Nazaret! că El nu are școala rabinică cum am eu. Eu am urmat cursurile școlii rabinice la Ierusalim, pe când el n-a plecat din Nazaret niciodată, dorind chiar să-L pună într-o situație neplăcută în fața celor care-l ascultau. De aceea Sfântul Apostol, dumnezeiescul Luca, scrie: un învățător de Lege s-a

apropiat de El, ispitându-L: n-a venit cu smerenie la Hristos, ci să-i spună: Ei! Tu nu știi câtă teologie, câtă scriptură cunosc eu! Atunci îi pune această întrebare Mântuitorului, întrebare care de fapt îl frământa și pe el și pe ceilalți contemporani ai săi: ce să facă ca să dobândească viața de veci?

Mântuitorul știind de asemenea foarte bine, îl întreabă: cum citești? Și atunci spune două porunci: să iubești pe Domnul Dumnezeu tău din toată inima ta, din tot sufletul tău, din tot cugetul tău și *cu toată puterea ta*. Și apoi spune de asemenea să iubești și pe semenul tău, pe aproapele tău, ca pe tine însuși. Acestea a mărturisit rabinul, deci practic a dat un răspuns foarte bun Învățătorului învățătorilor, Mântuitorul nostru Iisus Hristos, Care apreciază răspunsul acestui învățător de Lege.

Îi pune apoi întrebarea cine este aproapele meu. Dacă am putea analiza întâi, rezultă cât trebuie să-l iubim noi pe Dumnezeu. Noi trebuie să-L iubim pe Dumnezeu nu din inimă, nu cu inima, nu cu sufletul, nu cu puterea, nu cu cugetul, ci precizează în *Sfintele Scripturi* că pe Dumnezeu trebuie să-L iubim cu *toată inima, cu toată, nu cu o parte din inima noastră. Trebuie să-L iubim pe Dumnezeu cu tot sufletul nostru, nu așa și așa*. Apoi trebuie să-L iubim pe Dumnezeu cu tot cugetul, cu tot și apoi cu *toată puterea noastră*.

Deci Dumnezeu vrea să-L iubim pe El mai presus decât orice pe pământ și din creație. Pe El să-L iubim cu totul și din tot. Și-apoi spune porunca biblică, și pe semenul tău să-l iubești ca pe tine însuși. Nu vi se pare că este, cum s-ar spune, o coborâre de valoare? Deci pe Dumnezeu din tot și cu tot, și pe semenul tău să-l iubești ca pe tine însuși. Prin urmare, mai presus de iubire de mamă, de tată, de fiu, de fiică, de frate sau de soț. Iubirea noastră față de Dumnezeu trebuie să fie mai presus decât iubirea de unul dintre cei apropiați. Și pe ei să-i iubim ca pe noi înșine, dar pe Dumnezeu mai presus de toate.

L.C.: Apoi îl întreabă învățătorul de Lege cine este aproapele. La această întrebare îi răspunde Hristos prin parabola amintită mai sus. →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Î.P.S. Ioan: Astăzi prin intermediul științei, omul cunoaște, este aproape de îndepărtatele stele și galaxii. Noi, astăzi, cunoaștem mai multe despre planetele care se rotesc în jurul soarelui, despre stelele cerului și cunoaștem mai puțin despre aproapele nostru.

Cunoaștem foarte bine câți km sunt până la Lună, ce diametru are Luna, Soarele ș.a.m.d. dar stăm într-o casă, stăm, dormim, trăim o viață întreagă despărțiți de un perete de 25 de cm și nu știm cine este dincolo, ce suferințe, ce necazuri are aproapele. Și atunci zic care distanță este mai mare, între noi și soare sau între mine și frăția ta? Măsurați în biserică, n-aveți decât o palmă distanță unul de altul, totuși nu vă cunoașteți, dar știți multe despre Lună, însă nu știți nimic despre cel care este acum lângă tine, în biserică, sau despre cel de pe scara blocului, nu știți nimic.

Oare este mai greu de cucerit spațiile cosmice siderale sau spațiile dintre inima mea și inima ta? De ce oare distanța dintre inima mea și-a ta este mai mare decât distanța de la mine și până la soare? Oare n-am putea cumva, prin harul iubirii lui Dumnezeu, să cucerim cumva și spațiul acesta dintre inima mea și inima ta?

Ce eveniment cosmic a fost când Luis Armstrong a făcut primul pas pe lună! A fost un eveniment cosmic răspândit în toată lumea. Dar când oare inima mea se va apropia, va păși spre inima ta? Dumnezeu să ne învrednicească să ne apropiem inimile unuia de celălalt, adică unul de semenii noștri, cum spune Sf. Scriptură. Învățătorul de Lege ajungând la concluzia că cel ce a făcut milă cu cel căzut între tâlhari, acela e aproapele, Mântuitorul îi dă o poruncă: Mergi și fă și tu asemenea!

L.C.: Deci fapta samarineanului este făcută nu atât din milă, cât din iubire. Prin urmare este vorba de iubire ca o virtute creștină, Înaltpreasfințite?

Î.P.S. Ioan: A iubi nu este numai o virtute creștină. **A iubi este o poruncă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.** El ne-a poruncit și-mi spune și mie, și ție: mergi! Verbul a merge, aici, este la imperativ, adică îți dă o poruncă – să mergem să iubim! De aceea unul din mesajele acestei evanghelii este porunca iubirii. N-o lasă Hristos, dacă vrei sau nu, ci

spune mergi și iubeste. Ca ce să se întâmple? Ca să dobândești viața de veci. **Substanța, esența, tăria vieții de veci este iubirea.** Așa cum o plantă se hrănește din pământ, tot așa și viața veșnică se hrănește din iubirea ta. Nu este viața veșnică întru bucuria Duhului Sfânt decât aceea care s-a hrănit în lumea aceasta de iubirea față de Dumnezeu și față de semenii noștri.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în predica pe care ați rostit-o odată după această pericopă evanghelică, ați întrebat credincioșii despre câți căzuți între tâlhari vorbește Sfântul Luca în această Sfântă Evanghelie.

Bineînțeles că ne-am mirat auzindu-vă, deoarece toți știam că este unul singur căzut între tâlhari.

Î.P.S. Ioan: Da, despre un singur om căzut între tâlhari. Acum vă întreb și îi rog pe cititori să-și dea răspunsul launtric fiecare. Pe lângă câți căzuți între tâlhari ați trecut frățiile voastre astăzi, și ieri, și alaltăieri, și în întreaga viață? Pe lângă câți căzuți între tâlharii păcatului am trecut eu, de la naștere și până astăzi?

Nu cumva aveți și în familiile dumneavoastră „niște căzuți între tâlhari” și stați cu ei în casă și nu le legați rănilor?

Nu cumva aveți vreun vecin căzut între tâlharii păcatului și nu-i legați rănilor și nu puneți pe el lacrima iubirii frăților voastre? Preotul și

levitul care coborau de la Templu au trecut pe lângă cel căzut între tâlhari și noi îi judecăm. Însă eu vă spun: noi, astăzi, nu trecem pe lângă cei căzuți între tâlharii păcatelor, ci călcăm peste ei. Atât sunt de mulți, încât călcăm peste cei căzuți între tâlhari și mergem mai departe. Cel puțin preotul și levitul din *Evanghelie* au trecut pe lângă el și n-a călcat peste el. Eu mărturisesc că am călcat în viața mea peste mulți care au căzut între tâlhari ș-am mers mai departe. Mă mir cum de nu mi-a uscat Dumnezeu picioarele.

La București, în catedrala patriarhală, se află moaștele Sfântului Dimitrie Basarabov care, în viața lui, din greșală, a călcat cu piciorul peste un pui de pasăre ce-a murit. I-a părut atât de rău, încât o vreme nu s-a mai încălțat la piciorul acela, ca să simtă ascuțișul pietrei, arșița zilei și frigul de afară. Asta pentru că a călcat cu piciorul pe un pui de pasăre!

Doamne, cum de n-ai uscat ale mele picioare că eu nu peste un pui de pasăre am călcat ci poate peste mulți căzuți între tâlharii păcatului.

Aș vrea să vă întreb ce a scris Pilat pe tăblița de pe cruce, unde a fost răstignit Hristos?

A scris în ebraică (aramaică), în latină și în greacă, „Iisus Nazarineanul, Regele Iudeilor”.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în predica pe care ați rostit-o despre această pericopă evanghelică și pe care am ascultat-o, ați afirmat că Pilat a uitat să scrie ceva.

Desigur, această afirmație a trezit mare curiozitate, iar credincioșii așteptau să spuneti un lucru inedit, ceea ce s-a și întâmplat. →

Lacrima pocăinței, începutul învierii!

Pocăința este "întristarea cea după Dumnezeu", care "lucrează pocăința spre mântuire, fără părere de rău", după cuvântul Apostolului Pavel. (II Corinteni 7, 10) Lacrimile, plânsul și suspinarea sunt semne ale întristării inimii, prin care inima este rănită ca de o săgeată și astfel izvorăște lacrimi. În Sfânta Scriptură, întâlnim nenumărate pilde de pocăință și de întoarcere cu lacrimi la Părintele Ceresc. Avem exemplul desfrânatei care a spălat cu lacrimile sale picioarele lui Hristos, ștergându-le cu părul capului său și sărutându-le. De asemenea, fiul risipitor, care s-a întors la tatăl său mărturisind că nu este vrednic a fi numit fiul lui zicând: "Părinte, am greșit la cer și înaintea ta și nu mai sunt vrednic să mă numesc fiul tău: fă-mă ca pe unul din argații tăi!" Este de crezut faptul că această mărturisire smerită a fost însoțită de lacrimi. Și Apostolul Iacob rostește următorul îndemn către cei păcătoși: "Curățiți-vă mâinile, păcătoșilor, și sfințiți-vă inimile voi, cei îndoielnici. Pătrundeți-vă de durere, întristați-vă și vă jeliți. Râsul întoarce-se în plâns și bucuria voastră în întristare. Smeriți-vă înaintea Domnului și El vă va înălța". (Iac. 4, 8-10)

În Vechiul Testament, avem mărturia Prorocului David care grăiește: "Izvoare de apă s-au pogorât din ochii mei, pentru că n-am păzit legea Ta" (Ps. 118, 139), și iarăși: "Păcatul meu l-am cunoscut și fărâdelegea mea n-am ascuns-o. Zis-

am: Mărturisii-voi fărâdelegea mea Domnului". Iar Prorocul Ieremia, în numele întregului său popor care păcătuisese, plânge înaintea Domnului zicând: "Vai nouă, că am păcătuit! Pentru aceasta s-a tulburat inima noastră și ochii noștri s-au întunecat" (Plâng. 5, 16-17).

Pocăința este un cuvânt care „se aude” mai mult de o sută de ori în Noul Testament. „Pocăință”, strigau profeții Vechiului Testament. „Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor!” (Mt. 3, 2), striga Sfântul Ioan Înaintemergătorul. „Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie!” (Mc. 1, 15), striga Domnul nostru. „Pocăiți-vă!” ne îndeamnă astăzi Părinții și Biserica noastră, pentru că acesta este, poate, singurul și cel mai scurt drum care ne duce aproape de Hristos.

Aflat între cădere și ridicare, creștinul are ca mijloc haric deosebit de important pocăința, prin care redobândește legătura cu Dumnezeu.

În ce privește pocăința, am să vă spun o istorioară pe care am aflat-o de la părintele Arsenie Papacioc. "Când au căzut îngerii din cer, un înger n-a

fost cu Lucifer, dar nu a fost nici cu îngerii care au rămas buni. Lucifer a fost trimis în iad cu ceata lui, iar îngerul acesta a rămas neutru. După ce s-a făcut această alegere, cu forța și cu viteza divină, el și-a dat seama că a greșit, dar cerurile s-au închis și el a rămas afară. S-a rugat să-l primească și nu l-a primit în cer, dar Dumnezeu i-a pus o condiție: „Să-mi aduci ce-i mai scump pe pământ!”

S-a pogorât în adâncurile oceanelor și a adus cel mai scump mărgăritar. Nici nu s-a uitat la el Cerul. Nu l-a primit. Dar când lupti duhovnicește și nu câștigi, ai câștigat necâștigarea: faptul că tu știi că nu ai câștigat, deja este câștig! Deci ești deasupra luptei. Când a văzut că nu l-a primit Cerul, s-a deșteptat îngerul: „Stai! Lui Dumnezeu nu-i trebuie lucruri materiale!”. La un râu, doi copii se scăldau și, în joaca lor, unul a căzut și era să se înece, iar celălalt a sărit să-l salveze – s-au înecat amândoi. Și îngerul a luat inima copilului salvator și s-a suit cu ea la Cer. Și Cerul nu s-a deschis! Vezi cât de învățat era îngerul acum? Mergând el prin lume, a văzut într-o pădure un bătrân care-și plângea păcatele lângă un copac. Dar îngerul îi vedea lacrimile ca de foc. Și a luat o lacrimă din aceea și a fugit cu ea la cer. Dumnezeu l-a primit imediat”!

Cât de binefăcător este să ne aducem aminte de promisiunea Mântuitorului nostru: „Pe cel care vine la Mine nu-l voi scoate afară” (In 6, 37) Adu-ți aminte mereu să plângi!

Pr. GHEORGHE ȘINCAN

Convorbiri duhovnicești

→**Î.P.S. Ioan:** Da, Pilat a uitat să scrie „Iisus, Samarineanul cel de Sus”. Asta n-a mai scris Pilat: „Iisus, Samarineanul cel de Sus”.

Dacă samarineanului din parabolă i s-a făcut milă de acel om căzut între tâlhari, l-a luat și l-a dus la un han, ca să aibă grijă de el. *Iisus, Samarineanul cel de Sus* n-a venit doar pentru un singur căzut între tâlhari, ci a venit și m-a găsit și pe mine căzut între tâlhari, și pe frăția ta și pe o lume întreagă. Toți eram căzuți între tâlhari, însă Hristos n-a trecut peste noi, ci ne-a luat pe toți. Și n-a turnat pe rănilor noastre untdelemn

și vin, ci a turnat scump sângele Său. Iată ce diferență între samarineanul din *Evanghelie* despre care vorbim și *Samarineanul cel de Sus*! Unul vindecă cu untdelemn și vin, iar celălalt cu stropi din sfântul Său sânge. Ia să fi văzut într-o zi și rănilor mele ați fi zis: omul acesta nu mai poate trăi, moare. Așa eram de rănit și un singur strop de sânge l-a pus pe pieptul meu și astăzi sunt aici. Apoi, samarineanul din *Evanghelie* l-a dus pe bietul om la un han, să aibă cineva grijă de el, la un han străin.

Samarineanul cel de Sus, Hristos Fiul lui Dumnezeu, ne-a luat și nu ne-a dus la un han străin, ci **ne-a dus în**

hanul harului iubirii Sale care este Sfânta Biserică.

Noi suntem acum în Hanul Harului iubirii lui Hristos, nu suntem în han străin, nu ne-a dat pe seama străinilor să ne vindece, ci însuși Hristos ne vindecă pe toți cei ce acum suntem în Hanul iubirii Sale. Atunci n-am putea ca în loc de *Duminica samarineanului milostiv* să spunem *Duminica Samarineanului cel de Sus*?

Binecuvântat să fie Dumnezeu că a trimis pe Fiul Său cel preaiubit, luând chip de samarinean, ca să mă ridice și pe mine, și pe tine, și pe cei ce suntem căzuți sub povara păcatului!

Panorama Sfintei Mănăstiri Oașa Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte...

Cum spun, se află undeva, în țara Ardealului, între ținuturile Inidoarei și Albei, o apă vișorioasă. Oamenii dinspre câmpie îi spun Sebeș; cei vechi, din înălțimi, îi zic încă Frumoasa. [...]

Din locurile acestea unde am petrecut și am stat privind, cu sufletul împlănit de dulceața lor, se desfășoară păduri după păduri, și iarăși păduri nesfârșite. Acolo-i împărăția sălbăticiunilor, cât țin munții și sihlele. Într-o parte se suia către Dumnezeu vârful lui Pătru; mi se părea aproape, dar până la el umblă păstorii două zile, și în râpile lui goale stăruiau încă - la vreme de vară - zăpezile de iarna trecută. Mai departe, se scria pe cer linia Șurianului. Se lămuriau și alte piscuri cu pete de omăt. Munți, râpi, codri, goluri; spre ele trec pe drumul de lângă apa Frumoasei oierii din Poiana Sibului ca să-și așeze stănilile. [...] Mișcarea aceasta de la vale în piscuri o fac de mii de ani generațiile păstorilor, de la Decebal-Crai și de la străbuni și mai vechi.

(Mihail Sadoveanu, fragmente din volumul *Valea Frumoasei*)

Inundată de verdele tainic al brazielor care-și cădesc tămăia din cetini sub atenția neîndurătoare a Soarelui dogoritor de vară, învăluită de hora eternității în care s-a îngemănat cerul senin cu oglinda străvezie a lacului de acumulare, piscurile îmbietoare ale munților ce brăzdau văzduhul prin semeția lor, Mănăstirea Oașa ne primește cu brațele deschise, murmur de tineri (ca niște albinuțe în stup) vibrând încă de la apropierea de aceasta... Cam așa este întâmpinat oricine vine la OAȘA... Vezi forfotind dintr-o parte în alta tineri, studenți și liceeni deopotrivă, cu pixuri și caietele în mâini, cu metaniere și cărți de rugăciuni, iar la fiecare pas întâlnești câte o persoană care să-ți zâmbească și să te privească duos, ca pe un prieten vechi de-al său... deși acum e pentru prima oară când pășești pe aceste tărâmurile... Ei sunt grăbiți să ajute acolo unde e nevoie, dornici de a nu întârzia la conferințe, însetați de a ajunge la slujbele Bisericii...

În centru, ca o stăpână a tuturor,

stă de veghe umila bisericuță de lemn și îi privește (primește) pe toți cei care îi trec pragul, generații după generații, îi iubește tăcând și ocrotindu-i la sânul ei... Acum, vin mulți să-și facă prăvăliuara aici sau să se închine Maicii Domnului Pantanassa și răclitei cu Sfinte Moaște, căci bisericuța a devenit de muuult neîncăpătoare pentru ei, motiv pentru care obștea (călăuzită de către Părintele Starșe Arhim. Iustin Miron) s-a văzut nevoită a construi un alt edificiu de cult, de dimensiuni mult mai mari... pentru TINERI.

Nu vreau să vă scriu, dragi cititori, neapărat despre un istoric al acestei Sfinte Mănăstiri (Deși aș avea ce să vă transmit, nu doar ca informație cronologică, ci mai ales ca intensitate a trăirilor ce au izvorât laolaltă cu nașterea ei. Despre Oașa deja s-a scris mult, s-au făcut reportaje etc.), ci, mai degrabă, îmi doresc să lămurim împreună o serie de întrebări, precum: "Ce caută ASTĂZI tinerii la mănăstire? De ce mai ales TINERII? (P.S.: Bătrânii unde sunt?) CE este acest FENOMEN?"

Obștea, tânără și ea la rândul său, a început de ani de zile serii anuale de tabere studențești ce au necesitat o organizare, deoarece acest "asediu" exuberant al adolescenților s-a dovedit a fi greu de stăpânit altfel, adăugându-se exponențial tot mai mulți tineri. Având ca principii de bază trei direcții majore și anume: spiritualitatea, tradiția și cultura, construindu-se pe relații de prietenie, încredere și devotament, taberele de la Oașa au ajuns a fi mult așteptate, astfel încât tinerii vin aici pentru a se forma (nu doar pentru a se informa!) atât pentru

Biserica nouă, acuarelă

Biserica veche, acuarelă

viața ce îi așteaptă, cât mai ales pentru cea veșnică. Arhondaricele, sălile de conferințe, biserica – toate sunt pentru ei! Toate s-au ridicat cu trudă pentru a le răspunde nevoilor, pentru a umple acele cupe ale sufletelor însetate de Cer. Astfel, la 1300 m altitudine, tineri din toate colțurile țării (ba chiar ale lumii!) se adună la Oașa pentru a asculta conferințe și a li se răspunde la nelămuriri, pentru a lega prietenii pe viață și pentru a învăța, totodată, să prețuiască munca și lucrul în echipă, cu mintea fiind cât mai mult posibil la rugăciune (lucrarea minții), iar cu mâinile trebuindu-le acolo unde este nevoie. Nu e de uitat ceea ce zic adesea Părinții Sfintei Mănăstiri: *Pentru a deveni trebuie să faci, căci ceea ce faci te face!*, dâșii fiind în tinerete membri activi ai ASCOR-urilor (ASCOR- Asociația Studenților Creștini Ortodocși Români) din țară, prin urmare, având cunoștință în relația de colaborare cu tinerii și reușind, astfel, să răspundă, în majoritatea situațiilor, nevoilor actuale ale lor. Când însă nu plouă, piscurile munților din împrejurimi devin amfiteatre în aer liber, încât doar la Universitățile de prestigiu ochiul privitorului poate analiza un asemenea "peisaj": tineri ce vin valuri - valuri să asculte Cuvântul lui Dumnezeu, să fie mai aproape de El prin natură, simplitate și... Dragoste.

Tineri ce vin valuri - valuri, așa cum, Mântuitorul, în timpul propovăduirii Sale, era urmat și înconjurat de mulțime de oameni... *Așadar, la hotarul dintre cer și pământ, în mijlocul munților, Mănăstirea Oașa dăinuie→*

sora Denisa
(Măn. "Sf.M.Mc. Gheorghe", Țețu)

în afara scurgerii timpului... (fragm. din *Mănăstirea Oașa*, de Șușnea Sebastian Robert, Brașov, 2013).

Impresionați, așadar, și de solidaritatea pe care o degajă obștea, atât în rugăciune, cât și în muncă și gândire, tinerii se adună, an de an, tot mai mulți în jurul acestui nucleu. Chiar dacă programul de rugăciune este unul athonit, e de admirat faptul că tinerii nu cedează defel și participă la slujbele Bisericii cot la cot cu obștea, în fiecare dimineață fiind dornici a se trezi la ora 2:30 și a se ruga până la ora 8:00, cât ține programul liturgic. Mai apoi, ora vecerniei este ora 16:00, oră la care, după o zi de trudă, ei se reîntâlnesc pentru a înălța rugi pentru familie, pentru neam, pentru lume...

Cu siguranță toți cei care veți păși pragul Bisericii la una dintre aceste ore veți rămâne profund mișcați, căci înaintea ochilor se va desfășura o imagine coplesitoare: tineri în costume populare, *propovăduitori* ai valorilor neamului nostru, cu capetele plecate, înălțând rugăciuni și smerindu-și gândurile, lepădându-se de individualismul pe care societatea de astăzi îl promovează tot mai mult și realizând TOTUL în comuniune...

Ceea ce transmite acest loc așezat între cer și pământ este bucuria, temelie fondată de Părintele Teofil Părăian de la Mănăstirea Sâmbăta, cel care a fost aproape mulți ani de această Mănăstire, dar mai ales de Părintele Stareț, al cărei duhovnic era încă din vremea studenției. Din această perspectivă, am să închei întorcându-ne la rădăcini, cu un citat din monografia Oașei: *Tot ceea ce făceam noi într-o formă diminuată înainte, după ce a trecut Părintele Teofil la cele veșnice s-a amplificat. Lucrurile au luat o amploare nebănuită, negândită. Nici nu ne puteam imagina așa ceva. Se simte un har al Părintelui Teofil. El lucrează alături de noi și ne împinge pe direcția pe care a fost și el toată viața. Ceea ce facem se datorează Părintelui Teofil, pentru că vine el, cu puterea lui, acum, direct de la Dumnezeu, și și-o revărsă aici, peste locașul nostru.* (pp. 20-21)

Și astfel, [...] între cer și pământ, la granița dintre lumi, unde timpul se întâlnește cu veșnicia, strămoși și urmași, uniți prin rugăciune, suntem aici... pe palmele lui umnezeu... (p.2)

CÂT EFORT – ÎN MOARTE – DE A FI FRUMOASĂ

cât efort – în moarte – de a fi frumoasă
când pădurea-și schimbă chinul în splendoare
îți dă mărturie poiana stufoasă:
n-a fost răutate – este – deci – Culoare!

Crist duios s-apleacă – tot mai des șoptește:
*„frumos voi trăirăți – frumoși fiți în moarte
meritați amurgul – sfântă sărbătoare -
...de cădeți în stele – nimeni nu mai moare...!”*

în genunchi copacii primesc de la ceruri
binecuvântare cu aghesmi de geruri:
bucuroși să moară – frumoși în sfîntire

așteaptă doar Cristul să le intre-n fire...
...cât de frumos te lasă Dumnezeu
să mori – trăind ascuns în orice zeu...

TOAMNĂ SPRE IARNĂ

tâlharii-au jefuit în catedrală
mânjit altarul – urmele-s de sânge
ca de-obicei – Hristosul nu se plânge,
dar clopotari și vânturi crap' de fală

și lepră și noroi spurcat-au naos,
o zi de bezne iar și-a pus coroană,
cetatea nu-i decăt un spârc de haos,
sfărmate-s - sus – coloană cu coloană,

bocind în zdrențe – marginile lumii
cerșesc o notă de la Sfântul Clopot
dar bidiviii negri vin în tropot

strivind nădejdi și patima arvunii
...e greu din țandări s-aduci
mântuirea
...toamnă spre iarnă: unde-i lecuirea?

ADRIAN BOTEZ

Așteptind absurdul

Liniștea adoarme pe luciul apei.
Coboară din cer neștiută
Să nu tulbure sărutul
Oprit la poarta minții.
Stelele clipesc a uimire
Și surd e valul lunii.

Fluturi de seară,
Dansează printre florile de tei
Plutind spre moartea din zori.
Mă cufund în noapte
Ca într-o ie de borangic.
Mă cufund în ochii tăi
Să ascult toate poveștile începutului.
Așteptând absurdul
De teama unui nou burlesc.

Neîmplânzit

Spiritul meu gonește în noapte
Ajunge la Troia, pe zid de cetate
Părtaș e la lupta lui Hector cu Ahile
Și numără coifuri pe stâncă, la Termopile.
Sufletul meu se plimbă desculț prin lume,
Alunecă-n hăuri, se îmbracă în genune,
Adoarme pe un nor așteptând dimineața
Se spală cu rouă așternând .....
La Masala adoarme între aripi de vultur
Prea târziu să salveze și ultimul flutur
Și-ar vrea pe fruntea lor să așeze nimb
Pentru tot ce nu s-a oferit la schimb.
Dar poate totul e doar o poveste,
Și doar spiritul meu tot caută-n lume
De vină e vântul ce mă cheamă pe creste.
Vântul de seară mă strigă pe nume !

Albastre

De pe crestele albastre coboară seara,
Să-mi rotunjească umerii de piatră
Și brațele și vina neiertată,
De prin păduri se aude iar vioara
Și vântul ce aleargă prin corzile natră.
De pe crestele albastre coboară și noaptea
Pe genunchii mei să își facă culcuș
Și vântul adoarme pe creanga arcuș
Și picură în cânturi și șoptă....
Pe genele mele albastre adorm
Povești nepereche, neștiute, rătăcite.
Culese de pe străzile înguste, din dom,
Ce seara, în amurg, tot se aud șoptite.
Dimineața, din ceața ușoară, din clar - obscur,
Lumina de jur - împrejur
Ne înconjoară....
Se înalță din abur de munte spre înalt,
nefirească,
Și îmi lasă o floare de colț pe timpla mea albastră.
Bușteni

LILIANA V. POPA

ÎNCERCARE DESPRE SUBLIM

Dialog cu romancierul, esteticianul
și criticul de artă
MIHAIL DIACONESCU
(XI)

- Faceți ce faceți și, orice temă ați aborda, reveniți la cărțile în care este exprimată situarea dumneavoastră teoretică... Acest mod de a discuta mă duce cu gândul, pe de o parte, la constatarea că întreaga operă diaconesciană are o unitate de fond, în sens spiritualist, pe de alta, la ideea de **temă cu variațiuni**, de care vorbesc muzicienii.

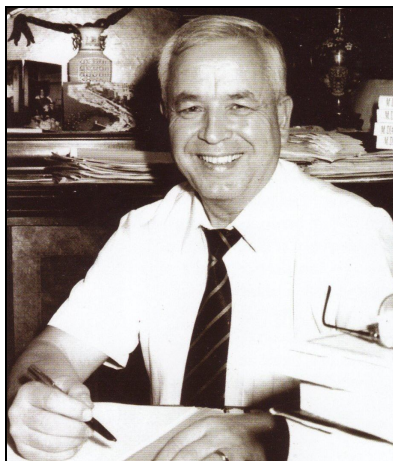
- Mi se pare firesc să procedez astfel. Constatarea D-Voastră este corectă. Modul meu de a discuta este o încercare de a exprima convingeri constituite evolutiv. La constituirea acestor convingeri au contribuit experiența mea de viață și valorile intelectuale de care am reușit să mă apropiez.

Acest dialog al nostru, de pildă, este o încercare, doar o încercare, de a discuta despre sublim, raportându-ne la unele dintre marile personalități din istoria filosofiei europene, de care eu mă simt atașat sufletește.

- Adevărul este că despre sublim s-a scris mult. Zeci de tratate de estetică elaborate în secolele al XIX-lea și al XX-lea în diverse culturi europene, mai ales în universitățile germane, dedică ample capitole noțiunii de **sublim**, interpretată dintr-o mare varietate de puncte de vedere... Unele dintre aceste puncte de vedere coincid... Altele – nu. De ce credeți că sublimul îi preocupă atât de mult pe teoreticieni, indiferent de orientările lor filosofice sau estetice?

- Pentru că sublimul exprimă nevoia de sacru a omului, condiția sa metafizică. Știm de la marii doctrinari ai Bisericii noastre Ortodoxe și strămoșești, dar și de la personalități precum Rudolf Otto sau Mircea Eliade, că nevoia de sacru este înscrisă în cele mai profunde stări ale omenescului, respectiv în condiția omului ca om... Fără aspirația spre sacru, omul nu este om... Este doar o biată caricatură de om... Doar un animal... În epoca noastră, ne spune Mircea Eliade, sacrul se ascunde uneori în manifestări care nu sunt religioase... Dar subzistă în ele... Nu-l poate desființa nimeni și nimic.

Ceea ce e propensiune metafizică și religioasă în dezbaterile despre

sublim ne spune ceva profund, ceva cuprinzător, ceva emoționant, mai ales, despre condiția omului în lume și în istorie. Firește, toți esteticienii care au discutat despre sublim au puncte de vedere mai mult sau mai puțin originale.

În afara celor de care am amintit până acum, am putea vorbi și despre alte personalități ilustre, precum Friedrich von Schiller (1759-1805), eseul său *Despre sublim* (*Über das Erhabene*, 1793) este o dovadă în acest sens; Friedrich Richter (1763-1825), care a scris despre sublim ca „*infinat aplicat*” („*das angewandete Unendliche*”); Friedrich Karl Wilhelm von Schlegel (1772-1829); Friedrich Ernst Daniel Schleiermacher (1768-1834); Wilhelm Traugott Krug (1770-1842); Friederich Theodor Vischer (1807-1887); Hermann Lotze (1817-1881); Eduard von Hartmann (1842-1906); Johannes Volkelt (1848-1930); Theodor Lipps (1851-1914); Nicolai Hartmann (1886-1950); Benedetto Croce (1866-1952), puternic influențat de Kant, Hegel și de compatriotul său Francesco de Sanctis, în lucrarea sa *Estetica privită ca știință a expresiei și lingvistică generală* (*Estetica come scienza dell'espressione e linguistica generale*, 1902), în care ni se spune, într-un mod cel puțin uimitor, că teoreticianul se găsește în imposibilitatea de a opera cu definiții riguroase ale noțiunilor la care apelează.

Croce afirmă: „*Trebuie să-i lăsăm în pace pe cei ce vorbesc și scriu, ca să definească ei, de fiecare dată, sublimul sau comicul, tragicul sau umoristicul, după cum le place și li se pare potrivit pentru scopul pe care și-l propun. Și dacă se insistă pentru a se obține o definiție empirică universal valabilă, atunci nu putem*

oferi decât pe aceasta: sublim (sau comic, sau tragic, umoristic etc) este **tot** ceea ce a fost sau va fi numit astfel de cei care au folosit sau vor folosi aceste **cuvinte** (sublinierile lui Croce).

Ce este sublimul? Afirmarea neașteptată a unei forțe morale extrem de puternice: iată o definiție (Croce o ia de la Kant – n.n. M.D.).

Dar tot atât de bună este și cealaltă, care identifică sublimul și acolo unde forța care se afirmă este o voință extrem de puternică, desigur, dar imorală și distructivă.

Și una și cealaltă vor pluti apoi în vag și nu vor dobândi nicio determinare dacă nu se vor referi la un caz concret, la un exemplu, care să facă să se înțeleagă ce anume se înțelege aici prin «**extrem de puternic**» și prin «**neașteptat**»: *concepțe cantitative, chiar fals cantitative, pentru care nu există o măsură, și care sunt în fond metafore, fraze emfaticе sau tautologii logice*” (Benedetto Croce, *Estetica*, Traducere Dumitru Trancă, Studiu introductiv Nina Façon, Editura Univers, București, 1970, pag. 161).

Despre sublim, au mai scris Karl Groos (1861-1946); Max Dessoir (1867-1947); Emil Uttitz (1883-1956), un discipol și colaborator al teologului, logicianului, psihologului și filosofului Franz Brentano (1838-1917), cel ce a teoretizat conceptul de *intenționalitate* în cuprinsul așa-numitei „*psihologii descriptive*”; francezul Victor Basch (1863-1944), autorul a două lucrări de estetică utile în discuția noastră: *Eseu despre estetica lui Kant* (*Essai sur l'esthétique de Kant*, 1911) și *Estetica germană contemporană* (*Esthétique allemande contemporaine*, 1912); Charles Lalo (1877-1953), adept al unei estetici experimentale și sociologice, și mulți alții.

În cultura română, despre sublim au discutat, între alții, Simion Bărnuțiu (1808-1864); Ioan Pop Florantin (1843-1936); Constantin Leonardescu (1844-1907), autorul unui sistem estetic expus în *Principii de filosofia literaturii și artei* (1898); Tudor Vianu (1897-1964), autorul tratatului *Estetica* (1934-1936), colaborator la revista *Gândirea*, ca și Crainic, cu care comunica în idei, convingeri și atitudini; Liviu Rusu (1901-1985) și alții.

Prof. SABIN GEORGE SÂNDULESCU

MĂRȚIȘORUL

Eram convins până nu demult că printre popoarele care sărbătoresc de două ori Anul Nou, evreii de pe pământurile Eretz Israel, a cărui climă este diferită de cea europeană, sunt o excepție.

Dar iată, cel puțin pentru mine, o surpriză: în spațiul primordial al Cetății Carpatice și-n zonele pericarpatiche, obiceiul de a sărbători Anul Nou de două ori, urcă până în neolitic.

De sute de ani, românii sărbătoresc de două ori Anul Nou: cel internațional și cel străvechi geto-dacic.

Dacia a fost considerată vreme de sute de ani centrul suprem al Hiperboreei. Fapt pe care-l susține Vasile Lovinescu în lucrarea „Dacia Hiperboreană”. De altfel, aruncând o privire pe harta Europei, Spațiul Cosmic se găsește la distanță aproximativ egală, între Marea Baltică și Marea Mediterană, cât și între Oceanul Atlantic și Marea Caspică. Așadar, găsim o explicație la vechiul obicei de a se sărbători de două ori Anul Nou. Așadar, în Spațiul Carpatic se păstrează acest obicei „MĂRȚIȘORUL”.

Din marea densitate de sărbători-macă, originare, străvechi, practicate de populația carpatină Mărțișorul ar fi un obicei legat de venirea primăverii.

La geto-daci, Anul Nou începea la 1 martie sau luna lui Marț (Marte), în latină Martius - acesta era zeul războiului, dar și al fertilității și al vegetației. Sărbătoarea mărțișorului fiind și ea legată direct de renașterea naturii.

Dar și la traci, îl găsim pe Marsyas Silen, considerat inventatorul flautului, Zeul trac al cărui cult era dedicat fertilității și vegetației. Iată așadar o altă sursă-populară a provenienței Mărțișorului.

Romulus, întemeietorul legendar al Romei, era considerat, în mod simbolic, fiul lui Marte.

La un popor agro-pastorat, cum era cel al geto-dacilor, calendarul popular era rezultatul cultului lunar. Mărțișorul era un fel de talisman, destinat să poarte noroc. El se oferea de anul nou împreună cu urări străvechi.

În vechime, pe data de 1 Martie, mărțișorul se dăruia înainte de răsăritul soarelui, copiilor și tinerilor. El era atârnat pe un șnur făcut din două fire alb și roșu care reprezintă unitatea contrariilor dintre iarnă și vară. Mai există și alte explicații ipotetice. Oricum este o împletire străveche. O regăsim pe steagul călușarilor, la Bradul de nuntă, la podoabele nunilor, la Sâmbra oilor și la alte obiceiuri populare. Acest șnur cu cele două culori l-am găsit menționat și de arheologul Vasile Boroneanț, care susținea că a găsit pietre de râu cu urme de vopsea albă și roșie. Șnurul se lega la mână sau purtat la piept. Fiind un semn al biruinței primăverii, el se desbrăca când înfloreau cireșii, odată cu sosirea berzelor. Se lega de un trandafir sau se arunca în direcția berzelor, rostindu-se: „Ia-mi negretele și dă-mi albetele”.

Șnurul alb-roșu e doar un simbol al contradicțiilor: dragoste și ură; sănătate și boală; viață și moarte.

La aceasta, se mai poate adăuga o legendă, de pe vremea când porumbeii erau poștași. Se povestește că un tânăr în dorința ca felicitarea către iubita lui să ajungă la timp, a trimis mesajul cu ajutorul unui porumbel alb, acesta a fost lovit de o săgeată. Mesajul a ajuns totuși la destinație, dar firul alb, cu care era legată depeșă, a fost înroșit de sângele porumbelului. De atunci ar fi apărut firul alb-roșu pe care se leagă mărțișorul.

Din bătrâni se spune că după cum va fi vremea în prima zi a lui martie, așa va fi toată primăvara, dar și vara.

Unele legende populare spun că mărțișorul ar fi fost tors de BABA DOCHIA în timp ce urca cu oile.

La aceasta se mai adaugă o poveste de dragoste între fata Babei și tânărul păstor care se numea Mărțișor.

Poetul George Coșbuc scrie într-un studiu:

„scopul purtării lui este să-ți apropie soarele, purtându-i cu tine chipul. Printr-asta te faci prieten cu soarele, și-l faci binevoitor să-ți dea cei stă în putere, mai întâi frumusețe ca a lui, apoi veselie și sănătate, cinste, iubire și curăție de suflet... Țăranii pun copiilor mărțișoare ca să fie curați ca argintul și să nu-i scuture frigurile, iar fetele zic că-l poartă ca să nu le ardă soarele și cine nu le poartă are să se ofilească.”

Am găsit o altă explicație în cartea „Cu bastonul prin București”, de Tudor Arghezi:

„...La început, atunci când va fi fost acest început, mărțișorul nu era mărțișor și poate că nici nu se chema, dar fetele și nevestele, care țineau la nevinovăția obrazului încă înainte de acest început, au băgat seama că vântul de primăvară le păstrează pielea și nu era alt leac.

Cărturărele de pe vremuri, după ce au venit cărturarii, făcând „farmece” și făcând și dragoste, au învățat fetele cu pistrui să-și încingă grumazul cu un fir de mătase răsucit. Firul a fost atât de bun încât toate cucoanele din mahala și centru ieșeau în martie cu firul la gât...

Vântul ușurel de martie, care împetrita pleoapele, nasul, și bărbia, se numea mărțișor și, ca să fie luat răul în pripă, șnurul de mătase era pus la zinzii de mart. Dacă mai spunem că firul era și roșu, înțelegem că el ferea și de vânt dar și de diochi.”

Desigur, cele două studii, atât a lui George Coșbuc cât și a lui Tudor Arghezi vin să completeze, sub o formă literară modernă, legendele despre „Mărțișor”.

Obiceiul s-a încetățenit, ca orice femeie, indiferent de vârstă sau poziție socială să primească un mărțișor și să se mândrească cu ele.

Ca publicist și autor al rândurilor de mai sus, ca un îndemn la bucurie, fericire dăruiesc acest „MĂRȚIȘOR” cititoarelor mele.

PAUL LEBOVICI

Cum?...

Te caut dimineța, dar nu ești...
Amiaza-ți răspândește-n jur
parfumul,
Amurgul cu văpăi mi-l înroșești
Și se cufundă-n lacrimi, seara,
scrumul.

Și arde-n mine-o flacără cum alta
N-a fost nicicând, mă umple de
iubire,
Și-ascute-adeșea-n sufletul meu
dalta
Vrând să-i croiască drumul spre-
mplinire.

Cum să trăiesc? - te-ntreb de mi-e
permis,
Când tu nu ești dar eu te simt
aproape,
Și cum aș face să-mi cobori din vis
Făcând din doruri punte peste ape?

Te caut, te aștept, mă rog și sper
Că vei veni curând - cât îmi doresc
Să-mi fii lumină - altceva nu-ți cer

N-am să mai uit de primăveri

N-am să mai uit de primăveri
nicicând,
În neguri triste înrobindu-mi viața!
Și glas de primăveri se-ntrece-n
gând
(Când limpede izvor mi-e dimineța)

Cu simfonia dragostei târzii.
Și-atât de cald mă-nvăluie,-mi
șoptește,
Vibrând gingaș îmi spune c-ai să vii
Odată cu narcisa ce-nfloarește.

Și dorul meu, cu dorul tău tivit,
Se scaldă în lumini ce săgetează
Seninul care-n taină ne-a unit,
Prin care primăvara iar cutează

Să crească muguri noi peste destin.
Miresme crude-n foșnet de pădure
Rostesc chemări uitate-n vechiul
scrin,
Dar primăvara nu pot să ne-o fure
Și-o vom păstra în noi, în veci,
Amin!

Gând înflorit, o respiraare albă

Mai cad ninsori târzii, tăcerea-i
dalbă,
Țărâna-și toarce somnul sub zăpezi.
Și-mi trece-așa o respiraare albă
Prin gândul înflorit - tu să mă crezi

C-atâta pace-n juru-mi lin răzbate,
Din depărtare-o adiere pură
Învăluie tristețea și m-abate
Din drumul prigonit de fum și zgură.

Mă-nalță, mă-nnoiește-n cânt de liră
Croind cărări prin lutul învechit,
Sobor de fluturi ceața-ncet deșiră
În curcubeie – cer și infinit,

Se-aude zvon de psalmi, revin la
viață,
Îmbrățișez ca o vestală zarea.
Mă logodesc cu tine, dimineată,
Și-ți simt, din depărtări, acum
chemarea.

“Ne arde-Ardealul!”

E-n toamna mea risipă de frumos -
Un cer de liniști peste frunți de deal
Când codrii-și ard arama, colo jos,
Și arzi în tine dor, bătrâne-Ardeal.

Cu tine ard, țărâmul meu, și eu
Și-aceleași vise curg în amândoi;
Născute din același Dumnezeu,
Plămada frământărilor din noi.

Cum ardem, ardem inimi de nectar
Și sapă-n noi istoria durând,
Căci n-am ars niciodată în zadar,
Iar de vânzare nu am fost nicicând!

Ce dor ascunzi în piept, ce dor purtăm

Știm numai noi - e toamnă și e frig;
Și-o ceață-n care iarăși ne-afundăm..
Ne arde-Ardealul! - mi-ai șoptit. Eu
strig!

Să-mi spui

Să-mi spui în fiecare zi că ești,
Să-mi murmuri cald că sunt și că ți-e
dor.
Să-mi dărui pacea și să mă iubești,
Să mă înalți, să mă cobori ușor.

Să-ți iei tainul de frumos din flori,
Să strângi în brațe gându-mi
fremătând,
Să-ți umpli inima cu mine-n zori,
Să-ți fie, ziua, sufletul flămând.

Să-mi faci din seri, senine dimineți,
Să-mi fii lumină, dragoste să-mi fii!
Să fii tu sensul-ntregii mele vieți,
Să nu mai pleci nicicând, să vii, să
vii...!

Știi că te-aștept în primăvara mea?

În iarna mea cu valuri moi de nea
S-au adunat tăcerile grămadă;
Trudesc de zor visările să șadă
La sfat, o, Doamne, chiar în palma
Ta!

Cu gând sfințit în limpezimi de cer
Și ghiociei înfloriți la tâmpale,
Aștept minunea, Tată, să se-ntâmpale
Când primăverii sufletu-i ofer.

În toamnă, l-am lăsat plângând sub
nuc
Și toată iarna nins-a cu speranțe -
Mi-e viața măsurată de distanțe,
În care și zăpezile se duc...

Și-n înflorirea-mi stranie aș vrea
Să-ți spun atât: *Cu tine mi-ai dat
viață!*
Mi-ești lacrimă, și dor, și dimineată,
Știi că te-aștept în primăvara mea?...

...
Cum să trăiesc fără să te iubesc?!

GEORGETA RESTEMAN

Jurnal găgăuz

(III)

Afară, începe să se încălzească ușor. Aștept răbdător să treacă aceste câteva luni, conștient fiind că sunt încă în plină perioadă de acomodare. V. B, un prieten din Chișinău, îmi spusese, atunci când am venit aici, că în ceva mai mult de trei luni o să-mi fie foarte greu. Comrat este un oraș mic, genul de oraș de provincie unde e destul de greu să-ți faci prieteni. În sinea mea, tindeam atunci să nu-i dau dreptate. El n-avea de unde să știe că dificultatea mea de a-mi face prieteni nu ține de mărimea orașului în care trăiesc, ci de o incapacitate interioară care vine dintr-un amestec de timiditate și aroganță. Cu toate acestea, ceva adevăr trebuie să fie și în vorbele lui V.B.

7 martie, ziua mea de naștere. Nu merg la universitate. De dimineață, îmi deschid laptopul și Facebook-ul mă înștiințează conștiincios că sunt unul dintre sărbătorii zilei. Ca să-mi reîmprospăteze memoria, îmi aduce aminte de 7 martie 2015...

Ies pe balcon, îmi fac o cafea, îmi aprind o țigară și deschid geamul, contemplând aiurea țeava de gaz care trece prin fața clădirii, îmbrăcată într-un soi de folie argintie, pentru a o proteja de îngheț, bănuiesc. Venisem aici cu dorința de a învăța rusă. Mi-am procurat chiar niște cărți, în tentativa de a învăța. Treptat, însă, un soi de lentoare deprimantă m-a făcut incapabil să merg mai departe. Am terminat rapid cărțile cu care venisem din țară și am eșuat lamentabil în tentativa de a-mi procura altele noi. Am identificat o mică librărie în oraș, în centru, pe strada cu supermarketul, foarte aproape de parcul central.

Acolo, însă, nu se găsesc nici măcar cărți în limba română, ce să mai vorbim de cele în limba engleză. Mă cuprinde un soi de panică. Mi-e teamă că engleza pe care o vorbisem vreme de patru ani, zi de zi în India și, apoi, timp de vreo 3 ani, sporadic, în România, se va rugini iremediabil. Îmi alung gândul din minte... sunt multe altele care ar trebui să mă preocupe acum.

Sunt invitat la un eveniment organizat de singurul liceu cu predare în limba română din Comrat. Când intru pe coridoarele lungi ale clădirii, mă surprinde neplăcut genul de emoție cu care privesc la panourile cu Eminescu și Alexe Mateevici, aliniate de o parte și de alta a coridorului. Recunosc sindromul depărtării de țară... îl mai trăisem de câteva ori. Dacă am învățat ceva din experiențele astea, e că ele nu sunt făcute pentru a fi mărturisite public. Atât de mult, de prost, de patetic s-a vorbit la noi despre lucruri de genul acesta, încât le privesc cu un soi de scepticism, dacă nu chiar cu o oarecare furie. Copiii vorbesc o română impecabilă, pe alocuri cu mult peste ceea ce vorbesc colegii mei de catedră de aici, profesori de Limba română. E, totuși, în această țară o manie a festivismului care nu se poate să nu-mi repugne. Printre multele tumori pe care le-a plantat în noi comunismul se află și aceasta: plăcerea lașă, umilă de a face parte dintr-o masă, nu contează care. Excitația frenetică de a fi parte a unei mulțimi de oameni care aplaudă, agită baloane și steaguri... Circul acesta care ține loc de pâine și pe care l-au practicat comuniștii oriunde au avut norocul de a se instala confortabil (în

Europa sau Asia)... Am vaga senzație că și politicienii de aici se simt mult mai bine când se află în fruntea unui grup masiv de susținători, traversând, alături de presă, străzile orașului, decât în birourile lor, rezolvând diferite probleme, în liniște, acolo unde nimeni nu îi poate privi sau admira.

Nu mai am apă caldă. Aștept, în speranța că e vorba despre vreo defecțiune minoră, însă optimismul meu dispare imediat ce aflu că dușul de la capătul coridorului pare să funcționeze. Problema nu e, deci, generală. Reușesc cumva să mă fac înțeles și un bărbat între două vârste, mirosind a alcool, vine să verifice. E vorba de o piesă destul de scumpă, așa că, temporar, voi face duș la capătul coridorului. Dintr-o dată, îmi dau seama că ieri am fost mai fericit decât azi. Simpla imagine a unui duș funcțional în cameră apare acum ca una idilică. În lunile care urmează, încep să îmi dau seama că va trebui să închiriez un apartament în oraș. Căminul e departe de centru, apa caldă lipsește și atmosfera generală, gri, sufocantă, mă paralizează. De multe ori, ajuns acasă, nu pot face altceva decât să mă trântesc în pat, încercând să citesc. Serile sunt destul de gălăgioase. Muzică rusească, un soi de folk siropos, lamentabil... Nu cred, însă, că voi putea face ceva până în septembrie, odată ce începe un nou an universitar.

La universitate, cursurile îmi oferă o oarecare satisfacție. Doar „oarecare” pentru că îmi dau repede seama că nimeni nu e interesat de literatură și cultură în general. Lucrurile funcționează cu un pragmatism care mă îngrozește. Există senzația că o limbă poate fi vorbită scurtcircuitând fenomenul cultural. Un dicționar, solide cunoștințe de gramatică și gata... Ca și în India, ca și în România, discuțiile despre literatură obosesc, plictisesc, debusolează. Se citește puțin și prost.

Merg la Chișinău. Pregătesc o prezentare despre limba română, în cadrul unui „Festival al limbilor”, organizat de Centrul Cultural Evreiesc. E o evadare binevenită. Îmi propun ca, odată ce lucrurile se vor așeza aici, să petrec cât mai mult timp în Chișinău sau călătorind. Deocamdată, însă, acesta e doar un gând. Rămâne de văzut dacă el se va materializa și când.

Senzația mea e că sistemul →

OVIDIU IVANCU

universitar de aici e guvernat de un imens haos. Nimeni nu pare a ști care sunt regulile, ce și când trebuie făcut. Poate că o cauză e și faptul că nu se vorbește limba română.

Orice document venit de la minister trebuie tradus înainte de a fi pus în practică. Nu e, însă, singurul motiv. Am ajuns în această țară în momentul în care ea încearcă să facă tranziția de la lumea veche înspre lumea nouă; regulile lumii vechi, cele pe care toată lumea le înțelegea, fac loc unora cu totul diferite. Procesul de schimbare generează confuzie, uneori revoltă. Birocrația e înspăimântătoare și nu rare sunt momentele când nimeni nu mai înțelege nimic.

Am nevoie de un permis de ședere în Republica Moldova. Mi se cer de la o zi la alta documente noi, bat pe la diferite uși pentru ca, în final, nimic să nu se întâmple. Fiecare societate, ca și fiecare organism, are un ritm al său. Momentan, nu reușesc să-l identific pe cel găgăuz. Nici nu prea am cum. E nevoie de timp, e nevoie de interacțiune... Firește că experiența mea în India m-a învățat că e inutil să critici; pierzi atâta timp criticând, încât nu mai poți înțelege. Lucrurile stau cam în felul următor: ritmul meu personal și cel al societății în care mă aflu acum sunt în contratimp.

De vreme ce, însă, societatea aceasta funcționează de decenii în ritmul acesta al ei, de vreme ce sunt indivizi care, ca peste tot, își duc existența așa, fără tensiuni semnificative, înseamnă că eu sunt cel care trebuie să învăț să-i surprind tempoul și să mă adaptez. Eu sunt intrusul aici, eu sunt cel care trebuie să mă schimb. Fac plimbări lungi prin oraș, încercând să observ atitudini, reacții, raportări la diferite fapte banale de viață.

Din când în când, trăiesc o inimaginabilă ușurare când constat că sunt înțeles vorbind în limba română. Se mai întâmplă, uneori, ca în vreun magazin, în vreun supermarket, în vreo „rutieră”, în vreo bancă cineva să vorbească românește.

Trebuie să pornesc de la premisa că, în următorii cel puțin trei ani, aceasta va fi casa mea. Străzile acestea, oamenii aceștia, universitatea aceasta... Când mi se întâmplă să mai uit că asta e realitatea, mă ajută acest jurnal. A-mi pune gândurile pe ecranul laptopului echivalează cu o exorcizare a nemulțumirii, a disprețului, a frustrării...

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUȚ

Prof. Anca Sîrghie, scriitor

Marchez, prin acest articol, două aniversări, ambele de cinci ani și ambele foarte dragi mie. În 2012, am fost primită în distinsa familie a revistei *Vatra veche*, condusă cu rafinement, competență și bun gust de poetul, scriitorul și editorul Nicolae Băciuț. Cum am mai scris, dragostea și admirația pentru N. Steinhart ne-a apropiat pe d-l Băciuț și pe mine și iată, suntem la a cincea aniversare de colaborare întru frumusețea cuvântului!

Tot în 2012, am avut surpriza și bucuria de a o cunoaște pe d-na prof. Anca Sîrghie la o întâlnire a cenaclului *Nicapetre* de pe lângă ziarul *Observatorul* din Toronto. D-na prof. Anca Sîrghie este o atât de activă și neobosită promotoare a culturii românești pe continentul nord american, încât este puțin probabil ca drumurile noastre să nu se fi încrucișat la un moment dat. Dacă luăm în considerație simplul fapt că, în cei cinci ani de când am cunoscut-o, d-na Sîrghie a publicat cinci volume, a fost prezentă la numeroase conferințe și adunări ale diasporei românești din Canada și Statele Unite, scriind apoi materiale informative asupra întâlnirilor la care a participat, ne putem da seama cu ce om plin de energie avem de a face.

Întâlnirea cu d-na Sîrghie a fost specială pentru mine. Mă aflu, în ianuarie 2012, la întrunirea cenaclului *Nicapetre* și d-l Dumitru Puiu Popescu, directorul ziarului și al cenaclului, vorbise despre Eminescu

și despre regretatul sculptor Nicapetre, comemorați de noi în fiecare ianuarie. Apoi ne-a prezentat-o pe d-na prof. Anca Sîrghie ca oaspete din România. Titlul prezentării mi-a atras atenția: lansarea cărții "*Radu Stanca și obsesia Thaliei*" (Ed. Tribuna 1996).

Am ascultat prezentarea și, la sfârșit, m-am adresat autoarei, exprimându-mi dorința de a cumpăra cartea. D-na Sîrghie, foarte zămbitoare, mi-a spus că, din păcate, nu mai are niciun exemplar, dar că îmi va trimite unul dacă îi dau adresa. Am întrebat-o, dintr-o suflare, dacă o cunoștea pe Doti, soția lui Radu Stanca, cea cu care am fost prietenă și de care nu mai știam nimic din anii '60. Sigur că o cunoștea, trăiește, e tot la Cluj, la aceeași adresă la care mă găzduise ca studentă. Mi-a dat numărul ei de telefon și mi-a promis că-i va spune lui Doti, când o va vizita, că m-a întâlnit. Am sunat-o pe Doti (ce regăsire, după 50 de ani!) și mi-a confirmat că Anca Sîrghie îi vorbise de mine!

Am descris-o pe actrița Dorina Stanca (Doti) în cartea "*Oameni pe care i-am cunoscut*" (Ed. Vatra Veche 2016). I-am i-am vorbit d-nei Sîrghie despre rubrica mea la revista *Vatra veche*. *Ce mică e lumea!* D-na Sîrghie îl cunoștea bine pe d-l Băciuț...

Din acea zi de ianuarie, 2012, (dedicația datează din februarie, am avut cartea, cum spuneam, mai târziu), d-na Sîrghie și cu mine ne-am apropiat și, în anii care au urmat și ne-am întâlnit, fie la mine acasă, fie la vreun muzeu în Toronto, timpul nu ne-a ajuns ca să ne împărtășim toate ideile și amintirile. →

VERONICA PAVEL LERNER

Splendori târzii

Splendori târzii,
Cuvinte străvechi rămase în urmă,
Ziduri subțiate sub coșcoveți,
Osteneli din ascunzișuri străine,
Sub o platoșă se-ascund
Ca arsul dor mereu mai afund
În minereu...

Și-n nopți topite-n nesomn
Toate acestea veghează...

De undeva, un semn arătat
De un chip ce trece de poartă...
Poate cândva l-am chemat,
Poate-i solia târzie de soartă...
Înapoi, înainte,
Sumedenii de cuvinte ;
Povara lor, odihnă, nu are :
Pleacă și vin valuri de mare...
Numai eu, de pământ,
Vreau să le prind
În cântecul sfânt...

Duminică, 26-02-2017

O pasăre-n zbor mi-a lăsat...

O pasăre-n zbor mi-a lăsat
O pană din aripa ei
Și-un înger atunci mi-a strigat
Că ultima e dintre chei...

Eu căutam neîncetat
Ascunsul fir din *panta rei*
O pasăre-n somn mi-a lăsat
O pană din aripa ei...

Nesfășitul vis dilatat
Mă purta-ntr-o lume cu zei;
Era peste toate un dat
Și din viața mea un crâmpei...

O pasăre-n zbor mi-a lăsat...

2-3-03-2017

Un străin a venit în peșit...

Un străin a venit în peșit
Aducând cu sine oglinzi ;
În ele-i vedeam chipul rănit
Ce implora: « să nu mă vinzi! »

Destrămări curgeau nelămurit
Și-aș fi vrut să-i strig : « să mă
prinzi ! »
Străinul a venit în peșit
Aducând cu sine oglinzi...

Apele tulburi toate-au nuntit
În odgoane ochi suferinzi...
Chemam visul de dor țărnut,
Te-așteptam să vii să m-aprinzi...

Un străin a venit în peșit.

3 martie 2017

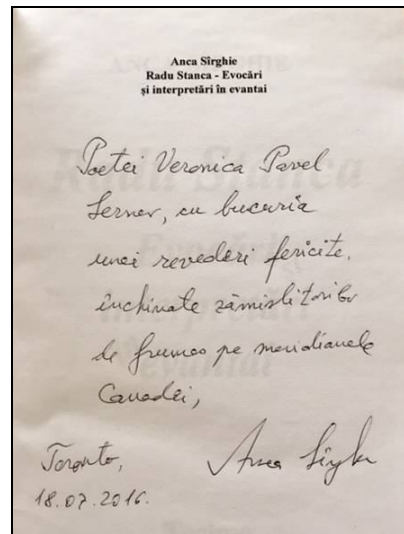
CLAUDIA VOICULESCU

→Subiectul Radu Stanca a fost și este, pentru doamna prof. de la Universitatea din Sibiu, o preocupare permanentă. Volumele despre Radu Stanca sunt bogate în informații, autoarea repertoriind tot ce a găsit în munca ei de cercetare - fie la biblioteci, fie în convorbirile cu oamenii care l-au cunoscut sau i-au studiat opera. Cartea "*Radu Stanca - Evocări și interpretări în evantai*" (Ed. Tehno Media, Sibiu 2016) cuprinde o serie de amintiri ale celor din preajma poetului sau a familiei. Printre ele se află și materialul meu din cartea "*Oameni pe care i-am cunoscut*". Cartea "*Radu Stanca - Profil spiritual*" (Fundatia Națională pentru Știință și Artă, București 2015), semnată de Anca Sîrghie împreună cu Marin Diaconu și prefătată de acad. Eugen Simion, este o amplă și interesantă trecere în revistă a întregii vieți a lui Radu Stanca. Cele două volume cuprind numeroase ilustrații, facsimile ale manuscriselor lui Radu Stanca, scrisori și mărturii de o mare valoare documentară și artistică.

Neobosita doamna Sîrghie însă nu s-a oprit la subiectul Radu Stanca. Când m-a vizitat, în vara lui 2015, mi-a adus cartea "*Lucian Blaga și ultima lui muză*" (Ed. Tehno Media 2015). Mi-a povestit cum a cunoscut-o pe d-na Elena Daniello și cum s-a

hotărât să scrie cartea, pe care am citit-o pe nerăsuflăte. Am recunoscut, în dorința ei de a scrie cartea, ideea pe care mi-o spusese și d-l Nicolae Băciut când ma *convertea* ca să public cartea cu textele apărute în revista *Vatra veche*: "*noi trecem, cărțile trebuie să spună poveștile noastre și celor care vin după noi*".

De câțiva ani, vara, Anca Sîrghie participă la *Săptămâna Internațională a Culturii Românești* de la *Câmpul Românesc* din Hamilton (Canada). Cu

această ocazie, vara trecută, am invitat-o la muzeul *McMichael Collection* din Toronto, unde sunt expuse tablourile pictorilor canadieni din celebrul *Group of Seven*. Ce zi bogată am avut! Nu numai picturile și muzeul însuși, situat într-un loc feeric înconjurat de o pădure, au adus bogăția, ci mai ales dialogul fermecător pe care l-am avut cu această Doamnă a culturii românești, în care arde flacăra vitalității și a bucuriei de a împărtăși frumosul.

Omagiul meu, cu ocazia celor două aniversări, prietenilor întemeiate pe dragostea pentru cuvântul românesc.

(META)FIZIC, INTELESURI COSMOGONICE

Așadar, deja țin în palme a patra CARTE DE ÎNVĂȚĂTURĂ îmbogățind seria MANUALUL OMULUI, dăruită mie – ca intenție și ca stare de a face – de ARITIA, înainte de prefacerea ei cerească în Avatar Povățuitor de Înțelepciune Iubitoare. O carte care s-a născut treptat, ca o sinteză a unor întrebări tulburătoare ale omului din toate timpurile și locurile: De unde venim? Cine ne-a împins în această lume căreia singuri nu îi știm marginile? Cum să o vedem corect dinăuntru și dinafara sa?

Răspunsurile sunt esențial sugerate în chiar titlul cărții, care – interpretat specific – îngăduie tacit următoarele sensuri: ● (META)FIZICA LUMINII denotă că personajul central al cărții e LUMINA (COMPLEXĂ), asumată într-o conjuncție căreia deja i-a venit timpul de unificare: spiritualitatea metafizică și analicitatea științifică a radiației fizice (electromagnetice); ● COSMOLOGIA EMINESCIANĂ trimite gândul la creația (prin lumină) a lumii, așa cum filosofia, poezia și știința sunt în măsură să sugereze – în armonie – că această exegeză ar putea fi o poveste despre dualitatea contrariilor yin / yang, despre creștere / descreștere, entropie/ negentropie etc.; ● HERMENEUTICA ANALITICĂ pe care o propune cartea este în măsură să interpreteze discursul intuitiv în termenii celui rațional, contribuind în acest chip la unificarea sugestivă a tuturor tipurilor de limbaje creatoare, având Creația Lumii ca obiect de interes central.

În chip de (contra)copertă, CARTEA... Ca un altfel de isihasm, ca o ridicare a minții în inimă. Pentru că ea valorifică o cale de cunoaștere inversă, în măsură să coreleze adevărrurile discursive ale Logosului cu intuițiile excepționale ale Mythosului,

ascunse deopotrivă în limbajul omului arhaic, dar și în genialitatea limbajului (poetic al) timpului prezent. Cum încă este acela atât de viu al lui Mihai Eminescu, care definește – neîndoielnic – ARHETIPUL tuturor modurilor de a fi ale spiritului omenesc în lume, reprezentând poarta de intrare inițiată a românescului în universul discursului religios, filosofic și artistic, mai întâi, respectiv în spațiul raționalității științifice moderne, apoi.

Iată – recuperată în chip de poezie – istoria esențială a unei cărți germinată acum 36 de ani. Atunci când – încă student al Facultății de Filosofie din Iași fiind și ascultându-l pe profesorul Tudor Ghidescu incantând versurile Poetului: "*Dar deodată un punct se mișcă... cel dintâi și singur. Iată-l / cum din chaos face mămă, iară el devine Tatăl*" – sub vibrația sunetelor cu sens creionul a început să se miște parcă automat pe hârtie... pentru a configura, în câteva minute, un desen coerent uluitor. Pe care – privindu-l – abia am reușit să mai șoptesc: *Doamneee...*; căci, în clipă am înțeles că aveam sub ochi un model intuitiv-explicit al nașterii și devenirii lumii cosmice, un model pe care care n-am întârziat să îl numesc chiar atunci al "Universului Ciorchine", respectiv – mai apoi – modelul "Expansiunii Pulsatorii".

Desenul, completat ulterior cu notații (astro)fizice, sugerează expli-

*Contemporan cu nuferi rotitori
Ți-s iunie la Iași miracol, teii...
Ce marmori folosit-au ziditori,
Ce calcul scrijelit-au timpul, zeli?*

*Și de sub ochii cărui pur izvor
Cu mil de miei priviri de-acum te-or păste
Ca tu să fii așa nemuritor,
Când toți se nasc și mor, spre a se naște...*

*Nu-l umbră încă pe pământ de om
Ca tu din chaos întinzând aripe
Să mai străbați, prin mări de galactom
De mil de ani, în tot atâtea clipe!*

Shanti Nilaya

cit structura și evoluția lumilor nesfârșite ale Marelui Univers, germinate din semințele unor dualități BHQ (Black Hole-Quasar, canale Einstein-Rosen, cuplaje "Mumă-Tată"), descriind ciclul: implozie (comprimarea materiei în haos) → explozie (renașterea lumii din haos) → organizarea sistemelor cosmice (maturizarea lumilor) și, în cele din urmă → întoarcerea în haos. Astfel: "*De atunci negura eternă se desface în fășii, / De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii...*". După care, într-o necurmată ciclicitate a vieții și morții, renașterea unui nou Black-Hole să devină iminentă: "*... planetei toți îngheață și s-azvârl rebeli în spați / Ei, din frânele luminii și ai soarelui scăpați... / Și în noaptea neființii totul cade, totul tace, / Căci în sine împăcată reîncep-eterna pace...*". O devenire cosmică marcată de ciclicitatea unei "Expansiuni Pulsatorii" a materiei galactice, descriind aidoma formele unei nesfârșite Coloane Brâncușiene, văzută din înalt.

Căci, doar în acest chip – înălțându-se cu ochii gândului deasupra lumii – Poetul-Filosof a putut desluși și povesti tuturor povestea lumii însăși, în versuri comprimate genial, precum cele ale "Scrisorii I". O privire a Totului care i-a îngăduit lui Eminescu o (meta)fizică în care pulberea stelară și fărâma de dumnezeire să fie posibil de legat, așa cum Kant nu a putut face cu un secol înainte, oprimat fiind de limitele cunoașterii științifice ale timpului său. Atare cunoaștere nu i-a fost străină lui Eminescu, de vreme ce – pe fondul unor intuiții relativiste corelând uluitor spațiul și timpul – în manuscrisul 2267 el scria explicit că: "...masa multiplicată cu regejunea finală ridicată la pătrat e egală cu mărimea puterii de cădere". Adică, acceptând că "regejunea finală" reprezintă viteza luminii, iar "puterea de cădere" definește energia, el nota – cu sfert de secol înaintea lui Einstein – celebra formulă: $E = mc^2$,

În concluzie, putem spune că Eminescu nu a fost cu adevărat un om de

știință, dar că putea fi unul de geniu, în virtutea atributului său de *l'uomo universale*, pe care și în acest chip conștiința actuală a lumii ar trebui să îl recunoască ca pe o înaltă rădăcină-coroană a spiritului românesc.

**TRAIAN-DINOREL D.
STĂNCIULESCU**

Teatru

CORPUL IUBIRII

Personajele:

Sam

Wanna

Scena 1 (Sam și Wanna)

Living într-un apartament de bloc dintr-un mare oraș al celei mai libere țări de pe Terra. Din tavan atârna o spânzurătoare agățată de una dintre cele două lustre.

SAM (*În mijlocul scenei, într-un scaun cu rotile, nebarbierit, marcat de tracasare. După o mică pauză de la intrarea Wannei. Aproape în șoaptă, fără s-o privească. Cu privirile în gol.*): Ai zis că n-o să mai treci pe-aici...

WANNA: Totuși, eu am impresia câteodată, Sam, că nu te înțeleg...

SAM: Ce anume nu-nțelegi?

WANNA: Ai devenit extrem de ursuz...

SAM: Mici dezamăgiri...

WANNA: Chiar îți face plăcere să stai numai în scaunul cu rotile?

SAM: De aici, altfel se vede viața, Wanna. De fapt, de aici se vede foarte clar. De altfel se văd chiar și dezamăgirile. De aici înțeleg, printre altele, și lumea pestriță care mă consultă pentru tot felul de reclame...

WANNA (*Distrată.*): Și spânzurătorea ca în filme?...

SAM: Aceasta e o altă realitate psihică. Mă rog. O formă de luptă contra morții...

WANNA: De când o astfel de luptă contra morții?

SAM (*În doi peri.*): De când a murit Enghidu...

WANNA: Enghidu?

SAM: Da. Cel mai bun prieten al meu. (*Pauză.*) Nu l-ai știut? Cel cu care vânam lei...

WANNA: Și te pomenești că aștepti să vină zeita Iștar să te introducă-n Infern...

SAM: La Iștar încă nu m-am gândit...

WANNA: Cum? Te crezi un Ghilgameș și te gândești la un Enghidu fără Iștar?

SAM: Chiar vrei, soro, să nu mai ies din epopee?

WANNA: Era să exclam „Evrika!” Acum știu ce e cu tine. Precis te-a bulversat știrea de la televizor, cea cu tatăl vitreg care-și obliga fetele să se prostitueze cu un câine...

SAM: Iar începi?

WANNA (*Buze țuguiate a ironie.*): Din nou... Ascultă, Sam. Dacă îl condamnau pe tatăl vitreg la ani închisoare, mai ziceam, dar așa...

SAM: Lasă-mă singur...

WANNA: Ce vrei să faci?

SAM (*Glas fals. Pițigăiat.*): Ca la grădiniță: „Ce vrei să faci?” Ce vreau să fac? Ei bine, eu, Sam, om matur, vreau să mă dezbrac măcar o dată în pielea goală, dacă nu chiar să mă dezbrac și de propria-mi piele... Și tânjesc să stau ore în șir, în poziția pe care eu, Sam, mi-o doresc. E bine așa? Adică vreau să stau numai eu cu mine însumi și atât, Wanna. Așa cum n-am stat niciodată! Uite așa... (*Arată poziția, cu picioarele rășchirate, ca la un control ginecologic.*)

WANNA (*Voce uscată, destul de apatică.*): Sunt sora ta, Sam...

SAM: Vitregă...

WANNA: Da, și care-i problema? Între mine, Louis, Roberto și tine există o echidistanță, dacă o pot numi așa. Noi suntem egali, Sam.

SAM: Da. Iară începi să dezgropi trecutul. Din nou, aceleași și aceleași povești. Fie că toți trei avem o singură mamă, fie că sângele apă nu se face, orice ar fi, fie că mama abia ne-a putut crește, ca vai de capul ei, etc., etc., etc...

WANNA: Și cu ce-aș greși, Sam?...

SAM (*Continuă ideea, ca și când n-ar fi auzit replica surorii.*): Și că tații noștri au fost diferiți. La început, amănți ai mamei noastre, mai apoi tați ca toți tații, zic eu; noi, fiecare cu tatăl lui și cu jucăriile lui în viața asta - o adevărată grădiniță...

WANNA: Și nu s-a putut?

SAM: Numai așa s-a putut! (*Răspunde la telefonul mobil.*) Da, domnule, Weber. Întrebările dumneavoastră, adresate postului nostru de radio, la care vor răspunde mari specialiști din lumea științei, ar suna cam așa: 1. În ce măsură s-a constatat științific că

cei doi poli ai planetei Pământ nu există cu adevărat și cine va fi anchetat pentru micuna aceasta, a existenței celor doi poli, cu care lumea a fost dusă de nas mii de ani? 2. Dacă e adevărat că omenirea se apropie de timpurile în care tot ce zboară se mănâncă. 3. Dacă e adevărat că secolul XXI, abia început, se deschide un nou Ev Mediu în evoluția vieții pe planeta Pământ, adică *Evul Mediu B* și dacă, după o mie de ani, se va ajunge la o *Renaștere B*, care va deschide o *Modernitate B*. Întrebare, domnule Weber: sunteți de acord cu textele celor trei întrebări? Știți că răspunderea e în primul rând, a dumneavoastră? Bine. Ne auzim cel mai târziu, mâine. O zi excelentă.

WANNA: Tu nu vezi, Sam, că semănăm unii cu alții, ca petalele unei corole de floare?

SAM: Mă înnebunești cu exemplele tale horticoale...

WANNA: Te înnebunesc, pentru că deocamdată, floarea, oricare ar fi ea, întâmplător, nu-i organ de animal, da?

SAM (*Bombeu în buză.*): Depinde cum privești animalul. De fapt, depinde de animal, Wanna...

WANNA: Câine, pisică, hamster, broască, șopârlă sau, mă rog, găină...

SAM: Pârț! Unde dai și unde crapă?...

WANNA (*Solzi de ape în ochi.*): Haha! Cum amintește cineva de lumea galinaceelor, repede îți schimbi întreaga fizionomie. Parcă te-ar picura cineva chiar cu ceară.

SAM: Orice ai zice, să știi că ele sunt singurele vietăți nepătate, de pe Terra.

WANNA: Uite. Asta-i cusurul nostru, al fraților Beta, după mamă: niciunul nu ne-am căsătorit și toți suntem preocupați în special de lucruri care nu ne aduc niciun profit.

SAM: Adică?

WANNA: Iubim animalele și suntem în stare să ne punem viața în pericol pentru binele animalelor. Și facem totul gratuit...

SAM: Da. Noroc că tu ai un apartament *del'grande*, cu trei camere, că altfel unde ai fi cazat toți câinii ăia pripășiți?...

WANNA: Eu ce ziceam, Sam? Febleța mea sunt câinii, febleța lui Louis sunt poneii, a lui Roberto sunt păianjenii și a ta găinile.

SAM: După ce că m-am chinuit să cresc pui de găină pe balcon, ca să vă distrez pe voi care, drept →

NICOLAE SUCIU

mulțumire, ori de câte ori veneați pe la mine, strâmbați din nas și ziceați că miroase a dejecții...

WANNA: Am zis eu așa ceva? Eu doar atât am zis: îi puteai sacrifica până să crească așa mari, în sensul că nici nu te mai chinuiai să le cumperi grăunțe și făină și nici nu mai aveai val cu vecinii de bloc care ar fi putut chema mediul, ca să...

SAM: Eu, cel puțin, ca să nu miroase a pui, am cumpărat un hamster al cărui miros specific avea rolul de a modifica mirosul de pui, până ca el să ajungă pe coridor.

WANNA: Adică din do major în do minor...

SAM: Ce să-ți povestesc!

WANNA: Știi? Eu ar trebui să fiu cea supărată pe *Curtea de apel*, nu tu.

SAM: Nu înțeleg...

WANNA: Păi, bărbatul acela de la știri, care a umilit un câine, că l-a obligat să lingă untura de pe sexul fetelor lui vitrege, n-a greșit amaric?

SAM: Prea puțin importă că s-a nimerit să fie câine. Da. E și el, câinele, un animal, nu?...
WANNA: Doar nu e pui de găină, iubirea ta...

SAM (*Agasat.*): Termină cu vorbele astea în doi peri...

WANNA: Vorba vine. Știu, dragul meu, că tu mă iubești. Știu cât mă iubești. Dar dacă m-ai iubi cu adevărat, n-am locui, ca fraierii, pe străzi diferite și nu m-ai aborda tu pe mine, când și când, clandestin, aici în perimetrul ăsta...

SAM: Suntem frați!

WANNA: Tocmai. Simțim la fel. Ne potrivim. Singurul dezavantaj e că nu ne putem căsători și nu putem avea copii. Punct.

SAM: Asta le-ai zis-o și celorlalți doi frați ai noștri, nu?

WANNA: Jur că nu. Între mine și Louis nu s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat între noi doi.

SAM: Ce se-ntâmplă?

WANNA: Patul, frate...

SAM: O-ho-ho! Poate că în locul patului, oți fi folosit și voi alte obiecte: masa, chiuveta de la bucătărie - zis picurător, că era mai solid...

WANNA: Nici povești, Sam. Louis m-a rugat doar să-l salvez...

SAM: De la înec?

WANNA: Cum? Nu știi? Păi nu se-ndrăgostise de iapa aceea cu buline albe și negre, a patronului său?

SAM: Și ce vroia să-i facă? S-o mângâie?

WANNA: Nu.

SAM: Atunci?

WANNA: S-o pătrundă...

SAM: Și ce crezi că era rău în asta?

WANNA: Cum ce era rău? Iapa e un animal, nu?

SAM: Da. Mult mai curat decât un om. Încă și mai vertical...

WANNA: Oricât ar fi de curat și de vertical, un animal e tot un animal, frate dragă. Are un miros specific...

SAM: Vezi? Aici se despart drumurile noastre, Wanna.

WANNA: Cum să se despartă? Asta-i mulțumită că eu fac tot ce-mi ceri?

SAM (*Rânjind.*): Și cu câți mai faci tot ce-ți cer ei?

WANNA (*Foc.*): Ptiu! Rușine să-ți fie! Deci tu mă consideri nici mai mult, nici mai puțin decât o... curvă?

SAM: Nu tocmai o... curvă. Dar o semicurvă, da...

WANNA: Sam, tu vorbești serios?

SAM: Cu Louis ce-ai făcut, în final, sor-mea?

WANNA: L-am salvat...

SAM: L-ai salvat culcându-te cu el și deci, înșelându-mă pe mine, nu?

WANNA: Stai așa. Stop. Dacă tu ai fi avut una din cheile lui de apartament și l-ai fi găsit în dormitor, alături de iapa-poniei, dezbrăcat în pielea goală, gata-gata s-o pătrundă, ce-ai fi făcut?

SAM (*Râs de frazelă.*): M-aș fi transformat în gay și m-aș dezbrăcat pe loc. M-aș fi încadrat în lege...

WANNA: Râzi de el? Louis nu cunoscuse în cei 30 de ani de viață ai lui, până atunci, nicio femeie.

SAM: Noroc cu tine, că ai cunoscut destui băbați. Se compensează...

WANNA: Dacă-ți mai bați joc de mine, plec.

SAM: Și zi. Te-ai dezbrăcat și te-ai culcat cu el, cu fratele tău vitreg?...

WANNA (*Lăcrimează.*): M-am sacrificat, Sam. Mi-am zis: las-o-ncolo de prejudecată, doar nu suntem frați decât de pe mamă și...

SAM: Ca și cu mine...

WANNA: Da. Și e vorba de același sacrificiu...

SAM: Ți-ai spurcat fratele.

WANNA: Așa cum te-am spurcat și pe tine...

SAM: Iar el a ratat ocazia de a se purifica, iubind cu adevărat o iapă ingenuă.

WANNA: Măi Sam, nu zice nimeni să nu iubească omul o iapă, dar auzi ce zice legea proaspăt apărută în Canada, mai zilele astea: "*cu condiția să nu se ajungă la penetrație*". Or el tocmai asta urma să facă. Să o penetreze. Ia uite ce spune documentul: *Curtea Supremă a Canadei* a decis pe data de 13 iunie 2016, inforemează

The Independent că (citez) „*penetrarea este esența infracțiunii pedepsită de Codul Penal și în lipsa acesteia, nu se poate vorbi de bestialitate*”.

SAM: Și unde-i libertatea lui, ca om?

WANNA: E om, Sam, nu cal...

SAM: Tocmai. Nu ți se pare că a se vâri ca un intrus, statul, cu legile lui mai mult decât aberante, în viața unui om, nu-i mare păcat?

WANNA: Așa cum m-am vârat eu în viața ta...

SAM: Cum te-ai vârat?

WANNA: Simplu: cum m-am vârat. Păi nu erai, Sam dragă, gol pușcă, stând pe WC., cu găina-n brațe?...

SAM (*Se ridică fulger din scaunul cu roțile, o prinde pe Wanna de gulerul gecii și o târâște prin cameră. Urlete, înjurături, fornăituri, gemete. Rostogolindu-se ies amândoi din scenă. Li se mai aud vocile*) Să nu te mai prind pe-aici, ai auzit?

WANNA (*Voce.*): N-am să mai vin. Promit. Dacă-mi mai dai un sărut...Te rog, Sam. Gândește-te. Așa... Intră...

SAM (*Voce.*): Te rog nu mai vorbi. Mi-e silă de cuvinte...

WANNA(*Voce.*): Dar mă ierți?

SAM (*Voce.*): Dar să nu mai amintești de găini...

WANNA: (*Voce.*): Jur...Sam, știi că ori de câte ori intri în mine, simt că mă aflu în uterul mamei noastre?

SAM (*Voce.*): Mama totuși, se bucura când, mic fiind, iubeam găinile. Mulțumea lui Dumnezeu că nu semănăm cu tata care era gay. (*Gemetele se intensifică, amestecate cu jumătăți de cuvinte și cu interjecții în surdina. Scena se întuneacă.*)

Ancheta o... mastică

-Vasăle, ia vino mă, până la poartă!..., ori te culcași?... strigă Mărin, brigadierul, dându-se jos din căruța lui Nelu Pistol care, trăgând mai cu putere de hățuri, opri caii și îi trecu peste loitră papornîța cu cele trei sticle de vin.

-Care ești bă?... se auzi vocea groasă și domoală a lui Vasăle..., să mă culc?... poate tu te culci odată cu găinile!..., adăugă ca pentru sine și apoi, cu voce tare... a!..., tu erai, Mărine?... adică, pardon dă expresie..., tovarășul brigadier!..., hai să trăiești!... și apoi, uitându-se peste poartă, strigă la copiii care alergau doi cățeluși, sperînd găinile..., duceți-vă și închideți la coteț, da' vedeți să nu mai lăsați găini p-afară!

-Să trăiești!... și mai taci dracului cu... tovarășu' brigadier!..., mă știi că nu mai pot eu dă brigadierie, îi răspunse Mărin, așezându-se pe stănoaga podului. Stăi și tu jos, că avem ceva dă vorbit și strigă la Tomița să ne-aducă un pahar.

-E, păi dă ce nu spui așa!..., Tomițo, ia vino!... și când femeia se apropie, înnodându-și baticul sub bărbie, îi spuse mai încet... adu-ne două pahare!

-Lasă, bă, Vasăle, că unu e de-ajuns!..., că n-avem răie și orice-am avea nu să ia, că e alcool!..., spuse Mărin, cu un zâmbet larg, în timp ce Tomița aduse două pahare și-i întinse brigadierului numai unul, pe celălalt continuând să-l șteargă cu un colț de cârpă... Ia și tu un pahar și, turnându-i..., n-auzi că nu ne trebuie două, ia-l d-aci p-ălălalt! Femeia bău până pe la jumătate și i-l dădu, zicând că e cam acru și intră în curte...

-Hai, noroc!..., zise brigadierul care, după felul cum îl bău, nu-l găsi deloc acru, apoi, rotind ușor paharul îl umplu și pentru Vasăle.

-Noroc și să trăim!..., spuse acesta înainte de a-l da pe gât fără pauză și apoi, arătându-l... gol..., na, că-mi fu sete! Bă, da' e bun!..., ce dracu' zicea a mea că e cam acru..., auzi, hm! E de la brigadă?

-Ne!... Nu știi că nu mai tînem..., că nu mai e voie!..., e de la sediu!...

-Păi?... l-ai luat pă bon, sau...

-Ei, bon!..., stăi să-ți spui, da' ocupă-te tu dă pahar, că ești mai tânăr!... Viu de la ședință și la sfârșit,

președintele îl trimise pă Verzanu să aducă un borcan cu vin, așa cum face când e mulțumit că suntem în grafic cu lucrările și, pân' să vie ăla, ne face un anunț foarte important: mâine o s-avem o vizită, cu doi profesori dă la facultate, dîn București, într-o anchetă d-asta... o... și nu mai știu cum, da' la sfârșit era cu... mastică... și el a primit sarcină dă partid să se ocupe dă ei. Trebuie să le pună la dispoziție tot ce vor cere, nu stau dăcât o zi, da' trebuie să fie mulțumiți, că ăștia vorbesc și ce trebuie și ce nu, da' mai ales pă unde trebuie... și au mai pățit-o și alți președinți care n-au vrut să-i ajute pă profesori sau pă studenți, că la unii așa s-au prezentat..., ori i-au ajutat, așa, dă formă... și s-au pomenit executați cu... înlocuire din funcție, tovarăși!..., pă motiv că nu s-au achitat dă sarcini!... Așa că mi-a spus mie să găsesc un șef dă atelaj care să-i ia dă la gară și să le stea la dispoziție până când o să-i ducă iar la trenul dă sară și eu m-am gândit la tine, că ești mai dăzghetă, ce dracu!..., nu ești ca Nelu Pistol care-și împiedică limba-n gură și biciușca-ntr-o picioare... și vezi ce faci cu paharu' ăla, că să usucă și să pune praful pă el...

Vasăle îi turnă încet, îi întinse paharul și dădu glas unei întrebări al cărei răspuns îi scăpa... păi, dacă stau toată ziua cu ei, m-iau mîncare, ce fac?... să fi știut mai dăvreme, Tomița-mi făcea ceva...

-Nu-ți iei nimic, că pă la prînz, orice-or zăce tovarășii, îi duci la saivan, lu' Cârstei o să-i spuie noră-sa ce și cum! Acolo o să vie și tovarășu' președinte, așa ca din întâmplare, îți dă-n gând!..., o să-i salute, o să stea dă vorbă cu ei, să văză... una, alta... despre ancheta asta... o și nu mai știu, că-mi stă pă limbă!..., da' să termină cu... mastică, sigur!

-Uitași cum îi zăce, da' dă mastică ță-aduci aminte... Ce băuturi bune erau... și ieftine!..., bă!..., mastică, secărica, dup-aia a ieșit rachiul' dă drojdie și ăl dă prună... și înghițitura în sec a lui Gheorghe duse cu ea și plăcutele amintiri ale băuturilor din anii trecuți, acum reținând din spusele brigadierului că... te ocupi și dă protocol, totul e pregătit!..., ai aici două sticle dă vin, da' le ții pentru la prînz și dimineață treci pă la grădină, pă la Nălbitu care știe deja, să-ți dea ceva legume care merg cu brînzeturi. Bă, Vasăle, e clar? Acuma, dacă

observi ceva-cumva... suspect, adică..., mă-nțelegi!..., treci și pă la brigadă, să-mi spui și mie, că eu o să fiu p-acolo...

Mă gândesc, tu ce zici, ai?... să fie cumva vro anchetă mascată despre sârma aia, pe care abia am trecut-o la pierderi, da' uneori mă mai întrebăș-acum președintele, că n-a uitat...

-Nu!..., în niciun caz și... exclus!..., crede-mă!..., zise Vasăle și turnă ultimul pahar.

-Bă, Vasăle, nu te pune cu..., că ăștia au metode, neicule!..., nu se joacă!... și vin așa..., ca într-o plimbare... și, din una-n alta, pac cu întrebarea și, dacă nu ești atent, te-ai dat dă gol și te văz luat ca... dușman al poporului!

-Nu cred și nu cred!... zise Vasăle, scuiopînd spre capul podului, drept în capul unui pisoai care-și anunțase prezența printr-un miorlăit slab..., nu cred eu că pentru sârma aia vin ei dă la București!

Au ei treburile lor și, oricum, e dîn primăvara trecută, gata!..., a murit baba, i-am mîncat colacul!... și milițienii n-au găsit nimic..., iar noi, mormânt!

-Păi mormânt să fie!..., să nu te puie dracu' s-o aduci acasă, să vadă unu' ș-altu', că dăm dă belea amândoi!

-Hai, bă, Mărine, păi așa mă știi? Păi, ce, e prima dată când noi?... da' altceva să-mi spui tu mie acuma... dă unde știu eu care sunt ăia doi profesori?

-Treaba ta!..., te descurci tu..., vezi și tu așa... doi..., poate au ochelari, au mape la ei..., să vede că sunt cu carte, nu țărănoi mutați cu căruța la oraș...

MIHAI PETRE

SCRISORI

1

Mi-ai dat sărutul de foc și m-ai robit
să-ți cresc în palmă ca să mă înalț la
cerul
ochilor tăi pe o scară de fluturi
albaștri cu toate
treptele răsărind din iubire.
M-ai învățat să-ți sărut cântecul
sânilor cu unduire
de mugur inocent și să le rup floarea
cu dinți de sete astrală.

Poartă de vis spre dragoste, te aflu
colorându-mi
anii cu penelul aprins al primăverii
veșnice.
Călător prin inima ta, mă opresc din
când în când
la stațiile ce se cheamă dor, lacrimă,
poveste,
alinare și zbor.

Iau apoi ultimul tren spre fericire
și culeg din cale nufării răniți de
pleoapele
cântecului tău murg.
Ca o perdea de lumină îmi ieși în
cale,
așternându-mi pe gând lumea ta
încoronată cu valsul fulgilor de nea
mai plini de putere decât
pasărea Phoenix.

Îmi vine să-mi iert lacrimile
ori de câte ori alunec în leacul tău
blând

și dulce ca fruntea mamei,
albă și doinită.

Dacă-mi vei împrumuta zâmbetul,
îl voi ascunde picătură cu picătură în
cutia

de rezonanță a sufletului meu,
care este singurătatea.

Mi-am ales o fereastră cu vedere la
cântec

și prin cerul ei am văzut tresărind
fericirea când ți-a sărutat cu-aripe ei
de foc
podul palmei.

Același dor cuminte și albastru.

2

În primul rând, aș vrea să știi că din
durere
mi-am făcut un plug
cu care tai întruna brazde lungi și
aspre ca un rug,
că am găsit sub cerul meu de litere ce
dor,
armura mea lucind a ochi de carte,
călcând peste cuvinte-n dungi
și sete ce desparte.

În al doilea rând, aș vrea să afli

că rănilor s-au mai trezit
la ploile albind pe pragul glasului
desculț,
că nopțile n-au mai dormit demult
pe lira dulce a lui Orpheu,
și nici regina nopții n-a mai plâns ca
altădată
la poarta lumii ce-i zâmbea atât de
blând
lui Dumnezeu.
Aș vrea să-ți spun că merg din când
în când
pe-același drum,
și sub fereastra ramurii din înnoptatul
tei,
tot mai adun cu degete de rugă
răcoarea tălpii tale
și-n cerc s-o pun în tristul loc
unde-ai făcut popas,
la mine-n suflet, unde nu mai știi
din tot ce-a fost ce-a mai rămas.

3

Aș vrea să te-anunț pe-această cale
că Florescu și-a deschis un birt pe
strada Florilor,
unde și noi mergeam
să cumpărăm de-un fleac mâncare
și să privim la cei ce petreceau în flirt,
pe care-l încheiau apoi la șase,
unde ședea madam Popescu,
știi care, aia cu pisici prea multe,
ce nu demult se despărțise de
Silvestru.

Și aș mai vrea să știi
că toate acele alei pustii, din care
culegeam
odată amândoi un strop de soare și
noroc,
și-ți recitam duioase versuri
despre o lacrimă târzie, topită de-al
iubirii foc,
s-au risipit de parcă n-ar fi fost,
lăsând în loc doar chioșcul vechi,
unde-n duminici de pripas, și-atunci
când
era iarmaroc,
cântau majurii, ades cheflii, de la
Brigada
dintre vii, cântau cu foc.

Și vreau să te mai anunț că toți
castanii aceia vechi
pe care-i știi,
că doar ei ne puneau frunze la urechi,
când tănuiam pe banca veche,
toți s-au dus să se plimbe puțin pe alte
alei,
unde doar păsările iubirii
cântă-ntruna despre flacăra ierbii.

4

Îți scriu din nou
ca și cum ți-aș săruta umbra
și ți-aș legăna somnul în vatra iubirii,
pășind subtil pe sub genele anilor și
rugându-mă
la ochiul serii
să-ți mai șoptească același refren
adormit pe margini de crez.
Cuvintele îmi rup în fâșii amintirea
și pleacă apoi unul după altul
să-ți aline zborul spre noi și să-ți
pască roua inimii
ca niște cai coborâți din legendele
dragostei.
Mă-nchin la genunchii tăi
mai aprinși ca mărul și aștept să-
nflorească
eternul sărut
mai rotund ca arcul speranței
și mai alb ca tristețea oglinzilor noi.

5

Nu ți-am mai scris demult,
nu m-au mai jucat cuvintele ca pe un
ghem
al vieții în ghearele timpului.
De când mi-ai răsucit în suflet cheia
așteptării,
s-au tot perindat prin fața mea
turme întregi de secunde,
care de care mai grase și mai făloase,
care de care mai grăbite și mai sonore
în tropăiala lor peste vreme.
Mi s-au albit de-atunci degetele
pe clapele visului,
iernile s-au înzăpezit tot mai mult
pe treptele gândurilor,
iar copacii și-au răsucit brațele către
dor,
ascunzându-mi perdeaua lacrimilor
în coaja lor rămuroasă.
Nu ți-am mai scris de când se jucau
merii înfloriți de-a baba-oarba cu
albnele,
de când iarba își așternuse o horă
largă
peste cântecul ascuns al vieții,
și de când începuse liniștea să se
îmbrace
cu rochia albă a singurătății.

ILIE GORJAN

Crâmpeie de farmec nipon

Cuvintele ce nu s-au rostit sunt florile liniștii. (proverb japonez)

Ne îndreptam spre unul din templele Zen din Japonia, construit în secolul XIV, care face parte din patrimoniul mondial UNESCO. Pe tren, în drum spre temple, am stat lângă niște surdomuți. Ei nu vorbeau că nu auzeau, eu auzeam dar nu înțelegeam, așa că am comunicat prin semne. Eu nu le înțelegeam pe ale lor, ei nu le înțelegeau pe ale mele! Și totuși, a fost clar pentru toată lumea că ne dădeam jos la același templu Zen, iar acolo nu mai era nevoie de explicații, căci totul era comunicat cu claritate: era o frumusețe și un calm care vorbeau oricui. Acolo indiferent ce handicapa ai fi avut, tot ajungea cumva frumusețea la tine. Dacă nu puteai auzi cântecul păsărelelor, puteai admira priveliștea încântătoare și te puteai lăsa îmbătat de mirosurile aromatice ale plantelor. Era o simfonie a simțurilor, o plăcere ce nu trebuia explicată, trebuia doar primită, așa cum ajungea la tine. Ea fusese distilată în așa fel încât să vorbească simțurilor, minții și sufletului. Acolo te contopeai cu divinitatea, simțezi că ești un întreg, că trecerea ta prin viață nu mai era grăbită, că te găseai exact acolo unde ți-a fost sortit să ajungi. Erai pătruns de liniștea adâncă. Lumea din jur amuțise. Mai mult, făcuseși pace cu tot ce te înconjură, ba chiar și cu tine însuși.

Fibra fină a lemnului pardoselii era rotunjită de atâția pași câți au fost făcuți de-a lungul timpului. Grădina templului este originală, așa cum a fost ea gândită de arhitectul de geniu ce a îmbinat splendoarea templului japonez cu farmecul artei grădinăritului. Pe potecă, fiecare cotitură te surprindea cu alte delicii: artarii japonezi dădeau parcă în pârg, ruginind în lumina toamnei, copăceii păreau că sfidează gravitația cu grația lor, iar îmbinarea de frunze de toamnă cu copacii în floare făcea ca fiecare colț de grădină să-ți pară un colț de rai.

La fel cum în balet te încântă zveltețea, surpriza ușurinței cu care o balerină parcă plutește deasupra realității cunoscute, grădina japoneză te uimește cu aparenta imponderabilitate a copăceilor ce par să sfideze legile firii. Ei cresc pitic sau contorsionat, răsărind din maluri, sau aplecați deasupra apei. Aburul condensat al răcorii dimineților strălucește în lumina soarelui, picăturile pârând buchete de frumusețe ce amplifică magia locului. Ce încântare!

***

Cartierul Naga-machi Buke Yashiki este pe o vale superbă, parcursă de un râu repede și învolburat, care e traversat de poduri dese, unde se află casele samurailor. Am intrat în câteva case care erau ale unor samurai, case de dimensiuni comparabile cu cele ale zilelor noastre, care aveau chiar și o sală de oaspeți, cu interioare extrem de simple (cu *tatami mats*), elegante. Pe doi pereți exteriori erau uși glisante, unele la intrare, altele pe peretele opus, care dădeau lumină și respirație casei.

Castelul Matsumoto

Grajdurile, ba chiar și locuințele servitorilor de pe lângă casa samuraiului se asemănau grozav cu șura caselor ardelenesti. Din lemn, cu o poartă centrală, pe o parte grajdul, pe o parte locuința servitorilor. Grădina include un păraiaș pe malul căruia sunt copăcei și tufe, ce adaugă farmec locului. Din stradă se văd ori porțile mari, impenetrabile, ori zidurile înconjurătoare ale acestor proprietăți, zugrăvite în galben, cu un mic acoperiș ce protejează gardul, cam la fel cum vezi în Transilvania medievală. Cred că aici vorbim mai puțin despre culoarea locală și mai mult despre cea a perioadei în care au fost construite clădirile respective. Am văzut chiar o proprietate de samurai care e acum moștenită de un strănepot. Înțeleg așadar că vitejiile făcute cu spada de strămoș beneficiază și acum familia, peste generații.

Aflu că acest cartier dedicat exclusiv preocupărilor bărbătești, se găsește între două zone de gheșe: Hirokoji (Nishi Chaya District) și Hashiba-cho (Higashi-Kazue-machi Chaya District). Cei cu spada, care sigur că aveau dare de mână, aveau de ales dintre frumoasele vremii. Alăturarea aceasta de cartiere diferite, unele dedicate preocupărilor feminine, altele celor virile, separare pe care n-o vezi distinct în alte societăți, m-a pus pe gânduri, cu atât mai mult cu cât astăzi încă mai vezi gheșe la datorie, dar nu mai găsești nici picior de samurai. Să aibă asta de-a face cu perenitatea frumuseții feminine? Să fie oare nevoie de grație și frumusețe feminină atâta vreme cât va curge apă pe râurile Saigawa sau Asanogawa, a-

colo unde sunt plasate cele două cartiere de gheșe din perioada Heian? Casele gheșelor sunt lipite una de alta și au același aspect exterior de totdeauna, chiar dacă acum din stradă sunt vizibile și unitățile de aer condiționat precum și antenele de satelit.

Gheșele de azi par însă să aibă aceeași farmec de totdeauna. Ele au același mers puțin împiedicat, aceiași ochi plecați în pământ, aceeași siluetă puțin adusă de spate. Supusă. Te întâlnești cu gheșe superbe ce au zâmbete misterioase. Pășesc mărunț și se înclină respectuos, proiectând imaginea frumuseții ce nu se ofilește, a feminității ce străbate timpul. Mă întreb însă ce s-a întâmplat cu ocupațiile bărbaților de odinioară? Mă întreb dacă sabia a fost îngropată, sau poate că a luat doar alte forme, lupta fiind la fel de acerbă? Oare "jocul" s-a mai civilizat sau a rămas la fel de aprig, în lumea de *business*? Oare sabia și dorința de succes cu orice preț să se fi transformat în competitivitatea de astăzi a japonezului?

Chiar dacă samurarii sau luptătorii ninja au dispărut demult, dârzenia lor merge înainte. Se exprimă doar altfel.

***

În castelul Matsumoto era expusă o armă de foc, o flintă, despre care mi s-a spus că ar costa un milion de yen. Prețul nu s-ar datora însă armei în sine, ci picturii de pe ea! Relatarea m-a amuzat, ca să vezi că arta este la mare preț și când e risipită pe arme! Constat că japonezul rămâne un rafinat estetic care-și îngăduie să admire atât cireșii superb înfloriți, cât și picturile de pe arme...

Mai mult, tot în acest castel am găsit o sală de amirat luna (da, luna!) iar asta mi se pare cea mai senzațională dovadă a romantismului nipon. Într-o aripă a castelului există un pavilion cu ferestre largi, înconjurat de jur împrejur de un balcon, unde la sfârșitul lunii septembrie are loc un festival numit *Tsukimi*. Japonezii se întâlnesc pe acest balcon și admiră luna imensă, pe cerul plin cu vârcolaci, cum am spune noi. Întâlnirea are loc într-o muzică niponă veche de Yokobue, un fel de fluiet duos, melancolic. Am avut plăcerea să ascult muzica asta autentică și parcă vizualizăm noaptea luminată de luna plină, privită de la balconul pavilionului amenajat tocmai pentru asta!

Japonezul spune că există, de fapt, trei luni. Una e pe cer, a doua e reflecția ei în apa canalelor ce înconjoară castelul, iar a treia este reflecția ei... în paharul de *sake*!

MILENA MUNTEANU

Toronto, Canada

JENNIFER KWAKWAOA Fata șerpoaică

Trăia odată o fată frumoasă pe insula numită Sura. Viețuia cu mama ei, o șerpoaică. Își duceau zilele în mijlocul unui tufiș, lângă un sat mare.

În sat se afla o căpetenie căreia îi plăcea să privească dansul. Așa că, într-o zi, chemă pe oricine putea dansa prin locurile acelea să vină și să-i joace.

Când fata șerpoaică auzi despre dans, își întrebă mama dacă se poate duce și ea. Mamă-sa îi spuse că da. Ea era foarte fericită cum cobora în sat îmbrăcată în costumu-i tradițional să vadă dansul.

Stătu chiar lângă locul jocului. Un bărbat tânăr din grupul de dansatori văzu fata. Când dansa, el făcu tot felul de mișcări spre a-i atrage atenția. Fata râse la el spunându-și în sine: „Ce-ncearcă omul ăsta să facă?”. Bărbatul o ținu tot așa până la sfârșitul dansurilor când se repezi să vadă cine era fata; dar ea plecase.

În ultima zi a jocului, tânărul dansă iarăși, uitându-se în jur după fată. O văzu stând în locul ei obișnuit. Se simți înfierbântat și mândru și-și dori ca dansul să se fi sfârșit pe loc. Dar dansul continuă. Când se încheie într-un târziu, alergă unde stătuse fata, dar n-o putu vedea. Privind în jur, o zări la câțiva yarzi, pe drum, în urmă, parcă întorcându-se acasă. Tânărul o luă la fugă. Dar fata se uită înapoi și, văzându-l, fugi și ea. El o ajunse, se apropie, dar ea sări din drum și dispăru într-o peșteră. Tânărul nu putu vedea unde s-a pierdut fata și se duse acasă.

Mama fetei o auzi fugind în peșteră și o întrebă: „Ce s-a întâmplat? Ai venit în fugă?”. „Da. Am fugit de ploaie”, minți fata.

A doua zi dis-de-dimineată, mamă-sa o trimise în grădina lor. Cum mergea în lungul drumului, tânărul, care se ascunsese alături de drum, se aruncă asupra ei. Ea țipă speriată, dar tânărul bărbat o ținu strâns acoperindu-i gura cu mâinile. Îi spune că a fugit de el înainte, dar acum o s-o ia acasă și o să se însoare cu ea. Fata se împotrivi și-i arată că nu e potrivită să se mărite cu el; mama ei era o șerpoaică. Dar tânărul îi spuse că fie și născută dintr-o șerpoaică el va lua-

o în căsătorie. Așa că a dus-o pe fată la mama ei și și-a mărturisit dorințele.

„Am de gând să mă însor cu fiica ta. O iubesc. Îngăduie-mi, te rog”, spuse.

„Din parte-mi, o poți lua de nevastă”, răspunse șerpoaica, „dar trebuie să ai grijă de fata mea. Te rog să n-o îndurerezi”.

Tânărul promise, apoi luă fata în satul său și le spuse părinților lui. Rudele sale îngăduiră nunta și astfel băiatul și fata se căsătoriră. Trăiră împreună până ce fata rămase grea și aduse pe lume o fetiță. După ce născu, ea întrebă dacă se poate duce pe la mamă-sa și soțul spuse că da.

Ea-i făcu vizite regulate mamei sale până când copilul împlini trei ani.

Într-o zi, bărbatul îi spuse femeii că au nevoie să facă o grădină nouă. Ea-l îndemnă să meargă înainte, iar ea să-l urmeze mai târziu, după ce va spăla vasele și va îmbăia copilul. Cum n-avea cine sta cu copilul, ea a luat fetița și a dus-o la maică-sa s-o aibă sub ochi. Mama ei s-a bucurat într-adevăr foarte mult să-și vadă nepoata.

De fiecare dată când cuplul mergea în grădină, soțul se tot mira unde-o fi lăsând nevastă-sa copilul, dar nu a găsit cu cale s-o întrebe. Într-o zi, se hotărî să afle și îi spuse soției, când era gata de plecare în grădina lor, că el se va duce înainte și s-o aștepte acolo. Când se depărtase la o milă de sat, s-a ascuns într-un tufiș să-și spioneze soția. Și curând, din ascunzătoare, își văzu nevasta cu copilul. Trecură pe lângă el și se îndreptară spre peșteră. El le urmă la o distanță sigură și le văzu intrând în grotă. De cum o zări pe nevastă-sa reapărând la gura peșterii și luând-o către grădină, el se repezi în peșteră. Odată înăuntru, ceea ce văzu îl îngreșoșă și se cruci: șerpoaica se încolăcise în jurul copilei și o lingea. Neputând suporta priveliștea, el tăie șerpoaica în bucăți și se repezi acasă cu copilul lui.

Lucrând în grădină, nevastă-sa văzu pe sânul ei o picătură de sânge. Știu că se întâmplase ceva, dar nu știa ce anume. Părăsi repede grădina și trecu pe la locuința mamei sale. Când se apropia de peșteră, văzu sânge pe pământ. Alergă înăuntru lunecând pe sânge. Căzu când își văzu mama în trei bucăți. Cu greu se mai putu controla încercând să lipească bucățile la loc; dar ele nu se putură uni. Fugi afară și-și văzu soțul venind, dar nu-l băgă în seamă. Țipa îndoindu-și trupul înapoi și înainte și smulgându-și părul: „Nu mai am nimic”, striga ea. Cum stătea și țipa, soțul ei se uita la ea la câțiva yarzi distanță cum zăbovea și o privea, văzu cum soția lui începu a se scufunda în pământ. Se gândi că visează. Ea se scufunda pe măsură ce striga. Când și-a dat el seama că ea se scufunda de-adevărat, a năvălit către ea, dar ea dispăruse în pământ.

Încercă s-o dezgroape, dar în zadar, n-o găsi niciodată.

**În românește de
GEORGE ANCA**

FOAME

Uneori
mi-e foame
de nimic altceva
decât de-un cuvânt prietenos –
un cuvânt
contra frigului,
contra fricii,
un singur cuvânt
de-năclzit
de inspirat,
un cuvânt fără tară de plumb,
încărcat doar cu
un grăunte de pace,
ce-l împiedică
să dispară în zbor.

PETER SCHÜTT
(Germania 1939-)
*Traducere Germain
Droogenbroodt și Gabriela
Căluțiu Sonnenberg*

*Din: Wenn das Eis geht ("Când
se topește gheața")
DTV, München*

BIBLIOTECA BABEL

Elena Marqués

Ordinea sufletului

Astăzi mă situez în devans
Pe creasta prezentului în flăcări.
Voi răsări concludentă din văpaie.
Când se strică ordinea sufletului
Aduni lumina ce ți-a mi rămas
Și o păstrezi în suflet
Dar obligatoriu și în ochi.
Căci fiecare suflet are pașii lui,
Cu ritmuri personale

Dezamăgirea de azi e mai intensă
decât durerea de ieri,
Colț de umbră,
Pe care mintea îl refuză.
Ginduri în gri ?
În alb și negru ?
Pulbere cenușie ce
Biciuie pământul....
În mileniu III gândurile
Sunt tot în culori

Cu sau fără voia cuiva.
Vor să își facă loc
Într-o împărăție
Unde grădinile, casele, oamenii
au o singură culoare !

Mă îndrept spre apus,
Mereu spre lumină,
E nevoie e orizonturi limpezi
Să pot să respir,

Să pot gândi cu sufletul,
Să pot să respir cu spiritul
Sub un petec de cer

Acum trebuie să ne grăbim
Toți trei.
Lumina
Își apleacă fruntea
Spre cealaltă parte a Pământului.

5 februarie 2017

Heberto de Sysmo

DICOTOMIE SAUSSURIANĂ

Această *patrie*, tranșee și adăpost,
această unealtă, această armă, această
genială invenție,
un argou a ceea ce n-a existat,
argoul hoților care glosează, dialect în
alambic;
e mai mult decât pot să dau,
este peste puterile mele.

Acest complicat șiretlic, străin
omului,
caută interacțiunea, vulgară, profană,
a celui care - prin exprimare - e
răsplătit.

Acest jargou pentru toate și al
nimănui;
arhitectură înrudită cu conștiința,
felul acesta de a crede că suntem și
spunem,
această acumulare de semne lipsite
de duioșie
este limbajul meu?

RĂSĂRIT ÎN CHIPAROSUL VRĂBILOR

Noaptea trece, iubire, și eu gol,
contemplu în ghemul cârnii tale
cât de mizerabil sunt, și frumusețea.
Contemplu în tulumul superbe coapse
lumina zdrențuită de mângâiere,
îmbucătura rafinată de foame.

Noaptea trece, iubire, și eu blestem,
clipele rămase dintr-un timp greșit,
blestem extraordinarul la eternitate;
să te iubesc mereu,
și binecuvântează mirajul visării
să nu se lumineze de ziua.
Noaptea trece, iubire și nimeni nu știe
de această rană de neînălțat ce ne
unește.

TOT CEEA CE SUNT

S-ar zice că sunt, atât de implacabil,
acest a nu fi și a fi independent,
bârlogul acesta sau lumina ce
reconfortează,
acest vulcan ce fără veste erupe.

Această elocvență străină, necăutată,
mortifică pacea laicului,
mă apropie fără voie de ceea ce-mi
doresc
și-apoi mă depărtează, mă depărtează
atât.

Această avalanșă de celest pe buză,
aceste crude cătușe mă resemnează,
această manie, felul acesta de a trăi

ce traducător, apostat al fumului,
acest zbor al sufletului fără moarte;
e tot ce sunt, nimic nu mai vreau.

FADO PENTRU *IGNAVI*

Într-o tristă noapte din secolul al
nouăsprezecelea
cu glas de plumb se tânguia o chitară.

Într-o prăvălie de cidru, de noapte,
închisă acum,
inimile martirizate închinău în tăcere.
Douăsprezece coarde au întrerupt
pacea din lumina lunii,
o jale stăruitoare a atins inimile,
noaptea și aducerea aminte au adus cu
ele cenușa
bieților nechibzuiți subjugăți de cânt.

Ritmul furtunos al rănii și suferința,
profundzimea unui vers, etern
cataclism
de emoții prinse în horă.
În noaptea aceea mistică de muzică și
aducere aminte
a fost botezat cu lună primul fado.

Traducere și prezentare de
ELISABETA BOȚAN

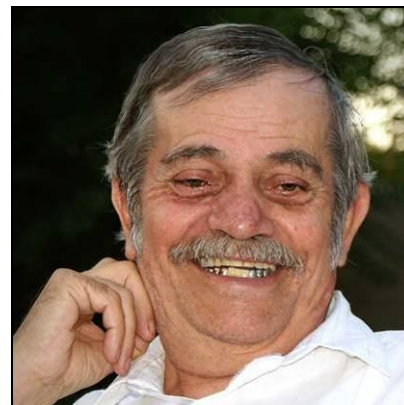
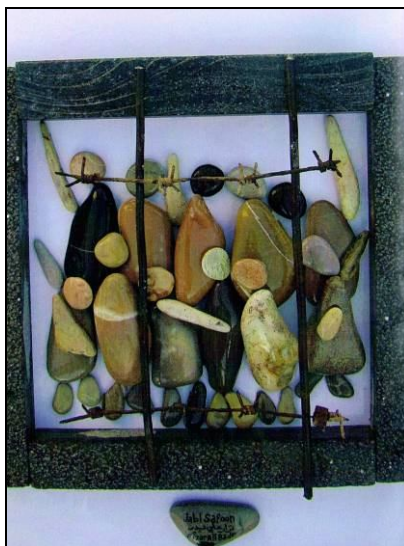
Foaia 14

Cumplită soartă să fii lângă sau chiar în „buricul lumii”. Sintagma e interesantă, pentru că majoritatea popoarelor care s-au afirmat se cred acolo. Mă întrebam unde este buricul românesc pe imensitatea acestui coviltir. Asta cred că e soarta geografică a poporului nostru. Ca să nu se atingă la părțile dorsale, sensibile, cele trei mari imperii, rusec, turcesc și austro-ungar, ne-au pus între ei, ne-au luat câte o bucată sau două de teren, dar au avut grijă să nu strângă prea tare hățul. A venit și rândul unui răspopit georgian, care și-a păstrat din ceea ce a renegat doar mustața pe oală. Mi-i greu să definesc acum oala cu crem-vuști, fascist. O vor face urmașii noștri. El a declarat textual: „Rusia n-a lepădat niciodată bucata înghițită, chiar dacă i s-a aplecat!” În context, vorbind de marii mustăcioși ai lumii, altul, de data asta termenul de comparație e și mai plastic: „În furculiță”, suferea de claustrofobie prusacă și infecție declarată de naționalism, a declarat, prin purtător de cuvinte: - „Noi n-avem nevoie de prieteni, ci de supuși!” Remarcam, la Moscova, că vecinii noștri și-au făcut intenționat casele pe hotar, ca să aibă motiv să ne ia câte o bucată de curte. La casa omului trebuie umblătoare. Și aceasta trebuie să fie cât mai departe, așa că altă bucată din felia țării trebuia cedată „strategic”. Pretext: Ei sunt civilizați. Să nu-i auzim când fac „Pârț!” Așa s-a dus Cadrilaterul. Siliștea și Caliacra. Banatul zis Sârbesc, iar mai de curând Bucovina de nord, Insula Șerpilor... Argumentul bulgarilor este fantastic prim „motivație istorică”: N-am fost noi Țaratul Româno-Bulgar? Nu-i normal deci să ne reluăm o felie din pământul istoric? - Eram în Sala de spectacole a Casei Sindicatelor. Nu puteai arunca un ac. Nu știu să se fi făcut convocare. Primeai notă telefonică cu numărul de oameni prezenți și numărul rândului de ocupat. Joia, B.B. trebuia să vorbească două ore. Era invitatul șefului partidului la putere. S-a ridicat să prezinte invitatul B.B. l-a tras de mânecă: O să mă prezint singur. Își mângâia chelia căpătată în acele celebre Centre de „Reeducare Națională”: Gherla, Aiud, Pitești, Jilava și nu numai”, unde primul indiciu că elevii cursanți, rămași corigenți la școală

noii ideologii își pierdeau înaintea convingerilor parte din dinți, și din plete.. -...”să nu uităm Pintenul pe care ni l-au înfipt fasciștii prin Maharele Dikhtat, când de această pântecărie politică s-au molipsit vecinii maghiari, aliați special pentru a-și reface iluzoriul lor MARELE IMPERIU de o sută de sute de ani! Mă rog, au vrut teritoriul, l-au luat, dar de ce a fost nevoie să-i crucifice pe preoții sau locuitorii care nu știau limba lor? De ce Ionii, Alexandrii și Ghiorgii trebuia să fie strigați Ianoș, Gligor și Sandor? Ca niciodată, B.B. le-a mulțumit pentru invitație, s-a scuzat că nu mai poate rămâne, a ieșit în fața instituției cu câțiva din Prezidiu, s-a opintit și a vomat. -Așa mi se întâmpla și la pușcărie când vorbeam despre orice fel de poitică. Și m-a rugat să-l conduc acasă. Pe drum, când nu se mai vedea Clădirea Casei Sindicatelor: -Vezi, acesta este un vomitiv personal. Hai să mă spăl cu o bere!

Foaia 15

-Am fost „coleg” de celulă, de închisoare și chiar de cameră de anchetă cu un Crai-Nicu. Pe acte scria că-l cheamă, Nichifor, căruia nu puteam și nu vream să-i zic decât „Bă, Ioane”! L-am întreb: -Ioane, bă, de ce crezi tu că cerul este un coviltir al lui Dumnezeu? Uite, aici, în această curte unde, din fericire și pentru câteva minute vedem cerul, cu puterea minții, hai să ne închipuim că ne uităm la acest coviltir. Mă și te întreb: Noi, românii, suntem mai aproape de centru sau ne plasezi tot ca pe globul pământesc de la geografie? -Eu mă

văd undeva, cât mai aproape de EL. - Nicule, eu te rog, șezi ghinișor unde ești, l-a temperat un alt Ion, pe care credeam că-i poreclit Pilat, de Miorcani. -Sau e după celălalt Pilat, nespălatul pe mâini? Toată neviața spre acolo ne îndreptăm, apropo de Rilke ăla cu ”Nașterea e primul pas către moarte”.. -Pe ce te bazezi, a replicat un alt Moromete chel. -Pe darurile primite: Munți avem? Dealuri, câmpii, ape și o bucată de Mare. -Eu, n-aș prea fi de acord ca Dunărea, căcăna-rul Europei să se verse la noi,! Afirmația asta sunt sigur că eu am făcut-o, ca să spun și eu ceva printre doctii de acolo. M-am bucurat să constat că am zărit o urmă de zâmbet pe multe fețe împietrite -Țuțea a intervenit: - Și acesta-i unul dintre canoanele care ni s-au dat: Să-și facă alții treaba mare în capul nostru, iar noi să le mulțumim. Să bem din apa în care ei și-au spălat toate păcatele. - Ce n-avem? -Caracter. Știți ce cred eu? Nu popoarele migratoare au fost cauza pentru care romanii s-au retras în sudul Dunării, ci năravurile dacilor, pe care romanii stabiliți aici și le-au însușit. Cred că și Uniunea Europeană o să facă lucrușorul acesta după numai câteva decenii. Printre acesta amintim beția și preacurvia politică... -Te înșeli, magistre! La nivel de statistică mondială alții sunt campioni la bere, la vorcă, la vin, -Ne credem deștepții pământului. Nu vrem să învățăm, așa cum remarcă uncheșul Iorga, ne-am pierdut măsura lucrurilor. - Apropo de acestea, mă caută prim memorie o scenă pentru care am făcut o săptămână de carceră. Pe la două noaptea, pe un ger cumplit, ni s-a dat deșteptarea. Venea în vizită o oficialitate, să pregătească vizita superiorului său. Un deținut era bolnav, aiura. Fusese judecat de ”Adunătura-adunaților cu zeghe, reprezentanții dușmanilor →

CONSTANTIN CIUBOTARU

țării și clasi muncitoare” și diferit tribunalului de glotași să-l judece. Noaptea în șir avea coșmarul nedreptății care i se făcuse. Unii se trezeau strigând: „Nu recunosc acestei ”Adunături generale” dreptul de a mă judeca!” Ai, nepoate, vreo explicație de ce exact așa i s-a întâmplat peste ani și „Celui mai iubit conducător”, și unora dintre galonații torționari care se mai jucau de/a ”Tribunalul popular”? Ei erau juriul și jurații din oficiu. ”Oficialitatea” m-a poftit să facă nițică mișcare în aer liber. Am ieșit la raport, cu gând să explic gardianului, care tocmai preluase rolul de prezidant, dar n-am fost lăsat să vorbesc. Aveam un șef, care a fost poftit să explice, dar pe mine m-a pufnit râsul. Un râs aproape demential. Purtam degetul de la noi la „oficialitate”. Râdeam cu lacrimi, în prostie. Așteptam să fiu plesnit cu palma sau bulanul, cum se proceda atunci când un deținut își pierdea controlul. Au fost multe cazuri. Maiorul însă a făcut semn să mă lase ca să mă liniștesc. De fapt, aranjasem farsa între noi. -Ce vrei să spui Am arătat spre cel bolnav, venit de curând. -N-ai observat că inculpatul are mustața lui Stalin? L-ai întemnițat pe Marele conducător, pe Generalism, nenorociților! Și alta, și mai și! Lângă el, poftim, unul cu mustața lui Hitler! Doi deținuți ”trăsniți” au pus asta la cale, Eu m-am oferit să-i ”demasc” Și asta fiindcă roaspătul șef și-a lăsat mustața care aducea a la Hitler. Era unul dintre măscăricii care auzise că directorul de închisoare îl ura „personal” pe neamț și voia să vadă ce o să i se întâmple. Aveam uneori astfel de ”curiozități” demente. Toți aveam porecle. A mea, capul meu cel mare, era „Ciurciulică ot Bubuienii de Sus”. -Ce să facem, Ciurciulică, a șoptit cumva vinovat și speriat de isprava cu mustața noul promovat: -Căutați mutre care să semne cu clasicii marxismului, cu Tito și Franco și Castro și propuneți ”o expoziție” domnului direktor. Are simțul umorului. Băieți, hai, mintea la contribuție, fiecare personalitate trebuie să spună o replică. Păcat că nu le-am memorat, fiindcă zile întregi erau aruncate câte unuia care devenea Lenin de Pârlita. Marx de Văcărești, Enghels de Broscăuți.

(din volumul sub tipar ”Statui decapitate”)

Marea

Se plimba zilnic pe plajă, îndeosebi seara, când turiștii goniți de apusul soarelui își împuținau numărul. De la o vreme, începuse să meargă desculț pe plajă, de teama de a nu strica ceva ce natura a făurit. Cu ceva timp în urmă, simțea că rănește ceva în nisip: călca pe scoici și spărgea sute de ani de străduință și perfecționare. Simțea în scrâșnitul lor cum lui însuși i se măcina ființa. Citise cândva un articol în care scria despre scoici longevive. Aflase că scoica Geoduck trăiește cel puțin 160 de ani, în timp ce scoica Quahog poate supraviețui mai mult de 400 de ani. Reflectând, se întrebă apoi cine este el în această lume ca să poată nimici cochiliile scoicilor aruncate pe țarm. Din acel moment decisese să calce pe nisip doar desculț.

Multă lume din cartier îl cunoștea. Iar iese domnu’ Croitoru la plimbare, ziceau femeile de pe stradă, cu un zâmbet înțelegător. De când nevasta lui se prăpădise, domnul Croitoru se plimba seară de seară pe malul mării, gândind că o dată și-odată, tot ceea ce marea ia va trebui să returneze, căci așa făcea și el. Se oprea, în mersul lui, din loc în loc, examinând cu grijă grămezile de scoici pe care valurile le aruncau nestingherit. Printre alge, spărturi de scoică și crabi mici morți, Croitoru descoperea comori. Scoici de toate culorile și mărimile erau adunate și date cu lac, găurite cu un ac și înșirate pe sfori subțiri albe, ca niște coliere. Vecinele sale i-au spus domnului Croitoru că ar putea vinde colierele din scoici, căci sunt niște piese de ornament excelente, însă acesta răspundea mereu cu aceeași ochi blajini: nu sunt pentru noi, sunt pentru doamna Mare, iar apoi își vedea de lucru, meșteșugind în continuare la coliere.

Săptămâna trecută, domnul Croitoru porni din nou spre țarm, în asfințit, cu brațele pline de coliere. Anii săi

mulți îi apăsau umerii când cobora poteca de lângă Casa Căsătoriiilor. Trecând pe lângă curtea părăsită, prin fața ochilor, Maria îi apărură iar în rochie albă, surzătoare, cu cercei de scoică în urechi. Pentru un moment simți că atunci e gata, că cerurile se deschid de Sânziene și cineva vine să-l ia, dar el își dorea să ofere ofrandă mării. Amețit, o toropeală neobișnuită îi încătușă trupul, împingându-l mai departe pe drumul său. Anevoios, coborî poteca, uitând uneori, pentru câteva momente, de ce se îndreaptă spre mare, iar colierele îi păreau atât de străine.

Ajuns pe nisip, Croitoru se descălță, lăsându-și pantofii uzați în urmă, ca și cum nu ar mai fi avut nevoie de ei la întoarcere, și porni hotărât spre mal. Ca niciodată, plaja era atât de pustie, iar singurele suflete care își mai făceau veacul pe acolo erau pescărușii ce roiau în cerc deasupra lui ca niște vulturi, tipând jelania clipelor ce urmau să vină. Croitoru călca pe scoici de teamă să nu le fărâme, iar dacă una se spărgea, acesta își cerea scuze. Se apropie de mal, cu brațele întinse spre depărtarea albastră. Soarele era la asfințit, o sferă astrală portocaliu-roșiatică ce ardea sufletele. Marea era același etern albastru închis, cu talazuri ce se ridicau deasupra înălțimii unui om.

Croitoru stătea pe mal, parcă așteptând ceva ce numai el știa. Brațele sale stăteau înțepenite, întinse spre mare, greutatea colierelor stânjenindu-i bătrânețea. Deodată înaintă, iar toropeala i se risipi. Simțea că acestea sunt ultimele sale forțări, dar trebuia să ajungă acolo ca totul să se încheie, deși ar fi vrut s-o mai vadă măcar o dată. Simțea pe carnea tremurândă de friguri, adierea rece de amurg și mirosul proaspăt de alge. Picioarele sale se înmuieră într-o răceală care se răspândi încet încet către tot corpul, de jos în sus. Când trase iar aer în piept, răceala năvăli și în interior, iar amorțeala îl cuprinse, zbatându-se din ce în ce mai puțin, până la nemișcare totală.

În dimineața următoare, poliția fu alertată de către primii turiști. Trupul său zăcea înfășurat în alge, azvârlit pe o grămadă de scoici, fără a purta pe brațe creațiile sale.

Aproape de el, o femeie găsi o pereche de cercei de scoică pe care decisese să-i păstreze.

ILEANA CRISTINA ROGOJINĂ

Ancheta „Vatra veche”

Casa memorială „Alexei Mateevici”,

Zaim, Basarabia

Cu ceva vreme în urmă, într-o toamnă frumoasă, mă aflu în Basarabia. Fiind în orașul Căușeni, am aflat că, în apropiere, la Zaim, puteam vizita muzeul dedicat celui care a devenit un nume, în literatura română, printr-o poezie, *Limba noastră*. Cum să nu ne amintim versurile? „Limba noastră-i o comoară / În adâncuri înfundată / Un șirag de piatră rară / Pe moșie revărsată.” Am hotărât să mergem la Zaim. Ajungând, din drum, ne-a atras atenția poarta de lemn de la intrare și gardul de piatră. În curte ne-a întâmpinat chiar ... Alexei Mateevici. Statuia poetului ne-a transmis evlavia și înțelepciunea celui care „a crescut ca un înger, a trăit ca un erou al culturii și a murit ca un sfânt al națiunii”, așa cum l-a numit poetul basarabean Vasile Țepordei.

Ghid ne-a fost chiar directorul muzeului, poetul Ion Găină (om al locului) ce-a fost preocupat încă din anii studenției de a deschide actualul muzeu. *Casa memorială „Alexei Mateevici”* din Zaim a fost inaugurată la 26 martie 1988, când se împlineau 100 de ani de la nașterea poetului, preotului, a cântărețului limbii noastre, Alexei Mateevici ce a avut curajul, în anul 1917, să declare că „n-avem două limbi și două literaturi, ci numai una, aceeași cu cea de peste Prut” (1)

Alexei Mateevici s-a născut la Căinari, județul Tighina din Basarabia, la 28 martie 1888, în familia preotului Mihail Mateevici și a Nadejdei Neaga. A făcut școala primară la Zaim, apoi școala parohială și *Seminarul Teologic* din Chișinău. Și-a continuat studiile (patru ani) la Kiev, la *Academia Teologică*, după care a fost numit profesor de greacă și latină, devenind și membru al *Societății Bisericești de Istorie și Arheologie*. A debutat în literatură în anul 1910, în gazeta „*Basarabia*”, cu o proză tradusă din Cehov și cu schița „*Toamna*”, inspirată din viața basarabeană.

A început să publice poezii, nuvele, articole, traduceri din literatura rusă, în revistele *Viața Basarabiei*, *Luminătorul*, *Cuvânt moldovenesc*.

În volumul *Pe urmele Basarabiei ... note și impresii din revoluția rusească*, scriitorul Romulus Cioflec (1882-1955) afirmă că Alexei Mateevici „puse și el o piatră la temeliea *Cuvântului moldovenesc* cu Pantelimon Halippa, cu Simeon Murafa, Gh. Stârcea, Vladimir Chiorescul și alții.” Mai mult, în volumul citat (prima ediție în 1927), Romulus Cioflec realizează întâiul portret al poetului, așa cum l-a perceput în primăvara anului 1917, când, la Chișinău, în atmosfera de la *Cuvânt moldovenesc*, într-o duminică dimineață, la Florii, pe ușa redacției intră „un preot tânăr de statură mijlocie, cu un cioc blond-roșcat, cu ochii și mișcările vii, cu privire prietenoasă, atentă și cu distincție în felul de a se prezenta. Grăiește o prea frumoasă moldovenească, în vorbe alese dar necăutate, nestricată nici de influența rusească, nici de exagerările noastre neologice neolatine. Cam așa cum va fi grăit Creangă și alți cărturari moldoveni acum o jumătate de veac și mai bine: **părintele Alexei Mateevici, poetul cel mai prețuit și mai iubit al basarabenilor** (...), ce își poartă cu neastăpăr ochii pe fețele celor găsiți în redacție...” (2)

La nici 30 de ani împliniți, Alexei Mateevici moare răpus de febră tifoidă, în timp ce se afla pe front ca preot militar, 26 august 1917. „Basarabeanul din Bugeac” ce luase parte la luptele de la Mărășești „ar fi fost un mare poet dacă trăia”, afirmă G. Călinescu în monumentală sa *Istorie...*, pentru că „numai Eminescu a mai știut să scoată atâta mireasmă din ritmurile poporane: În Bugeac, la Căușeni / Dorm strămoșii moldoveni, / Numai pietre de mormânt / Mai păstrează-al lor cuvânt. / Și cum ieși înspre Zaim / vezi în deal un tîntirim...” În cunoscuta-i poezie „*Limba noastră*”, Mateevici a dat, după G. Sion, o nouă serie de definiții ale limbii române „cu imagini superioare de mare poezie: Limba

noastră-i limbă sfântă, / Limba vechilor cazanii / Care-o plâng și care-o cântă / Pe la vatra lor țărâni. // Limba noastră-i graiul pâinii / Când de vânt se mișcă vara; / În rostirea ei bătrânii / Cu sudori sfințit-au țara.”(3)

Muzeul memorial din Zaim se află în casa în care a locuit poetul în perioada 1893-1907, casă construită de preotul Mateevici, tatăl poetului. În cele șase încăperi se găsesc expozate diverse, obiecte ce-au aparținut familiei, obiecte de uz casnic, fotografii, documente, lucrări de artă, cărți. Trei dintre săli sunt expoziții documentare: sala cu bust, sala „Eu cânt” și sala „Limba noastră.” Celelalte trei săli sunt camere memoriale: camera părinților, camera copiilor și biblioteca familiei Mateevici. Toate evocă atmosfera de odinioară a familiei Mateevici.

Muzeograful și directorul muzeului, poetul Ion Găină, ne-a prezentat totul cu deosebit patos. În organizarea muzeului, și-a valorificat și propriile idei. Astfel un loc aparte îl ocupă colțisorul intitulat metaforic „Masa Tăcerii” și „Treptele Spiritualității”, unde se găsește țărână de la mormintele marilor personalități românești, Mihai Eminescu, Veronica Micle, G. Călinescu, Mihail Sadoveanu, Marin Preda, Nichita Stănescu. Ne-a impresionat ceea ce Ion Găină ne-a povestit cu emoție și cu mândrie, la finalul vizitei, anume că la Zaim se găsește țărână de la mormântul regretatului mare poet Grigore Vieru: „După ceremonia de înmormântare, mormântul lui Grigore Vieru a fost acoperit cu o placă de beton. Am reușit atunci să iau un pumn de țărână, așa încât să-i simțim prezența printre noi.” Minunat! Aleasă trăire!

Înainte de a părăsi localitatea Zaim, am făcut un popas de închinare la biserica în care tatăl poetului a slujit ca preot și am aprins o lumânare la mormântul preotului Mihail →

LUMINIȚA CORNEA

Portret de grup cu Ioana Em. Petrescu

FACTORII DETERMINANȚI AI MODELULUI INDIVIDUAL AL UNUI PORTRET COMPUS DE UN GRUP DE AUTORI

Am în față o interesantă lucrare intitulată *Portret de grup cu Ioana Em. Petrescu* tipărită la Editura Dacia, în anul 1991. Am caracterizat drept interesant conținutul respectivei scrieri, deoarece – după cât știu – în domeniul portretisticii, ea introduce, pentru întâia oară, la noi, o cât se poate de originală tematică – aceea de a fi prezentate, laolaltă, portretele aceluiași model realizate, firește, în chip felurit, de către mai mulți autori.

Vom vedea în ce constă semnificația acestei modalități de abordare a temei. Înainte, însă, cred de cuviință a formula două observații privitoare la titlul lucrării. Mai întâi, trebuie să spunem că, așa cum el este formulat naște o confuzie. Portretul reprezintă creația unui grup ai cărui componenți participă la pictura lui, fiecăruia revenindu-i sarcina de a-i trasa una sau mai multe linii, potrivit propriei interpretări a însușirilor psiho-fizice caracteristice persoanei evocate cu mijloacele artei plastice.

Neclaritatea titlului devine și mai izbitoră prin introducerea prepoziției *cu* în formularea lui, ca și când persoana portretizată – Ioana Em. Petrescu – ar fi contribuit, și ea, la evocarea propriei sale figuri, sub raport atât fiziologic, cât și spiritual! Socot că titlul lucrării ar fi sunat bine astfel: *Portretul personalității Ioanei Em. Petrescu pictat de mai mulți autori*.

Străbătând textele acestora, vom lua cunoștință de viziunea în care fiecare dintre aceștia introduce și apreciază atributele definitorii ale modelului, înfățișată sub forma sugestivă,

proprie categoriei estetice reprezentată de portret.

Tonalitatea evocărilor iriază luminile unei aprecieri elogioase cu care autorii lor îmbrățișează imaginea omenească și aceea a unei erudite, cu o excepțională operă scrisă în domeniul exegezelor literare – în fond, personalitatea complexă a aceleia care s-a numit Ioana Em. Petrescu, considerată, ca atare, sub influența a trei factori: *genetic, ambianța mediului și orizontul larg al culturii*. Considerat sub înrâurirea pe care acești trei factori formativi ai personalității căreia i se pictează portretul, lucrarea la care ne referim constituie un revelator exemplu normativ în domeniu.

Cu titlu ilustrativ, în această privință, bunăoară Edgar Papu subliniază importanța celor trei componente constitutive ale structurii morale, psihice, și cărturărești pe care o reprezintă Ioana Em. Petrescu.

Faptul, bunăoară, că tatăl aceleia care face obiectul portretului s-a distins prin elaborarea unor studii în domeniul eminescologiei a determinat-o pe moștenitoarea sa spirituală să se afirme cu strălucire în specialitatea respectivă, prin lucrări valoroase, atestă o însușire de ordin genetic, Edgar Papu afirmă: „*vizibilul factor genetic, conștient întreținut de Ioana Petrescu, va constitui excepționala creatoare*”.

Am subliniat atributul *conștient*, punându-i sub dubiu existența, cunoscându-se faptul că, de obicei, factorii genetici acționează în mod subconștient, chiar dacă, în multe cazuri, teoria nu se confirmă, practic.

Cel de-al doilea element care participă la formația spirituală a unei personalități – acela al ambiției, al climatului spiritual este mai plauzibil decât cel amintit mai întâi, explicația pe care autorul portretului o acordă

faptului, părându-ni-se mai aproape de adevăr: „*Apoi, tot ca și pe tatăl său a ajutat-o să se realizeze ca atare izolată atmosferă de stimulare a muncii spirituale ce a putut să o ofere Clujul, oraș strâns în sine, în concentrarea lui de piatră care nu lasă spiritul să se destrame, cred că a fost încă un factor hotărâtor în formarea sa.*”

Influența celui de al treilea factor modelator al spiritualității Ioanei Petrescu – cultura de mari proporții, autorul portretului o sugerează printr-un termen cu adânci înțelesuri, pe care îl subliniez în acest context: „*De o erudiție colosală, am înregistrat-o încă din anul său de debut, 1935, când a apărut Ideologia literară a lui I. Heliade Rădulescu.*” – conturându-se, astfel, imaginea fascinantă a celei care constituie subiectul afectiv și rațional al portretului, continuarea literară a preocupării paterne.

Întregul cuprins al lucrării, asupra căreia ne-am ațintit, îndelung, atenția reprezintă un izbutit și strălucit exemplu privind multiplele direcții în care se cuvine a observa și a reda, într-un portret cât mai elocvent, atributele fizico-morale ale unei ființe umane.

DORIN N. URITESCU

→Mateevici aflat în curtea bisericii.

Amintindu-mi de vizita la Zaim, răsfoiesc volumul de poezii dăruit de autorul lui, Ion Găină, care în prefața *Respirația clipei*, consemnează cu deplină elocvență: „*Contează să-ți trăiești versul, așa cum îți trăiești viața. Nimeni nu-ți poate lua bucuria ochilor, care mângâie întinderea țarinei străbune; nimeni nu-ți poate interzice comunicarea cu arborii, cu păpădiile, cu răsăritul sau apusul soarelui; nimeni nu-ți poate fura*

dulceața florii de salcâm ce miroase a lapte din copilărie sau tămâia florilor de tei.”⁽⁴⁾ Iubirea profundă pentru plaiurile natale se simte pretutindeni, ca o respirație necesară. *Casa memorială „Alexei Mateevici”* din Zaim este parte a iubirii.

Note bibliografice:

- 1.<http://observatoarea.eu/2012/08/la-zaim-acasa-la-mateevici/>
- 2.Romulus Cioflec, *Pe urmele Basarabiei ... note și impresii din*

revoluția rusească, în același volum cu *Revoluția rusă* de Leon Donici, ediție alcătuită de Iurie Colesnic, Editura Universitas, Chișinău, 1992, p. 224

3. G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, ediție și prefață de Al. Piru, Editura Minerva, București, 1982, p. 941

4.Ion Găină, *Respirație necesară*, Editura „Cu drag”, Chișinău, 2009, p. 4

Catulle Mendez

Un scriitor francez, într-o lojă a Teatrului Național Iași, în vizită la un coleg, prevăzător al morții sale

Nu, nu-i vorba despre o întâmplare actuală, ci despre una care a depășit sute de ani. Despre duelul din Dealul Copoului-Iași care nu numai l-a scos din publicistică și din literatură pe Spiridon Prasin, conducătorul ziarului *Evenimentul*, ci i-a adus moartea și a fost înmormântat la cimitirul Eternitatea în ianuarie 1904, am scris în cartea „Personalități moldave”, Editura Pim Iași, 2008, p. 261-274 și am repetat informațiile în cartea „Prietenie”, 2012, p. 185-194, aceeași editură.

Despre nefericitul duel, Prasin-Scânteie, și victoriosul om de presă, corespondentul ziarului *Adevărul*, cel care s-a ocupat de cele 12 volume din *Istoria românilor* de A.D. Xenopol și *Codul lui Hamangiu*, a volumului de versuri glumețe intitulat *Surprise*, căruia I.L. Caragiale i-a consacrat o recenzie favorabilă, a celui care scria, publica și i se vindea la prețul de un leu volumul *Anecdote trăite*, iar ziarul care îi anunța apariția costa 2 lei, dacă abonamentul se făcea pe trei luni. Treabă și negustorească, omul era un evreu care a și fost arestat chiar de la începutul instrucției – 14 ianuarie.

Scriitorul francez din loja Teatrului Național se numea Catulle Mendez al cărui portret apărea în numărul 2 al revistei *Epigonii*, Iași, la note „Literatură”, pentru că numele lui era la ordinea zilei în Franța și România, în Franța din cauza reprezentanței piesei sale, *Fia Mettel*, iar în România din cauza mult așteptatelor conferințe... „Cel mai frivol și mai optimist scriitor al Parisului, Catulle Mendez și-a petrecut ultima seară la Iași într-o lojă a Teatrului Național admirând veselia și expansiunea unei alese societăți la balul Crucii Roșii. Și, desigur, nu se gândea că de prezența lui se va lega o sângeroasă tragedie care va aduce moartea celui care tocmai stăruise mai mult pentru revenirea lui la Iași și care venise cu trenul până la Ciurea și să-l salute, urmând unui profund amor artistic”, scriau ziarele de Iași după moartea și înmormântarea lui Spiridon Prasin.

Moartea lui Catulle Mendez avea să fie titlul unei informații de la „Ultima oră” a ziarului *Opinia* – Iași din 28 ianuarie 1909: „Paris. Poetul Catulle Mendez a fost astănoapte victima unui accident mortal de cale ferată. Corpul lui a fost găsit sub tunelul Saint-Germain. Împrejurările morții nu s-au putut stabili.

După primele informații, capul său ar fi sfârșat, iar trupul tăiat în mai multe bucăți. Poetul călătorea singur, ducându-se la reședința sa de la Saint-Germain.

A doua zi, același ziar, rubrica „Oameni și lucruri” găzduia articolul „Între viață și moarte”, în care Rodion nota: „Urâtă moarte. Încununând o frunte frumoasă de visător, un creier îndrăzneț de gânditor, acest preot al frumosului sfârșește cu cea mai uricioasă moarte posibilă... Nimeni ca el n-a știut să dea măreție formelor...”

Las cititorilor să-și satisfacă curiozitatea reverderii rândurilor mele din cele două cărți despre *Fulgerul literar*, *Gazeta Moldovei* și Spiru Prasin, despre duelul Prasin și V. Scânteie, despre destinele lor, și redau ceea ce scrie Liviu Șuteu în revista *Formula As* nr.1239 din octombrie 2016, sub titlul „Când viitorul e scris în stele”, adeverind cele scrise de mine în titlul articolului de față. „Subconștientul ascunde scenarii exacte ale destinului omenesc. Există persoane care pot să vizualizeze viitorul, asemenea unui film. Visele se transformă, adeseori, în clarviziune”, spune, la Periscop, Liviu Șuteu, despre „Un final amânat”, care, interesant, clarifică ceea ce nu a reușit să facă presa din 1904.

„În timpul unui duel cu săbii, un celebru ziarist francez, Catulle Mendez, directorul ziarului *Le Journal*, a fost rănit grav la abdomen, dar a scăpat de moarte. În timp ce își

revenea, prietenii săi au venit să-l felicite pentru curaj. „Știam că nu voi muri”, le-a spus el. „Moartea mea se va petrece altfel. M-am văzut agonizând, timp de ore întregi, în plină noapte. Eram întins pe jos, într-un tunel, culcat pe calea ferată, pierzând sânge din abundență. Nu puteam să mă ridic. Dintr-odată, am avut senzația că unul dintre picioarele mele dispăruse. Am strigat după ajutor, dar degeaba. Epuizat de o hemoragie pe care nu puteam să o opresc, mă zbăteam între viață și moarte. În același timp, o voce îmi spunea: „Vei muri, vei muri”. „Visele nu se adevăresc”, l-au liniștit prietenii. Dar nimeni nu a reușit să-l convingă pe Catulle Mendez de faptul că nu-și visase propria moarte. Însă timpul a trecut și îngrijorarea a dispărut.

După vreo zece ani de la acel coșmar, într-o seară de toamnă, după ce cinase la niște prieteni din Paris, ziaristul a luat ultimul tren de noapte pentru a ajunge acasă, într-o suburbie din apropierea capitalei franceze. Era obosit. S-a urcat în ultimul vagon, care era gol. A adormit. La intrarea în tunelul Saint-Germain, trenul s-a oprit brusc. Trezindu-se și crezând că a ajuns la destinație, Mendez a deschis ușa vagonului, a alunecat pe scară și a căzut pe calea ferată. Pornit brusc, exact în momentul acela, trenul i-a prins piciorul dedesubt, secționându-l. Sângele a început să-i curgă din abundență și, ca în vis, victima a strigat degeaba după ajutor. Neputând să se ridice, a agonizat în tunelul întunecat. Luptându-se cu moartea, ca în vis, este foarte posibil să fi auzit și acea voce sinistă care îi anunța sfârșitul. A doua zi dimineața i s-a descoperit cadavrul, golit de sânge. Piciorul secționat fusese aruncat de tren departe de corp”.

Articolul de mai sus scris acum mai bine o lună și păstrat în portofoliul cu materiale în rezerva personală îl expediez redacției ca cititorii parcurgând paginile din cărțile mele, scrise acum câțiva ani, despre Spiridon Prasin, mort în duel și înmormântat la cimitirul Eternitatea-Iași, să fie întregit – nu fac reclamă - și cu ce a scris revista *Formula As*, 5-12 ianuarie 2017, *Aventuri în Micul Paris, Duelurile dâmbovițene*, p. 16-18.

ION N. OPREA

Carte poștală din Canada- VI

VIETI SPULBERATE

S-a petrecut în urmă cu ceva timp, vreo câțiva ani... E o poveste de viață și de moarte care a stârnit multă vâlvă și avea de ce...

Imaginați-vă o autostradă cu mașini zburând amețitor pe benzile cu asfaltul neted cum e panglica. Și-n toată nebunia asta în mișcare, o rață sălbatică s-a încumetat să-și ducă cârđisorul de bobocei pe partea cealaltă a autostrăzii, de unde se desfășura suprafața ca oglinda a unuia dintre marile lacuri din zonă.

Emma a observat ghemotoacele de puf auriu și, prinsă pentru câteva fracțiuni de timp în admirația inedită procesiunii, a apăsă frâna. Mașina s-a oprit brusc, cu un scrâșnet ascuțit, parcă mușcând asfaltul... Apoi, o izbitură crâncenă șterse de pe fața Emmei zâmbetul care-i înflorise larg și stinse duioșia fără seamăn care-i inundase întreaga ființă..., o zgudui puternic, așa cum era, înlănțuită în centura de siguranță, o lovi cu pieptul de volan și cu capul de parbriz. Mașina se deplasă câteva zeci de metri în față, dar ea nu mai simțea nimic, decât un vuiet greu sub tâmpile, țiuituri care îi sfâșiau creierul, după care se prăbuși fără cunoștință, cu capul înainte. Din gura-i întredeschisă începu să se preligă un firicel roșu de sânge... Pe ecranul subconștientului său se derulau scene cunoscute parcă dintr-un film: oameni forfotind în jurul mașinii, zgomote metalice, sirene țiuind... Apoi era purtată pe sus, plutea..., nu mai avea greutate, devenise imaterială, se învârtea, privind de sus și neînțelegând de ce se agită lumea... Urmă, o tăcere fără margini, neagră, de nepătruns...

S-a trezit într-o încăpăre albă. Și-a rotit, cât a putut, privirea. Totul era alb-alb... Nu înțelegea de ce nu se poate mișca. Ceva o ținea captivă, ca într-un corset. A încercat să înnoade cap la cap firul întâmplărilor. Își aducea aminte masa din sufragerie... Mama, tata... Briosele care-i plăceau atât de mult, ceașca cu ciocolată caldă... Pe terasă, efuziunile lui Rex, câinele hasky, pe care îl crescuse de puiandru... Și-a luat rămas bun de la toți și a urcat la volanul mașinii sale, aceeași de pe vremea când era studentă la Universitatea "Concor-

dia". Mașinuța asta îi era tare dragă, o cunoștea ca pe buzunarul hainei, îi știa toate reacțiile și niciodată nu s-a înșelat. O purtase zi de zi la cursuri și săptămână de săptămână la ferma dintre colinele cu întinse lanuri de porumb, de grâu, de soia ori cu pajiști verzi cum e smaraldul.

Emma era acum pe picioarele ei, își luase licența și ocupa o poziție excelentă într-o companie cunoscută. Era apreciată și plătită bine pentru munca sa, dar nu se putea hotărî să-și ia o altă mașină. Se atașase de primul ei automobil, îl iubea ca pe o ființă dragă. Îi plăcea culoarea, un roșu strălucitor ca al aripilor de buburuză.

Își aminti cum plecase de acasă după micul dejun... Se urcase în mașina aflată pe alea din fața casei, cum demarase, cum făcuse dreapta, după ce trecuse podul peste râu, cum se înscriesese pe autostradă... Conducea atent, respectând toate regulile de circulație rutieră... Văzu în minte și cârđisorul de rațe, după care filmul se rupea. Nu mai era nimic după asta, decât salonul alb, cu ea imobilizată pe un pat alb, cu o sumedenie de fire, cabluri și furtunuri care o conectau la un aparat. Aparatul avea un ecran, pe care licăreau puncte colorate care se imprăștiau și se adunau, formând linii frânte...

Curând, în jurul ei prinseră a se foi persoane în halate albe, cineva îi desprinse tuburile fixate în nări și îi ceru să-și miște degetele de la mâini, de la picioare. Le putea mișca, putea ridica genunchii. A executat întocmai tot ce i s-a cerut și toți păreau mulțumiți...

-Ai scăpat cu viață, zise doctorul. Doar tu...

Cum adică, doar ea? Era singură în mașină, nu mai era nimeni... Doar dacă... Da, asta trebuie să fi fost: încă o mașină... Ar fi vrut să știe ce se întâmplase, de ce era aici, să afle totul, dar echipa se retrase, lăsând-o cu toate întrebările fără răspunsuri. A închis ochii, încercând să adoarmă. Creierul ei frământa în continuare întrebare după întrebare...

Nu și-a dat seama cât timp trecuse până când ușa se deschise iar. În prag apărură, cu pași sfîelnici și fețe îngrijorate, părinții ei. A dat să se ridice, dar n-a putut. Mama i-a spus să nu se miște, să rămână așa, culcată... A simțit corsajul rigid de ghips care-i ținea trupul ca într-o menghină. Mama s-a așezat pe un scaun, lângă pat, iar tata a rămas în picioare, cu un zâmbet crispat pe fața-i uscățivă.

-Ce s-a întâmplat? Spuneți-mi ce a fost!...

-Aveau viteză foarte mare... Mult peste limită... Motocicleta lor s-a izbit de mașina ta, oprită pe bandă... Impactul le-a fost fatal... Pur și simplu au zburat prin aer, s-au sfărâmat pe asfalt, în cădere... N-au mai avut nicio șansă...

-Cine, mamă?

-Erau un bărbat și fiica lui..., o adolescentă...

-Nu se poate! A fost din vina mea?... Sunt vinovată! S-a produs o tragedie... O înecă plânsul, capul îi vâjâia...

I-au făcut o injecție, a adormit și a dormit îndelung.

Au trecut niște luni bune până când medicii au decis să-i înlăture corsetul, să-i elibereze gâtul și toracele din strânsoare. Convalescența →

ANICA FACINA

și-a petrecut-o la fermă, cel mai mult în scaunul-balansoar al bunicii. Bunica nu mai era, dar balansoarul rămăsese. Emma se legăna ușor, derulând același film cu autostrada, mașina, rățișoarele, motocicletă, izbitura, spitalul, victimele pe care nu le cunoscuse, nu le văzuse fața, nu știuse că le curmase viața... Ea n-a vrut să se întâmple asta, a vrut doar să salveze păsările, dar provocase o tragedie... Se spulberaseră două vieți și ea era vinovată...

A urmat procesul, cu ședințe amânate, reluate... Nu a cerut un avocat s-o apere, dar i s-a dat unul din oficiu. Știa că este vinovată, trebuia să plătească, voia să plătească pentru fapta ei.

Și-a încrucișat de multe ori pașii pe sălile tribunalului cu femeia, încă tânără și frumoasă, mama lui Jessie, fata de șaptesprezece ani care voia să devină patiser. Și-au întâlnit privirile, dar Emma n-a putut scoate niciun cuvânt, să se scuze, să-și ceară iertare... Știa că fapta ei, pornită dintr-o intenție generoasă, o transformase într-o clipă într-un criminal... A coborât privirea, ținându-i pardoseala. Și-o imagina pe Pauline - îi aflase numele din ziare - noapte de noapte, singură, chinuită, cu lacrimile ei, cu singurătatea ei nemărginită, așteptându-și fiica adolescentă, să-i povestească cum își petrecuse ziua și cum Jessie n-avea să mai vină niciodată... și asta doar din pricina ei... Visurile unei familii se destrămaseră odată cu accidentul... Se spulberaseră și visurile ei, ale Emmei, ale alor săi..., se spulberaseră visurile și se bulveraseră viețile lor...

Când s-a pronunțat sentința, n-a simțit decât o mare liniște în sufletul ei. Merita, pentru „neglijență criminală”, așa cum a calificat curtea fapta ei, cei doi ani de detenție..., apoi sutele de ore de muncă în folosul comunității... Știa că viața unui om este mai presus de orice rațiune... Cruțase niște păsări, dar provocase o dublă tragedie unei familii...

Că nu avea să mai conducă vreun automobil pe drumurile publice timp de zece ani, n-o dură absolut de loc. Important era să se poată împăca cu sine, să poată accepta că nu mai poate schimba nimic în orânduirea lucrurilor, să se ierte, dacă va putea..., și... să fie iertată...

de

Starea prozei

CONTRACT VIAGER

Știi că momentele acestea sunt rare. Tu și ei, cei doi prieteni, între care nu este nevoie decât arar de cuvinte ca să vă înțelegeți. Clipe de tăcere și de tihnă, ca niște pagini furate vieții, ca și cum timpul ar curge doar afară, dincolo de aceste geamuri fumurii spre strada prăfoasă, cu mașinile rare, către care priviți din când în când, fericiți că tot restul lumii pare așa de departe.

- Ei, uite-l și pe Iulică – zice Gavrila.

Și-l privești acum și tu, pentru că-ți atrăsese atenția, altfel nici că l-ai fi băgat în seamă pe acest bărbat cu ochii obosiți și obrajii căzuți la nici cincizeci de ani – aceeași vârstă ca și tine, colegi de școală – umblând cu un aer dezorientat. Matei, celălalt prieten al tău, bate cu degetul în geam și Iulică ridică privirea care, dintr-o dată, din opacă, pare a căpăta o sclipire de viață. Intră.

- Ce-i, măi, Iulică? Nu te-am văzut de mult. Hai, stai și tu la o cafea, o apă sau vrei o țarie? Îți fac cinste, că nu te-am văzut de-un veac, se bucură Gavrila.

- Nu stau, trebuie să plec, am treabă, zice, dar îl vezi cum se așază cu un ușor oftat de mulțumire, de parcă toată ziua asta ar fi căutat, un scaun cu spătar într-o cafenea aproape pustie la ora asta, la colț de stradă.

- Ce treabă? spune Matei. Las-o ncolo de treabă, că e destul timp. Doar n-ai copii, și a început weekendul.

- N-am copii, dar nevasta și coana Anica mă așteaptă...

- Care coană Anica? Cine-i? Soacră-ta?

- Nu, că noi amândoi, când ne-am cununat, eram orfani... și fără de niciunele. Coana Anica-i proprietărea, adică fosta, că acum noi suntem dar...

- Ce, v-ați făcut proprietari? se miră Gavrila. Și ce v-ați luat? Casă?

- Da, e cu un etaj, pe Zambilelor, la curtea aceea cu gard verde. Da' încă nu-i a noastră, până nu moare coana Anica. Și noi trebui s-o îngrijim...

- A, păi i-afacere bună, dacă e o casă ca lumea! Am mai auzit eu de asta.

- Acu opt ani am luat de la ea o cămăruță cu chirie, era destul de ieftin, Ileana și cu mine eram destul de liniștiți, cucoana liniștită, pensionară, nici n-o vedeam, că bărbatu-său trăgea să moară și ea-l îngrijea. Pe urmă, după vreo șase-șapte luni, a murit...

- Bărbatul.

- Așa. Și ea vine-ntr-o seară și ne-ncreabă dacă avem servicii bune, că ce e cu familia noastră, că de ce am luat cameră cu chirie la anii noștri, când s-au prăpădit părinții și alte alea. Apoi ne zice dacă nu vrem s-o îngrijim câți ani o mai avea, că a rămas singură, că părem oameni liniștiți și de treabă, că ne lasă casa toată, cinci camere cu baie și bucătărie, cu etaj, cu acte la notar. Și că să ne mai gândim vreo două zile, ca să știe dacă să caute pe altcineva sau nu.

- Câți ani zici că avea cucoana? întreb eu, interesat.

- Șaizeci și șapte avea atunci, că ne-a arătat și buletinul.

- Da' și voi, se indignează Matei dintr-o dată, de-atât amar de timp și fără copii și n-ați avut și voi de-o casă, de-o garsonieră, ceva?

- Păi să vezi, că de la institut, când ne-am angajat noi acu douăzeci și ceva de ani, ne-a dat un apartament frumos într-o vilă din centru, pe Brigadierilor, camere din acelea cu tavan înalt și cu stucaturi și cu parchet, o minune! Da' după '90 s-a întors proprietarul și am făcut cerere la primărie, da' ne-au zis că suntem prea bătrâni, că ei trebuie, dacă au ceva, să dea celor tineri, sub 35, și că să ne descurcăm. Și așa am ajuns chiriași la coana Anica.

- Și ce-ați făcut?

- Ne-am tot gândit și, până la →

CAMELIA MUREȘANU

Umbra

Dealurile sunt ca o turmă mărunță. Au spinările deșirate, punctate de văi și albiile celor două pâraie, care curg molcom, uitând parcă de timp.

Pe potecă, Simion trece ca o umbră, cu pași reținuți, catifelăți de roua ce avea să se topească în soare.

Dinspre biserică, vântul zumzăie o melodie șoptită.

E un ecou? E o chemare?

„Toarce-ți gândul, Simioane, și lasă fata în pace! Ți-e încheșată inima, băiatule, e prinsă de vârtej și tare nu sună a bine. Dacă te trage-n adânc?”

Tot frământându-se astfel, măcinând idei și soluții, nici nu observă că ajunsese în fața casei ei. S-a oprit brusc, a privit cu spaimă în jur și, văzând că pe aproape nu-i nicio mișcare, s-a rezemat de trunchiul sănătos al primului arin răsărit după ce trecuse puntea. Sunt mulți pe-aici, dar, așa cum își spune de multe ori, asta nu mai are importanță.

Și-ar dori s-o zărească numai, să-i transmită, stângaci cum e, un sărut în gând.

Așteaptă. Așteaptă și clipele se bat pe muchia dealului, prinse în păjeje-nișul razelor. Soarele, mai iscoditor ca oricând, a trezit cocoșii și acum totul i se pare un vacarm. Ar vrea să nu mai respire. I-e teamă să n-o trezească și totuși, totuși...

„Ah! Dacă-aș vedea-o... Nu, cred că aş fugi. Aş fugi ca un iepure. Aş intra în pământ. Mi-e groază. De ce toate astea?”

Nu mai gândește acum. Simte doar un fel de amețală și totul i se învârtă în jur. Parcă-ar fi la circ. Cel puțin așa crede.

E vlăguit. Se frânge ca o taină, chemat de răceala pământului. Acolo îl găsește Nicu, prietenul său, care, deși era duminică, se hotărâse să plece la drum lung. N-avea bagaj și toată veselie i-a fugit prin buzunarele sparte. Măinile i-au rămas țepene, înfîpte adânc, reușind să îngâne un „Măi, să fie!”.

crezuse la început un sac de mălai, uitat de-un cumătru aghesmit de licorile crâșmei și-acum... Simioane... Ce-i cu tine, bătrâne?

Avea el vorba asta, bătrâne zicându-i până și lui frate-său, care nu avea decât 5 ani. Numai că acum, „bătrânul” Simion nu s-a mai supărat ca de obicei. Tace. Tace și pace!

- Măi, să fie! și îl prinde de umeri, zguduindu-l puternic.

Nimic. Tace ca pământul, că și acesta, dacă-l iei la rost, tot vorbește.

A uitat unde plecase, pentru ce plecase și acum habar n-are ce-ar putea face. Noroc de Vasile. A picat cum nu se poate mai bine.

- Strigă la nea Popa, că nu-l mănâncă!

Atât. Și-a trecut nepăsător. N-a văzut, n-a auzit nimic. O vorbă aruncată să-l ajute sau...

CORNEL GALBEN

→urmă, am acceptat. Ne-am gândit că e casă bună, că ne simțim bine acolo și că nu prea ne putem permite să plătim în altă parte. În plus, nu mai suntem tineri și la bătrânețe, de, pensia-i mică, o să putem și noi închiria una-două camere, că-i casă mare și frumoasă...

- Sau o să vă ia o pereche în îngrijire...!?

- Lasă-l măi, că prea ești răutăcios.

- Are dreptate, așa ne-am gândit.

- Și...? V-a dus cu vorba?

- Nu, cum i-am dat răspunsul, ne-am dus săptămâna următoare și am făcut actele. Contract de vânzare-cumpărare cu clauză de întreținere viageră.

- Ei, deci sunteți asigurați! Afacere bună!

- Am crezut și noi, doar că peste câteva zile a venit și-a zis că-i e urât de când i-a murit bărbatul, că să meargă Ileana și să doarmă cu ea... Și a dormit cu ea, apoi a mai stat și să-i citească, să-i facă și ceai și ce draci îi mai făcea, că eu eram parcă vădov, nu ea.

- Avea ceva... înclinații?

- Nuuu! nici vorbă, numai că se plectisea. Și atunci am început să ne învoim la serviciu câte-o oră-două, când știam că se duce cucoana la alte babe să joace pietre. Și ne vedeam pe

furiș, mai rău ca pe vremea studenției...

- Asta nu-i rău! Reînvie dragostea!

- Reînvie și nu, că pe Ileana au dat-o afară și la vârsta ei cu greu a mai găsit serviciu, abia după vreo două-trei luni. Și în timpul asta, coana Anica voia portocale și banane, ba și perdelele schimbate și primăvara a cerut să meargă la Olănești, că așa-i recomandase medicu'. Așa că noi mâncam pâine cu ceai, ca să aibă coana Anica banane și să meargă la băi...

- Ei, asta-i bună! Da ce, vă obliga cineva, măi Iulică?

- Da, contractu'! Că zicea că dacă nu ne respectăm obligațiile din contract, îl anulează în judecată și caută pe alții...

- Eu nu cred că putea să-l anuleze pentru că n-o trimiteați la băi!

- Am cerut și consultație unui avocat și el a zis că așa-i; că dacă medicu-i scrie recomandare pentru o stațiune și noi n-o trimitem, poate să ne dea în judecată. Și dacă aduce martori că ne-a cerut ceva și noi nu i-am dat, la fel... Atunci ne-am gândit că, dacă tot ne-am chinuit doi ani, să ne mai chinuim câțiva, că altfel tot ce am făcut e în zadar.

- Și acum? zise Matei? Cum e acum cu coana Anica și cu nevasta?

- Nevasta e de o lună în spital, acum la ea merg. A făcut o operație la

cele femeiești. Mai stă vreo două-trei zile și merge acasă.

- Și coana Anica?

- Mă duc după ce vin de la spital s-o iau de la coafor și s-o duc să-și caute pantofi, că cei pe care-i are nu-s destul de moi.

- Pe banii tăi?

- Bineînțeles... Ia uite ce târziu e! ... Am plecat, băieți, la revedere!

Și-l vezi cum, parcă în ciuda voinței picioarelor sale, se scoală, scânteia din ochi îi piere și-i reappare pe față aerul acela dezorientat, de om care nu știe încotro s-o ia. A trecut o săptămână și, în drumul tău prin oraș, deodată privirea ți-a fost atrasă de tăblița de la colțul unei străzi: Zambilelor. Te oprești o clipă și te întrebi ce amintire, ce lucru important se leagă de numele acestei străzi. Și, deodată, îți amintești. Nu departe e o casă albă cu etaj, cu balconaș cu colonade și curticică din care răzbat capetele câtorva trandafiri, împrejmuită cu gard maroniu. Treci încet prin fața casei, ațintindu-ți ochii la ferestrele cu perdele dantele. Iată, parcă sus... nu, nu ți s-a părut, se ivește capul unei doamne ce nu pare a avea mai mult de șaiszeci de ani. Doamna e frumos coafată, cu părul bătând în albastrui și poartă o bluză elegantă, căci i se vede la gât volanul înfioat. Oare să fie adevărat, sau ți s-a părut că bătrâna doamnă ți-a surâs și ți-a făcut ștrengărește cu ochiul?...

Ocean întors

Măgelele copilăriei

(XV)

A venit la noi în vizită unchiu' Petrică de la Deva cu mătușa Maria și cu Marius, băiatul lor care e de aceeași vârstă cu Steluța. Noi, copiii, mergem împreună cu tata să le arătăm orașul. Mama a rămas acasă ca să pregătească de mâncare.

Luăm tramvaiul până la Târgu Cucului și de acolo mergem spre Palatul Culturii. Mătușa Maria vrea cu tot dinadinsul să intre la Mitropolie, deși este o coadă destul de mare. Ea e foarte credincioasă și vrea să vadă moaștele Sfintei Paraschiva de care a auzit. Intrăm bineînțeles și la Biserica Trei Ierarhi, unde Marius e foarte impresionat de ouăle de struț de la candelabre; Steluța de asemenea, căci nici ea nu le cunoștea. Ajungem apoi în Piața Unirii, unde tronează statuia lui Alexandru Ioan Cuza, și luând-o pe strada Lăpușneanu și prin fața Fundației, urcăm spre Copou.

Ne oprim un timp la Universitate, unde tata ne arată biblioteca și niște săli de clasă cu trepte care se cheamă amfiteatre. Tata e profesor de istorie la școală, dar predă și spaniola la universitate. Uneori mă ia cu el la universitate și am văzut chiar și sala profesorilor. Îmi place mult să mă duc acolo; e liniște și culoarele miros a carte veche.

Mai urcăm un pic spre gradina Copou, unde tata ne arată teiul lui Eminescu. Sunt dezamăgită. Teiul ăsta e doar un ciot, în comparație cu teiul nostru din curte. De fapt, am auzit că teiul din curtea noastră este însemnat pe hărțile aviatorilor și a servit chiar și de reper în timpul războiului.

Nu rămânem prea mult timp în Copou. Toata lumea e încântată de vizită, dar obosită. La întoarcere spre casă, luăm tramvaiul de Sărării.

Ne e o foame de lup, căci ora prânzului a trecut de mult; e aproape cinci după-amiaza. Noroc că mama ne așteaptă cu masa pusă. A făcut o ciorbă de perișoare grozavă, pârjoale și chiar și minciunele. Sunt extraordinare minciunele !

*

Mama a pus într-un lighean cu apă albăstruie niște bucăți de var. Apa a început să fiarbă și s-a transformat în lapte. Mama moaie o măturice în laptele ăsta și stropește vița de vie. Mi-a spus că dacă nu face asta, via se îmbolnăvește.

Printre rândurile de vie avem și căpșuni, dar din păcate, nu prea apucăm să le mâncăm. Trec melcii pe acolo înaintea noastră și mănâncă tot. Melcii sunt mari amatori de căpșuni și de salată. Mama se războiește cu ei; când îi vede, îi adună, îi zdrobește și îi aruncă în ocolul găinilor. Mie mi-e tare milă de săracii melci, căci găinile îi devorează de vii.

Pe mine mama m-a pus să plivesc roșiile din grădină. "Roșiile cresc frumoase, doar dacă nu sunt buruieni" zice mama.

Într-adevăr mama știe să le îngrijească bine. Odată am avut niște roșii mari de tot; era una care cântărea chiar un kilogram.

Totuși.. problema e că pe mine, plivitul ăsta nu mă pasionează prea mult! Smulg cam în silă buruienile mai mari. Dar mama nu e departe; mă urmărește din ochi. Mă dojenește : "Nu fușeri ! Apleacă-te, că doar nu ai oase în burtă !"

Of !! Iarăși ! Doar pe mine mă pune mama la treabă ! Tot eu trebuie să dau și de mâncare la găini. Sau să strâng zmeura pentru dulceață. Cică asta e, pentru că eu sunt mai mare. Ce bine ar fi să am o soră mai mare ca mine !

*

Gata! Ne-am despărțit de doamna Hamciuc. Sunt în clasa a V-a și acum avem un profesor diferit la fiecare materie.

Facem și limbi străine : rusa și franceza. La rusă, avem pe doamna Șciurievici care e și diriginta noastră. Ea e rusoaică; vorbește românește cu un accent cântat de parcă ar avea miere în gură. Dar nu este foarte severă și ne înțelegem destul de bine cu ea.

La franceză, îl avem pe domnul Măcăreanu. Este un pic scund, cam bondocel și îmbrăcat elegant. Are un mers topăit, ca și când picioarele i-ar fi pe arcuri. Intră în clasă ca o minge săltărească ca să ne facă « mac - mac » pe franțuzește. Agață de tablă o hartă a Parisului, ne arată monumentele de acolo și mai în joacă, mai în serios ne învață cântecele și poeziile franțuzești. El a fost în vizită în Franța și ne povestește o mulțime de lucruri interesante, așa încât avem impresia că ne plimbăm și noi pe lângă Notre-Dame. Îmi place mult ora lui de franceză. De fapt se spune ca domnul Măcăreanu este cel mai bun profesor de franceză din Iași.

*

Școala noastră e școala sportivă. Cum sunt cea mai înaltă, când se face alinierea la sport sunt prima din șir. Mie-e rușine că am crescut așa de mare; aș vrea să fiu și eu de statură "normală" cum sunt celelalte fete.

Și nu-mi place gimnastica de loc. Mie-e groază când vine ora de gimnastică; aproape că aș schimba-o pe o oră de matematică. Nu știu nici să fiu grațioasă; mă mișc ca o mătură. Amețesc pe bătă.

Nici atletismul nu mă încântă prea mult. Nu sunt prea rapidă la alergări și apoi nu-mi plac deloc turele de stadion pe care suntem obligați să le facem. Sunt ceva mai bună la săritura în înălțime. Dar culmea este că reușesc destul de bine la aruncarea greutății ; era cât pe ce să mă selecționeze profesoara. Și chiar nu înțeleg cum este posibil aceasta, căci sunt slăbănoagă ca un ogar și am brațele subțiri de tot. Unde mai pui că eu nu pot să fac deloc flotări. Deloc, deloc. Nu pot să fac nici măcar una. Niciuna și niciodată !

SIMINA LAZĂR HUSER

PUTEREA MAGICĂ A GÂNDULUI

MOTTO:

“Omul este produsul gândurilor lui;
el devine ceea ce gândește.”

(Mahatma Gandhi)

Pășind în cea de a 85-a “primăvară” a vieții mele, presupunând că cineva m-ar întreba ce cred că stă la temelia vieții noastre, acum știu că aş avea indubitabil următorul răspuns: ca scop – evoluția spirituală, și ca armă – forța gândului.

Starea de spirit este izvorul ce deschide drumul spre noblețea sentimentelor, spre lumină, cultură, civilizație, iar puterea gândului ne ajută să ne construim pe noi înșine și să devenim ceea ce dorim. Se știe că un gând este o formă de energie pe care nu o vedem, dar care produce rezultate concrete.

Puterea gândului face parte din marile taine ale Universului și lucrează împreună cu acesta. Asta înseamnă că noi suntem o manifestare a minții Universale. Gândurile călătoresc în Univers cu viteză mai mare decât cea a luminii, călătoresc instantaneu și nu cunosc opreliști decât cele impuse de noi.

Fiecare individ are propria lui lume de gânduri, pozitive sau negative, în diferite proporții pe care le emite în Univers. Ele sunt atrase de alte gânduri asemănătoare cu care se întâlnesc, se cuplează, se întăresc, apoi se întorc de unde au plecat și lucrează în favoarea sau în defavoarea individului.

Starea de bine (șansa), sau de rău (ghinionul), este dată de felul gândurilor noastre. Ura, înșelăciunea, disprețul, invidia sunt gânduri încărcate de energie negativă care pot deveni forțe de temut, precum terorismul, criminalitatea. Mai mult încă, propriile gânduri negative se întorc împotriva noastră ca un bumerang și ne distrug părțile luminoase și eficiența eforturilor pe termen lung, creează starea de nemulțumire, de neîncredere, reduc vitalitatea, vigoarea, armonia, otrăvesc viața. Ele dau naștere stărilor de nervozitate, de depresie. Lor se datorează chipul întunecat, vocea răstită sau batjocoritoare. Un suflet trist este un suflet cu luminile

stinsse. Gândurile pozitive dau oamenilor optimism, încredere în ei asigurându-le succese. Optimiștii sunt oameni luminoși care îți zâmbesc, sunt gata să ierte, să înțeleagă și să ajute semenii.

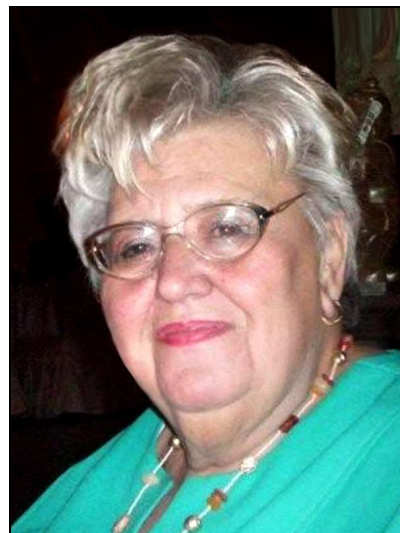
Gândul bun susține atitudinea pozitivă, dezvoltă personalitatea, asigură o sănătate iradiantă, schimbă destinul, creează mediul înconjurător prielnic, vindecă bolile, transformă mentalitățile, poate face minuni.

Gândul nu are formă vizibilă, dar prin puterea lui formează lumea vizibilă. Cele mai multe gânduri ne vin în minte în mod inconștient. Ele provin din subconștient și doar o mică parte a gândurilor sunt produsul intelectului conștient și influențează viața zi de zi, determinând ceea ce urmează să faci. Pe această temă, păstrez în minte o lecție de viață din tinerețe, care m-a ajutat de-a lungul anilor, când m-am aflat în impas.

O întâmplare nefericită mă zvârlise sufletește în fundul unui hău de unde nu mai puteam zări scăparea, deși construcția mea a fost întotdeauna robustă, optimistă, solară.

Mă lăsasem pradă deznădejdi. Asemenea unui animal lovit între coarne, ca paralizată, m-am prăbușit într-un fotoliu. După un timp, mintea a început să se liniștească și am simțit că mă ridic din fotoliu aproape automat, ca împinsă de o forță nevăzută. M-am îndreptat spre locul unde se află discul cu înregistrarea cântecului din filmul “Zorba Grecul”. Ascultându-l, picioarele au pornit singure într-un dans din ce în ce mai dinamic, corpul s-a încărcat de energie pozitivă, și mai apoi m-am auzit spunând cu deplină convingere: voi învinge! Și așa a fost.

Acea lecție învățată pe cont propriu mi-a dat convingerea că lumea nu este altceva decât materializarea gândurilor. Atunci am învățat că gândurile sunt vii ca și oamenii, că ele pot crea frumosul, optimismul și fericirea, sau dimpotrivă, agonia și suferința și că depinde de noi ce alegem. Eu am ales pentru restul vieții strădania de a atinge acel prag ce îmi poate oferi puterea de a dăruia gânduri bune, de a zâmbi vieții și de a îmbunătăți viața celor din jurul meu,

prin gânduri pozitive, optimiste, mai ales că munca mea a fost aceea a formării caracterelor mlădițelor școlare, iar acum, în anii senectuții, prin scrieri, transmiterea gândurilor pozitive, de încredere în propriile noastre puteri.

De atunci n-am mai scăpat din vedere că trebuie să-mi repliez forța gândului, indiferent de natura factorilor externi cu care mă confrunt, deplin convinsă că numai în mine stă puterea de a hotărî care-mi este calea de salvare.

Acel moment de atunci, devenit pentru mine unul de referință, m-a ajutat de-a lungul vieții și chiar la senectute, la câte un impas mai mare, ascult melodia lui “Zorba Grecul”, chiar dacă acum picioarele se mișcă doar pe sub masă. Mă bucur că simt benefic schimbarea dispoziției lăuntrice aduse de gândurile pozitive, așa cum îmi este firea mea, cea de om optimist care refuză abandonul.

Mulțumesc cu mai multă înțelepciune acelei Energii Universale, fiindcă m-a înzestrat cu această urzeala a firii și lucrează pentru mine potrivindu-mi în mod cumpănit balanța vieții. Pentru că viața noastră nu e nici o dramă, dar nici un poem, trebuie să privim lucrurile în bună cumpănire. Mulțumesc că pot să acționez în direcția visurilor și dorințelor inimii mele și că pot să fiu plină de încredere în viață!

Ianuarie 2017

ELENA BUICĂ
Toronto

Interviu

Valentin Voicilă

liderul Revoluției arădene din
Decembrie 1989, actor al Teatrului
Clasic Ioan Slavici din Arad și poet
(II)

Rădăcini în pământ și în cer

A. B.: V-ați definit ca rod al întâlnirilor cu artiști de excepție precum Amza Pellea, Florin Piersic, Ștefan Iordache și alți oameni de cultură, care v-au stimulat dorința de a vă îmbogăți spectatorii și semenii.

Valentin Voicilă: A fost binecuvântarea lui Dumnezeu pentru onoarea de a întâlni niște uriași ai poporului român. Florin Piersic m-a călăuzit în formarea și structurarea repertoriului din 1977 și a avut un rol esențial în viața mea. Florin Piersic este un bun psiholog și un om de o generozitate rară. Dacă nu era Florin, nu cred că intram la teatru. Citindu-mă, mi-a dăruit ceea ce universul meu interior avea nevoie. Amza Pellea ne învăța plângând când era cazul. Îi curgeau lacrimile șiroaie, pentru că iubea teatrul, iubea personajul, scaunul pe care stătea ca dascăl. Toată construcția lui a fost plină de dragoste, de dăruire. Ștefan Iordache era ca oțelul, ca stânca, aproape nemuritor. Am fost surprins când am auzit că a murit, pentru că în gândul meu, el nu putea muri niciodată. Era un titan. L-aș compara cu Beethoven ca actor al scenei. Ștefan Iordache era tăcut, profund, dificil. Pe astfel de artiști trebuie să-i privim ca pe noi înșine la superlativ.

A.B.: Ați avut șansa să-l cunoașteți pe poetul Ioan Alexandru, un patriot înflăcărat. Cum v-a marcat acesta?

Valentin Voicilă: Ioan Alexandru e de neuitat. Cu ochii lui albaștri, senini ca cerul și cu dragostea lui puternică pentru Iisus Hristos și cu dorința lui ca acest popor să se ridice. M-a marcat prin iubirea lui pentru noi, pentru români prin Iisus Hristos. El ne iubea prin Iisus Hristos, prin istoria noastră, prin Constantin Brâncoveanu, prin credința noastră creștină. Iubirea lui venea din adâncuri, din trecut. Când pe scenă vorbea despre Iisus Hristos, își scotea pantofii, rămânea în picioarele goale și ne vorbea despre un pământ sfânt, în fața Domnului și o făcea fără a căuta spectaculosul. Din tot ce trăia el, se arăta curățenia gândului. Limba română o aducea ca

pe o hrană, ca pe o bogăție a ceea ce el câștigase de-a lungul timpului. Stăd alături de el, rugându-ne împreună, aveai impresia că ești mai bogat, mai aproape de rădăcinile tale. Furtuna de stele care era Ioan Alexandru te făcea să te duci cu el. Poezia lui Ioan Alexandru e atât de adâncă și se definește prin creștinismul lui autentic. Prin cei trei actori și prin Ioan Alexandru, Dumnezeu mi-a vorbit despre poporul român.

A.B.: Ce strategie credeți că trebuie să aibă creștinii pentru a contracara efectele răului?

Valentin Voicilă: Arma principală a creștinului este rugăciunea prin Domnul Iisus Hristos. Eu m-am rugat împotriva cutremurelor din Vrancea. Cred că noi putem opri cutremurele, războaiele, inundațiile, ploile. Am avut experiențe nenumărate prin care am înțeles că, dacă vrem apă pentru pământ, trebuie să o cerem și am făcut-o și a plouat. Am fost într-o situație limită pe un lac la granița germană. Vaporul în care mă aflam era cuprins de furtună și moartea era aproape. Cei care voiau să tragă acest vapor la țarm nu reușeau. N-am făcut decât să mă rog și furtuna s-a oprit. Creștinii se pot ruga pentru schimbări climatice, pentru ca un sistem politic să fie schimbat, pentru ca un președinte să fie schimbat dacă e rău. Avem o putere nelimitată în Domnul. Atunci când noi îi cerem, Dumnezeu îi poate descoperi pe cei corupți. Uriașa putere a rugăciunii ne-a fost dată prin Duhul lui Dumnezeu. Nu folosim decât foarte rar această putere. Regretabil! Pentru a fi biruitori, trebuie să citim, să memorăm și să trăim cuvântul lui Dumnezeu. Dacă ne vom apleca asupra învățăturilor creștine, vom deveni de nebiruit. Altfel, suntem ca nisipurile mișcătoare. Numai cuvântul lui Dumnezeu ne dă putere să murim pentru ideile noastre.

Mihai Viteazu, marele luptător pentru unirea românilor, a invocat numele lui Iisus Hristos și a primit o putere extraordinară în lupta de la Călugăreni în 1595.

A.B.: Mesajele pe care le-ați transmis la Radio Vocea Evangheliei v-au vindecat de anumite dezamăgiri legate de perioada postdecembristă. Pe ce frecvențe pot fi urmărite emisiunile pe care le realizați și ce teme abordează acestea?

Valentin Voicilă: Din 1995 până în prezent, am lucrat pentru Radio Vocea Evangheliei, înregistrând 2900 de mesaje, dintre care 2150 poartă titlul *Cu brațele deschise*. Dăruite ascultătorilor din București, Sibiu, Oradea, Cluj-Napoca, Brașov, Timișoara, Hunedoara, Suceava, Constanța, Moldova Nouă, mesajele pot fi urmărite și pe frecvența *FM*. Autorul mesajelor este pastorul Charles Stanley. Alte 750 de mesaje fac parte din cadrul Misiunii *Strigătul de la miezul nopții*. Acestea anunță revenirea Domnului Iisus Hristos și comentează evenimentele politice globale actuale. Am recitat și poezii creștine de Costache Ioanid, Traian Dorz, Petrică Dugulescu, Daniel Chiu și de alți poeți creștini. Am colaborat cu un post de televiziune din Statele Unite ale Americii, realizând filmul *Realități în scenă*, care prezintă mărturiile unor oameni, printre care și mărturia pastorului Richardt Wurmband. Aceste mărturii au fost puse în scenă, fiind interpretate de Marcel Iureș, Ion Beșoiu, Luminița Gheorghiu, Catrinel Dumitrescu, Emil Hosu. Eu doar am prezentat aceste nume, viețile și experiențele lor. Acest film a fost difuzat și pe postul național de televiziune. Nu avem realizări materiale și politice mari, dar avem o mare realizare: cunoașterea lui Dumnezeu prin mijloacele media, prin biserici, prin școală. E oare ceva mai important decât să auzi, să cunoști, să înțelegi și să fii luminat pe calea Celui care te-a creat? Dumnezeu a dăruit neamului românesc ce e mai important după Revoluția sângeroasă.

A. B.: Spectacolele în care jucați și cele regizate de dumneavoastră sunt o mână întinsă spectatorilor și un transfer de energii superioare. Parteneriatele cu instituțiile școlare în care Teatrul Clasic *Ioan Slavici* e implicat ajută la formarea verticală a tinerilor. Prin harul pe care îl au, slujitorii →

Prof. ADRIANA BULC

Literatură și film

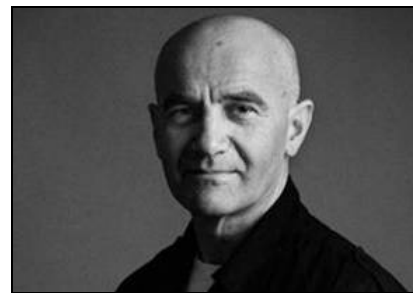
Scrisorile ascunse

Mi se întâmplă des să revăd filme mai vechi, să le testez rezistența valorică. Acum i-a venit rândul lui Spielberg, cel din 1985, mai precis filmul *Culoarea purpurie*, cu Whoopi Goldberg, Danny Glover, Laurence Fishburne, Margaret Avery, Oprah Winfrey. Ce am constatat? Profesionalism de marcă. Film fără riduri. Națiune fluentă, personaje accentuate. Musai să accept că Spielberg e un maestru, un magician al montajului precis, al epicului dezlănțuit în imagini veridice.

La baza filmului stă romanul scris în 1983 de Alice Walker (n.1944), o activistă politică americană. Personajul omniprezent este Celie, care a fost abuzată de tatăl său, a născut doi copii, pe care tatăl nefericit a avut grijă să-i înstrăineze. Mai apoi Celie s-a

căsătorit cu Albert, tip pervers, infidel, dur, care o tratează exact ca pe o sclavă. Singura ei consolare era sora Nettie, însă Albert a avut grijă s-o îndepărteze. De câte ori Celie ține bri-ciul în mână ca să-și bărbiească soțul violent, aștept un gest de eliberare. Iar când același soț sustrage scrisorile trimise de sora Nettie, îmi reamintesc că răul nu poate dura la infinit.

Spielberg nu omite detaliile suges-tive, culorile naturii, prim-planurile, bătăile, cruzimea umană, umilirea So-fiei prin cuvinte rasiste („cioară um-flată”). Deodată invadează culoarea purpurie a florilor din câmp, ca semn că „trebuie să iubești tot”, într-o por-nire panteistă. Nu lipsesc secvențele de comic involuntar, de la barul zgo-motos și eterogen. Extrem de neaștep-tat ca fir epic e introducerea amantei în casă, alături de soție, cu o dezin-voltură vecină cu pasiunea și cu pier-derea vecină cu pasiunea și cu pierderea logicii.

Albert – soțul – o aduce în casă pe exuberanta Shug, care se va coaliza cu Celie, deschizându-i orizontul și învățând-o revolta și știința surâsului dezinhibat.

Cu Spielberg mergem la sigur spre suspans narativ. Să nu uităm de *Marele Uriaș Prietenos*, filmul recent, care demonstrează o dată în plus marele talent de povestitor al lui Spielberg. Povestea trebuie să curgă spre deliciul spectatorului, fără cărări distorsionate în mod gratuit.

ALEXANDRU JURCAN

Interviu

→teatrului pot vindeca și preveni boli ale sufletului și ale trupului, dar pen-tru aceasta, bugetul alocat teatrelor ar trebui să crească. Credeți că o societate mai educată își sporește șansele?

Valentin Voicilă: O societate mai educată reușește să decodifice mesajele întinericului mai ușor. Un om care are cultură știe să citească mai ușor și viața, nu numai ziarul. El are soluții, care pot fi soluțiile lui Eminescu, ale lui Caragiale. De exemplu, ironia din operele lui Caragiale ne ajută să înțelegem ironia timpului în care trăim. Eu am făcut un pas către elevii de liceu prin spec-tacolele lectură, care i-au invitat pe elevi la teatru. Rolul actorului este să aleagă, să interpreteze cât mai profund și mai atrăgător, dar pentru aceasta nu cred că e nevoie de mai mulți bani, ci de mai multă dragoste. Un spectacol de teatru moral poate fi o hrană pentru sufletele noastre: ne face mai puternici și mai dornici pentru a culege perle.

A.B.: Care dintre rolurile interpretate este cel mai aproape de sufletul dumneavoastră?

Valentin Voicilă: Mi-am iubit toate personajele din piesele de teatru și din cele 9 filme în care am jucat. Rolul principal din filmul *Undeva în Est* a fost pentru mine la fel de important ca cele din *Să mori rănit din dragoste de*

viață, Râdeți ca în viață, Întunecare, Nisipul din urne și Damen tangou.

A. B.: Cum ar trebui să arate portretul spiritual al celor pentru care ați luptat în Decembrie 1989 și luptați în continuare ca actor și creștin implicat în transmiterea mesajului divin?

Valentin Voicilă: Portretul spiritual al celui pentru care am luptat are legătură cu mesajul poeziei *Perspec-tivă*, creație lirică inclusă în volumul meu, *Arad. Poeme*: „Vei locui într-o stea care a murit;/Te vei hrăni cu umbra cireșelor amare;/Vei respira aerul amurgului însângerat;/Pentru că nu ai luminat/Rănilor Lui”.

Eu am încercat prin tot ceea ce am făcut să aduc lumină și să luminez rănilor lui Iisus Hristos, pentru că vine eternitatea și fiecare dintre noi va merge acolo unde și-a pregătit din timp viața.

Portretul spiritual al celor care vin după noi are legătură cu tot ceea ce am construit noi în ei. Eu recit

poezia creștină și vreau ca această poezie să genereze o creștere a universului lor interior. Datoria noastră e să purtăm responsabilitatea pentru cei care vin după noi. Cei care primesc poezia creștină vor fi ceea ce eu am visat în stradă și la Radio Vocea Evangheliei.

A. B.: Aveți o dorință arzătoare anume?

Valentin Voicilă: Aș vrea recunoaș-tere în dragoste pentru cei care au rupt lanțurile în Decembrie 1989.

Dumnezeu e cel care a folosit oamenii, chemându-i pe nume. Acei oameni intră în istoria lumii, stând pe stâncă. Luptătorii pentru libertate, pentru creștinism din România nu sunt mai prejos de cei din lumea occidentală. Revoluția română a adus rugăciunea în stradă, a adus numele lui Dumnezeu și provocarea creștină în lumină. Aș dori ca românii să se întrebe unde sunt bărbații și femeile din vremea de acum care stau atât de aproape de Domnul Iisus încât îi cunosc dorul inimii?

Unde sunt bărbații care vor risca totul, aducându-i Mântuitorului o gură de apă proaspătă de pe un câmp de misiune nevoiașă? Cei care fac acest lucru, vor fi înregistrați printre vitejii săi.

A. B. : Vă mulțumesc pentru că ne demonstrați mereu că viața poate fi un spectacol superior!

Plastica

Ileana Rus

Oshibana, arta japoneză a florilor presate

În urmă cu peste cinci secole, japonezii, mai ales samurailor, foloseau o tehnică de lucru cu plante presate, tehnică numită *oshibana*, în intenția lor de a se apropia mai mult de natură, de a învăța din înțelepciunea ei, de atingere a unei stări de armonie sufletească. Oshibana devine artă, *arta florilor presate* care din Japonia se răspândește în alte țări și pe alte continente. „În încercarea mea de a reda Natura prin Ea însăși, spune **Ileana Rus**, creatoarea acestor minunate tablouri, am folosit numai material vegetal provenit de la plante: flori, petale, frunze, rămurile, scoarțe, coji, rădăcini, fructe și alte materiale, parcurgând următoarele etape:

a. Pregătirea materialului vegetal, care constă în: colectarea materialului, deshidratarea prin presare și organizarea și păstrarea lui în condiții optime;

b. Compoziția, realizarea lucrării pentru care sunt necesare: suportul pe care se aplică fragmentele vegetale, lipici, cutere, foarfece, pensete, lame și altele...

Din fragmente vegetale, realizez *colaje* în care immortalizez emoții, trăiri, frânturi din filmul sufletului meu. Culorile naturale, formele, texturile, oferă bucurie, satisfacție: au *efect terapeutic* asupra stării emoționale și, implicit, asupra sănătății, *prin armonizarea lăuntricului*. Dragostea și respectul pentru Natură, spiritul de observație, răbdarea, migala, perseverența, toate acestea vin să completeze dorința de a transpune Natura în artă redată prin creațiile ei. Aceste miniaturi floristice sensibilizează publicul doritor de frumosul autentic, natural.”

Artista și-a expus lucrările la expoziții și a împărtășit din propria experiență mai ales copiilor, prin atelierele de lucru în școli și galerii de artă: *Expoziția personală* din 7 mai 2016, organizată de Palatul Culturii Bistrița la Galeriile de artă ”Casa cu Lei”, *Expoziția în scop caritabil*, organizată la Cluj-Napoca, ”Arta de a fi caritabil”, din 10 mai 2016. Unele lucrări au fost prezentate la *Romexpo București, Raw, Generation Expo*,

ediția XI, 3-4 septembrie 2016. Inițiază în tehnica oshibana pe copiii de la Școala Gimnazială ”Avram Iancu”, Liceul „A. Mureșanu” din Bistrița, Școala generală nr.1

Colaborează cu artiști îndomeniu, fiind membră în *World Wide Pressed Flower Guild*.

Articole din presă

Ileana Rus și Oshibana – arta florilor presate

„*Vernisajul frumoasei și captivantei expoziții a avut loc la Galeriile „Casa cu Lei”, în 7 aprilie.*

Despre valoarea lucrărilor expuse și a artistei a vorbit, cu argumente și exemplificări, artistul plastic Lucian Dobârtă, care a scos în evidență caracterul creator, sensibilitatea, compoziția și cromatică tablourilor realizate. A fost o zi de mare sensibilitate sufletească, de încântare a ochilor și a inimii.”

Răsunetul, vineri 4. 08. 2016

Ioan Lazăr

O expoziție „japoneză”

„La <Casa cu Lei> poate fi văzută expoziția personală a profesoarei Ileana Rus, conținând câteva zeci de lucrări realizate în tehnica japoneză „Oshibana – arta florilor presate”. După cele ce se cunosc, expoziția de pe simezele galeriei este prima de acest fel din municipiul nostru, artista, profesoară de biologie de profesie, ocupând o poziție de pionierat. Lucrările – peisaje, portrete, flori – sunt realizate din frunze și flori presate.”

Mesagerul, 27. 04. 2016

Victor Știr

Bistrițeni cu pasiuni inedite. Arta Oshibana! Arta străvechilor samurai, în Bistrița

“Aici, în tablourile mele se regăsesc fragmente vegetale care provin din plante aduse din inima munților Rodnei, din deșeușul codrilor Gurghiuului, din munții Călimani, din galbenul holdelor de pe câmpie, din roșul macilor sau din drumețiile pemalului apelor rcurgătoare; de peste tot unde Creatorul a dăruit viață, frumusețe, armonie.” (Ileana Rus)

Bistrițeanul.ro, 09/04/2016 ,

Roxana Pop

IULIAN DĂMĂCUȘ

Artă nonconvențională

Un artist și lumea sa: Nizar Ali Badr

Întâlnirea cu arta lui Nizar Ali Badr, sculptor sirian, care trăiește în Latakia, Siria, s-a petrecut pe întortocheatele căi internaute.

Trebuie să recunosc că m-au cucerit la prima vedere lucrările lui, care sunt, deopotrivă, artă și atitudine. O artă angajată, cu cele mai nevinovate arme: pietricelele, obiect de joacă cel mai adesea ori trecute cu vederea. E greu să vezi artă în obiecte de aparență banală.

Și totuși, acolo unde toată lumea vede prundiș, Nizar Ali Badr vede material artistic.

Din dizarmonia naturală, Nizar Ali Badr creează armonii artistice, emoție, revoltă, suferință, speranță, „scrie” istorie a unei civilizații aflate la răspântie.

Nizar Ali Badr stă de vorbă cu pietrele, le găsește loc în compozițiile sale, de factură sculpturală, dar în care formele aparțin naturii, nu artistului. Artistul, în compozițiile sale, găsește fiecărei pietricele locul potrivit, îi găsește sens și semnificație și prin formă și prin culoare, expresivitate.

Arta lui Nizar Ali Badr e un strigăt de revoltă, un semnal de alarmă, într-o ordine gândită cândva și de președintele american John F. Kennedy: "omenirea trebuie să pună capăt războiului înainte ca războiul să pună capăt omenirii."

Compozițiile din pietre de pe mal de mare ale lui Nizar Ali Badr ilustrează drama unei națiuni care are de ales în a rămâne locului și a risca toate ororile războiului sau a-și lua lumea în cap, măcar, pentru o vreme, pentru a-și salva bunul cel mai de preț pe care îl au: viața.

Lucrările lui Nizar Ali Badr ilustrează momente de mare suferință umană, dar și de duiosie, de afecțiune familială sau generală. Schingiurile sunt surprinse în secvențe grăitoare, ca și inocența și puritatea copiilor, care mai cred în joc, a adolescenților care cred în iubire, a tuturor care cred în dăinuire.

Pietrele lui Nizar Ali Badr sunt cuvinte, ele sunt cele care vorbesc despre povestea poporului sirian, atât de încercat, dar și despre incapacitatea lumii civilizate de a găsi soluții la această criză umanitară.

Nizar Ali Badr are calitate de martor, dar și de acuzator.

Compozițiile sale au un patetism firesc într-o cauză nefirească.

Fiecare lucrare e și poveste și poezie – scenele sunt de larg orizont tematic: refugiați împovărați de greutatea minimului necesar salvat, mame ținându-și copiii la piept, scene de iubire, de joacă a copiilor, imagini cu victime în suferință... peste toate însă întinzându-se o undă de lirism.

Pietrele lui Nizar Ali Badr, roci Safon, colorate în diverse nuanțe, vin cu propria lor istorie în care s-au șlefuit în fel și chip până a ajunge la mal în Latakia natală a artistului.

Într-o altă ordine de idei, se poate spune că Nizar Ali Badr salvează pietrele și le transformă, blagian, în „Pietre pentru templul meu”.

Artistul are o colecție impresionantă cu astfel de lucrări, circa douăzeci de mii, păstrate în muzeul său din Siria, nu doar ca o mărturie a unui timp, ci și pentru refacerea unui patrimoniu atât de afectat de barbariile înverșunate și încrâncenate, ale urii și distrugerii unor valori inestimabile.

Gestul său de a refuza să înstrăineze aceste lucrări intră în același registru al nădejdiei că Siria va renaște din propria cenușă, că va veni un moment în care toți vor putea depune mărturie despre ceea ce li s-a întâmplat, un moment în care vor vorbi și pietrele.

NICOLAE BĂCIUȚ

A șaptea iubire

Prima iubire s-a născut între două stele care au ales să moară...

A doua iubire s-a născut între doi copii – eu și tu...

A treia iubire s-a născut între doi oameni – tot noi doi...

A patra, a cincea, a șasea, a șaptea iubire

se naște tot din noi doi – deoarece noi când ne iubim murim și ne naștem din nou...

Într-o toamnă...

Într-o toamnă –

sunt ani de atunci – m-am întors

să te caut,

sperând că-ți voi putea vorbi... Nu te-am găsit...

M-am întors spre casă, grăbit...

În goana mea nebună

am lăsat urme adânci în asfalt –

Ele te cheamă și azi la mine...

Toamnă

Oameni efemeri, copaci solitari prin veacuri... demult adormiți...

Un gând pentru tine, de azi împletit c-un scrum de țigară din drum...

Și drumul, și ploaia, și parcul răspund cu un imn funerar...

E frig, e vânt, e pustiu

azi, în parc, în Cișmigiu...

Răsare și-o lună prin ramuri amare O lună bolnavă de dor...

Frânează-o mașină în drum

și-un plânset aud în ecou.

Un plânset, un plânset, un plânset...

E-o toamnă târzie acum...

ero(t)ică

Privesc candid la minutele care-ți trec prin epiderme prin trup

la toți fluturii care-ți trec prin stomac și prin țeastă femeie

sunt îmbătat de acest miros sărat al mușcatelor

al parfumului tău de mireasă perenă de mirosul lasciv al copitelor tale diforme

ești ființă din vis ești minune

te suflu toată să te umpli de țărână

îți suflu somnu-ntr-un opaiț comunist la noapte îi dau foc

DANIEL-SAMUEL PETRILĂ

LUMEA LUI LARCO

DE 1 MARTIE

Ofer un mărtişor iubit,
Simpatic, fără de pereche:
Un şnur din vorbe împletit
Prins de revista „Vatra veche”.

GÂND DE 1 MARTIE

Pe cer când nu e niciun nor
Şi pomii-s gata de-nflorire,
Să împletim un mărtişor,
Din voie bună şi iubire!

DE 8 MARTIE

I-aş dedica femeii versul,
Aş umple cupele cu vin,
I-aş dărui şi Universul...
Dar mă întreb: nu-i prea puţin?

OMAGIU

Femeia-i floare de-o priviţi,
Un îngeruş de-o auziţi,
În voie de-i intraţi e Rai...
Altminteri este: vai, vai, vai!

INTIMIDARE POLITICĂ

Chiar de-aţi întrecut măsura,
Ca prestigiul să vă crească,
Mie nu-mi închideţi gura
Ci rămân un... „gură cască”.

APA CALDĂ E OPRITĂ

Perioada grea va trece
Şi-i o linişte firească,
Doar se ştie, duşul rece
Pe mai mulţi o să-i trezească!

DE CE?

De ce nu înfloresc bujorii
Sub bolta-nvăluită-n fum,
De ce sunt împietriţi cocorii

În norii grei de praf şi scrum?

De ce vibrează-n lacrimi lacul,
De ce nu-i grâu pân' la brâu,
De ce nu cântă pitpalacul
Şi-s decibeli scăpaţi din frâu?

De ce păşim pe ierburi împietrite
Şi-i roua roşie-n dumbravă,
De ce muşcăm din mere înroşite
În focul lacului de lavă?...

De ce? De ce?
Răspunsul vine dinspre viitor,
Departa nu-i, e chiar aproape,
Simţim, deja, un iz înţepător
Şi-o greutate pe pleoape.

MAMA-I UNA

Cu tine-n gând mă culc,
mămică,
Şi te visez adeseori,
Nu ştiu de lipsuri, nici de frică,
Mi-e drumul presărat cu flori.

Nu ştiu când dormi, nici când
mănânci,
În păr îţi văd arginţii,
Privesc în ochii tăi adânci
Să-ţi văd sclipirea minţii.

De mult efort pari istovită,
Fiind puţin de spate-adusă,
Eşti agitată, chiar grăbită,
Dar niciodată indispusă.

Eu când adorm, tu mai munceşti,
Dereticând prin casă,
Când mă trezesc, tu trează eşti
Şi mă inviţi la masă.

Acolo sfaturi bune-mi dai,
E sfântă-oricare frază,
Eşti, mamă, partea mea din Rai
Ce calea-mi luminează!

PRIMA DRAGOSTE

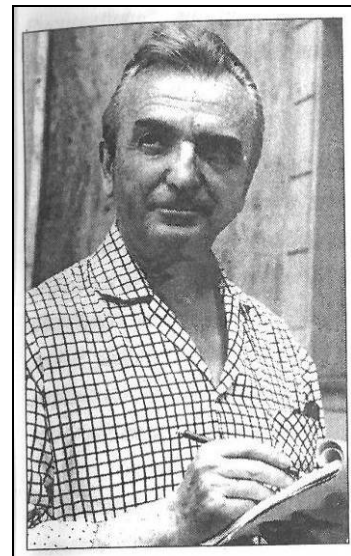
Dragostea să i-o-nţeleagă,
Eva pune o-nţebare:
Mă iubeşti, Adame, dragă?
Cum să nu? Pe alta care?!

UNEI SALARIATE ŞI CURA DE SLĂBIRE

Cura sigur i-a priit,
După cum se dovedeşte:
Că de când ea a slăbit,
Şeful nu o mai slăbeşte!

VASILE LARCO

De la un clasic citire

Alexandru Clenciu (1913-2000)

UNEIA

Doamna Ics, smerită fată,
De când e, n-a dus-o greu,
Că s-a descurcat în viaţă...
Încurcându-se mereu.

MUSAFIRUL

După ce-a mâncat piftia,
Trei cârnaţi şi cinci cotlete,
Pe motiv că-i este sete
Îmi sorbea din ochi... soţia.

CĂMAŞA FERICITULUI

Doar o cămaşă am drept ţoală,
De-aceea-s fericit şi strig:
Cum m-am născut în pielea
goală,
Cămaşa asta-i de câştig!

UNEI EDUCATOARE DE CREŞĂ

Dânsa a-nvăţat cu trudă
Arta celor ce educă;
Dacă pruncii i se udă,
Ea îi bate de-i...usucă!

UNEI SCRITOARE

Dând curs pornirii ce mă-mbie
Depun smerita sărutare
Pe mâna dumneavoastră, care
E genială când nu scrie!...

brăilenilor, deși ar fi fost mai normal că locul lui să fi fost la Oradea. Mulțumiri anticipate, cu prietenie,

Catinca Agache.

P.S. Și dl Lăcătușu are grijă să ne trimită regulat revista dv., deși acum o consult foarte simplu pe facebook.

Am primit noul nr. al revistei. Mulțumesc mult de tot și felicitări!! Cu admirație,

Mihaela Oancea

Mulțumesc mult pentru revistă! Foarte frumos ilustrată! Nume cunoscute și mulți bucovineni în acest număr... O privilegiată sunt, pentru că mi-ați rezervat două pagini. Vă doresc rezistență și putere de creație.

Anica Facina

Stimate Domnule Băciuț,

Am citit recent, în limba spaniolă, memoriile unui reputat profesor român, care a locuit în Insulele Canare, regretatul Alexandru Ciorănescu. Apoi am pus pe hârtie gânduri legate de această frumoasă carte.

Cred că ar fi un gest frumos pentru recuperarea memoriei sale să semnă-lăm nu doar românilor din diaspora, ci și celor din țară această importantă carte, cu caracter autobiografic. Poate că în viitor ne vom putea bucura și de o versiune în limba română a acestei lucrări. În acest sens, vă transmit atașat materialul, în scopul unei eventuale publicări.

Menționez că articolul a apărut și în ediția din luna această a revistei Curtea de la Argeș, sub coordonarea Academicianului Gheorghe Păun. Un salut plin de soare din Spania! Cu prețuire și prietenie, aceeași a Dumneavoastră

Gabriela

Va mulțumesc foarte mult!

Calitate ireproșabilă! Am citit câteva articole și câteva poezii, unele de o sensibilitate uimitoare.

Mă simt onorat să mă regăsesc în paginile revistei dvs, de artă! Este un privilegiu. Vă mulțumesc încă o dată. Vă mulțumesc anticipat și pentru revista pe care mi-o veți trimite.

Nimic nu se compară cu răsfoirea unor pagini proaspăt scoase din tipar.... Cu prietenie,

Luigi

PS. Complimente doamnei

Mă bucur să pot citi revista *Vatra veche* astăzi, peste care m-am uitat chiar acum. Mulțumesc anticipat.

Gertrud Sander

Vă mulțumesc frumos pentru noul număr al revistei! N-am apucat să-l citesc, dar se arată a fi, cum ne-ați obișnuit, de calitate! Gânduri bune,

Sânziana Batiște

Mulțumesc mult, Domnule Băciuț, atât pentru mereu punctuală trimitere a revistei, cât și pentru preluarea în sumar a poeziei traduse de mine din lirica poetului belgian Germain Droogenbroodt.

Cât de bine descrie Domnul Dumitru Hurubă despre ambivalența actului traducerii! În cazul poetului belgian prieten, atunci când lucrăm la traduceri, ședem ore-n șir împreună, trecând versurile prin filtrul mai multor limbi, pentru a găsi varianta cea mai apropiată de original. Nu arareori avem opinii contrare și aproape ne supărăm unul pe altul când cădem de acord asupra unei versiuni anume, pendulând între dorința de a nu trăda ideea originală și năzuința de a conferi mai multă muzicalitate rezultatului final. Cu atât mai mari sunt satisfacțiile pe care le împărtășim colegial. Procesul de traducere fascinează pe parcurs la fel de mult că un act de creație pornit de la zero.

Gaby Sonnenberg

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista *Vatra veche*, nr. 2/2017 și vă mulțumesc! Am postat pe blog numărul, unul dens, important. De remarcat poziția dvs. Referitoare la fenomenul Facebook, corectă și echilibrată. Cultură se sfârșește acolo unde cuvintele intră în ruină! Am remarcat textele cu încărcătură spirituală evidentă, portretele unor scriitori de valoare. Mulțumesc și pentru publicarea fragmentului de roman, proza este importantă pentru un scriitor.

Vă trimit câteva note literare referitoare la o carte despre scriitorul Emilian Marcu, sper să fie utile. Cordial,

C. Stancu

www.costyconsult.wordpress.com

www.constantinstancuscrib.wordpress.com

www.arhiveliterare.blogspot.ro

Va mulțumesc frumos, Dle Băciuț! Întotdeauna lecturez cu plăcere. Felicitări și mult succes!

Georgeta Resteman

PS: Pot să vă trimit și eu un grupaj de poezii? :) Mulțumesc!
Duminică Binecuvântată!

Onorat, vă mulțumesc pentru trimiterea nr. 2 al revistei, *Vatra veche*. Aleasă prețuire pentru activitatea dv. neobosită, calde urări de sănătate și har! Cu aleasă stimă,

Victor Burde

Felicitări pentru revistă și mult succes!

Niculina Merceanu

Frățior, frățior...

Ce bucurie ne-ai făcuuuuuut...

Din inimă, drag drag.

Traian-Dinorel și Shanti Nilaya

Mulțumesc pentru revistă. E tot pe linia cea bună. Cu prețuire,

Aurelian Sârbu

Vă mulțumesc, felicitându-vă și pentru acest nou număr!

Mihai Știrbu

Mulțumesc foarte mult. Citesc întotdeauna cu interes și plăcere. Sunteți formidabili!

Ioan Groșescu

Să fii sănătos și voios!

Mulțumesc repectuos pentru minunată revistă. Mulțumesc tot frumos și pentru eforturile pe care le depuneți. Am onoarea, cu stimă,

Vasile Mesaroș

Mulțumesc pentru acest al doilea număr din 2017 al revistei dv. O revistă bogată, diversă, dar, uneori, puțin inegală ca valoare a colaborărilor. Nu îngăduiți nimănui să trimită la *Vatra veche* pagini scrise la colțul mesei! Socotiți, vă rog, această părere a unui bătrân prieten al literelor - o reverență în față tenacității cu care apărați buna tradiție a spiritualității noastre.

Gânduri bune!

Const. Paiu

Am primit revista. Mulțumesc mult. Transmit mulțumirile înainte de a o parcurge, dar sunt convins că voi fi încântat, ca de fiecare dată. Nu amân confirmarea de teama că apoi se va amâna prea mult. Succes în toate!

G.M.

Mulțumesc! Felicitări pentru revistă!

Guner Akmolla

Acu, că am devenit colegi de asociație o să-mi permit cu mai mult curaj să te rog a publica în paginile *Vetrei* o cronică de carte semnată de Iulian Catalui, un bun analist literar care bate și el la porțile Uniunii. Mulțam fain.

Mircea Brenciu

Mulțumesc pentru acest nr. foarte informativ. Vă urez și pe mai departe succes în prezentarea unor materiale interesante care vor aduce satisfacții lecturale cititorilor revistei.

Hans Dama

Stimate Domnule Nicolae Băciut,
Mulțumesc pentru numerele revistei *Vatra veche* (am toată colecția - în format electronic - din ultimii ani).

Pentru 2017, vă trimit un material pe marginea ediției revizuite și completate a volumului de proză scurtă a doamnei Sânziana Batiște, *Dulce Arizona*, apărut la eLiteratura, București. Cu deosebită stimă,

prof. L.Daradici

Minunată! Mulțumesc!

Alina Theodorescu

Stimată Redacție,

Mulțumiri pentru revista literară.

Admirație pentru editarea pe internet și stilul editorial modern, atât de plăcut și liniștitor. Admirație pentru cei care având un bagaj cultural de un nivel ridicat, ediție după ediție concretizează propriul talent poetic. Considerații ample și comple pentru cultură care devine liantul unei civilizații din ce în ce mai necesare acestor timpuri contradictorii. Considerații pentru lumea cuvintelor ce aduce în lumina necesitatea vorbei / tăcerii spusă și scrisă la momentul potrivit.

Numai Bine,

Matei Monica.

Într-o discuție cu prietenă a mea, Viorica Șutu (artist plastic și poetă), relatează cu câtă bucurie așteaptă *Vatra veche* și cum o citește imediat pe nerăsuflăte. Într-o zi, se afla pe holul unui spital, așteptând intrarea la medic, dar nu s-a supărat că a ținut-o medicul 12 ore pentru primirea în cabinet, a avut timp de "vindecare" cu conținutul revistei, care tocmai îi intrase în mail. Dacă și alți artiști vorbesc la fel, cred că în curând medicamentele vor fi scoase din uz. Bine mai faceți la VETRELE unora.

Gabriella Costescu

Mulțumiri din suflet. Am citit cu mult interes. Cu alese gânduri și prețuire,

Mariana Zavati Gardner

Domnule Nicolae Băciut,

Vă mulțumesc pentru revistă. Ca întotdeauna, revista dumneavoastră e atât de reușită încât nu m-ar mira să fie invidiată. Trimit două texte (poeme) care sper că vor face parte din viitorul volum de reflecții.

Cu cele mai bune gânduri,

Daniel Mureșan

Vă mulțumesc, stimate domnule Nicolae Băciut.

Am primit cu bucurie nr. 2 / 2017 din *Vatra veche*. Doamne, cum trece timpul! Știți că sunt mai bine de vreo cinci ani de când scriu, în *Vatra veche*, despre case memoriale ale scriitorilor? În curând mă voi opri. S-au cam terminat. Voi încerca să le adun în al doilea volum care va fi mai bogat decât primul, cel din 2014. Vă rog să mă aveți în vedere pentru tipărire la editura pe care o conduceți. Mai discutăm.

Sănătate și voie bună! - cum își încheia scrisorile Romulus Cioflec.

Cu cele mai frumoase doriri de bine,

Luminița Cornea

Bună ziua maestre.

Mă bucur din inimă pentru că scrierea mea a fost găzduită în paginile revistei literare *Vatra veche*. Îmi doresc să vă trimit ultimul meu volum de poezii *Semantică luminii*. Apărut anul acesta la editura Ex Ponto, volumul s-a bucurat de îndrumarea directorului editurii, scriitorul Ovidiu Dunăreanu, și de pictorul constănțean, domnul profesor Constantin Grigoruță. Sper că volumul meu să vă atingă sufletul și să vă suscite interesul.

Din păcate, nu am găsit o adresă unde aș putea face expedierea. Va rog frumos, dacă se poate, comunicați-mi adresa unde aș putea trimite volumul meu de poezie.

Vă doresc o zi minunată cu soare în inima și gânduri! Cu respect,

Mihaela Meravei

Domnule Nicolae Băciut, v-am citit cartea (*Între Csilla și Caribda*) pe nerăsuflăte. Am încercat să o încarc

pe Facebook, dar n-am reușit. Poate reușiți dvs.!

Virgil Ștefan Nițulescu

Doamne, ajută!

Mulțumesc din inima pentru primele numere din acest an ale *Vetrei vechi*, la fel de consistente și de incitante precum cele precedente. Răscolind prin arhivă mea, atâta câtă a mai rămas, am dat peste o scurtă proză, pe care v-o încredințez în vederea publicării, dacă, bineînțeles, va trece de filtrul redacțional.

Toate cele bune,

Cornel Galben

Stimate dle Băciut,

Vă trimit pentru o posibilă publicare (dv.decideți!) în prestigioasa dv. revista un grupaj de poezii personale și o evocare a poetei ardelenene Maria Cuntan, "ajutat" de o însemnare apărută cândva în revista *Gândirea*, material care ar putea apărea în perioada sărbătorii Paștelui. Pentru orice eventualitate, trimit și o fotografie a subsemnatului...

Cu bine,

Florin Costinescu

Mă gândesc la vorba ceea veche și ramolită că nu-i om întreg acela ce n-a izvodit o fântână. Nu zic vorba goală, dar eu așa te văd pe mneata, cu fântână această de o tot sleiești, să aibă de unde lua apă vine fiștecine. Ce știe cel ce n-a trudit la așa ceva? Bea, iar când pleacă ia și cană. Să fii sănătos și vesel, Fântânare!

Moș Nelutzu

O citesc mereu cu plăcere. Îmi plac multe articole sau poeme ce apar, dar urmăresc îndeaproape tot ce se scrie despre profesorul Mihail Diaconescu, scriitor de mare substanță istorică, lingvistică și filosofică.

Îmi place modul cum Domnia sa descrie realitățile spirituale românești, referindu-se la ortodoxism, cred eu, element de identitate al românismului.

G.Baciu

Dragă Nicule,

Ieri mama ar fi împlinit 92 de ani, dar, tata-grăbitul, a chemat-o în 13 decembrie trecut să-i ducă un fagure de văzduh ardelean în Țară Luminii neinserate. Privind poza răscopă a icoană în care strălucește sublimă ta mama, îndrăznesc o reverență de prețuire pentru dânsa și, în acord cu tine, aș reproduce, la acest ceas matern, distihul lui Grigore Vieru:

"S-a lipit de ceruri luna
Că obrazul meu de mumă".
Cu prietenie și admirație inechivoca
în față liturgicului tău poem,

pr. Ioan.

Mă bucur, Nicule, că ne-am cunoscut
(adâncit lăuntric) în văz - duhul
pravoslavniciei drumeții spre Bănceni,
Poceaev, Kitaev etc., amirosind din
frumseților alpine ale orizontului
orthodox. Cu dor curat, pr. Ioan,
însoțit de felicitări binemeritate.

Pr. Ioan Petraș

Azi țara ta e casa ta, BĂCIUȚ
destoinic, muncitor, azi nu mai
slugărești - în ea nu-ți bate nimeni din
picior.

George Filip

Dragă Domnue Băciuț,
Mulțumim mult pentru statornicia în
a ne pune la îndemână, cu atâta efort
și delicatețe în același timp, hrana
literară a *Vetrei vechi*. Nimic nu se
pierde... lucrați mai departe, cât va
ține Dumnezeu! Poate nu vă scriam
nici acum, chiar dacă la fiecare număr
lecturat aș vrea să o fac, dar
destăinuirile legate de Ioan Alexandru
mi-au răscolit amintirile.

În 1995, fiind și eu în zona Karlsruhe,
în Germania, îl vizitam regulat
duminicile la Clinica Neurologică din
Karlsbad. Încă nu putea vorbi, era
proaspăt adus din Ungaria (Szeged),
după accidentul vascular, și sechelele
îngrijirii necorespunzătoare primite în
spitalul din Ungaria. Însoțit de un
prieten de al lui, ing. Victor Negară,
slujeam Sf. Liturghie și îl împărță-
șeam la acolo pe patul de spital.
Duminică de duminică venea și soția
lui de la Bonn în vizită și ieșeam cu
toții în curtea clinicii la scurte
plimbări. Ioan Alexandru era în
cărucior, de bună seama. Într-un
moment de luciditate a început să
șoptească, aproape neînțeles "E bine
în biserica noastră. Poți să te rogi...
poți să te odihnești... poți să și
dormi". Probabil era sub efectul
puternic al medicației și somnolența îl
apăsă cumplit.

Cu aleasă considerație,

**Pr. Ștefan Anghel
Offenbach am Main**

Dragă Domnule Băciuț,
Vă mulțumim (și) pentru acest număr
elegant și deosebit de interesant.
Ne bucurăm să vă fim colaboratori!
Cu drag,

Maria Daniela Pănăzan

AMÂNDOI, ÎN ABURUL PÂINII

Fundația Culturală „Cezara Codruța
Marica”, Editura „Cezara” și Centrul
de Studii Literare „Grigore Vieru” din
Târgu-Mureș, în parteneriat cu revista
Vatra veche, a organizat a XIII-a
ediție a Concursului Național de
Creație Artistică *AMÂNDOI, ÎN
ABURUL PÂINII*, dedicat zilelor de
1 și 8 Martie.

Juriul anunță palmaresul Concursului
Creație artistică a elevilor din ciclul
primar: Premiul I - Alexia Dohotari,
clasa a IV-a, Palatul Copiilor Bistrița,
jud. Bistrița-Năsăud, profesor
îndrumător Ionela-Silvia Nușfelean,
Cîmpian Maria, clasa a III-a A,
Școala Gimnazială „Dr. Bernady
Gyorgy” Târgu-Mureș, profesor
îndrumător Simona Moldovan;
Premiul al II-lea - Ștefania Rașcu,
clasa a II-a, Școala Gimnazială
„Dacia” Târgu-Mureș, profesor
îndrumător Iuliana Husari; Premiul al
III-lea - Lutsch Annemarie, clasa a
III-a C, Gimnaziul „Friedrich
Schiller” Târgu-Mureș, profesor
îndrumător Cristina Obreja.

Creația artistică a elevilor din ciclul
gimnazial : Premiul I - Rusu
Alexandra Ioana, clasa a VI-a A,
Colegiul Național „Unirea”, Târgu-
Mureș, profesor îndrumător dr.
Mariana Chețan; Nicula Marco, clasa
a VII-a, Colegiul Tehnic „A.T.
Laurian” Agnita, jud. Sibiu, profesor
îndrumător dr. Lorinczi Maria-
Daniela; Premiul al II-lea - Hângan
Anda Cosmina, clasa a VIII-a, Liceul
Tehnologic „Zimmethausen” Borsec,
județul Harghita, profesor îndrumător
Daniela Hângan; Premiul al III-lea -
Poroșnicu Raluca Denisa, clasa a VI-

a, Școala Gimnazială „Andrei
Șaguna” Toplița Română, jud.
Harghita, profesor îndrumător Ana-
Maria Hîngan, Moldovan Andreea
Marina, clasa a VI-a A, Școala
Gimnazială „Ion Chinezu”, Sântana
de Mureș, jud. Mureș, profesor
îndrumător Matyas Simona, Ganea
Antonia, clasa a VIII-a A, Liceul
Tehnologic Măneciu-Prahova, profes-
sor îndrumător Elena Stan.

Premiul special pentru originalitate
artistică: Șimon Ilinca Maria, clasa a
VI-a A, Colegiul Național „Unirea”
Târgu-Mureș, profesor îndrumător
Mariana Chețan.

Creația artistică a elevilor din ciclul
liceal: Premiul I - Giogan Claudia
Antonia, clasa a XII-a, Colegiul
Național „Matei Basarab” București,
profesor îndrumător Ramona Nadia
Lazariuc; Premiul al II-lea -
Alexandra Andreuț, clasa a XII-a,
Palatul Copiilor Bistrița, jud. Bistrița-
Năsăud, profesor îndrumător Ionela-
Silvia Nușfelean, Stoica Maria-
Carmen, clasa a IX-a C, Colegiul
Național „Unirea” Târgu-Mureș,
profesor îndrumător Maria Motorga,
Miu Diana Elena, clasa a IX-a R2,
Colegiul Național Bilingv „George
Coșbuc” București, profesor
îndrumător Teodora-Alina Roșca;
Premiul al III-lea - Griga Ana-Maria,
clasa a XI-a A, Liceul de Muzică
„Tudor Jarda” Bistrița, jud. Bistrița-
Năsăud, profesor îndrumător Roxana
Kovacs, Rus Anamaria, clasa a IX-a
B, Liceul de Muzică „Tudor Jarda”
Bistrița, jud. Bistrița-Năsăud,
profesor îndrumător Roxana Kovacs.
Premiul special pentru originalitate
literară Velișcu Cătălin, clasa a IX-a
U1, Colegiul Național Bilingv
„George Coșbuc” București, profesor
îndrumător Teodora-Alina Roșca.

TRADIȚIE, CULTURĂ, SPIRITUALITATE ÎN DEDA ȘI ÎMPREJURIMI

Vă adresăm invitația de a participa cu
un material științific sau chiar mai
multe, la editarea volumului *TRADI-
ȚIE, CULTURĂ, SPIRITUALITATE
ÎN DEDA ȘI ÎMPREJURIMI*, vol. IV,
care nădăjduim să apară anul acesta.
Așteptăm materialele dumneavoastră
până cel mai târziu la data de 31 mai
2017 la adresa de email
florinbengean@yahoo.com

Vă mulțumim pentru colaborare!
Cu respect,

DR. FLORIN BENGEAN

Puls

Calendar

Radio România Târgu-Mureș

**Toplița, evocare Grigore Vieru - Ilie Șandru,
Nicolae Băciuț, Lazăr Lădariu**

**Expoziție Ioan Cacovean, la prefectura Județului
Mureș Nicolae Băciuț, Ioan Cacoveanu, Lucian
Goga, prefect**

Sighișoara, vernisaj la Sala Sander

Maria Mera, vernisaj la Instituția Prefectului

La Reghin, lansare de carte

Târgu-Mureș, vernisaj la Galeria "Cuvântul liber"

Șăulia, lansare de carte

Zalău – excelența în cultura sălăjeană

OCHIUL CICLOPULUI

Nizar Ali Badr - Siria, „Ororile războiului”

Directori de onoare
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Acad. MIHAI CIMPOI

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN
Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Marin Iancu, Alexandru Jurcan, Vasile

Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Mihaela Malea Stroe, Valentin Marica, Titus Suciu, Flavia Topan, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Flavia Cosma (Canada), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Claudia Șatravca (Chișinău), M. N. Rusu (New York), Ognean Stamboliev (Bulgaria)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Revoluției nr. 8, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2017 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

